

СУРЖИК ДЛЯ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

довідник з історії новітнього поступу
1998—2004

Зібрав, впорядкував, обміркував, дослідив
і своїх роздумів децицю додав

Ромко МАЦЮК

син Якова з Ракобовт
та Іванни-Марії, з дому Гришко

ЛЬВІВ

2004

УДК 811.161.2.'38'272

ББК С59(4Ук)563+С59(4Ук)67+Ш121(4Ук)+Ш141.4-70

М 367

**Мацюк Р. Суржик для інтелігенції. — Львів, Сполом, 2004,
290 с.**

Книжечка ця різниться від подібних видань, присвячених проблемам заневищення української мови, своїм різностороннім характером. Автор намагається з'ясувати напрями і мотивації до виродження мови, зумовлені сказами звичаєвої та мовотворчої психіки носія і творця літературної мови – своєї і чужої інтелігенції. Нерідко причини лежать поза полем чистої лінгвістики. Тому книжечка рясніє відступами гостро полемічного характеру, тільки на перший погляд, здавалося-б, не пов'язаних прямо з проблемами мови. Ще одна особливість пропонованої праці – схильність до якомога точнішої задокументованості зібраного матеріалу. Читач сам зробить висновок, чи зможе це видання служити свого роду „білою книгою“ для звинувачення у злочині найвищої категорії – убивстві не окремої особи, чи навіть цілого народу, а у знищенні того, задля чого створений народ, – його соціальної психіки і, в першу чергу, його властивої мови, яка є втіленням Божого Задуму, метою і вінцем творіння нації.

ISBN 966-665-183-1

© Роман Мацюк, 2004

© Ігор-Яків Гудзюк, обкладинка, 2004

ЗМІСТ

ЩО ЦЕ Є ТАКЕ – „ІНТЕЛІГЕНТНИЙ СУРЖИК“	1
ТВОЯ МОВА: КОХАНА ПОЛОВИНА ЧИ БРУДНА ПОВІЯ?	2
ЩО ВИХЛЮПУЄТЬСЯ З НАШИХ УСТ	6
ЩО СИПЛЕТЬСЯ З-ПІД НАШИХ РУК	7
НОВИМ „УКРАИНЦАМ“ – НОВИЙ „УКРАИНСКИЙ“	12
ПРОФЕСІЙНЕ ОМОСКОВЦЕННЯ ЕТЕРОМ	14
<i>а) Вимова</i>	<i>14</i>
<i>б) Несприйняття українських закінчень, наголосів</i>	<i>15</i>
<i>в) Плутанина з родом і числом іменників</i>	<i>16</i>
<i>г) Ступені порівняння</i>	<i>17</i>
<i>г) Несприйняття українських суфіксів (наростків) та префіксів, чергування та повноголосся кореневих голосних</i>	<i>18</i>
Нелінгвістичне зауваження	18
<i>д) Відсутність чуття щодо різниці між пасивним та активним станами</i>	<i>21</i>
<i>е) Чудернацькі фантазії</i>	<i>21</i>
<i>є) Плутанина рос. „один“ та укр. „сам“</i>	<i>26</i>
<i>ж) Свіжі кальки</i>	<i>26</i>
<i>з) Сміховини</i>	<i>29</i>
<i>и) Виклично-нахабні русо-варваризми</i>	<i>33</i>
<i>і) Нехтування багатством і образністю української мови</i>	<i>38</i>
<i>ї) В полоні звучання штамп: квазіфонія</i>	<i>41</i>
<i>й) Русизми, що виливаються огрубленням української мови</i>	<i>42</i>
<i>к) Зневажливе сприйняття української побутової лексики</i>	<i>43</i>
<i>л) Повна відсутність чуття мови, порушення словникових норм</i>	<i>43</i>
ПАН ІВАНУШКА ВЕРХИ НА УКРАЇНІ	44
ЗЛА ВОЛЯ ЧИ УЩЕРБНІСТЬ ДОПУЩЕНИХ?	45
ОФІЦІЙНЕ ПАПЛЮЖЕННЯ	46
СЛОВНИКИ	46
НАЦІОНАЛЬНА ПОДАТЛИВІСТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛЕРОЗ	50
ВІДСТУПНИЦТВО НА ҐРУНТІ ДЕРЖАВНОГО ДЕБІЛІЗМУ	52

ПІТ І ПАРФУМИ САМОВІДДАНИХ „КАМЕНЯРІВ“	54
ГНІТЮЧА „НОРМАТИВНІСТЬ“	55
ЕКСПЕРИМЕНТИ	57
СЛОВНИКИ – ІЩЕ РАЗ	59
ТРОХИ ПРО НАЗОВНИЦТВО	62
ЗА БИТОГО ДВОХ НЕБИТИХ ДАЮТЬ	66
Відступництво	66
ЕГОЇЗМ	68
<i>Про виживання в нищості</i>	70
ХТО, ДЛЯ КОГО, І ЯКУ МАЄ ТВОРИТИ МОВУ	71
Для ПОПСИ	71
Для САЛОНУ	73
ВИРОБЛЕНІСТЬ	74
НЕДОЗРІЛИМ – НЕДОЗРІЛЕ	78
ЧИ МАЄ ПРАВО УКРАЇНЕЦЬ БАЧИТИ НЕДОЛІКИ?	80
АСИМІЛЯЦІЯ: СТАРА ПРОБЛЕМА В НОВОМУ ЧАСІ	82
Шкідлива ОБІЗНАНІСТЬ	82
Чи МАЄ УКРАЇНЬСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ СВОЮ–Ж РІДНУ МОВУ ЗА НАДІЙНОГО ПАРТНЕРА?	84
ПРОСТЮХІВСТВО З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ	85
Чи ЗАСМІЧЕННЯ „ЗБАГАЧУЄ“ ЩОДЕННУ МОВУ?	89
<i>Словничок витіснень</i>	90
ПОШЕСТЬ НЕ ЩАДИТЬ НІКОГО	93
<i>Злодійкувата нерішучість</i>	99
<i>Відступ: лексика „Польових досліджень з українського сексу“</i>	104
ДИВНА „УКРАЇНОФОНІЯ“	117
ЗАПОЗИЧЕННЯ ЧИ ВИТІСНЕННЯ СВОГО ЧУЖИМ?	118
НЕПРИЯТЕЛЯ ПОТРІБНО ВМІТИ ПІЗНАВАТИ	119
ХТО ЗАТУЛИВ ПЕРСПЕКТИВУ?	119
Чи „БРАТНЯ“ КРОВ?	124
БОРЕМОСЬ	125
БРАК МОЖЛИВОСТЕЙ ЧИ БРАК БАЖАННЯ?	125

ПЕРЕДБАЧЛИВА ЗАТАЄНІСТЬ ЧИ ОБРАЖЕНА САМОІЗОЛЯЦІЯ?	126
ДЯКУЙТЕ НАС І ДИВІТЬСЯ	129
ДУХ	133
ПРИЗВОЇТА НИЦЬ	133
Відступ: націоналізм	135
Відступ: причитання та слези	143
ФІЛОСОФІЯ ВІРИ	145
ФІЛОСОФІЯ КПИНУ	146
ФІЛОСОФІЯ НАХАБСТВА	149
„САМОВІДДАНІСТЬ“ ПРОВОДУ	151
Ще раз про моє людське право	153
ЯК МИ НЕ ЛЮБИМО НАШОГО СПАДКУ	153
БОЛОТНА ЛІНЬ: ПЕРСПЕКТИВИ УГОДНИЦТВА	160
ВЧЕНА ТУПІСТЬ	162
СОВКОВИЙ НАЦІОНАЛ-КАЛАМАР	163
РЕФЛЕКСИВНЕ САМОНЕХТУВАННЯ	168
ДЕЯКІ МЕХАНІЗМИ	169
ВІДБРАТИ НАБОЖНИХ	169
ВІДБРАТИ ДІТЕЙ	170
ГУМАНІЗМ, КОСМОПОЛІТИЗМ, ЧИ ЗРАДА?	172
ЯК-БИ МОЖНА ПРОБУВАТЬ БОРСАТИСЬ	178
Перший спосіб	178
Другий спосіб	178
Третій спосіб	178
ПРОБУЙМО!	180
Перша річ	180
Друга річ	181
Третя річ	183
СОЛОД ЛІНГВІСТИЧНОЇ АМЕРИКАНІЗАЦІЇ	183
ЖАЛЮГІДНА ПИХА ДЕРЖАВНОГО АНАЛЬФАБЕТА	184
ДЕБІЛІЗАЦІЯ	185
ЕКСГИБИЦІОНІЗМ САМОЗАКОХАНОЇ МЕНШЕВАРТОСТИ	194
Одна приватна ілюзія	196
САНКЦІЙОНОВАНЕ ДЕРЖАВОЮ ОПАСКУДЖЕННЯ	199
НОВІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЛЕКСИЦІ ІНТЕР-ПІОНЕРСЬКИХ НУВОРИШІВ	201

ЯК ВИМОВЛЯЄМО АНГЛІЙСЬКЕ “І”	203
„ПРОФЕСІОНАЛІЗМ“	204
КОМУНІЗМ В ЕТЕРІ І У ЗВИЧАЯХ.....	208
КОМУНЯЦЬКЕ РЕТРО	208
БЕЗГЛУЗДЕ МАВПУВАННЯ.....	209
ВИХОВНИЙ МОМЕНТ	210
ПРИДВОРНІ МЕНЕСТРЕЛІ.....	212
ВІДДАЄМО І ЗАБУВАЄМО	214
<i>Ксенографія.....</i>	<i>214</i>
<i>Топонімія.....</i>	<i>218</i>
ХТО МАЄ ТВОРИТИ (АЛЕ НЕ ХОЧЕ) УКРАЇНСЬКІ ТЕРМІНИ	
.....	219
НЕ ПЛЮЙМО НА НАРІД	220
САЛОГУБ З УНІВЕРСИТЕТОМ.....	222
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА АНЕМІЯ	223
АЛГОРИТМ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ПОШУКУ	225
РОДОВІД „ІНТЕЛІГЕНЦІЇ“	229
ВІДСТУПНИЦТВО.....	229
ЗАПАХ ЕЛІТНОГО СМАЛЬЦЮ	231
ПРИКІНЦЕВІ ЗАВВАГИ	232
ПОЯСНЕННЯ „ОБРАЗЛИВИХ“ НАЗВ.....	234
ВИЗНАННЯ БЛУДІВ	234
ПОДЯКА І НАДІЯ	235
ВІДПОВІДІ ДО ЗАГАДОК	236
ДОДАТКИ:	
КЛАСИФІКАЦІЯ БЛУДІВ	239
ЦІКАВИНКИ ДЛЯ РОЗМИСЛУ.....	258
РІЗНЕ	260
ЗАГАЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК БЛУДІВ ТА УТРУДНЕНЬ.....	264

ЩО ЦЕ Є ТАКЕ – „ІНТЕЛІГЕНТНИЙ СУРЖИК“

*Коли з тобою говорять як із твариною, ти нею
становишся.*

(з екрану „Національного“ ТБ)

Хоча завжди бракуватиме уваги, якої уділяємо для справи очищення щоденної побутової мови та її правильного розвитку в нашому суспільстві, я не розважатиму на тему „утюгів“, „стірок“, „сельодок“, „пици“ (піцци, піци), „різини“ (гуми). Такий суржик, хоч і небезпечно поширений, є, зате, очевидним. За прихильної уваги читача, подумаємо над явищем більш підступним: проникнення чужомовних психолінгвістичних, гносеологічних, світоглядних, етимологічних, структурно-лінгвістичних засад до лексики та до стилю мовлення української інтелігенції – ЗАКОНОДАВЦЯ нашої мови. В часі, коли укладався світогляд Автора, людиною *вченою* називали кожного, хто закінчив щось більше від підставової школи чи реального училища. За рівнем освіченості, зокрема, культури усного та писаного слова, такі люди стояли вище в'ялових випускників підсовецьких університетів. Їх можна-би назвати „інтелектуалами“. Нині-ж, особливо в Галичині, склалася кумедна ситуація, коли кожен, хто за повищим „австріяцьким“ поділом мав-би право не належати до народу простого, сиріч „невченого“, поспішає, з гучною пихою порожньої дині, зарахувати себе до „інтелігенції“. Ми побачимо, що серед цієї „інтелігенції“ людей: справді освічених; свідомо, незалежно, ВІЛЬНО, критично і, особливо, САМОКРИТИЧНО мислячих; охайних думкою і словом; вимогливих ДО СЕБЕ, – таких людей, інтелектуалів, є мізер. Вища школа за Других Советів постачала переважно інтелектуальних простюхів, і ця спрощена „інтелігенція“ вже тепер, за владі Перших Демократичних, з успіхом продовжує, у достатньо свійських умовах „незалежності“, плодити собі подібну. Зараза бундючності, безгрішності, недоторканості – спільна хвороба неотесаних вискочок в усіх краях і на різноманітних посадах. Тільки, що в Україні воно зветься „еліта“ і, силою руйнівної простоти

власного невігластва, нищить рештки пітомо-української мови, які іще збереглися завдяки сталінсько-хрущовським „українізаційним“ залицянням (і всупереч сусловсько-брежневським русифікаційним намаганням).

ТВОЯ МОВА: КОХАНА ПОЛОВИНА ЧИ БРУДНА ПОВІЯ?

Тому звертаюся до читача, який готов вслухатися не лиш у чужу, але і у свою ВЛАСНУ мову та відкрити у ній бруд, чи навіть просту неохайність ЗВИЧНИХ спотворень, відчути пекучу внутрішню потребу їх усунути. А також застановитися над тими непомітними, і тому особливо небезпечними, запозиченнями чужих для рідної мови: стилю вісловлення, семантики, лексики, словотворення, – які по краплі віднімають від нашої мови те цінне, що робить її українською, а заступають його тим запозиченим, що перетворює її в різновид мови чужої. Кожному видко, що „сельодка“ є вульгаризацією нашого оселедця. Та чи підраховував читач, як часто сам він уживає, наприклад, безвольно-пасивного виразу „в мене є“ (рос. у меня есть), а як часто – емоційно-розпорядчого „я маю“ (англ. „I have“, фр. «J'ai», нім. „Ich habe“, пол. „Ja mam“)? Чи вловить читач присмак ницости в корені російського слова *снискать* (пор. никати, шастати в пошуках; рос. заискивать, искать), в противагу до його українських перекладів – *здобувати, заробляти, набувати, стягати до себе, придбати, надбати, набути, зажити (слави)...*? Чим різняться асоціації, викликані словами *обильный, изобилие, обилие*, від чуттів, породжених такими словами, як *рясно, рясний, достаток, достатний, гойний, броснатий, сім'янистий, рясота, ряснота, буйність, розкіш, ласівка*. Свою надію покладаю на тих співвітчизників, кому не жаль часу застановлятися на довше над певними прихованими тонкощами психології мови, як от: чому для Українця слово „воля“ означає ще і „свободу“ – чи не тому, що Українцю потрібна не російська „вольниця“, не свобода задля „произвола“, а потрібна власним розумом керована ця сама свобода з метою втілення його приватної організованої волі?

Сподіваюся, що мій шановний читач та критик (на критику особливо розраховую) – з тих, хто вміє відчути огиду від „логіки“ такого синтаксичного монстра, яким є вираз „ззаду тебе“ (укр. „за тобою“); хто зможе здати собі справу, що російському „послать за тобой“ відповідає укр. „вислати по тебе“... Хотілося-б, щоб читач помітив різницю між зросійщеним „що тебе

коштує...“ (зробити те-то і те-то) і укр. „що тобі *шкодить...*“, рос. „*давай* наливай“ і укр. „*бери та* наливай“, порівняти вульгаризм „*пішли* на пиво“ з правильним „*ходімо* на пиво“, відчуті логічну відмінність між виразами „*настоювати*“ (траву) і „*наполягати*“ (на рішенні), „*приймати* клятву“ (від когось, або *на себе* – наче прокляття) і „*складати* присягу, *присягати*“ (*перед* кимсь), між відруховим „від нього всього можна чекати“ (*ожидать*) і більш вишуканим „*усякого сподіватися*“; щоб зміг читач позбутися характерного для бездумних мавпувальників з російської, а повністю безглузлого в українській мові виразу „*на куті*“ (укр. *на розі*) будинку (чи вулиці) – і ще десятків подібних недобрих виразів.

Позиція Автора не є послідовною. В першу чергу, критикуємо лиш те, що зауважили. А скільки сміття залишилось поза увагою Автора? Далі, критикуємо зросійщення, але часом не бачимо полонізмів. Навпаки, деякі дражливі для Автора полонізми свідомо замінюємо словами, що мають спільний з російською мовою корінь (первень). Часом позиція Автора більш ніж толерантна. Наприклад: чим кава з турецької *філіжанки* смачніша від тієї-ж кави з *чашечки*? Слово *чаша* зафіксоване у словнику Грінченка чотири рази: *комірка* в сотах (*чашечка* або *чарунка*), *чаша* в загальноприйнятому значенні; *чашка* прядки; у вислові „*чашечка* – воду пити“. Візьмімо *кацапізм бутилка*. Зрозуміло, що він є недопустимим. Проте *бутель* (за Грінченком – синонім *пляшки*), *бутлик*, *бутличок*, *бутля* – правомірні слова української народної лексики. У селі, звідки родом чоловіче начало Автора, люде пристосувалися вимовляти *стакані* з наголосом на останньому складі. А *склянкою* називають склянну... *пляшку*. Хоча мовники, якби хотіли, – могли-б перехопити ініціативу: *кубок*, *ку́бка* (посуд для бриндзи); словник Грінченка фіксує вислів „*стоїть* вода у *кубочку*“. Українським еквівалентом технічного терміну *стакан* є *сталець* (гляди там-же). *Блюдом* часом називають ту саму *кубку* для бринзи. Чи є сенс суворо обмежувати себе цими дефінітивними значеннями? Розумію, що для більшості галичан *блюдечко* належить до лексики неприйнятної, хоча утворене згідно з українськими правилами здрібніння з церковнослов'янського *блюда*. Для Автора – теж. Але... Хіба не поставите *філіжанку* на *таріль*? Можливо, ця безвихідь і змушує більшість наших господинь на учтах подавати *філіжанки* з кавою просто на щирій обрус, застелений, правда, *цератою*. А на *підставках* до тих *філіжанок* подавати торт. І хтось ще мимрить про „еліту“! З другого боку, позиція

Автора в випадках непоодиноких може здатися скрайньо нетолерантною. Людина, яка промовляє фразу „розкладка клавіатури компютера“, на мій погляд, марне тішить себе ілюзією, що ніби-то розмовляє по-українськи. Українець скаже так: „розклад клявіш мѣтика“. Ось.

Шановний Читач уже зрозумів, що не буде цей монолог безсуперечним. Не певен я також, чи не забракне Автору кваліфікації, а вже напевне – матиме нагоду уважний Читач закинути Автору ті-ж самі огріхи, у яких Автор зарозуміло намагається звинуватити інших. Розмовляю та пишу далеко не досконало, і то дуже. Тішуся, що маю досить глузду це визнати, і що моєї амбітності на таке визнання іще стає. Чого зичу всім. Але болить мене і є прикро, що оточення не допомагає мені робитися ліпшим. Суспільство, яке, всупереч прагненню індивідуума до самовдосконалення, з тупою завзятістю намагається перетворити його в моральному та інтелектуальному плані у лайно – таке суспільство виконує лише одну місію: підготувати добре угноєну ріллю під засів сім'ям иньшої раси. Якими засобами воно це робить, побачимо за хвилину на прикладі телевізії. Як-же протистоїть цій смертоносній „місії“ нинішнього „українського“ суспільства жертвна національно-свідома лінгвістична інтелігенція? По-різному. Але завше в такий спосіб, аби менше було помітно. Не мріяв і не готувався я до ношення напоготові олівця та придумування, як перекласти людською мовою гидоту, котра щоденно лізе в очі та в'ялить людині вуха в „нашому“ україно-інтерівському оточенні. Маю иньшу професію і брак мені лінгвістичних знань. На щось подібного вчилися: мовники, письменники, журналісти, редактори – одним словом студенти тих факультетів, де, коли не вмів (або не хотів) брехати – прѳста дорога у Мордву. Здавалося-б, саме час відмстити за потоптану гідність, час оправдати вимушений колябораціонізм. Час витягнути користь зі знань, здобутих під окупантом, віддати Матері за давнений борг, коштом якого куплено кар'єру; час роздмухати давно призабутий ідеалізм та повернути собі рішучість – бо чого варті десятки романів і сотні наукових ступенів, коли в Иньшому Світі, почувши волення нащадків, – „у їхній варварській вражій мові не впізнаєте голосу внуків Ваших“ (А. Міцкевич)?

За дотримання норм, за впровадження мови та її захист дбає Інститут Української мови в душі славних большевицьких традицій. На Конгресі НТШ у Львові (жовтень 1998 р.) дехто з київських гостей бідкався, що прекрасні, вже розроблені, пропозиції,

які стосувалися покращення мовної ситуації, кудись-там були подані, і – чи то згубили їх, чи якась-там Рада поклала їх під сукно. Саме напрошується питання: а як панство мовники бачать свою борбу нині? Чи щось-там змінилося в нутрі дітища академіка-яничара Білодіда? Чи вже вислали філологи-Українці стару Дирекцію разом з усілякими „радами“ свині пасти? Поросяттам обрізання робити, а не українській мові? Бо якщо ні – то пощо було створювати Конгрес української інтелігенції – для того, щоб здобути організовану силу та захистити відмираючу мову, чи для того, щоб організовано виманювати милостиві крихти від Президента? А може, готуємо малоукраїнського воза, аби гідно в'їхати до збудованого зусиллями і за гроші Інтера євроамериканського вар'янту російсько-мовного „общого дома“ під етнографічно-рудиментарною кликухою „Украина“?

Прикра оця полеміка сама собою мало що варта. Аби хоч маленьке яке діло зробити для порятунку нашої мови, я понавибирав прикладів, які мали-б допомогти: 1) документально довести злочинність кадрової політики Надзірної ради (нині вона зветься „Національна“) з телебачення та радіомовлення – як вона дбає, аби Інтер у новий, до цього часу не практикований, спосіб паскудив українську мову;¹ 2) не просто перерахувати гидотні слова та вирази, а шляхом класифікації показати, з яких соціально- та (іще важливіше) психо-лінгвістичних причин вони з'являються; 3) викликати незгоду, або навіть обурення у спеціалістів – може вони відкладуть на пізніше свої вірші, геніальну прозу, вишукано-софістичні, глибоко наукові екскурси, та вмочать бодай кінчик мізинця лівої ноги у гній буденної говірки всепоглинаючого плебсу, яким є МІ. Наголошую: жоден приклад не є надуманим; кожен, навіть найбезглуздіший чи найпотворніший вираз прилинув з телевізійного говорила, або вчитаний з того чи иньшого західньо-українського, по-більшости, „патріотичного“, часопису.

¹ Коли розпочиналася оця праця, Нац. рада іще існувала в старому складі, а пізніше, стараннями Президента, її взагалі не було... Нинішня намагається щось-там *адмініструвати* – але чи зачепить за суть проблеми, – дуже сумніваюся. Не має ні сили ні бажання стати на справжній герць з Інтером – бо повбивають. Як Інтер-москалі свого Лістєва.

ЩО ВИХЛЮПУЄТЬСЯ З НАШИХ УСТ

Найкумедніша, та, водночас, злочинна ситуація панує на телевізії. Щоби не склалося враження, що я навмисне закриваю очі на самовіддану, але – при потужній тенденції до Інтер-зросійщення – сизифову працю окремих совісних Українців, – спочатку про те, що поправилося, і – чи поправилося назавжди. Бо при поступі на один крок до покращання, часто маємо три кроки назад-гузь.

Великими зусиллями в окремих реклямах вдалося запровадити „оливи“, „мастила“ (технічні) замість ідіотичного „масла“ і... все тут-же повертає назад: „пожежа фунікулера сталася *із-за* (через) впливу *масла*“ (шміру, оливи) – „Хроніка дня“, 1+1, 17го грудня 2000го року. В описах географічних подорожей на телевізії зустрічаємо „мушлі“, але тут-же поруч – „ракушки“ (для *общепонятности* недогадливим Кацапам). Одначе про синонім „черепашки“ нема й мови. Так само у лазничці („*ванная комната*“) на тому місці, де чоловік сподівався зобачити *мушлю*, чіпляють нині *раковину*. Нарешті зробилося можливим почути: *рушій* (двигун), *пласкій* живіт (замість *плóский*), *кошик* (в баскетболі, але, як досі, іще не у *кошиківці*); *Дизней* (замість рос. Дісней), *на-виплат* (рос. в розстрочку), *декоративно-ужиткове* (прикладне), нічні *жахи* (кошмари), *Джек-патрач* (рос. потрошитель), не викликає заперечень вираз „слухаю і *скоряюсь*“ – аналог рóсийського „слухаю и *покоряюсь*“ – в певній оголощі („рекламі“) 24го листопада 2000го року; один раз вдалося учути „вичавлена *цитрина*“ (на жаль, курка все ще з *лімоном*); *ляда* (кришка від дорожньої люки), *помаранчевий* (частіше, однак, *апельсиновий*) смак – і тут-же, в цьому-ж тексті, цього-ж самого диктора – *спасательні* (рятівничі) команди. Українець ТАК не вимовить. Про що це свідчить? Про те, що правильний український текст НАКИДАЄТЬСЯ рóсийськомовному Інтерови, котрий при першій нагоді готов спаскудити лексику найнесподіванішим способом, доступним лише такій людині, яка НІКОЛИ не розмовляє українською мовою поза телевізійним говорилом. Ось чому згадувалося вище про „три кроки назад“ при одному доброму до переду... Титанічними зусиллями ОДИН раз вдалося комусь пропхати український еквівалент виразу „*неправо* (неправдиво, несправедливо) звинувачений“ – „*брехливо звинувачений*“ – у фільмі „Ренегат“ (цей вікопомний інцидент стався 23го вересня 1998 року) – після чого все тут-же повернулося на „*круги своя*“. Долаючи розпачливий опір

слабописьменних чиновників („других не держим“), вдалося окремих з них, найбільш здібних, відівчити від *добавленої* вартості та *доходу* на користь *доданої* і *прибутку* (студія „Після слова“); деяких – але не керуючу силу галицьких аграріїв в цілому. Нижче ми ще повернемося до жалюгідного феномену крутіїства „вчених“ спеціалістів, які люблять вперто нас переконувати, що для такого чи иньшого терміну з російським звучанням, мовляв, ніяк не вдається знайти точнісінько рівнозначного українського заміника – всього лиш з тієї простої причини, що самі-ж шановні, але напрочуд „звужені“ спеціалісти позивали до російських, слів, а рідномовний термін ніяк їм не „завучить“.

ЩО СИПЛЕТЬСЯ З-ПІД НАШИХ РУК

Добре, що не крутять останнім часом англomовних фільмів з побіжним українським перекладом, в яких чітко проступає не витертий (з причини безвідповідальности, чи навмисне?) попередньо записаний такий-же синхронний російський переклад. Зате характерним є недбальство щодо української пунктуації в заставках телеекрану, навіть у висиланнях Львівської студії, так само, як і в поліграфічних продуктах, часом навіть націоналістично-культурологічного змісту. Особливо дошкуляє настирливе вживання закриваючих українських лапок (“) або, іще гірше, закриваючих англійських (”), – замість українських відкриваючих (,). Отак:

“вишукана старанність” і ”пильна ретельність”

– що сумно свідчить про відсутність особистого смаку, охайности в писаному слові, про зародковий стан власного індивідуального логічного мислення, брак пошанівку, зрештою, до авторитету тієї самої мови, відданість якій так завзято деклярується. Якщо машиністка (переважно протезе того чи иньшого українського „патріота“) не годиться відірвати хвилинку від часу, що трапляється на запарювання кави, плітки та фарбування вій, – щоб знайти відповідного гудзика на клявіатурі заморського чудомізківника (компютера), спровадженого коштом марнотратно-всепрощаюче вирозумілої діяспори, або – щоб заглянути до відповідного підручника; якщо вічно поспішаючий до домашнього дрібно-галичанського вогнища „інтелігент“-роботодавець має в носі престиж своєї продукції, або не має ні сили, ні кваліфікації, ані бажання протистояти виробничій розпусті підлеглого персоналу –

тоді вся хвалена дуже свідомо і дуже патріотична жертвовність вартує стільки, що мильна бульбашка, а „націоналізм“ такої „інтелігенції“ підозріло нагадує зарозумілий егоїзм звичайної худоби. Здогадуємося, що на відповідну обробку спроваджених, – чи то з Росії, чи з Заходу, – фільмів, устаткування, иньшої усячини потрібні кошти. Залишаючись, стараннями Уряду, державою меншевартісною, Україна отримує західне устаткування – чи то через Москву, чи безпосередньо – таким, яке попередньо пристосоване до потреб російськомовного користувача. Коштів, навіть найменших, справа престижу і майбутня доля української мови у ЦІЙ державі, очевидно, не заслуговують. Як і самовідданости. Вчених людей, спеціалістів, які коштом власного часу, без грошової винагороди, по ночах, попрацювали-б там, де „общее добро в упадку“, – не знаходимо. При царизмі, за бабці Австрії, під Польщею, при большевиках – знаходились, при Демократії – чорт-ма.

Тепер виникає отаке запитання. Чи маю я *людське право* зненавидіти російську мову через її пересадне поширення, – так, як кожний чоловік ненавидить мозолі на своїх ногах і намагається їх усунути? Коли на десятому році „незалежності“ мої діти змушені вивчати компютер за добротними товстелезними підручниками, написаними російською мовою і виданими, наче для насмішки, *київським* видавництвом? Чи маю я *людське право* зненавидіти своїх двох „перших незалежних“ Посадників *поіменно* і волати до неба о помсту? За опіку, увагу, за анти-українське розпорядження коштами у нашому, до цього часу феодално-розподільчому, суспільстві? Що насправді гарантує *Гарант*? А як щодо „цвіту нації“, лінгвістично-гуманітарної „інтелігенції“? Нема заробку, що? А як щодо технічної „інтелігенції“? Мислите, що розмовляєте українською мовою? Не дуріть себе. Глибина мовного безглуздя і твердь яничарства технічної „інтелігенції“ сумірні хіба що з глибиною власного її самодурства, самозакоханого чванства, і нічим не обґрунтованої зарозумілости.

Разом з опікунським редактором „Поступу“ свого часу¹ ми заповіли контраверсійне твердження. Мовляв, воно може й добре, що досі немає широко розповсюджених україномовних операційних систем. Якби з’явилася операційна система з такою-ж „україномовною“ лексикою, як, скажімо, в *бумагах* українського „казначейства“ чи „губернаторства“; такою, як при розгляді

¹ Число 93(537).

всілякого роду „спорів“ юридичного характеру, – уявляєте, на які узаконені мовні „перли“ наштовхнувся-би пересічний, але ще не зіпсований *рускоязычієм* користувач зі здоровим відчуттям української мови?! І це вже було-б навічно, бо редагувати операційну систему компютера – справа копітка та коштує гроші. Гарантований серцевий напад, коли Ви щодня сідаєте за компютер, і з дня у день він до Вас белькоче, в кращому випадку – знавіснілою російською, в гіршому – „українським“ суржиком („Поступ“, число 93(537) від 30го травня 2000го року).

Як у воду гледіли. Нині вже існує автоматичний вибір мови спілкування з машиною як в Інтернеті так і в деяких продуктах західних фірм. Мені ближче не відомий механізм створення багатомовного продукту західними виробниками, – якими засобами вони це здійснюють, кого залучають, де беруть „знавців“ української мови. Але так виглядає, що Інтер і тут поспішив ухопити ласий заробок, випередив, як завжди, неповороткого *україномовця* і знову встиг першим затулити горизонт. Беремо навгад продукт. *FlashGet* (<http://www.amazesoft.com>). Версію 0.87 „з'українізував“ Сергій Босак. Читач переконається з далеко не повного переліку блудів, що мова *цього* продукту, а *українська* мова – це дві зовсім різні мови, в тім числі, і з точки зору елементарного правопису (про „компютерну“ лексику гляди іще сторінку 33):

**Псевдо-українська версія
Сергія Босака:**

Українська версія:

Опції	Вибір; Налаштування
Панель Інструментів	Табличка Засобів (Пристроїв)
Перевірка наявності оновленої версії	Звідати про оновлення
Допомога	Поміч
Відкрити папку з файлом	Відкрити Скриньку (Збірку) Записів (Кавалків)
Додати Попередній Файл	Долучити Кавалок
Додати Попереднє Завдання	Доточити Завдання
Імпорт Списку	Вичит Лісти
Інвертувати Виділене	Переміна (Переінакшення) Відзначень
Детально	Докладно
Колонки	Стовпчики

Експортувати Інформацію	Винести
Site Explore (не перекладено)	Прогулька (Вивід) Домівкою (Тереном)
Зеркальні Сайти (правильно – Дзеркальні)	Відбитки Домівки (Домівок)
Дозвон (правильно Дзвін)	Перегук; Виклик; Дзвінчак
Керівництво Користувача	Ужиткові вказівки
Забрати Баннер	Прибрати Бунчука
Ім'я Файла; Дата Файла (правильно – Файлу)	Назва Кавалка
Закачані Документи	Заладовані (Спроваджені)
	Письма (Кавалки)
Стартувати Закачку	Розпочати Ладування
Властивості Докачки	Ціхи Довершення
Властивості Закачки	Ціхи Ладування
Призупинити Закачку	Спинити Ладування (Спровадження)
Import Broken Downloads (не перекладено)	Ладувати Увірвані Спровадження
Пройшло (стільки-то)	Перейшло
Обмеження Траффіку	Вибірковий Перéбіг
Розірвати З'єднання по Завершенні	Розірвати (С)Получення після Завершення
Автозбереження	Самозбереження
Зберегти за Умовчанням (рóсийське по умолчанию)	Звичаєве Збереження (за порозумінням, поза вибором)
Виключити Живлення	Вимкнути

Недбальство межує з підсвідомим нагадуванням про тимчасовість усієї нашої „незалежності“: студія „Укртелефільм“ залишає напис „електробезопасность“ в рóсийському мультфільмі, перекладеному українською мовою; на автобусі ТБ, з якого провадили репортаж про парад 24го серпня 1999 р., можна було прочитати „телевиденье“; повідомлення про точну годину через львівську (!) радіомережу в ніч з 6го на 7^{ме} грудня 1999 року: *одна година рівно*“ (замість *перша* година); через телефон: „одна година 42 хвилини“ замість: за 18^{ть} хвилин друга, 42^і хвилини на другу, 18^{ть} хвилин до другої; замість „три (чверті) на п'яту“ і „чверть на третю“ чомусь вважають приємнішими для сприйняття канце-

ляризми „шістнадцята сорок п'ять“ та „дві години п'ятнадцять хвилин“ – наче не людині на вухо шепчуть, а до дурної машини залізної звертаються. Назву лікарства „алґофін“ пишемо лише рос. мовою, як в старі добрі часи, та так і вимовляємо в українській рекламі (оголощі, оповісті) – не второпаєш, як-же воно має писатися і читатися насправді: це український (!) препарат, так що в документах державного стандарту державною мовою „алґофін“ юридично не те саме, що „алґофін“ – чи у нас уже й стандарти подвійні – для покупця-хохла одне лікарство, для білого Інтера – иньше? У фармацевтичній промисловості, маю враження, „працює“ навіть не стихійний Інтер, а якась безкарна цілеспрямована сила, бо хто-б іще зміг так по-свинськи ігнорувати закон про мову: „Фармацевтическая фирма Дарница“ – ще й іноземців учать вимовляти на російський лад “Darnitsa” замість укр. “Darnytsia”; рекламні листки та інструкції (в усякому разі ті, що поширюються на Заході України) навіть не двомовні, а повністю російські – на дев'ятому році незалежності виявилось, що українська мова не здатна описати ні дію препарату, ні клініку недуги, і взагалі непридатна до ужитку в фармації. Вже не кажу про те, що сам факт написання і вимови на російський лад топоніму „Дарніца“ є образою предків.

Серед прикладів недбальства подибуємо досить симптоматичні: В числі 10^{му} „Експресу“ за 11^{те} – 19^{те} березня 2000го року Юрій Грицик описує інтерв'ю з Геннадієм Удовенком. Чи то пан Грицик не дуже уважає, що пише, чи редактор, а може самого пана Удовенка поправляти не насмілюються, – лиш „Партнерство Заради Миру“ далі подається, як „ПРМ“. Як я маю це розуміти? Давайте оминемо коментарі на тему, що більше личить вишуканій дипломатичній лексиці: „заради“, чи „задля“? Обидва слова зачинаються на букву „З“, якої допитливий читач марно дошукуватиметься у скороченні „ПРМ“. Звідки випливають два можливих висновки: або пан Удовенко користується на щодень російською професійною лексикою, яка мимоволі дається знаки у розмові з паном Грициком, або обіжники МЗС, до яких вони обоє заглядають, продукуються на „общепонятном“. Подібний недогляд допускає радіо „Ініціатива“ (19го жовтня 2001го року): „конгрес громадських організацій, скликаний партією „Батьківщина“ та ФНС“. Останнє слід, очевидно, читати як *Фронт Національного Спасення*. Очолований, зокрема, Левком Лук'яненком. Гарне готує нам *спасение* радіо „Ініціатива“. Вони там не москвофіли. Вони є про-

сто сучасне молоде розбещене брудом „халявного“ недбальства покоління.

В агітаційному обіжнику, поширеному перед виборами 2002го року: „впровадження... програми «Реформи заради добробуту»“ („план Ющенко“). Для мене зрозуміло, що Кабмін, який не вміє творчо і з довірою поставитись до рідної (!) мови, – і всілякі реформи нездатен переводити. Не можна було просто по-нашому написати *для (задля, в імені) добра?* Бо тлустий *добробут*, до речі, ні добром ні цнотою не є. .

Наведені приклади показують, що випадки покращання мови є спорадичними, часом нетривкими і, що найгірше, поглинаються бездонно-невичерпним болотом новоутворюваних мовних покручів, які народжуються щоденно і плодяться наче кролики на доброму кормі у дбайливих господарів. Читач переконається, що 2001^й рік ніяк в цьому відношенні не відрізняється від, скажімо, року 1999го. Зберігається *тенденція*, і тенденція ця є печальною.

НОВЫМ „УКРАИНЦАМ“ – НОВЫЙ „УКРАИНСКИЙ“

Яке, отже, є походження новітнього зросійщення? Найперше і „найпродуктивніше“ джерело – зміна агента (суб'єкта, носія, рушійної сили). Раніше Москаль тараторив собі по-своєму, небо-рака-гречкосій дещо з тої тарабанщини на свій лад перекручував, „рабочий клас“, з Росії перевезений, правив кацапської. В наш час ситуація переіменувалася. Вже не малорос російщить рідну, лише сам Москаль викручує чужий для себе „український язык“, а нам залишається сприймати цього покруча за офіційну „мову“. Інтер, котрий в житті не вимовив слова по-українськи, котрому іще вчора не могла навіть приснитись така напасть, аби зогидженим хохляцьким діалектом псувати вроджену „шляхетність“ совдепівського прононсу, – оцей самий Інтер за одну ніч ніби-то „навчився“ фальшивити „слов'їну“, та й заходився сам власноручно нас учити з телеекрану, радіо, на сторінках „з'європеїзованих“ *крутих* часописів, як це тепер слід по-новоукраїнськи балакати. В такий спосіб „ударними темпами“ і дуже поспішно відбувається перебудова (з обов'язковим черговим вихолоштанням) української мови, пристосування її до психо-соціо-лінгвістичних особливостей Інтеру. Це називається „усучасненням“, „модернізацією“, а зрозумілою всім мовою – Інтеро-зросійщенням. У значно ширших масштабах, ніж під Советами. Під фарисейську мелодію начеб-то

всдержавного переходу на українську мову. Справа занечищення української мови перестала бути внутрішньою справою самих малоросів, вона перейшла в загальнодержавні руки бравого Інтера і стала справою не просто провінційного перекручення, а великомасштабного переродження українського „языка“. Словом, лєвова частка всього, що ми чуємо і читаємо начеб-то по-українськи, є мовлене і писане тим самісіньким Інтером, для якого, якщо й існує рідна мова, то це – російська мова, з притаманними саме російській мові синтаксисом, морфологією, вимовою, будовою думки, логічним керуванням між частинами мови в реченні – всім тим, що несе в собі та утримує генетичну неповторність російської мовної структури. А відповідні структури української мови для цього Інтера є безмежно чужими, незрозумілими, психологічно і генетично неприйнятними, та іритуюче-дискомфортними. „Українська“ мова такого оратора – не більше як набір українізованих мастодонтів з почварними суфіксами та префіксами, застиглих в питомо кацапських конструкціях, лиш під синьожовтою попоною. Саме таким чином, під саме таким щоденним акомпанементом Українця призвичаюють до способу висловлення і мислення, притаманного чужій, не українській, мові.

Чому пишу так, наче за цим нищенням стоїть цілеспрямована і усвідомлена воля?

Тому, що державні структури:

- 1) наймають не когось иньшого, а саме *Интера* до праці в *національних* засобах масової інформації;
- 2) не вчать його добре, і на *систематичній основі*, української мови;
- 3) не забезпечують *добрим* словниками і т. ін.;
- 4) ніяк не контролюють;
- 5) за професійну непридатність не усувають (аби не служив поганим і заразним прикладом для громадянства).

Тому, що державним структурам начхати на те, що має статись з українською мовою.

Чи десь у французькому національному телебаченні мислимо, щоб штатний диктор – *не-Француз* – розповідав новини народові Франції ламаним французьким „языком“, та ще й зі сильно вираженою баварською вимовою? Хто може собі дозволити, наче в анекдоті, запрошувати такого-собі слюсара-партача найнижчого розряду – „спеціаліста“ від совдепівсько-московської російськомовної пропаганди – на тонку і відповідальну ролю повитухи при

народженні українського слова в національному телепросторі? Дехто може. „Національна“ надзирна рада може. А що своїх героїв Україна мусить шанувати – пропоную: прізвища шляхетних принців – дійсних членів Національної ради з питань телебачення і радіомовлення повинні урочисто проголошуватися після кожного виконання Державного... гімну на радіо і телебаченні. На телебаченні поміж програмами пускати заставку, де у лавровому віночку поміщати список спонсорів, які фінансують приватне життя членів Ради, як і тих спонсорів, які фінансують діяльність україножерних кореспондентів. Чому вся Україна повинна пам'ятати ім'я злодія – ще не доведеного, між иньшим, через суд – Лазаренка, але не повинна тішитися іменами тих, хто щоденно в білий день і на очах мільйонів глядачів та слухачів краде в неї її мову? Щоб не здавалося, що перебільшую, – ось бувальщина: коментуючи працю ЦВК під час виборів до ВР 1998го року, ведучий в студії, подумавши помилково, що він вже не є в етері, щиросердно тут-же вигукнув рідною мовою: „меня, кажеться, вырубили“. Саме цією мовою диктори і редактори послуговуються всюди і постійно. Не навчиться професійно плавати любитель, який раз на тиждень входить до води – для цього необхідно більшу частину дня перебувати у воді, щоденно жити цим середовищем. Швидше приїжджий Кореєць при потребі навчиться доброї української, чим місцевий Інтер, – бо він цього не прагнув і не буде прагнути ніколи з причини своєї натури.

ПРОФЕСІЙНЕ ОМОСКОВЦЕННЯ ЕТЕРОМ

Наступні приклади можуть служити: як доказом чистого невігласства та безсоромности, так і підставою для кримінальної відповідальности з бону „Надзірної“ ради. За те, що свідомо покликає до праці у висиланнях на загальнонаціональних каналах професійно-непридатних людей. Берімо дикторів, заводіак („ведучих“), иньших паяців телеекрану (не хочу тут образити серйозних, глибоко культурних та освічених, яким все рідше надають слово) – берімо всякого типу телеакторів з культурно-націоналістичного середовища, берімо, врешті, з діяспори, коли в Україні – брак! Отже, приступімо.

а) *Вимова*: нам падобається; гаління; пакупка; харні (гарні); іхарно зроблено („Інтер“, 21го жовтня 2000го року, фільм „Цунамі: немає виходу“); „Титанік“ – трагедія століття (1+1, 25го жовтня 2000го року, оповістка про фільм); гадаю, ти кохаєш

мене? (фільм „Сабріна“, Міст/СТБ, 11го травня 2001го року); містичний трилер „Холод“ (в оригіналі „Голод“, „Hunger“) – „Новий канал“, червень 2001го року; акцент нац. безпеки (фільм); увага; смажно; танцуй, Ромео, танцуй (пісня). Через радіо 16го грудня 2000го року певний хор співав: „помагай, помагай нам Святий Миколай“. При хорі виступав соліст. То цей соліст мене розсмішив: то він співає *помагай*, а вже у наступному рефрені – *помахай*. І так разів з декілька – щойно попросить *помахати*, а то знов *помагати*. Патріярх Філарет 23го серпня 2001го року благословляв іменем якогось „Бога“. Оголошення про „Перший мільйон“ 23го серпня 2001го року заповіло на каналі 1+1 початок нового сезону великої „хри“.

Коли антропологічний тип людини не дозволяє вимовляти українських звуків, може не варто їй шукати працю саме в тій єдиній галузі, де дикція є вирішальною. Діє совдепівська засада: блат – усе, якість – ніщо; відповідність посаді не зобов'язує. Не слід відмовлятися тим, що наведені казуси вимови найчастіше зустрічаємо в рекламі. Мовляв, Україна хай потерпить, бо рекламодавці не бажають наймати Українців для озвучення своїх оголошень. Виглядає так, що вся державна рать перебуває в заручниках у капінтернівського злодія з його „правом людини“ на закуп всієї україномовної сировини для подальшої її переробки на московську грязь. І держава нічого поправити не годна. То пора, може, громадою...? Але причина банальніша. Просто членам Надзірної Ради „національного“ Телерадіо й самим така вимова зовсім не ріже вуха...

б) Несприйняття українських закінчень, наголосів при відмінюванні різних частин мови та керуванні: в Риги (рос. в Риге, укр. в Ризі); приймати рішення по двом законам (по двоох законах, щодо двоох законів, доходить згоди) – „Епіцентр“, 26го листопада 2000го року; ніколи їм (ним) не торгував; він їм (ним) займався – серіал „Кримінальний загін“, „Інтер“, 14го березня 2001го року; нічого нікуди не тече (рос. ничего, укр. ніщо); три батька краще, ніж один (троє батьків); троє феноменальних (!) хлопця (рос парня) – радіо „Ініціатива“, 22го листопада 2001го року; три товарища – на позиралі світиться чітка назва роману Е.–М. Ремарк „Три товариші“, та це не заважає інтер-диктору так само чітко вимовити закінчення множини на кацапський лад – 23го жовтня 2001го року, 1+1; 32 зуба норма – звабище на зубну пасту „норма 32“, 1+1, Інтер, ICTV, 2го серпня 2004го року; пан професор, до Вас питання (правильно – пане

професоре) – „Без табу“, 3го листопада 2000го року, М. Вересень; вічний мій *Бог* (Боже), я Тебе прославляю – пісня в християнському молодіжному (!) радіо-висиланні „У колі друзів“; дай *Бог* (Боже) Вам друзів і родину – пісня, національне радіо, 4го липня 2004го року; пречиста Діво Богородиця – пісня Алли Попової¹, радіо, 17го листопада 2001го року; влада добре підготувалася, аби запобігти нещасних випадків (нешасним випадкам, – поплутане з російським *избежатъ несчастных случаев*) – „Вікна опівночі“, 28/29го лютого 2001го року; чути голоса тих, хто обирає майбутнє (!) – Тавр. ігри; двадцятью процентами; ви всі в радіусі десяти миль випаритесь; герметичність відновлено, ми не випаримось – два приклади з телесеріалу „Клеопатра 2525“, 19го листопада 2000го року, 16⁰⁵; плавчи́ха (пливунка); спортсменам (змагунам) залишилось два ко́ли до кінця (два кола до завершення) – Інтердесь довідався, що рос. *круг* – то є *коло* українською, а от відмінювати у множині іще не навчився: *круг* – два *круги*, але *коло* – два *кола*; Мерієн Джонс перемогла в Ямаїк_і; а ти уявляєш собі тих дійових *особ*? – радіо, 8го листопада 2000го року, 16²⁷, „Старшокласник“ (!); а *чого* такі короткі рукав(а,и) (невірний наголос, змазане від непевності диктора закінчення) – „Коджак“; бачите, як усе за́вмерло (рос. *за́мерло*) – Микола Вересень, „Табу“, 9го жовтня 2000го року; дорогенькі *ма́ми* й *та́ти* (мама́й й тата́й) – природніше для Українця звучало-б *маму́сі* й *тату́сі*, а найкраще – просто *батьки*.

в) *Плутанина з родом і числом іменників*: білий папуга (в укр. мові *папуга* ВИКЛЮЧНО жіночого роду, на відміну від *собаки*); намалювала веселу *конячку* (коника) – радіовисилання „Мяв“, 16го вересня 2000го року; *мебель* (меблі) – „Моя справа“, УТ2; до вашого *увагу* пропонуємо фільм „Весільна ніч“ – висилання „Доброї ночі, Україно“, 4го листопада 2001го року; точність, надійність, *розумність* (просто *розум*) – оголошення про телевізор „Самсунг“, листопад 2001го року; 10го жовтня 2001го року якесь короткохвильове молодіжне радіо оголошувало конкурс пісні *під названням...* (під назвою): російське *название* вщент ламає українські норми! Максим Рильський разом з Агатангелом Кримським двічі перевернули-б ся в гробі, учувши подібну пропаганду „української“ культури. Далі: 43 зерна́ (сорок троє зернят) – «Nescafé»;

¹ Я захоплююсь сильним чистим голосом заслуженої співачки Алли Попової і її професійним виконанням животворно-мелодійних пісень з чіткою дикцією.

ми перетворимо це місце у вічні *льди* (вічний лід) – помилка в числі: *лід* є збірним іменником – ICTV, 25го листопада 2000го року, кінострічка „Щось“; *взятка* (в ситуаціях, подібних до гри в карти: узяток, взяток – чол. роду); *біль* стає все відчутнішою – радіо, висилання „Серед тижня“, 26го квітня 2000го року; у продажі є свіжий хліб – оголошення на „Супермаркеті“ при вулиці Грушевського 20 у Львові. *Продаж* – це є іменник чоловічого роду. Українець написав-би: *маємо свіжий хліб на продаж*. Далі: свято всього *Придунав'я* (Придунайщини) – новини радіо, 4го липня 2004го року; система випуску політичного *пару* (*пара* є жіночого роду) – „Поступ“, 27го – 28го березня 2001го року, стор. 2; блок зупинили через витік *пару* (пари) – 1+1, ТСН. Саме *пара* є збірним поняттям, а не *парі* (гляди сторінку 48), – так само, як і *час* (гляди сторінку 41), так само, як і *чорнило*: маленький хрестик *червоними чорнилами* (червоним чорнилом) – „Повернення Шерлока Холмса“. Ще одне *збірно поняття*, якого не вміють уживати наші інформаційні балакуни, – *безлад* (*безладдя*): „Андрія Шкіля звинувачують в організації вуличних *безладів*“ – ТБ, березень 2001го року. Стандартні терміни – *заворушення, розруха, заколот*, – оцінюються, очевидно, як недопустимі в благоденствуючій підкучмівській Україні. Зовсім так само, як і колись у підсоветській Україні, нинішня правляча кліка вважає, що *заворушення* можливі тільки на „*загниваючому заході*“.

г) *Ступені порівняння*: 5% пенсії, якщо вона більше мінімальної (правильно – 5% від пенсії, якщо вона більша за мінімальну) – канал „Право“(!); дядько Щербаков сильніше, краще (рос. сильнее, лучше, укр. найсильніший, найкращий); щодня ви стаєте краще – звабник виробника йогуртів, фірми “Danone”; принцеса Канді (правильно – Кенді, від англ. *Candy*, цукерочка) *стала* (зробилася) ще краще – ТБ, звабник („реклама“), 23го листопада 2000го року; „Бонус“ на 17^{ть} відсотків дешевше (канал 1+1, 18го вересня 2000го року); республіканці чесніше і достойніше (чесніші і достойніші) – „Особливий погляд“, ТБ; хто з них найкраще (рос. лучше, укр. найкращий). Тут у неправильному українському варіанті порушена обов'язковість прислівного підрядного зв'язку, зумовлена правобічною валентністю прислівника „*найкраще*“ – сюди проситься опорне дієслово-присудок: *найкраще* співає, грає, кохає... Джона Кеннеді вона вважала *кращим* (рос. *лучшим*, укр. найкращим) католиком на світі, окрім свого батька – ICTV, фільм „Тієї ночі“, 9го серпня 2001го року; Вибрати *красивішу* дівчину України (найгарнішу); на змаганнях українські

спортсмени стали сильнішими (виявилися найсильнішими) – здорове вухо одразу відчує доведене до кумедного парадоксу спотворення змісту – начеб-то змагуни не завдяки щоденним тренуванням робляться сильнішими та спритнішими, а тільки в часі змагання. Споріднена помилка – вживання, для більшої „значимості“ мовленого, прислівників *надто* та *занадто* замість природніх в українській мові *дуже*, *надзвичайно*. Блуд, як ведеться, походить з Президентської канцелярії і поширюється охочими до підлабузництва кореспондентами: „конкурс Міс Миру став *занадто* (надзвичайно) актуальним“. Попри те, що я не впевнений у самій назві конкурсу (може, Міс Мир світу?), прислівник *занадто* вимагає підрядного зв'язку з відсутньою в наведеній конструкції обставиною мети: *для якої дії*, або *для кого* цей конкурс *занадто актуальний?* – радіо Ера-FM, 10го вересня 2004го року.

г) *Несприйняття українських суфіксів (наrostків) та префіксів, чергування та повноголосся кореневих голосних*: президент Кравчук походить з релігійної сім'ї.

Нелінгвістичне зауваження. Є таке висилання, де гість і заводіяка, Олена Роміна, у бесіді „В ніч на суботу“, п'ють наливку біля комина, пардон – „кам'іна“¹. При цьому гість – батько сучасної української „незалежності“ – не може натішитися, що виборцям стало однаково, хто очолить Київраду – *руський, єврей, цыган, или даже хахол*. А вже у наступному висиланні, при тій-же наливці, иньший батько – теперішньої української гривні (тоді ще не міністр) – не може нахвалитися своїм приватним знайомством з „надзвичайно мудрими“ людьми, першою серед яких і єдиною, названою поіменно, фігурує попередній батько. При всій симпатії до батька української гривні, з прикрістю мушу признатися, що ніяк не розумію його *перед-первомайських* натяків 24го квітня 2000го року про „незагоєні рани“ в Західному краї. Немає тут ран, а є свята віра, що ті „ветерани бойових дій“, котрі, замість воювати з загарбником, катували українських партизан, не повинні ані святкувати „Победи“, ані одержувати завищених пенсій. Єдине

¹ Олена Роміна переїхала до „Папи Карла“, де після інтелігентних, – часом, навіть, з натяками на патріотизм, – бесід виспіває на завершення одну і ту-ж пісеньку „Снегопад“, що повністю зводить нанівець „патріотизм“ самих бесід. Так само, як і лиса кицька на її раменах. Так само, як і образливе для українського вуха картаве звучання назви ресторанчика. Міг-би зватись „Отча домівка“, „У вуйка Кирила“, „В татка“, або „В Каськи під подолом“, врешті-решт.

прощення, на яке вони заслужили – це право їх онуків спокійно здохнути під українським плотом, як здиhaє останній паршивий пес, не залишивши потомства.

Запитає здивований читач: звідки цей расизм? Відповідь коротка: з досвіду. Ні, не з досвіду партизанських буднів бандерівської боївки; не з досвіду Соловків чи ГУЛАГу, який Автору, правдоподібно, не загрожував; і навіть не з досвіду затхлої, підступної, гнітюче-остогидлої брежнєвсько-сусловської заідеологізованої, дійсно насильницької, русифікації. Ні! Цей расизм породжений досвідом 10^{ти}-річної терпеливої толеранції, досвідом 10^{ти}-річного дурнуватого очікування, що „*Освободитель*“ змириться зі словосполучкою „Самостійна Україна“; що його монголо-татарське сім'я випорскне пахнючу квітку посеред медових левад української мови. Вже випорскнуло. Смородом „*наших радио*“ і „*комсомольских правд в Украине*“. Кого не переконують власні очі та вуха – нехай вслухається у щирю мову одного російського патріота: „Я не питаю любви ни к комиссарам, ни к войскам НКВД. Однако вспомнил поговорку о истине... И вспомнил ещё о муже сестры моей бабушки... Насколько я знал, эти парни стреляли не в спины собственным солдатам, а в лоб *всякой нечисти вроде „лесных братьев“, бандеровцев и власовцев*“ (А. Бушков. Россия, которой не было, 1997, с. 9). Десять років достатньо, аби зробити певні висновки.

Дуже є цікавою політика нинішніх можновладців: сварити поміж собою Українців, виходячи з тих критеріїв, що одні Українці допомагали Москалям бити Німців, а інші били самих Москалів. Розумний-же нарід повинен якраз об'єднуватися на тій плятформі, що, як одні, так і другі, били ВОРОГА – кожен того ВОРОГА, котрого бити було йому любіше.

Продовжимо наш список сумно-повчальних блудів у суфіксах. Десять тисяч евакуїровано; на всій території відчутно похолодає (похолоднішає) – інформаційний випуск „національного“ радіо, 9го листопада 2000го року; представники фонду мають (повинні) виборочно (вибірково) перевірити ці списки – Віталій Науменко з Берліну для нац. радіо, 1го червня 2001го року; баночне пиво „Оболонь“ (банкове, від *банки*, – гляди у тритомному російсько-українському словнику 1980го року; від *банку* похідний прикметник звучить *банківський*) – радіо, влітку 2001го року; почнуться судороги (судорги, почне судомити) в енергетичному секторі – ICTV, „Факти. Докладно“, 18го вересня 2001го року;

не облишайте пишати своїми *грудями* (грудьми) – реклама „комплексу Монро“, „Міст“, 27го листопада 2001го року; легендарний Левре повертається на *льод* – „Вікна-новини“, СТБ, 12го грудня 2000го року; чудова комедія італія́нського театру – СТБ, 12го листопада 2000го року; український(?) виставочний зал; трапецеєвидні м'язи (*трапезо́їдні*, якщо бути послідовним в симпатіях до греки; *трапецієподі́бні* – хто полюбляє греко-українську плутанину, усучаснену радянським звукозаміщенням та плутаниною роду іменників). Ще перед самим Другим „визволенням“ у 1945^{му} році відповідний геометричний утвір звався *трапезом* (з греки); на *трапе(з,ц)ії* (галліцизм) гойдаються акробати. Саме у вимріяній Європі англійською, французькою, німецькою мовами вимовляють *трапез*, до того-ж двома останніми мовами – у чоловічому роді. Французи додатково запровадили жіночий рід для відповідного циркового пристрою. Москалі призвели до великого замішання в лавах нестійкої (а коли вона була стійкою?) української псевдо-європелюбної „інтелігенції“: грипа – грип, папуга – попугай, трапез – трапеція, кляса – клас, клявіш – клавіша, і море подібної плутанини. Далі: мультівіза – „ненастирливі“ рекламні титри; безві́стно (рос. безвести, укр. безвісти) відсутні батьки (про вишуканість подібних офіційно-правничих конструкцій промовчимо); фільм, благословенний папою (*поблагосло́влений*, пощасливлений, – гляди сл. ред. А. Е. Кримського, рік 1924) – висилання „Доброї ночі, Україно“, 4го листопада 2001го року; упакований хліб (*запакований*) – Львів (!); поділіться своїми порадами з тими, хто лише *збирається* (*вибирається*) стати ними [прибраними батьками] – Евеліна Виноградова, висилання „Державні діти“, радіо, 23го серпня 2001го року; *збирався* (*вибирався*) на війну (рос. *собирался*, в українській мові *збирають* кожух з молока); бюро погоди прогнозує *ливні* (зливи) – радіо, 5го липня 2001го року; княже́ська (княжа) кухня (Львів!); *відпрасувати* сукню (рос. *отутюжить*, укр. *випрасувати*); предміхурова залоза (*передміхурова*) – 1+1, оголошення; друг Славо́чко, Слава (укр. Славко, Славуньо, Славчик) – укр. радіо, дитяча (!) казка; на *конних* перегонах; побачити коня з *гор* (узріти з висоти пагорбів) – гір там і близько не було! – обидва приклади з фільму „Повернення Шерлока Холмса“; неймовірна сила для такого *зрїсту* (зросту – реклама марки телевізора LG); кубок Великого *шлему* (*шолому*) – „Інтерспорт“, 3го жовтня 1999го року, „Факти“, ICTV, 13го січня 2002го року; в *представленні* (у виставі) беруть участь лицарі в позолочених *шлемах* – радіо, 21го серпня 2001го року; записи Мельниченка міс-

тять таємницю, отже її виток становить небезпеку – „Вікна опівночі“, 17го квітня 2001го року.

І ще одне. Я звик, що до імені *Karl* в українській мові для зручнішої вимови дописується голосівка „о“, чим утворюють новий склад: *Карло́*. Зате до імені *Людвик* всаджувати додаткове „о“ (*Людовик*) зовсім непотрібно. А ви як мислите?

д) *Відсутність чуття щодо різниці між пасивним та активним станами дієприкметників: збільшуване скло (побільшуюче); самовирівнюючі покриття (самовипростовувальні, самовипростовні, самопростовні, самопростувальні, саморівняльні, самовирівнювальні); шпалери миючі (кого вони миють? – правильно зми-вні) – це оповістки од крамниці „Зубра-центр“ на телевізії; самоклеючі обої (самоклеїні, самоліпні, клеїсті, клейні, клейкі, липкі, липко(у)ваті, ліпні, ліпкі, ліпчасті шпаліри (гляди словник Грінченка)) – цей напис гуляє на вантажівках, що бігають старовинною бруківкою нині аграрного Княжого міста по-під вікнами Міської Управи. Якби міська влада добре закінчила свого часу десяту клясу загальноосвітньої школи, вона-б такі речі та й помічала.*

е) *Чудернацькі фантазії. Часом з перестрашу редактори (може, коректори) з метою „українізації“ і в силу повної відсутності власної орієнтації в українській мові вигадують фантастичні конструкції: хибні (фальшиві) виклики – „Ситуація“; посібництво міжнародному тероризму (сприяння міжнародному тероризмові) – „Поступ“, 28го вересня 2000го року, сторінка 6. Слово посібник має одне-єдине значення: книга-підручник. Все иньше від лукавого. Натомість словник Грінченка реєструє такі українські слова: пособляти, пособник, підсобляти, підсобка (підмога).*

Далі: це було дуже захопливо (захоплююче) – олімпійські спортивні новини, радіо Ера-FM, 15го серпня 2004го року, 9¹⁵; наша команда вторує (торує, уторовує, второвує) дорогу до найкращих команд світу – Михайло Герасименко, програма Overtime на радіо Ера-FM, 7го серпня 2004го року, 2⁰⁰; самовбивство (самогубство) – фільм „Нестор Бурма“, УТ1, 6го серпня 2000го року; го-сподарка (похідне від *господар*, правильно – господиня); режисер озвучання (озвучення); мені потрібен шматочок дроту (російське *кусочек* надто „добресовісно“ перекладене українською мовою, в той час, коли для дроту вживаємо якраз *кусень*) – телефільм „Лід“; *лід*ує (рос. *лидирует*, укр. веде перед, є попереду) – з одного виступу Діми Табачника після перемоги на других кучмівських виборах; *віддавати собі відповідь* (здавати собі справу); *річ про те* (мова про...) – обидва приклади з виступу кандидата на депу-

татство Ірини Богословської у „Вікнах опівночі“ 17го січня 2002го року; коли я вирішувала, чи *злежуватися* (злягатися) з тобою, Кейт не було – фільм „Коханці“, 1+1, 22го серпня 2001го року; запобігає з'явленню запаху поту (запобігає *появі*; рос. *появление*, укр. *поява*, але – *з'явитися*); мотор тримається на *шмарклях* (на волоску, на сопляку, коли вам так приємніше) – з кінофільму; познайомились *раптово* (несподівано); знайшли *раптово* (зненацька); *пилосмокт* (пилотяг, відпилювач, втягач, смоктун – це приклад зовсім непотрібної „дослівності“, яка провадить до абсурду: сосать – смоктати; зрештою, помпа по-українськи – смок, а не *смокт*); *пожежозагрозливий, вогненебезпечний* (знову – непотрібна „дослівність“ при одвертому калькуванні; до речі, на позиралі (телеекрані) чітко видно англомовний напис “*inflammable*”, себто *займистий, зайнятистий*); *помпова* станція (помпувальня, смоковище) – ICTV, кіно „Тобрук“, 20го січня 2000го року; *поговорка* (приказка, прислів'я, вислів, примовка) – українське слово *поговірки*, як і *поговори*, значить те саме, що рос. *пересуды, сплетни, толки*; а от укр. *пересуд* має відповідником російське *предрассудок*; *закладники* (малося на увазі не тих, хто „закладає“, а *заручників*) – українська служба Бі-Бі-Сі; послухайте музичні *замалюнки* (рос. *зарисовки*, укр. начерки, нариси, шкіци) – радіо, 29го квітня 2001го року; на відсутність нашої уваги важко *шкодувати* (гріх нарікати) – Піховшек, 1+1, 25го жовтня 1999 р.; українське *книгодрукарство* (калька з рос. *книгопечатание*, Українець висловлюється простіше: *друкарство*) – Микола Вересень, „Табу“, 1+1; *корінні населенці* Австралії – радіо Бі-Бі-Сі, 5го січня 2001го року. Російському *поселенці* відповідає українське *осельники*. Не знаю, чому редактор новин не використав звичного *корінні мешканці*, або більш вишуканого *насельники* (6^{ти}-томний українсько-російський словник).

Часом трапляються анекдотичні ситуації. У суботу, 28го липня 2001го року, о годині 14⁴⁵ слухав-єм якесь висилання радіо „Ера“ про конкурс блудів у мові. Ось провідничка і говорить: „нас *піджимає*“ час. Спів-розмовниця негайно зауважує: „*піджимає* – невірно“ (але сама не вміє мовити добре). Провідничка себе, з дозволу сказати, „*виправляє*“: „нас *підтискає* (!) час“ (правильно – *підганяє*). Де ви берете подібних „знавців“, панство Надзирна Рада, і чому не „назираєте“?

В наступному прикладі редактор показує чисто механічне, виключно бездумне зловживання новомодним словом-паразитом, що позбавляє речення всякого змісту: „на період його керів-

ництва припала економічна криза, яка *спричинилася* (сталася) в Україні після розпаду Союзу“ („Народна Армія“, 12го жовтня 1999го року). Мало того, що кореспондент на дев'ятому році незалежності ніяк не може собі дати ради з „розпадом Союзу“, то він ще й знущається з логіки синтаксису подібною „оригінальною“ побудовою речення: за автором виходить, що криза сама себе породила – такий собі політико-економічний самооргазм.

Протилежної помилки – підміни зворотної форми незворотною – припустився диктор „національного“ радіо: „у своєму листі до жіночої пастви папа просив *не позбавляти* того життя, яке вже зародилося в жіночому тілі“ (не позбуватися) – 5го серпня 2001го року, 13¹⁵. Тут мовець дійсно позбавив вимовлену ним фразу будь-якої граматичної логіки.

„Маємо підстави пишатися, що Галичина *виплекує* таких дітей“ – Львівське радіо, розвідка про дитячий конкурс „Президент України 2004“, 4^{те} березня 2001го року, 14⁰⁵. Дієслово *виплекати* вже є доконаним способом дієслова *плекати*, тому будувати з нього взад іще якийсь інший недоконаний спосіб не можна. Галичина просто *плекає* дітей, та й годі.

Оскільки ми лиш ілюзорно мешкаємо в українській державі, а насправді суспільно-значимі процеси відбуваються в російськомовному середовищі, – і *засобами* російськомовного середовища, – то все свіже україномовні осередки інформації черпають з російськомовних джерел. І при цьому виказують брак звичайного бажання розуміти все те, що потрапляє перед очі так званому „перекладачеві“. Нехтують найпростішими вимогами щодо культури писаного слова, зневажають читача, вважаючи, що його рівень грамотності не дозволить спіткнутись о явні блуди. Одним словом, звичайнісінька халтура на мовному ґрунті, але за великі гроші. В телевізійній програмі на 3^{те} березня 2001го року („Поступ“, число 34(692)) читаю про зміст „трилера“ „Свідок“: „краса злочинниці змушує героя забути про *борг* та стати захисником дівчини“. Так сталося, що я зацікавився „боргами“ героя-розвідника та й переглянув кіно. Врешті зрозумів, що боргів наш герой не мав жодних, зате втратив відчуття *обов'язку*. В російському першоджерелі стояло *долг*. Перекладач перестарався. Халтура, що? „Поступ“ не винен. Всі українські видання беруть програми телебачення з одного і того самого джерела, яке в українській державі є, на жаль, російськомовним. Десь наприкінці 2000го року я помітив у телевізійній програмі в газеті „Поступ“ рядок *Н. Руденко* серед висилання „Герої України“. Добре знаючи, що то є за такі ку-

чмо-„герої“, і твердо пам'ятаючи, що відомого письменника, філософа та поета, українського правозахисника, звать *Микола*, я зробив висновок, що не про цю особу йдеться. І мало не прогавив цікаву передачу. Спересердя на газету „Поступ“ беру иньшу, здається, „Львівські оголошення“, чи „Львів та львів'яни“, розкриваю... те саме – *Н. Руденко!* Що-ж дорогенькі, з однієї кацапської пипки живитесь?¹

Також і молода галицька інтелігенція мавпує Кацапа без найменшої притомности. Прошу доказ. Є така організація „Люди проти насилля“. Мене у школі вчили писати і вимовляти – *насильство*. Природа помилки, як завжди, стає очевидною, коли відновити кацапський *первоисточник*: „Люди против насилія“. Хтось першим випускає у світ явно провокативне (не словникове!) перекручення українського терміну, а далі переважаюча більшість ЗМІ його з насолодою мавпує: „...можна вигадати щось краще за *насилля*“ – „Новий канал“, мультфільм, 22го листопада 2001го року, і багато подібних повторень.

Все, що є українського в тій області, де відбувається хоч якийсь рух, – все це тільки оманлива копія російськомовного джерела. Саме-ж російськомовне джерело часто без потреби мавпує з американського. Приклад: українські „медія“ могли-б, якби хотіли, урізноманітнити свою вбогу мову такими синонімами до назви “thriller”: *трепетун, трепетняк, жахитняк, тріпотняк, маркітан, маркітняк, маркотун, маркотник, дрижчак, дрищак, дрижак, дригун, тіпака, трепіток, тріпчак, тіпук, потерпак, побивак*. Не хочуть... Якщо не правдиво російським, то принаймні американським – а таки щоб затюкати неписьменного аборигена!

Ось іще одне підтвердження, що програми телебачення складаються в оригіналі російською мовою: 18го березня 2001го року читаю про зміст фільму „Палаюча зірка“ – „Елвіс Преслі в ролі індіанця-полукровка“. Якби програму складав Українець, то було-б вжите одне з таких слів: *покруч, змішаної крові, мішаник*. „Індіанець-полукровка“, до речі, зветься *метисом*. Або таке: кінофільм „Похорони“ (програма ICTV на 29^{те} липня 2001го року, газета „Поступ“, число 113(771)).

Абсолютно різні (здавало-б ся) радіо-висилання послугуються одним і тим самим кацапським джерелом: „Верховний суд штату Флорида розгляне *доводи* (докази) адвокатів від респу-

¹ Про казуси в текстах програм телебачення ще гляди на сторінці 42.

бліканців.“ Перший раз такі слова почув-єм від Надії Кашпіровської в „інформаційному випуску“ державного („національного“) радіо 11го грудня 2000го року, і того самого дня – чоловічим голосом від приватного радіоканалу „Ера“. У нас „Ера“ керує „національним“, чи, навпаки, – краде від „національного“?

Не тільки телевізійні та радіо-програми беруть за першоджерело російські тексти. В „публіцистичному висиланні“ на релігійні теми „Чітко і ясно“ числа 17го березня 2001го року каналом УТ2 цитувалися слова з пророцтва Єзикиїла: „вода спочатку сягає щеколоток“. В українському, церковною владою дозволеному, перекладі „Святого письма“ (United Bible Soc., 1991) читаємо в 47^{му} пророцтві, речення 3^{тє}: „води було по кісточки.“

Коли вже мова про халтуру, – то прошу. Як повинен читач розуміти наступну інформацію (вважається, що газета існує для того, аби її читали, а не лиш для того, щоби виплачувати гонорари та й пускати назад під ніж): „усвідомлюючи очевидність та *досконалість* факту існування борделів, японський уряд не поспішає погоджуватись, і т. д“. Пан Шейла, який підписався під наведеною цитатою („Поступ“, число 202(646), сторінка 5), боюсь, намагався перекласти російське „*доказуемость*“, а літредакторів забракло словникового запасу десь так за шосту-сьому кляси неповної середньої школи. То я допоможу: „*доказовість, доведеність, доконаність*“. На тій-же нещасливій сторінці пан Гулевич стверджує, що „німецькі екстремісти, яких звинувачували у підпалі синагоги, нині *позбавилися від* цього дошкульного звинувачення на свою адресу, хоча *це і не забрало їм* інших клопотів на офіційне виживання“. Що тут є дійсно дошкульного – то це стиль пана Гулевича. Російською мовою, звичайно, всі прийменники та правила керування звучали-б прекрасно: „*нынче избавились от* этого чувствительного обвинения на свой адрес, хотя это и не убавило *им* других хлопот *по* официальному выживанию“. Літредактор повинен-був ось як виправити: „*позбулись цього дошкульного закиду* під свою адресу, хоча *це й не забрало від них* (не применшило) інших клопотів *щодо* офіційного виживання“. Є різниця?

Трапляються приклади „українізації“, схожі на саботаж у стосунку до художньо-професійного рівня тієї чи іншої програми-вистави на телевізії. Кому в нормальному житті у виграшній ситуації спаде на думку вигукнути „Забава!“? Засновники дури-світської лотереї-вистави винайшли гарну назву для самого дійства – але далі їх уява безсило скотилася жолобом профанації. При виграшній комбінації (яка англійською мовою звучить *play*, сиріч

„гру зроблено“), Кацап вигукує „игра!“. В українській мові є багато одно- чи двоскладових вигуків, включно з вигуком „Є!“ . Хоч я, дуже приватним чином, радив би-м гукати (на всю Неньку) коротко, а водночас мужньо та містко: „Дупас!“ . Вкладаючи у цей гоноровий клич повну гаму відчуттів водночас: щастя, задоволення, приємної несподіванки, непохитного само-затвердження, суворої рішучості вхопитися-таки за твердий і бадьорий Національний „Пот“¹ . На противагу прив'ялому і загниваючому американському *jackpot*^{ОВІ} . То це я. А отці лотереї-забави, недовго думаючи, пішли шляхом найменшого зусилля „творчої“ думки: якщо саму *Игру* заступили назвою „Забава“, то нехай „рагульські“ хохли мекають і на виграш тим-же розпливчасто-безликим вигуком „Забава“. Хоч-би й „до рання“. „Цивілізовані“ ж круто-голені потилиці оглядатимуть у цей час „Наше шоу“ на *общееСЭНГе-евском канале, на родном и всем понятном пушкинском языке*. До речі, і одні, й другі замість „кола щастя“, чи „кола долі“, вертять на телезабавах „колесом хвортуні“ – через велику любов до заграничного, слід гадати. Але про це згодом.²

До знуцання над українством належить ще і такий витвір телеетеру, як „українська народна гра «Показуха»“ (оголошка 27го серпня 2000го року). Смердить не гумором, а якоюсь зневагою. Художній смак і гумор відтворили-б ся у назві на кшталт „Вдаванина“. Ми кажемо: *вдавати, здаватися, здатися, видатися, повидітися*.

є) *Настирлива плутанина рос. „один“ та укр. „сам“*: я зовсім *одна* (сама, одинока); коли я *один* (сам), я слухаю музику; це лише *одна* (сама, гола) теорія; ти не *один* (одинокий) – заставка на каналі 1+1. На жаль, не уникає цього рбсйського стилю у своїх піснях і витончена виконавець Алла Попова:³ „не залишай мене *одну*“ – себто, одну тільки її залишати не варто – другіх можна.

ж) *Свіжі кальки*. До старих, „звичних“, кальок додано велику кількість новоутворених: *законослухняні* (законопокірні, лояльні, свідомі) громадяни; *спів-громадяни* (В. Піховшек, „Епіцентр“; ще гляди сторінку 94). Це є позбавлена глузду калька з

¹ Жалюгідне мавпування нашими селяками американського попсу є успішно і пляномірно провоковане інтеро-„затейніками“ в телевізії та у відповідному інтер-„культурному“ середовищі. До цієї проблеми ще повернемося (сторінка 184).

² Гляди сторінки 183, 185, 197.

³ Гляди примітку на сторінці 16

рос. *сограждане*; українське *громадянин* вже означає „член тієї-ж громади, до якої належить і пан Піховшек“; у логіці нашої звичної мови немає місця для терміну „спів-член“; джерелом помилки є насправді підсвідоме бажання відновити справжню мотивацію високого слова „громадянин“, профановану таким вжитком, як офіційні форми звернення: „гражданин начальник“ і „заключённый“. Тим-же модним блудом починає грішити все більше і більше промовців (один з прикладів – у виступі Костя Бондаренка через радіо „Ініціатива“ 18го квітня 2001го року). Ще одне змавповане слівце – *співтовариство* (рос. *сообщество*) – у дописі Миколи Княжицького до „Поступу“, число 28(885) від 28/II – 6/III 2002го року. В російській мові слово *общество* не може означати міжнародної спільноти, а от в українській мові слово *товариство* може бути синонімом *спільноти* – приросток *спів* є зайвим. Від недавнього часу наших недолугих красномовців захопила пошесть „знаковості“ (гляди сторінку 209). Придуркувата мода часом набирає комічних форм: „фестиваль, присвячений боротьбі зі злочинністю та наркоманією серед молоді зібрав багато *співучасників*“ (просто *учасників*, бо *співучасники* беруть участь у *злочинах!*) – Ю. Криворучко, радіо, 27го листопада 2000го року. Воістину, від українського патріотичного промовця до простого мавпувальника ближча дорога, чим до здорового глузду.

Далі: неприємності *не примусять довго чекати* (рос. *не заставят долго ждать*, укр. *не забаряться*) – „Інтер“, оголошка про фільм „Дом“, 25го жовтня 2000го року; *живи за правилами* (рос. по правилам, укр. згідно з правилами); *смашне блюдо* (страва); *видалив* гравця з поля (випровадив, вилучив, усунув, вислав геть, вивів); начальник *розшукового* (пошукового) відділу – телефільм „Каратель“, канал 1+1; *дякуючи* панадолу (завдяки); пісні, що втрималися в гетто-музиці *дякуючи* (завдяки) радіо – „Ініціатива“, 28го жовтня 2001го року; пісня стала поширеною *дякуючи* радіо-ефіру (укр.: *зробилася славною завдяки радіоетерові*) – радіо, 31го жовтня 2001го року; сьогодні в моді короткохвильові *FM*, які *у всіх на слуху* (які у всіх на устах, про яких всюди чуюти, від яких бринить у вухах) – Йосип Маланяк, „Поступ“, число 98(756), 28го червня – 4го липня 2001го року; *по-праву* (справедливо) претендувати; *береза кудрява*; для атомної енергетики залишається давній *головний біль* (давні клопоти); це татусин *головний біль* – фільм „Раптовий удар“, 1+1, 10го травня 2001го року; *смівості тобі не позичати* (не бракує) – фільм „Конан“; можна послати гілля (рос. „не пошлять ли нам гонца...“) – оголошка на газету

„Україна молода“ 29го вересня 2000го року, ТБ. Хто там є спеціалістом від української вишуканої мови у редакції молоді „України“? Очевидно, українські вирази *вислати* гінця, *вирядити* пошланця, *вістуна*, *вістовця*, *вістовика* не вкладаються у сприйняття *молодого Українця*.

Автомобільна „термінологія“: *розпашні* дверцята (двійчасті, двійчасті, стульні); *підголівник* (підголів'я, потилишниця); горизонтальний *наклон* подушки (слово „нахил“ вимовити важко?); *обзорність* з місця водія (*оглядовість*, як нормативно-словникове; *виднота*, *видкість*) – все з висилання „Парк автомобільного періоду“. Коли вже мова про цю передачу, не можу не звернути уваги на якесь зацофане лінгвістичне англофільство: ведун, напевне, добре знає, що абрєвіатура *BMW* звучить як *Bayerische Motor Werke*, та все-ж цитує не за німецькими назвами перших букв (Бе-еМ-Ве), лиш по-англійськи: Бі-Ем-Дабл'ю. Чи в такий спосіб вилазить інтеро-кацапська зацикленість на англійській мові – мові, яка мала-б успадкувати функції „общепонятного“, – чи просто недоречне хизування знанням літер англійського алфавіту? До тих областей урбаністичної лексики, де іще недопрацював український лінгвіст, а де Інтер силиться показати, що українська мова є ніщо, належить і лексика світу моди. Стас Янівський, можливо, намагався коментувати показ моди 17го березня 2001го року у висиланні „Модний час“ на каналі 1+1 українською мовою, але в нього ця українська „модна“ термінологія – просто переписана українськими буквами російська термінологія. Не відчуває людина мови, не має потягу до мовних традицій, вихована в інтерівському середовищі, – що можна від неї вимагати? Вимагати слід від тих *дядь*, які визначають кадрову політику. А дяді ці сплять і бачать кінець „українізації“. Дяді ці мріють довести „неповноцінність“ української мови, намагаються узаконити російськомовну термінологію в тілі української мови, хоча знають, що існує-таки справжня українська термінологія, яка відповідає і традиціям, і внутрішнім правилам мови. Почнемо з назви висилання. Кому могло спасти на думку словосполучення „Модний час“? (Іще маємо для насолоди „Сільський час“ та „Час «Ч»“ – гляди сторінку 41). Українцеві більше пасує „Час моди“ або „Модна (модняцька) година“ (як *лиха година*). Далі, вже у самому висиланні: „таке вбрання підійде для жінки-шпіона“ (шпигуна, нишпорки, шпи(г,к)а); *потрясний* ефект (разючий, приголомшуючий); *наряди* (вбрання, убори, строї); *брючні наряди* (чоловічі строї); іноді з великим смаком, часом з *дурним* (поганим) смаком; офіційний *наслідувач* (насправді

мало ся на увазі *спадкоємець*, а зовсім не „того, хто краде ідеї“) – ще один приклад мавпування за способом звучання: російський оригінал – *наследник*, і йшлося про *спадковість*, *наступництво* у школі *дизайнерів* (творців, проєктантів, витворців, вигадників) – але аж ніяк не про *наслідування*, що є в українській мові слабкою синонімічною формою такого виразу як *привласнення шляхом копіювання*.

А ось приклад „звичної“ кальки, яка вщент ламає закони української фразеології: „*Питається, яка вартість такого договору*“ („Поступ“, 21го жовтня 1999 р.). Тут із п'яти лише двоє службових слів (*яка і такого*), функціональне навантаження яких, до речі, спільне для мов російської та української, не викликають заперечень. Решта – повна дурниця. Відповідно до контексту, по-українськи мало-б ся писати: „...чого вартий, наскільки вартісним є...“, бо йшлося не про ціну, а якраз навпаки – про нікчемність. Але, але... поминаючи вислови *вартість* (цінність) та *договору* (угоди), звернімо увагу на калькування російської граматики. В рос. варіанті маємо просте ускладнене речення з вставним словом (модальною синтаксевою) „*спрашивается*“, що українською мовою повинно передаватися складно-підрядним реченням з обов'язковим прислівниковим зв'язком, головна частина якого – „*Постає питання...*“. В усякому разі, третя особа однини пасивного стану російського варіанту має передаватися у нашій мові формою дійсного (активного) стану. В українському варіанті, таким чином, гостро відчувається брак підмета: *хто* питається? Граматична відмінність двох мов, яка ігнорується незвиклим до укр. мови дописувачем, – разюча.

з) *Сміховини*. Калькування з російської часом виливається в алогізми: ти *не мусиш* відпускати її (рос. *не должен*, укр. *не повинен*; значення фрази спотворене: укр. *не мусиш* означає лише евентуальне право затримати тоді як рос. *не должен* значить щось зовсім протилежне – заборону відпускати – якраз про останнє і йшлося, судячи з контексту телефільму); чи може бути *занадто* (забагато) добра у світі – оголошка фільму „Пророцтво-2“, серпень 2000го року (це ще одна ідіотична лексикографічна мода, запроваджена слабописьменним татуськом); Віктор Ющенко ще нікому не дав свого *добра* (скупим, виявляється, є пан Ющенко! – російський безкультурний канцеляризм *дать „добро“* в українській культурній мові перекладається словами *дозволити, схвалити, благословити на...*) – нац. радіо, 18го червня 2001го року, 17³⁰; забороняється *грати* (бавитися, гратись) на воді – радіо,

9го липня 2001го року (Кацап може *играть* як на воді, так і на балалайці, Українець – ні: предикат *грати* не є одновалентним); здоровий *образ* життя (спосіб: укр. *образ життя* значить малюнок, *образок*, узятий із життя) – ІСТV, „Факти“, 13го січня 2002го року, Ігор Шурма, пленарне засідання Верховної Ради, 10го лютого 2004го року, 12⁴⁷; „Мандрівний лицар“ захищає *ображених* (покривджених: *ображені* – це ті, що таять образу, гніваються, або яким зачепили гідність); ви не повинні *ображати* білого в'язня (в'язня кривдять, з в'язня знущаються, рос. *обижают* значить *кривдити*, а укр. *ображати* має рос. відповідника *оскорблять*) – „Повернення Шерлока Холмса“; в Його особі [папи Римського] ми вітали захисника знедолених, *ображених* (покривджених) і пригночених – виступ Президента на ІІІМУ з'їзді Українців, 18го серпня 2001го року; аби всі позови від *ображених* німецькими націонал-соціалістами переадресували до фонду „Пам'ять...“ (якби-то тільки *образами* кривда вичерпувалась!) – „Поступ“, число 41(699), 15го – 21го березня 2001го року; вони вже ніколи не дадуть *образити* (скривдити) дерев¹, які посадили власноруч – радіо, 7го серпня 2001го року, 18⁴⁵; закон про *списання* (прощення) боргів Президент не повинен підписувати, оскільки можуть бути *покарані* (скривджені, постраждають) громадяни, які сумлінно сплачували вартість послуг – УТН, 1^й канал, 19го грудня 2001го року; мер міста облетить Львів за умови, що погода буде *літною* (летунською: *літній*, часом вимовляють *літній*, означає *теплуватий*) – „Експрес“; в Тегерані 85 чоловік (чому не *людей*?) були піддані побиттю (чому не *побиті*?) *плітками* (батогом, канчуками, пугою, нагаєм; укр. *плітка* є синонімом до *чутки*) – радіо, 21го липня 2001го року; досвіду не *займати* (не позичати; укр. *не займати* – не чіпати, обходити боком); ти не *забився*? (потовкся, побився, вдарився; *забиваються на смерть*, так що питати вже нема у кого) – бойовик „Руйнівник“, 1+1, 20го травня 2001го року; ви побачите *цілком* другу половину лоту (побачите повністю, порос. – *целиком*; укр. *цілком* надає виразові „*цілком другу*“ значення „*зовсім иньшу*“); не *бігав* від призначення (не уникав призначення) – рос. „*бегать от*“ ніколи не прибирає в українській мові значення „*убегать*“; зміст спотворено в напрямі дослівного розуміння: починати біг з місця призначення. *прибігти до* (таких-то засобів) – правильно кажемо: *вдаватися до* (засобів) – „*бігати*“,

¹ На сторінці 222 ми ще навчимося *поважати цукровий буряк*.

як бачимо, зовсім не потрібно! Дня 25го квітня 2004го року, при перегляді на каналі 1+1 фільму „Мумія повертається“, почувши від героя запитання „а ви вмієте *рубати*?“, я зостав геть ошелешений, узрівши, як у відповідь иньший персонаж замість сокири витягає... шаблю (шаблюкою Українець *тне*).

Далі: *чому* ви встигли навчитись – невірний наголос і безнадійна спроба заступити рос. *чему* (укр. *чогó, що*) українським *чому* (рос. *почему*, укр. синонім – *для чого*); *володар* міністерського портфелю, *володар* Гран Прі (власник), *володарі* державних нагород України – „інформаційний випуск національного радіо“, 24го березня 20001го року; *володар* паспорта – УТ1, „Новини“, 26го грудня 2001го року: укр. *володар* звучить не менш кумедно, аніж рос. *властелин* – це так „знавці“-анальфабети перекладають рóсийське *обладатель*; ви мене *заганяли* (з(а)мордували, запаморочили, затуркали, заморочили, забили памороки, заїздили мною); якщо йдеться про коня: *угнаний*, *підірваний*, *шкаповитий*, *замордований* – в цьому прикладі спостерігаємо просте перемальовування з рóсийської: згідно з нормами української мови, *заганяють*, *залучають*, або *загóнюють* хіба що до хліва чи до стайні.

Далі: *головний біль* (клопіт) – улюблена помилка учасників традиційного на укр. радіо інтерв'ю з автоінспекторами високого державного рангу; укр. *головний біль* відповідає рóсийському *главный*, сиріч найважніший, і зовсім не несе значенневого навантаження „біль голови“ в переносному значенні „клопотів від дорожно-транспортних випадків“; *дурна* звичка – Оксана Добрянська, „Кінопроба“ в радіо „Ініціатива“, 23го березня 2002го року; ніколи не зробить *дурних* вчинків (гідких, злих, лихих, кепських, негарних, бридких, поганих недобрих; не вчинить злого) – *дурний* для Українця (але не для Інтера!) є сильною синонімічною формою *нерозумного, глупого* – „Ситуація“, 1го жовтня 1999 р.; про цей будинок в околиці давно йшли *дурні* (недобрі) чутки – „teleПоступ“, №16(873), 7го лютого 2002го року, стор. 16, анонс (чому не *оголошка*?) фільму „Люди під сходами“; диктатор Піночет може бути звільнений під *заклад*, *сума закладу* становить... (під заставу: *закладаються* на скачках) – радіо „Ера“, 13го березня 2001го року; залишилась пляшка з попереднього *весілля* – тут автори висилання „900 секунд“ 10го грудня 1999 р. мали на увазі *п'ятику*, а зовсім не церемонію *вінчання*; багато горілки на початку *застілля* – те саме висилання, мають на увазі не почесне місце за накритим столом, лиш відкриття святкової *трапези* – цей блуд, очевидячки, вкоренився, бо вдруге подібну гідотну словосполуку

я учув від пана Яневського у „Першому мільйоні“, на каналі 1+1, 2го травня 2001го року. Далі: злочин не минув *марне* (не минув безкарно, або просто – *не минувся*): *марнуються позитивні* зусилля, а не *злочини* – помилка спровокована рос. виразом *не прошло даром*; цей приклад я взяв з дитячого релігійного висилання про Різдво (УТ 2) – очевидно, що диктор тримала перед собою російськомовну дитячу релігійну літературу; в *крайньому* випадку так буде веселіше – повна логічна нісенітниця, спровокована російським *по крайней мере* (укр. *принаймні*); до речі, російське „в крайнем случае“ звучить у цій функції не менш безглуздо. Ведунці „Фан-клубу“ 1го „Національного“ керівник каналу мав-би порадити менше крутити задком перед дітлахами, а більше його (задок) завантажувати в сидячій позі за підручником красномовства. Останнє зауваження застосовне і до п. Юрка Каменчука з „Радіо Люкс“: його мова, в цілому дуже близька до української, виказує, однак, наркотичну залежність від тих-же російських стереотипів. Це є проблемою, зрештою, для всіх крутил (пардон, Ді-Джеїв), як і для більшості малоосвічених молодіжних ведунів та ведунок: їм значно цікавіше гаяти час у змосковщених Інтербюзнірських кабаках, аніж блукати десь закутками цвинтаря української культури. Таке собі гицкало (pardon, Disk Jockey) і не збагне достатньо швидко, що, наприклад, зміст російської фрази „остальные 16 человек получают призы“ (*les prises, узятки, себто*) висловлюємо по-українськи коротко: „решта *шістнадцятеро* хапнуть свого“, а не дослівно і штучно: „решта 16 *людей*...“ (5го січня 2000 р.)

Найкраща, найпорядніша політично молодь розмовляє жаливою мовою. Не в розумінні вишуканости, а в тому сенсі, що молодий галичанин просто не має зеленого уявлення про те, що це є таке – українська мова. З великою насолодою слухав я казки від діда Панаса на радіо „Ініціатива“. На жаль, приємність моя гіркне від окремих прикладів покаліченої лексики. Можу з певністю твердити, що в 1960^x – 1970^x роках такий самий „дід“ Панас іще зумів-би висловити по-українськи наступі фрази: „навколо приємно *жуужжать* колорадські жуки“ (*гудуть*; про інших комах іще говоримо: *дзижчать, дзиготять, бринять*); „індіянци докурюють *трубки* (люльки) миру“; „вождь Чорна Морда має принести нові *трубки*“. Заводіяка повідомляє: „вас зустріне Ігор Калинець з його *забавною* (утішною, смішною, потішною, веселою) книжкою для дітей“. Ганна Лук'янова теж не пасе задніх в огляді німецької преси: „Польща з *негодуванням* спростовує німецькі побоювання“ –

усе з дня 17го травня 2001го року, радіо „Ініціатива“. Радіо „Ініціатива“ представляє програму „Мобілізація“ для тих, хто вже мобільний, або *рано* чи *пізно* таким стане (кажемо *скоріш (раніш)* чи *пізніш, швидше* чи *пізніше, вже* чи *згодом*). „Чорна биль“ (бувальщина) в моїй голові чомусь ніяк не асоціюється з *Чорнобилем*, тільки з якимись Пушкінськими байками. Далі: *поговірки* від діда Панаса (приказки, примовки); в надії, що депутати *одумуються* (схаменуться) – остання фраза від Андрія Стецьківа – радіо „Ініціатива“, 26го квітня 2001го року. Українська галицька молодь не є „*русскоязычною*“. Вона є „*русскомыслеящою*“.

В галузь „компютерної“ лексики не раджу вникати то́му Читачеві, який мав проблеми на нервовому ґрунті. Лиш натякну: *нажимати* (натискати); *застартувати* (запустити); *загрузочний диск* (пусковий, ладуючий, диск вантаження, запуску); *кнопочка* (гудзик); *клікати, клякати* (клацати); *драйвер* (привід); *шлейф* (шля) – оце я записав 13го травня з висилання „Компартія“ радіо „Ініціатива“ о годині 11^й вдень. Хлопці роблять, що можуть, часом навіть пропагують влучні замітники кацапського жаргону для праці з *метиком* (мізківником, метикуном, мудриком, комп(’)ю(у)тером), та бракує їм сили, грошей, часом – начитаности, але вони не винні: українська молодь Україні *вже не належить*. Принаймні в галузі *мови*. А без мови... пощо?! Може, вдасться завернути *хвортуюно* в иньший бік, та для цього потрібна праця. Праці не видко.

Тепер питання: за що ми боремось (якщо взагалі боремось, у властивому значенні слова), на що надіємось, до чого прямуємо? Хіба не є, надіюсь, вершиною нашої релігії побудова процвітаючого самостійно-європейського і цивілізовано-ринкового Московського князівства № 2 зі столицею в Києве?

и) *Безсоромно убогі, виклично-нахабні русизми*. Множаться одверті русизми, породжені надзвичайно убогим знанням української лексики: *очаровувати* (чарувати, причаровувати); вона *походила* на маму (скидалась, була схожа, нагадувала) – Перший „національний“ канал ТБ, висилання “Rescue 911”, 19го грудня 2000го року; лікувальний ефект герудотерапії полягав у *відсосуванні* (відсмоктуванні) крові – Людмила Терщук, висилання „На пульсі здоров'я“, радіо, 31го травня 2001го року; у зв'язку із *захватом* (захопленням) школи в Беслані – Ростислав Мазур, радіо Ера-FM, новини, 6го вересня 2004го року, 20⁰⁰; до *сих пор* (до цього часу) не вирішене питання з футбольним майданчиком – інформаційний випуск „національного“ радіо, 21го січня

2002го року, 11¹⁰; індійське кіно *узнаваємо* (легко впізнається); побив усі рекорди *знімаємості* (залучення до зйомок) – обидва приклади з висилання „Доброї ночі, Україно“ 4го листопада 2001го року; шостий фестиваль „Бархатний сезон“; *бархатний пенсійний вік* – 1^й „національний“ телеканал, 6го липня 2001го року (ми так взагалі не говоримо; *сезон* може бути *оксамитним*, а вік – хіба що *поважним, погідним*); у Харкові встановлено футбольний м'яч *окружністю* (око́лом) 200 метрів – радіо, 25го серпня 2001го року; збірна Франції займає перше місце, але їй у спину *дише* (дихає) бразилійська команда – інф. випуск „національного“ радіо, 22го серпня 2001го року, 17²⁰; *зйомні чаші* (знімні шальки, шалі, шайки); *ядовиті змії, годування зміїв* – оголошка про виставку екзотичних тварин „Зоосвіт“ у львівських (!) трамваях, весна 2004го року; набір фірмових *рюмок* – ваш! (келихів, чарок) – „Інтер“, 14го березня 2001го року; *окрас* собаки (забарвлення, барва, колір шерсти, масть; слово *окра́с* можна відшукати саме в російській частині словника); *буран* (буря); *просочилося* (просоталося, просмокталося, перейшло через..., на...); *по меншій мірі* (принаймні); *проспект являв собою* (становив) – канал “Fogum”, УТ2. Вираз „підпорядковані Ватиканові напряду“ є одвертою калькою з російського „подчинён *напряду*“ („Поступ“, 1^е – 7^е березня 2001го року, сторінка 2). Ось неповний список українських відповідників: *навпрост, на(в)прямець, навпрямці, навправці, навпрямки, напрямцем, напрямки, навпростець*. За Советів т. зв. „радянські журналісти“ писали „прямо підпорядкований Ватикану“. Добре писали. Краще від нинішніх „патріотів“. В редакції кожної газети лежать словники. Тільки-от не виконуються дві-три простенькі вимоги: 1) словники мають бути *хорошими*; 2) редактор повинен *чути фальш*; 3) він повинен любити мову і заглядати до словників навіть тоді, коли йому за це *не платять*, і навіть тоді, коли він упевнений, що „халтура зійде з рук“. А ось бачте – не „зійшла“! Хтось (Р. М.) таки помітив та й обурився.

Далі. „Прокуратура не має певності – вже мертвій чи живій людині *відсікли* голову“ (рос. *отсечь*, укр. *відтяти*) – „Вікна опівночі“, 6го березня 2001го року; „такий захисник відчуває *безнаказанність*“ (безкарність) – висилання „Право“, УТ2, 18го травня 2001го року; „пристрасті *накаляються* в цьому матчі“ (вирують, завирували); рос. *накаляются* тут, згідно з фразеологічним словником рос. мови, теж є словом невідповідним – пор. українське *розпалюються, розпалились, розпікаються, розпеклись*; становище все більше *накаляється* (загострюється) – „Вікна опівно-

чі“, 17го квітня 2001го року; „Флоресина“ має реєстраційне свідоцтво *Мінздраву* – оголошення на каналі „Інтер“, 19го грудня 2001го року; *вредні комахи* (прикрі, осоружні); – газета „Експрес“ за числа 21^{ше} – 29^{те} серпня 1999го року; «Нескафе» дбайливо їх (зерна кави) *прожарює* (смажить)¹; *окорок* (окіст) – „Парк автомобільного періоду“, 5го жовтня 1999 р.; ловити рибу в *м'утній воді* (каламутній) – те-ж висилання; нерідко ведучому взагалі бракує слів: „чертовски, знаєте ли, бодрит“ (бадьорить, як холера) – те-ж висилання; ви маєте шанс отримати *скатерть*-самобранку (скатертину, хоча сам художній образ вже має кацапське походження) – оголоска „Олейни“, 29го грудня 2001го року; *лапонька* (сонечко, лялечко, лялюню); *папонька* (татко, татусю, татуню, батечку); „напиши *папі*, що я захворіла“ – УТ1, кінофільм „Справа Сезнека“, 12го листопада 2000го року; *смутьянин* (ворохобник) – реклама; *стріляй* – *уходить* (тікає); зачинені *ставні* (віконниці); він *топив* (палив) деревом – обидва приклади зі серіалу „Повернення Шерлока Холмса“; *фуражка* (кашкет, картуз, шапка) зсунута – „Пригоди Шерлока Холмса“, 6^а серія; закурив *трубку* (люльку); це проблема на три трубки (міра часу, виділеного для роздумів – на три файки) – „Пригоди Шерлока Холмса“; *ручей протікав* до Печерської Лаври (укр. ручай тік (плив, біг) – протікає дах або черевик) – освітнє висилання про стародавній Київ; *рокова жінка* (згубна, фатальна); *рокова* (фатальна) помилка; *перешагнути* (переступити) рамки порнографічного зв'язку – два приклади від Оксани Добрянської, „Кінопроба“ в радіо „Ініціатива“, 23го березня 2002го року; у вищій лізі *суперничатимуть* (будуть суперниками, прийде до суперництва) – гляди хоча-б і советські словники; „гарне причандалля, якби мені таким *вооружитися*“ (озброїтись) – фільм „3 життя секретних агентів“, 22го грудня 1999го року; взяли з *поличним* (піймали на гарячому) – „Новини звідусіль“, ICTV; „відтепер у *логові* центристів стає дедалі більш неспокійно“ (укр.: *лігво, лігвище, тирло, кубло, кублице, гніздо, барліг*; очевидно, російський термін *логово* здався дикторові менш лайливим, аніж українське *лігво*; можна було вжити стандартного „в таборі“, або, скажімо, „в гнізді“, „в середовищі“) – „Вікна опівночі“, 5го березня 2001го року; закон *перетернів* багато змін (зазнав); *займався парусним* спортом (вправлявся у вітрильному спорті) –

¹ Потуги, скеровані на покращання ситуації слід вітати і щиро кожному, хто причетний, дякувати (гляди на сторінці 72).

„7 днів“; „ти хоч уявляєш, куди вони тебе *увезли?*“ (чи ти собі здаєш справу, в якому керунку вони тебе *вивезли?*); нагрівальні канали над *топкою* (над печами: в українській мові для назви великого приміщення з нагрівальними агрегатами вживаємо множину іменника); це *кутова* кімната (наріжна: невірне означення *кутовий* останніми роками поїдає українську лексику гірше сарани; не *судимий* (рудимент совкового суспільства, де факт появи в залі судових засідань кваліфікувався, як довічна пляма в паспорті; в Галичині говорили правильніше: *не сидів*; можна-би це саме висловити словами: *засудженим, звинуваченим не був, не суджений*, коли йдеться просто про факт розгляду позову) – всі чотири приклади – з кінострічки „Невидимі злодії“, ICTV, 1го березня 2001го року. Декілька місяців раніше те саме безглуздя чулося в перекладі кінофільму „Війна з реальністю“ (ICTV, 16го грудня 2000го року). Чомусь жоден цензор правопису і лексики не звернув перекладачам уваги. Чи немає вже потреби в такій посаді на українському телебаченні? Як Ви кажете, панство Надзінра (чи хай там „Національна“) Рада?¹

Навіть з найкращих перекладів видко, що перекладач, диктор, або озвучувач: а) або не є Українцем; б) або є базарним простюхом; в) або обертається в російськомовному середовищі базарно-„інтелігентних“ гендлярсько-„митецьких“ простюхів.

Наступний приклад повної наркотичної залежності від вульгарно-меркантильного штампу „*скільки стóит?*“ повністю підтверджує зроблений висновок. Телесеріал „Ціна багатства“ 22го квітня 2001го року, ICTV: „літаки *стóять* купу грошей.“ Такої помилки в українському дубляжі може допуститися лише та людина, яка на щодень слова „*скільки стóит?*“ вживає частіше, аніж „*Отче наш...*“

А ось неприкрите знущання з глядача-Українця в рекламі одного такого-собі часопису: на позиралі оглядаємо купу бананів, а хамський голос вторить – „Мой! мой!...мой!...наш... *журнал від корки до корки!*“. По-перше, в українській мові кажуть „від дошки до дошки“; по-друге, якщо Кацапові припекло малювати банани на позиралі, то текст українською мовою зовсім не є на

¹ Тільки не розпочинаймо пустих балачок про „повноваження“. Ані Шевченкові, ні Міхновському повноважень ризикнути в борні з Кацапом російська держава не давала. А що „Незалежна“ є нині державою насправді російською, ще й Інтер-кацапом окупованою – сліпому видно та глухому чути.

своєму місці (банан дійсно має шкірку (*корку*), але *часопис* нічим схожим на *корку* не наділений); по-третє, яка оголоска, такий, видно, і сам *журнал*. Чи мусить страждати український глядач від некомпетентности та лінивства кацапських анальфabetів? Часом стаємо свідками кумедних мовних „конфліктів“ як от у наступній сцені. Репортер укр. радіо: „препарати допомагають *упредити* хворобу“. Лікар, з яким провадять бесіду, відчуває фальш, і у своїй відповіді вживає слова: „*випереджувати* хворобу“. Я-ж звик до виразу „*попереджати* хворобу“. Хто з нас „правильний“? В усякому разі не репортер – „честь і совість“ українського радіомовлення. І „професіоналізм“, додамо. Один казус трапився зі мною під час споглядання телевізійної стрічки „Дитя на ймення Ісус“. Там є слова, які моє хлопське вухо сприйняло як „загорівся (зайнявся) *верх*“. Я довго глипав на позирало, тер очі, та жодного палаючого *верху* (даху хатини) не узрів. Аж згодом показали... палаючу *корабельню*. Якось моє вухо не налаштоване миттєво сприймати фрази на зразок „загорівся *верф*“: поки чоловіка шляк трафляє від „загорівся“, то вже і слівца „*верф*“ не дочує, тим паче, що й рід іменника не відповідний. Прикро робиться, що **не на українське вухо налаштоване „українське“ телебачення**. Подібно, як співали Французи, почавши від 1871го року, – „держава дбала не про нас...“

Зрештою, слово *загорітися* вже давно витіснило з мови нашої „інтелігенції“ правильне *зайнятися*. Словосполучення на кшталт „загорілася хата“ („Експрес“, 26го квітня 2001го року, сторінка 8) стали штампом для галицьких патріотичних газетярів.

Ще один подібний слуховий казус трапився зо мною о годині 12³⁰ дня 13го квітня 2001го року. Українське радіо перераховувало відомих осіб, котрі цього дня народилися. Серед цих імен мені учулися: „французька королева і Катерина Медічі“. Оскільки я добре знав, що *Caterina de Medici* вже й сама була за королем Франції, дав-ем ся диву, про котру іще другу королеву йшлося. По глибокій надумі дійшов-ем внеску, що проклятий Кацап написав для диктора-молодички від „Новин“ по-кацапському: *Екатерина*, а глухому Русинові учулося „*і Катерина*“. Що українські „Новини“ складаються в оригіналі російською мовою – тому свідчень багато (ще гляди на сторінці 23).

Наступні приклади свідчать, як все-таки важко не-Українцям переходити на україномовне провадження висилань („Проти ночі“, 2го вересня Дев'ятого Року „Незалежності“): „не про них *річ*“ (не про них мова) – в цю-ж мить (і за те спасибі!) ве-

дун сам себе виправляє – але чомусь на зовсім иньший лад – „не про те йдеться“, себто „не в тому річ“; а далі поправити вже немає кому: працювали до кривавих *пузирів* (пухирів); *тим не менше* (попри це, мимо цього) – цією спільною російсько-українською ідіомою зловживають ВСІ, виказуючи безстыдство власної обмежености; *пресловутий* (горезвісний, славнозвісний); *стіліст* (у титрах) – до наступного виходу в етер уже виправили, але чи трапилась-би УКРАЇНЦЕВІ така неприродня і, для Українця, НІЧИМ НЕ ЗУМОВЛЕНА орфографічна помилка? Це саме висилання 31го вересня: день *похорон* (похорону); одна з версій звинувачує батька *жениха* (нареченого) принцеси Діани; 5го жовтня: гість *привгадав* колискову (просто *угадав*; укр. *вгадав* уже навантажене змістовим відтінком *передбачення* – на відміну від синонімів *упізнати, розгадати, відгадати, збагнути, розпізнати, здогадатись*); 13го грудня: *вскрити* закон про реформу суду (розкрити). Дуже добре, що Володимир Оселедчик на очах у глядача вивчає українську мову. Було-б ще краще, коли-б хтось иньший на його місці дивував і повчав слухача власним прикладом ВІЛЬНОГО та ПРОФЕСІЙНОГО володіння усією глибиною словникового запасу НАШОЇ з вами мови. Бо часами закрадається підла думка, що п. Оселедчик не так себе поправляє, як російську мову пропагує: дивіться, мовляв, як легко по-російськи можна складні думки висловлювати, а от з українською мовою клопіт: що не крок, нашто-вхуєшся на труднощі, самою природою в цю „мову“ закладені.

і) *Нехтується багатством і глибиною образности української мови*, а рівно-ж – власне українськими ідіомами, – що є простою дорогою до відмирання самої мови: *заливна осетрина* (холодець з осетером (гляди сл. Грінченка), на свята у нас іще подавали *драгли* зі свинини або *студенець* з півня) – з висилання львівської (!) студії; костюм повинен *сидіти* (одяг не *сидить*, а *лежить* на людині: це вже такі відмінності мов української та російської, котрих Інтеру збагнути не дано) – радіоновини, 29го листопада 2000го року; перша і найкраща *розмовна* (краще – *говірка*) радіостанція (дослівний переклад з *talk station*?) – радіо Ера-FM, вересень 2004го року; не треба його так *балувати* (розпещувати, відпестити) – „Омен III“, 1+1, 24го листопада 2000го року; *побавте* себе смачненьким (догодить собі, попестить себе) – звабисько-наліпка на вікнах маршруток; ти не *забилася?* (не вдарилася?); *лісотильня* (тартак: пилкою *ріжуть*, а не *пиляють*, і *ріжуть* таки *дерево*, а не *ліс*); *каменеобробний завод* (камінна, каменна фабрика) – Львів, вулиця Стрийська; *сищики* Пінкертон (слідці) – всі

три приклади з фільму “Bag Girls”, назва якого так званою „українською“ мовою чомусь звучить „Стерви“ (канал 1+1, 14го листопада 2001го року). Юрій Макаров так і вимовляє – *стерви*, хоча міг-би і зауважити, що українським відповідником чисто російського *стерви* служить непорівнянно мальовничіше та соковитіше слово *лярви*. На жаль, змовчав Юрій Макаров...

Ще приклад: „пародонтоз починається з незначної *кровоточивості* ясен“ (звabничка до зубної пасти *Lacalut*). Словник дійсно не пропонує тут жодного вибору. Але-ж є іще свідомість та бажання висловитися альтернативно. Заглянемо до словника Грінченка. Виявляється, *кровоточити* має властиву українську форму: *крівавити*. Відповідно, віддієслівний іменник міг-би звучати *крівливість*. Від біди, згідно з правилами українського словотворення, – *кровотічність*, *кровотіч*.

Далі: „Аріель“ на *розхват* („Аріель“ *хапають*; рос. *хва-тать*, укр. *хапати*); зареєстровано біля ста осередків *загорання* (займання) – УТ1, „Новини“, 26го грудня 2001го року; *загорівся* (зайнявся) *дальній* кут (рос. *угол*, укр. *найдавший кінець*); *загорівся* (зайнявся, спалахнув) Львівський університет – приповідки від об'єднання „Княжий львів“; *схоже* на те, що... (рос. *похоже на*, укр. *виглядає так, що...*); *схоже, що...* („Поступ“, 7го – 13го грудня 2000го року, сторінка 1^{ша}); *добрий ранок*, країно (*добро-ро* *ранку*, мій Краю); *буйна* уява (бурхлива, кипуча, пишна, – рос. *буиноє* воображение); йти на *повідку* (на мотузку, в налигачі, сліпо коритися) – „район Мельровз“; патріярх Володимир освятив *злітно-посадочну* смугу (злетно-обідну) – радіо, 26го травня 2001го року; ти *говорила* (розмовляла) зі суддею – „справа Сезне-ка“, 2^й відтинок; ви чуєте *тяжесть* у шлунку (ви переїли, – вираз обмеженого вжитку, застосовується виключно при звертанні до Нових Українців та *Новых Русских*); після того, як шовк *розписаний* (розфарбований), його тримають над парою (про „ба-тік“); завітаємо до цеху, де *розмальовують* (фарбують) кульки – радіо, висилання „Споживач“, 13го грудня 2000го року. Російські дієслова *красить* і *рисовать* мають відповідниками українські *фарбувати* і *малювати*. Відрізняються значеннями також і два українські слова *черкати* і *чертити*. З приходом Других Москалів в головах галичан дуже легко запанував хаос – переміна місцями і заступлення термінів (гляди сторінки 92, 100). Далі: *обрив* (круча), *дочка* (доня, донька) – фільм „Поховані таємниці“,

8го серпня 2000го року, 1+1¹; *як ні в чому не бувало* (наче нічого не сталося) – калька з російської, до того-ж безглузда; *ну дуже вже м'які ціни* (геть м'які, аж геть м'які, зовсім уже м'які) – в кожному другому львівському „трамї“; *ну дуже вже смашне* молоко (надзвичайно смачне); не *їсти* зернята (правильно – зернят) соняшника (мало-б ся писати: „не лузати насіння!“); чекайте автобус на *тротуарі* (очікуйте автобуса на *хіднику*) – два останні приклади зустрінемо в кожній третій львівській „маршрутці“; лікування алкоголізму (правильно – *від* алкоголізму) – реклама наркологічного центру „Дар“ на радіо; неслизька *тротуарна* (хідникова) плитка (це пишуть у Львові!); *натуральна* (правдива) черепиця час *змінути* дах (*замінити*) – реклямний щит від якогось ГПК перед руїною будинку „вивиху“ позад пам'ятника *wielkiego poety ukraińskiego Adama Mickiewicza*; тур *по* замках України (подорож замками) – ця популяризація хибного мовного стилю відбувалася „за підтримки Президента“ і при участі зірок галицької естради; *на кон* поставлено усе (ризикуюємо всім); не вистачить часу, щоб їх усіх *подивитися* (забракне часу повністю їх *оглянути*); на в'язнів одягли *ножні кандали* (на ноги в'язням наклали кайдани); гарантує відсутність (але-ж і стиль!) *скрізної* корозії (гарантує *від* наскрізної (крізьк^{ої}) корозії, рос. *сквозная*) – „Парк автомобільного періоду“; *живе* у Києві (мешкає); я вас не *розтліваю* (краще: не зваблюю ницим, не розпаскуджую, не штовхаю до непорядности) – фільм „Коджак“; коні підуть *інохіддю* (виноходом) – „Повернення Шерлока Холмса“; митники *припинили* спроби вивозу (рос. *пресекали*, укр. *перепинили*, *перервали*, *обірвали* – *припиняють* власні спроби, а чужі – обривають або *спиняють*); допоможуть вам зняти негативні емоції, які накопичилися – „Еліт Італія“. Подібне речення можна було-б хоч час од часу задля різноманітності переробити на український лад: „позбутися злих почувань“, „звільнитися від недобрих відчуттів, подразнень, чуттів, шкідливих переживань, від'ємних почуттів, уємних (від *уймати*, *уймити*) зворушень, змислів, яких ви набралися протягом дня“. Заставка (радше, оповістка) на телеекрані: „Творче об'єднання наука і культура *представляє...*“ – можна було-б хоч де-не-де писати „*показує*“.

¹ Насправді у вказаному кінофільмі слово *круча* один раз зістало-таки вжите. Подібна тактика перекладача належить до категорії *меншевартісної запомадливості* перед російськомовним слухачем (або читачем) і докладніше обговорюється на сторінці 98.

До зневаги мови слід віднести формалізми, якісь кострубато-номенклятурні штампи бездушного мовного каліцтва: хронічне *стомлення* (рос. *утомление*, укр. *втома*¹) – *рекляма* (збабище) *бальзаму „Бітнер“*, 16го грудня 2000го року; *допомагає зникненню плям* (по-людськи звучало-б: *помагає плямам щезнути*); *треба не вживати* (слід *відмовитись*); *не спроможетесь обійтися* (не обійдетесь); достатньо одного телефонного дзвінка *по номеру...* (по-людськи сказали-б: *досить раз зателефонувати на номер..., під число..., за номером...*). Всі приклади – від закладів „Еліт Італія“.

ї) *Ось не знаний досі спосіб „перекладу“* на так звану „українську“ з російського способу говоріння: *ізофонія*, або *ономатопея* – себто мавпування звуків (я-б назвав – *квазіфонія*). До цього часу існувала транслітерація, транскрипція, калькування, поняттєва передача, подібне. Інтер винаходить новий спосіб передавати російські фрази, який полягає у формальному наслідуванні їх звучання, безвідносно до логіки змісту. Як сказати по-українськи „*времена меняются*“? Відомо, *времена* перекладемо як *часи*, а далі – за співзвучністю до слова *меняют* – „*минають*“. Так мовить Кіт *Борис*, – український кіт, між іншим, мав-би на ймення, мабуть, *Мурко*, – у рекламному фільмі „Великий Реформатор“. Дарма, що українська мова має власні ідіоми. *Часи* минати не можуть. Може минати *час*. Швидко, або помалу. Йти, упливати, текти, проминати, тікати. *Часи* можуть *змінюватися*. *Час* – категорія тягла, абстрактно-зміслена (чуттєва, по-теперішньому), збірний іменник. *Часи* – поняття обмежене початком та кінцем, конкретне. Просто „*час*“ існує. Просто „*часів*“ не буває. Українець надовго замислиться, почувши, що *часи* справді *минають*. *Які саме часи минають?* А які їм на зміну наступають? Добрі, злі, спокійні, важкі, тривожні, голодні і т.ін. Бо якщо *взагалі* *часи* минуть, то наступить кінець світу. Неспокійно якось... Я тривоживсь два дні. Поки не здогадався, що ідіотична *рекляма* – всього лиш бездарний переклад з московщизни. Враження таке, наче українська телевізія взагалі нічого свого не має. Про швидкість, з якою на телебаченні назви висилань „Сельский час“ (година) і „Время «Ч»“ (година, момент часу), з повним спотворенням змісту, попередньо вже закладеного у самих назвах, перетворилися на „Сільський час“ (*время*) та „Час «Ч»“ (*период, времена*), можна сказати одне: така

¹ Про психологічні пута невідповідності в роді іменників читай на сторінці 96, а також про подібні речі – на сторінці 65.

„оперативність“ обернено пропорційна до вміння (а головне – бажання) Інтера, який керує і працює у телебаченні, придумати щось цікавого хохляцькою мовою. Ще один приклад „ономатопеї“: „природа усталена“. Якийсь Дмитро зі „Студії-5“ мислить чисто по-російськи: „устроєна“, і, під тиском залізної п'яти „українізації“, перше слово, яке йому спадає на язик за умов браку часу на роздуми перед мікрофоном – це українізоване продовження трьох початкових звуків слова „устроєна“ – замість стандартного в подібних випадках словосполучення: „природа влаштована“. Ось іще кумедніший казус (програма УТ 1 на годину 23³⁰ 2го серпня 2001го року в газеті „Поступ“, число 113(771)): „чергова версія „Тарзана“, у котрої герой вступає в поєдинок...“. Тут українське в якій підмінено кацапським в котрій.

Хочу з Тобою чимсь поділитись, шановний Читачу. Мені нестерпно боляче, коли на тому місці, де мав-би сидіти Українець, розсівся Інтер і коштом нашої з Тобою кривавиці вчиться (або вдає, що вчиться) „з нуля“ української мови. Коштом і часом Твоїх дітей, котрі досі шукають собі роботу.

Не тільки Інтер впадає в блуд ізофонії: „ми одержали дуже важке насліддя (рос. *наследие*, укр. *спадок*) від наших прародичів“ (Адама з Евою) – це вже говорить проповідник християнського висилання на першій програмі радіо – 28го червня 2001го року, 14⁴⁵.

На місці російського *накапливаться* вживають виключно одне-єдине українське слово *накопичуватися* (за формальною співзвучністю), хоча відповідно до змісту мало-б ся говорити – *назбируватися* (*копить* гроші – *збирати* гроші); *накопичувати* та *нагромаджувати* – теж хороші синоніми, лиш наділені успадкованим значенневим відтінком відповідно до свого походження: накладати у кшталті *копиці*, та, відповідно, стягати докупы, подібно до того, як *громадять* граблями сіно.

й) *Русизми та кальки, які звучать огрубленням української мови*: *заривав* (закопував) у землю *столби* (стовпи); *ублюдок* (виродок, вилупок); час давати *двору* (дряпака, чосу, драла, дряпнути) – синхронний переклад фільму; коли ми *брешемо*, ми *потіємо* (дуримо, крутимо, викручуємось, говоримо неправду, обманюємо) – оголошка препарату „Рексона“, „Інтер“, весна 2001го року; пригощайся кока-колою і *дивись* під кришечку (цікавіше звучало-б: *заглядай під бляшку*) – оголошка; команда *переграла* суперника (взяла верх над суперником) – „Спорт-тайм“, 27го серпня

2000го року. Здогадуюсь, як відчуває себе чоловік, котрий *перелетив*, або *переліт*. А от щоби ціла команда та й *перезграла*...

к) *Трапляється, що природні для української мови вирази* вухом „цивілізованого“ Інтера сприймаються на „рогато-лохівському“ рівні: „у Нью-Йорку ти ні разу не *готувала*“ (кажемо: жодного разу не *варила*). Далі: поет написав *вірш* і його *озаглавив* (написав *вірша* і назвав його); Шевченко *передрік* (провістив) – обидва приклади з „Освітнього“(!) каналу; студія X та студія Y *представляють* (показують) – „Сто чудес світу“; *предстане* перед судом (просто *стане*, або *підє під суд*); *видворено* (вислано, виселено) нелегальних китайських імігрантів – радіо Ера-FM, новини, 8го вересня 2004го року, 16⁰⁵.

л) *Стовідсоткове партацтво, зумовлене повною відсутністю чуття української мови, яка є мовою для Інтера чужою.* Маємо приклади явного *криміналу* позанормативних – навіть з точки зору змосковщених словників – русизмів, неприпустимих як за Перших, так і за Других Советів, або таких, за які переслідували вже навіть у загальноосвітній школі хрущовських часів: маленька тваринка стає головною *улікою* (тваринка перетворюється в найперше свідчення); *бодро* (бадьоро) звучить голос... – висилання „Мої літа – моє багатство“, радіо, 30го жовтня 2001го року; три *кучки* (купки) попелу – фільм „Іствікські відьми“, 1+1, 21го жовтня 2001го року; в ліквідації пожежі взяли участь *горнорятувальні служби* (просто *гірські рятівники*) – „Ситуація“, 1+1, 12го грудня 2000го року; на Закарпатті мешкають *горяни* (верховинці, але й це неправда!) – радіо, 6го липня 2001го року; служба в *армії* (у війську) допоможе юнакам розширити *кругозір* (світогляд) – радіо, 14го листопада 2001го року; бензовоз перетворюється в вогняний *шар* (у вогняну кулю) – ТБ, висилання „Випадковий свідок“, 2го вересня 2000го року; у *фундамент* (до фундаменту) закладено гривні *достойнством*... (вартістю...) – радіо, „Новини“, 13го жовтня 2001го року; ця трупа може *приймати різне лице* (набувати, прибирати різного вигляду, образу) – якась короткохвильова станція, висилання 5+5 з Києва, 11го жовтня 2001го року; Московський патріархат в *обличчі* (рос. *в лице*, укр. *в особі*) митрополита – „Міст“, 25го липня 2001го року; дозволили їм *уїхати* (відїхати); доля не *балувала* (не щадила); шайба у *ловущі* (пастці); як нас *приймають* глядачі; як він *прийме* новину – „Ренегат“. Російському *приймають* відповідає українське *сприймають*: „як нас сприймають глядачі?“. „Приймають“-же (клієнтів, гостей) – повії. Стикування „Дискавері“ *намічено* (призначено) на завтра –

радіо, 11го серпня 2001го року; *пострадали* від землетрусу (постраждали) – ТСН, 17го серпня 1999го року; спеціаліст по (кровоносних) *сосудах* (від судин): Інтери, між іншим, так і вимовляють – „*спе-ці-а-ліст*“; храм збудований *хрестообразно* (малася на увазі не *образа* хреста, а *подібність* до нього!); *загублена* природа (змарнована, занепропащена) – „Грін піс“; в одному із *загублених* літописів (рос. *потерянных*, укр. *втрачених*) – радіовисилання про Михайлівський собор, 9го листопада 2000го року, 17⁵⁰; „Покуття – дуже живописний край“ (мальовничий) – радіо „Родина“, 16го березня 2001го року; *рулевоє колесо* (кермо, керівниця; може бути *кóлесо*, або *коло* керівниці) – „Парк автомобільного періоду“; вхопився за *руль*; витягнув *бумажник* (гаман, гаманець, капшук, калита, калитка, пулярес, портмоне, киса, кабза, портфєлька, – гляди сл. ред. А. Кримського – С. Єфремова, рік 1924) – обидва приклади з перекладу французької новели, радіо, 22го вересня 2001го року; *водородна* бомба – програма ТБ для школярів (!); *старатель* (золотошукач); *плотини* (греблі) – „Освітній (!) канал“; *засуха* (посуха, суша, засуха); відкриття *ігорного бі(!)знесу* (грального діла); свідчення успіху *приборів* на міжнародному ринку (приладів) – диктор; *парковка* (постій, стоянка); обладнання ще не *порозтаскували* (порозтягали); шукати добрі *ростки* (паростки); до зустрічі з Ісусом ця людина була *жадною* (жадібною, скупною) – обидва приклади з релігійного висилання на 1^{му} каналі радіо, 28го червня 2001го року, 14⁴⁵; бізнес, вигідний для *стран-експортерів* (газета „Експрес“, 22/30го травня 1999 р.); *пресловута* каннська розкіш (славнозвісна) – „Телеманія“; лихо *обрушилось* на Польщу (впало); земля *лишилась* чарівного сну і запалила горобину (пісня). Слід або співати *позбулась*, або замінити лібретто – російські штампи не надаються до української пісні: ми говоримо „залишитись без чогось“, „залишитись самому“, або „залишитись *десь*“; мені відомий лише один, до того-ж сленгово-фривольний, випадок вживання слова *лишитись* з прямим додатком: „лишися того ровера“ (себто – „покинь марну справу“).

ПАН ІВАНУШКА ВЕРХИ НА УКРАЇНІ

Окремо стоїть питання про досить-таки пікантний стосунк деяких коментаторів до предмету держави, у якій живуть, „творять“, і з якої, як-би там не було, користають. Послухаймо: „шкарпетки зроблено на Україні“ (зовсім не йдеться про стадіон „Україна“ у Львові, на якому довший час розташовувалася бара-

холка). От якби подібні шкарпетки виготовлялися на Росії, на Англії, чи на Франції – щоб це могло значити?

Одна річ, яка стосується не тільки лексики: репортери, ведунни, всілякі інші „масовики-затейніки“, інтерв'юери, побільшости не знають, що робити зі словом „пан“. За ілюстрацію дозволю собі тільки один приклад з висилання „Актуальна камера“ каналу СТБ. Репортер звертається до п. міністра (на той час) Тигипка: „пане Сергію“. Може, варто було-би: „пане Міністре“? Коли писались ці рядки, Автор здивовано думав, що звертання по імені (за панібрата, як при Советах, – мовляв, усі одним ликом шиті, у кожного *рильце в пушку*) – що це є прикре одноразове непорозуміння, – і тому зафіксував цей випадок. На сьогодні вже очевидно, що йдеться про систематичну практику, про нову „традицію“. У жовтні 2000го року „Вікна опівночі“ устами ведуна звернулися до Голови правління центру стратегічних досліджень: *Пан Павло*. Поперше, нечемно, а по-друге, звучить, якби показував вказівним пальцем: дивіться, мовляв, ось *пан Павло*. За нормами українського звертання, коли вже навіть і по-панібратськи, то говоримо *Пане Павле*. Ганьба, та й годі¹. Нормально за кожною посадою закріплене якесь звертання (dignity, rank, standing, position, decency, ethicalness, nobility, merit – це іще не всі синоніми до совкового „товарищ“): пане Ректоре, пане Інженере, пане Раднику, пане Перший Міністре, пане Директоре, пане Учителю, пане Вартовий, пане Майстер... потрібно лиш володіти цими трафаретами, знати їх.

ЗЛА ВОЛЯ ЧИ УЩЕРБНІСТЬ ДОПУЩЕНИХ?

Взагалі кажучи, я схилиюсь до думки, що навмисне ніхто української мови не псує, просто „спеціалісти“, запрошені до редагування українських висилань (або видань, яких, до речі, в процентному відношенні стає все менше) **вже є ущербними від самого початку**: освітою, вихованням, браком чуття мови, браком потягу до досконалости, а найважливіше – браком зогидження до російськомовних спотворень первинного українського джерела –

¹ Оцей Павло Жовніренко з Центру стратегічних досліджень є цікавим філософом. Ось як він уточнив межі нашої нової Батьківщини: „ми звикли жити у великій країні, а тепер вона стане ще більшою – від Гамбургу до Владивостоку...“ Дорогою через Сибір, додамо від себе.

зогидження, яке природньо закладене в душі кожного культурного Українця.

Може і не варто було-б втомлювати читача перерахованим вище очевидним безглуздям, якби не один його аспект: усе це – **задокументований склад злочину**, вчиненого майже на 100% **офіційними** засобами масової інформації, а в иньших випадках – **ліцензійними**.

ОФІЦІЙНЕ ПАПЛЮЖЕННЯ

СЛОВНИКИ

Не послідню ролю у „благородній“ справі нагинання української мови до російської (а простіше сказати – у її паплюженні) відіграють советські українсько-російські словники, якими користуємось і понині, – з двох причин: по-перше, на такі-ж великі, або й більші за обсягом словники Незалежна і Без'ядерна за дев'ять років розгульного патріотизму так і не спромоглася; по-друге, якби й були, то науковцю, чи просто освіченій людині – ніяк не по кишені. Витончене шкідництво словників полягає ось у чім. Поруч з питомим українським словом вони подають одверто чужорідний „синонім“ російського походження, від якого кацапським духом несе далеко за межі обкладинок самого, за перепрошенням, „українського“ словника. І ці московіزمи подаються навіть без найменшого натяку на попередження, як, скажімо, у словнику Караванського, – що воно є русизм і освіченій людині до вживання не надається. Це в кращому разі. А у скорочених, так званих „нормативних“, словниках пітомі українські слова опускаються і зовсім, під претекстом „застарілості“. Залишаються переважно кальки та спільні слов'янізми. В цій ситуації Інтер, якщо й загляне до словника, то вибере, ясна річ, що йому ближче. І офіційне право буде на його боці, на боці „узаконеного“ словником партатства. Читач оцінить ситуацію з небагатьох прикладів. Є такий поширений русизм: *забавний*. Років 50–60 тому вважалося, що перекладом цього русизму на українську мову будуть слова: *кумедний, потішний*. Стараннями любителів російських кальок в підсоветському тритомному російсько-українському словнику 1980го року подибуємо „неологізм“ *забавний* в українській частині. Чому „неологізм“? Та тому, що у свідомості нормального Українця *забавний* означає те саме, що і *забарний*, себто „той, хто бариться“, *повільний*. Або таке. Перед большевиками Українець

на сході, коли говорив *покрасити*, то мав на увазі те саме, що й Кацап, коли казав *украсить, скрасить*. Так що ми мали декілька синонімів: *прикрасити, оздобити, бути окрасою, скрашати, окрасити, покрасити*. Тритомний словник 1980го року чомусь уважає, що українське *покрасити* має бути синонімом до... *помалювати!*

Або таке. Спробуємо знайти переклад слова „сыщик“. Ви-являється, нормального перекладу просто... не існує! Єдиний відповідник, який подається без поміток – *детектив*, що є спільним запозиченим словом як української, так і для російської мов. Решта відповідників, властиво, заборонені цим словником для повсякденного вжитку: *шпик, нишпорка* кваліфікуються як зневажливі, *слідець, слідчий* – як застарілі. Прикладів меншевартісного упокорення української мови у цьому (й досі найповнішому) академічному російсько-українському словнику знаходимо більше: рос. *створка* книжкової оправи має виключно „застарілі“ відповідники – *застібка, застіжка*; рос. *останки* теж не має відповідника, окрім „застарілого“ *рештки, забутки* та „розмовного“ *останки*. А може, ми усю українську мову віднесемо до „застарілих“, та й баста?

Дня 30го січня 2001го року, виступаючи через Львівське радіо, обласний епідеміолог замість дивоглядного, але „освяченого“ словником терміну *опірність* (організму), могла-би вжити слово *відпірність*... якби вона ЗНАЙШЛА його там, у цьому, за перепрошенням, „українському“ словнику. Серед українських перекладів слова *наездник* (їздець, вершник, їздун, верхівець) знаходимо кальку *наїзник*; також ПРИСУТНІ у словнику: *угон* (чому не крадіж, уєм?); *протиугонний* (забезпечувальний, противідгінний, протиуємний – кажемо: „зłodій *відігнав* або *займив* (*уймив, уйняв*) моє авто“); *славний* (молодець, козак-хлопець); ти *славно* попрацював (кажемо *попрацював на славу*) – телеканал „Інтер“, кінофільм „Лід“, 16го січня 2002го року; *давати дьору* (дремнути, дряпнути, подрапцювати, драпцем манжати); *рукоятка* (руків'я): „троянда і хризантема на *рукоятці* його револьвера“ (канал „1+1“) – якщо Вас не знудило від запаху свіжої пелюсткової цноти, розмазаній по кацапській *рукоятці*, то це знак, що Ви уже готові до „українського“ суспільства-2000, принаймні – з лінгвістично-естетичного боку.

Сама Висока „Надзирна (Національна) рада“, похапцем перекладаючи з російського *вещатели* (чому завжди танцювати починаємо від московського порога?), запроваджує термін *мовники*

для користувачів етером. Адже *мовник* – це є просто *лінгвіст*. А той, хто *мовить* зветься *мовець*. Панам від культури варто-би знати!

Далі: *казначейство* (державний скарб, скарбниця, скарбнича палата; повітова скарбівня; підскарбій, скарбій); Міністерство фінансів оголошене *держателем* (утримувачем) іпотеки – радіо, 1го квітня 2004го року; *розстрочення чи відстрочка платежу* за податковим зобов'язанням (розтягнення, відтермінування, перенесення оплати, сплати податку) – радіо, 28го листопада 2001го року); парадний *розрахунок* (рос. *расчёт*, укр. *стрий*) – улюблений совково-казенний термін коментаторів різноманітних військових парадів на честь „незалежності“; *парі* ментолу з евкалиптом (у множині!) – реклама на 1+1; в українській мові *пара* вже означає збірне поняття і множини не має, як ми вже зауважили раніше на стор. 17; ще говоримо *вітари*, *дух* м'яти і т. ин; *скрипач* (скрипаль, скрипак, скрипар) – „Поступ“, 2го вересня 1999 р.

„Експрес“ дня 26го квітня 2001го року (сторінка 9) цитує слова працівника Львівського обласного центру зайнятості: „ніхто тобі хорошої роботи на тарілочки з голубим *обідком* не *піднесе*“. Нумо замислімося. Доходимо трьох висновків:

1. цитата не була взята в лапки, так що писака до „Поступу“ міг-би, якби *вмів*, якби *переживав* за якість, за мову свого продукту, і, зрештою, якби дотримувався *громадянської позиції*, – міг-би відкоректувати;

2. працівниками згаданого Центру наймають „інтелектуалів“, які за вершину дотепности мають кацапські приказки базарного рівня;

3. тритомний російсько-„український“ словник 1980(1)^{го} року, на шкоду українській мові, дійсно *дозволяє* вульгаризм *обідок*; словник Грінченка – ні: *обідець*, *обвідка*, *(об)лямівка*, *окрайка*, *смужка*. Російська приказка *дослівно* перекладалася-б так: „на тарелі зі синім *бережком* не *подасть*“

Далі: *зайве* і найкраще тому свідчення – „Проти ночі“, 2го вересня 1999 р. Перед нами узаконений підсоветським тритомним словником 1980го року кумедний алогізм: мова йшла про додаткове, іще одне свідчення, але аж ніяк не *зайве*, себто *непотрібне*. *Роздольні* пісні (привільні, розлогі); *очаровувати* (не в розумінні *причарувати*, а в значенні *заворожити* своєю *чарівністю*); *хваткий* горішок (чіпкий, беручкий). Згідно зі словником Грінченка вказане вище значення слова *хваткий* (чіпкий), якого

Йому надав недолугомовний „український“ Інтер на афіші відповідного фільму, і яке підказане співзвучним російським „*хватать*“, – взагалі НЕПРИЙНЯТНЕ: *хваткий* повинно мати такий-же сенс, що і *швидкий, меткий, хапливий* (що діє *похапцем, хапається*, але зовсім не той, хто *хапає*). Відчуваєте, наскільки глибоко, на якому витонченому рівні перекривляється семантика мови?

Руйнівна сила існуючих словників полягає ще і в тім, що вони ЗАБОРОНЯЮТЬ вживати деякі поширені серед Українців слова. Ті самі слова, які і за Советів були песиголовцями-русифікаторами „затавровані“ як „нелітературні“. Дивуватись, звісно, немає чого – ЦЯ держава, за ознакою пануючої нації та пануючої еліти, нічим не відрізняється від попередньої. І все-ж. Під Советами Ви переступали поріг ВОРОЖОГО торгового закладу у ВОРОЖІЙ державі – ССРСР. І купували *туфлі*. Тепер приходите до УКРАЇНСЬКОЇ крамниці в „УКРАЇНСЬКІЙ“ державі, але й надалі купуєте... *ті самі туфлі*. А де ж Україна? Виявляється, продавець НЕ МАЄ ПРАВА на ярлику написати *мешти*, бо у „ведомостях“ значаться саме *туфлі*. Тільки, що нині оці *туфлі* уже перестали бути неприємним символом російської окупації. Сьогодні вони вписуються в атмосферу „рідного“ суспільства, босяцького розгульно-алкоголічного „патріотизму“, причепуреного дипломами про вищу освіту. Сьогодні ці „туфлі“ з „брюками“ поєднуються з РІДНОЮ державою, з „безпределом“ етносів, віросповідувань, визнань, „демократії“, рогатого американо-„окультурення“ – і все то те наше, місцеве, самогонно-свійське, рііідне. Включно з *туфлями*. Я поцікавився у крамниці, в чім річ. Покищо продавчиня ще й сама обурювалася тим, що її може переслідувати „українське“ КРУ за звиклий напис „*мешти*“ на товарній наліпці. Те саме можемо сказати й про такі, до неможливості драгівливі, назви товару, як *апельсини* (помаранчі), *лимони* (цитрини), *вафлі* (андрути), *ізіум* (родзинки). Повірте, я, де маю силу, – звертаю увагу, але чи може сама одна людина протистояти усім та усяким інтерівським, без перебільшення, ворожим до української мови, супровідним гендлярським документам (фактура, накладня, подорожня, иньше...). За цими документами, за цією огидною лексикою, – вся сила проклятої слабописьменної української бюрократії, вся сила Закону, Адміністрації, Уряду... Опір зламано. Можемо бути певні, що в „рідній“ державі, в такому короткому терміні, про який і не мріяли советські русифікатори, увесь Захід-

ний край забуде про *мешти*, так що і цією пікантною особливістю галичанин перестане відрізнятися од щирого Кацапа

На одному лиш прикладі переконаємось, як виглядає логіка омосковщення за посередництвом меншевартісного словника. Французько-український словник для школярів (це коли формується людина і її мова!), „Вища школа“, 1982, ред. Б. І. Бурбело. Слово *gueule* має в перекладі такі відповідники: *паща*, *зів*, *глотка*, *горло*. Звідки узялась *глотка*? Тритомний українсько-російський академічний словник 1980го року освячує це гріхопадіння, подаючи, однак і правильні відповідники: *горлянка*, *пелька*, *хавка*. Можна зрозуміти редактора цього підсоветського словника, який був просто змушений впроваджувати усяке сміття до української частини, аби словник побачив світ. Що, однак, керувало діями редактора скороченого словника для школярів, який успішно уникнув українського *горлянка* на користь російського *глотка*? Нічим іншим не пояснити, як тільки *лінтвістичним яничарством*.

Історія проникнення слова *глотка* до українських словників є повчальною. Словник під редакцією Грінченка ще у 1907^{му} році *не знав цього слова*. Але-ж „*глотка*“ не позначає ані якогось нового технічного поняття, винаходу, ані не відображає розвитку лексики соціальних чи економічних наук, не є, зрештою, якимсь новочасним запозиченням з чужинецьких мов, необхідним для осягнення глибин чужої думки. Не є воно і запозиченням з російської *вишуканої* мови, з російського письменницького чи салонного красного мовлення. Це звичайний вульгаризм, який, коли вірити словникам, втратив свій вульгарний відтінок (чи таке буває?). А от українське *пелька* вперто супроводжується приміткою „вульгарне“. Виглядає так, що українська мова протягом століть не виробила назви для органу, яким здійснюється акт ковтання, і тільки у XX^{му} столітті Українець навчився у Кацапа, як називати частини свого тіла. Смішно. Тільки, що укладачі словників не відчують тут жодного парадоксу, на жаль. Тим часом, російське „не вульгарне“ *глотка* походить від „не вульгарного“ *глотать*. Чому-ж похідне від українського *ликати* (себто – ковтати) має вважатися „вульгарним“? От і вся таємниця!

НАЦІОНАЛЬНА ПОДАТЛИВІСТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛЕРОЗ

Коли покупцеві спотворені німецькі *туфлі* все-ж ближчі, чим турецькі *мешти*, а *брюки* разом з *брючною лентою* гріють пах

ліпше від *штанів*, оброблених *лиштвою*, то йому напевне смакуватиме як *ветчина*, так і *вітчина* (вепровина, шинка), так само, як „ізіум іранський без кісточок“ (родзинки без камінців). Щось подібного не раз лунає з телевізійної говорильні, а от у цісарсько-королівському (Imperium Austria, Regnum Galicia) столичнокняжому Львові під пильним оком скрайньо-патріотичного управління „культури“ подібну московщизну множать – на етикетках, на товарних ярликах, у супровідних документах, тощо – і вона поступово витісняє традиційну говірку. Мене, корінного львів'янина, перестають розуміти такі-ж корінні галицькі дівчата за прилавком skleпу, коли я прошу *лиштву* до штанів, питаю, чи є в них крупа на *мамалигу* (*кулешу*), або чи в господарському магазині мають *шляуф* (*шляух*) на продаж. Таке враження, що я опинився шляк знає де, лиш не в рідній Галичині. З тих-же цілком офіційних причин ви не зможете віддати книг до *оправи*, бо платити прийдеться не за оправу, лиш за *перепліт*, і не згідно з цінником, навіть не за звичним уже онімеченим французьким *прейскурантом*, а зовсім по-новому, як і личить в оновленій українській сім'ї – за Інтеро-американським *прайс-лістом*. З українською державною печаткою. І проситься не плутати зі звичайним листком: „ліст“ – колись вимовляли „ліста“ – значить „перелік“. Задля справедливості щодо Советів, і водночас для ілюстрації сили офіційного незалежно-державного „українського“ невігластва, зауважу, що такої макабри, як *перепліт*, жодні, навіть найбільш зсоветизовані словники НЕ ДОПУСКАЛИ до вжитку. Але хто в наш час буде слідкувати?

На перипетях слова, котрим називаємо кавалок паперу з переліком цін на різні товари або послуги, можна-би штудіювати глибину ницости галичанського словотворення. Німці запозичили у Французів «prix courant», переробивши перше слово на свій лад: „preiskurant“. Хоча галичани й кичаться тим, що культуру (швидше, цивілізацію) черпали просто з Європи, то все-ж струмочок по більшості тік через Польщу. Галичани, однак, відмовились наслідувати добрий польський приклад – вживати рідне слово „цінник“ (у поляків – „cennik“) і зупинились на запозиченому „з других (німецьких) рук“: *прайскурант* (словник О. Скалозуба, рік 1933, Коломия). Слід здогадуватись, – з міркувань чисто „політичних“, з причини германофільства, себто. Але ось надійшов „освободитель“, котрий має й досі ту хибу, що усе західне сприймає форма-

льно-поверхово, і котрий ніколи не вмів правильно читати німецьких слів – та й привчив галичан до *прейскуранта*¹. Ну, а наш „інтелігентний“ свинопас із вищою освітою „рад старатися“. Нині маємо вже четверте угодницьке переінакшення – *прайс-лі(?)ст* – винахід англомовних комсомольських нуворишів, спадкоємців „і сили і слави“ (Т. Г. Шевченко) старшого братового покоління з червоними зірочками на синіх кашкетах – і знову-ж з кацапським прононсом. Не можу стверджувати, що добре советське „прейскурант“ зовсім вийшло з ужитку. В столиці галицької освіти і науки, колиці відродженої „Просвіти“, термін „прейскурант“ успішно замінив таку банально-українську назву, як „перелік“. Нині можемо зустріти „прейскурант“ чого-б там не було. Пріміром, в затишній кав'ярні „Торти“ при вулиці Дудаєва 14 у Львові протягом лютого 2002го року можна було за безцінь насолоджуватися плеоназмом „прейскурант цін“.

При усіх цих численних метаморфозах, єдина ціха українського „інтелігента“, яка ніколи не зазнавала жодних змін, – це тверда і переконана готовність винюхувати смороди з-під волохатого задка Інтера, незалежно від будь-якого, якнайрізноманітнішого, його *расового* типу, аби лиш на карку носив грубого золотого ланцюга (можна з хрестом).

ВІДСТУПНИЦТВО НА ҐРУНТІ ДЕРЖАВНОГО ДЕБІЛІЗМУ

На найвищому державному рівні маємо справжні екземпляри легітимної безграмотности, яка межує з усвідомленою антиукраїнськістю. Яким-же потрібно бути анальфабетом у справах мови, щоб збірку (зведення, збір, зібрання, збірник) державних законів назвати „зводом“ – словом, до якого синонімами є: *знищення, розорення, обман, пастка*. Без сумніву, під такою лінгвістичною знахідкою стоятимуть підписи і Міністра права, і Голови суду. Не стояли-б, якби ці достойники (достойниці) не були випускниками номенклятурного факультету, або, принаймні, якби мали зелене поняття про українську мову. Якби їх турбувала її доля. Мені заперечать, що такий фантастично-дерев'яний „переклад“ російського „свод законів“ легалізовано у підсоветському тритомному російсько-українському словнику 1980го року. На що я відповім, що потрібно дуже глибоко ненавидіти українську мову, аби внести подібну макабру до словника. Ще одна перла „україн-

¹ Гляди сторінку 202.

ської“ юриспруденції (вказую лиш на те, що випадково втрапило мені до вуха завдяки „національній“ телевізії; як насправді розмовляють професори на лекціях права – намагаюсь не думати): „дідання оголошується закритим“. Слово *діднаватися*, без сумніву, українське. Але-ж можна висловитися ще і таким чином, аби не різало вуха казенним москальським терміном „*дознання*“. Наприклад: *вивідка*, *вивідування*, *розвідка* (ми кажемо на всілякі дослідження – наукова розвідка), *випитування*, *довідування*, *напитування*... Різні репортажі з приводу справ, пов'язаних із Законом, нехотячи несуть казенно-московський відтінок: „*запитали* про матеріали про *пригнічення* ЗМІ“, „*запросили* докази того, що влада втручається в діяльність (чому не до діяльності?) ЗМІ“ („Поступ“, 7го жовтня 1999 р.). *Запрошують* на уродини або до сповіді. Про всілякі „матеріали“ роблять запит, або шлють *вимогу*, а ще краще – *просять* (слово *просити* не мусить супроводжуватися прикметником *уклінно*; *просити* – це не синонім до *випрошувати*). „За гравця *запросив* два мільйони фунтів“ – клясичний приклад недолугого мавпування за способом звучання кацапського оригіналу (гляди стор. 41): *запрашивать* (УТ 1, 1го серпня 2001го року, 22⁵⁰). Інший різновид помилки: „Ісламська армія Іраку заперечує, що вона *затребувала* п'ять мільйонів викупу (Тетяна Ємченко, радіо Ера-FM, новини, 8го вересня 2004го року). Українська мова у подібних ситуаціях дозволяє використовувати інші слова: *правити*, *заправити*, *запрохувати*, *вимагати*. Хотіти лиш потрібно хоча-б чимсь відрізнитися од Кацапа (а краще – всім!).

Коректори чи редактори – вже не знаю – теж не виказують найменшого бажання попрацювати для покращання мовної культури, не виявляють яких-небудь хоч слідів гідної і незалежницької мовної політики. Замість послідовного самостійно-критичного стосунку до про-советських словників, замість політики розумного фільтрування цих словників, коректори, навпаки, виказують час від часу якусь нетрадиційно-кумедну шарпанину, як ось у наступному прикладі: у сов. словнику „*овен*“ з малої букви призна не застарілим на користь *барана*, зате „*Овен*“ з великої букви застарілим чомусь не вважається. Більш того, українська мова, слід припустити, не доросла до права присвоювати на власний смак імена знакам Зодіяка, бо астрологія все-ж наука, і для хлопської мови її пороги зависокі... На відміну од польської мови, бо там маємо „*Барана*“. І от замість *Барана*, *Бика*, *Діви* – наші панюсі ворожать на москальських *Овена*, *Тельца*, і... лядську *Панну* („*Virgo*” в українській мові – зовсім не панянка, лиш дівиця).

Під Сове́тами легко було завдати якої-завгодно шкоди українській мові. Тепер стало іще легше. Сказати, що ми пожинаємо плоди попереднього режиму, було-би безпідставним оптимізмом. Не пожинаємо. Сіємо. Пожнемо через 10 років. Події культурного життя, керунок, в якому прямує суспільна свідомість, розвиток політичних подій – усе свідчить, що Інтер має серйозний намір розв'язати українське питання якнайшвидше і остаточно. Аби не брати зайвих клопотів ще і до двадцять першого століття зі собою. Епохальне завдання Інтера полягає в тім, щоби у третьому тисячолітті не залишилось жодної живої душі, яка могла-би піддати сумніву міф про його, Інтера-космополіта обраність. Зрозуміло, що найпершим має бути стертий з пам'яті Історії найреальніший і найправдивіший конкурент – українство.

ПІТ І ПАРФУМИ САМОВІДДАНИХ „КАМЕНЯРІВ“

Коли українська інтелігенція є ... коли вона бореться, то чому ми не чуємо про цю боротьбу, не бачимо наслідків її? ...

(М. Міхновський. „Самостійна Україна“)

В минулому праця лінгвіста і праця письменника нераз поєднувалися. І така поєднана праця мала переважно самовізданий характер. Бо Українцеві, за його рідну мову, ні колись – цар чи цісар, ні в пост-советську епоху – заднім числом з КПУ вибулий комуніст-ідеолог, за сумісництвом – „не залежний“ від Москви і чомусь „Перший“ президент¹ з „ретро-упівським“ волинянським корінням, ні колишній голова української помісної філії військово-промислового „Союзу (слово-ж бо яке любе!) промисловців“ пана Вольського, за сумісництвом – „український“ гітарист-посадник, який донедавна не здогадувався про існування української мови, ні оздоблений золотим ланцем бритоголово-пейджерний Інтермеценат, зі своїх офшорних рахунків платити не будуть. Іван Франко виснажливу, практично неоплачувану працю задля українства називав „песячим обов'язком“, якого сповняється перед тими, хто дав Тобі життя („Niесо о sobie samum“); вічним боргом, якого сплачується за усміх долі, що підкинула Тобі шанс здобути освіту в етнічно- та етично- ворожому суспільстві... Ну то як з

¹ Ми кажемо *висуванець* або *посадженець*, «гетьман» було-б надто гонорово для комуно-„Незалежної“.

тим обов'язком, панство літератори та науковці? Навіть проста комп'ютерна компіляція двох єдиних більших словників, які можна назвати не-русифікованими: Уманця і незакінченого словника під ред. Кримського, плюс механічне комп'ютерне обернення словника Грінченка, плюс просте виділення червоною фарбою русизмів у тритомному підсоветському словнику 1980го року – вже б дало якусь основу для подальшої докладнішої праці. А користувач отримав-би вже нині, поки вщент не опаскудився, якийсь, хоча і недосконалий, зате не про-московський орієнтир. Одномовні тлумачні словники української мови, що їх уже маємо аж два – річ хороша для багатого суспільства, а також для дослідників мертвих мов. А для того, щоб протистояти обрусінню, необхідно мати саме російсько-український академічний словник. Якого, де-факто, ніколи й не було. Аби користувач зміг довідатися, як не слід висловлюватися, які не слід вибирати відповідники для понять, імпортованих з російської мови, або з Заходу, але знову-ж таки – через посередництво російської мови; щоб зміг перевірити сам себе (бо переважно ми без зусиль вгадуємо, а найчастіше просто *знаємо наперед* російський оригінал української кальки). Щоб людина могла звідати, як гарно ті чи інші речі наші батьки називали, та до чого слід повернутися; з якого багатого арсеналу можна вибрати відповідник до старого чи щойно вилупленого Інтер-русизму; які мальовничі, глибинні, вузько помісні, – але вповні українські, – діалектизми очікують свого часу для поширення, відродження, збагачення і оздоблення Вашої мови, очікують на час використання їх для назовництва навіть і нових понять, які з'являються щоденно. Немає такого словника.

ГНІТЮЧА „НОРМАТИВНІСТЬ“

Два слова про „нормативність“. Зрозуміло, що учням у школі слід викладати якийсь один правопис. Але чому мене, людину сяк-так освічену, а найважливіше – такого, що сприймає мову не як формальність, а як живий шмат власної душі, як вразливу часточку один раз даного життя – чому мене якийсь гугнявий Інтер має вчити „правильної“, на його каправий погляд, „нормативної“ вимови і пов'язаного з нею правопису? Я-ж не матиму нагоди вдруге пережити оце життя, коли Інтер здохне і я собі заговорю та напишу, як мені підказує моє походження. Хто тут врешті повинен мати слово? Капарський москвофіл, замудрагелений „компромісний“ професор, чи Українець з роду? Може для яко-

гось посіпаки його „сленг“ не має відношення до „їх“ літературної мови. Але-ж і посіпака за рідний „базар“ стане горою. А для мене літературна мова – оце і є мій щоденний „сленг“. Оце я і є той *Українець*, що Ви його по університетах, яко етнос, вивчаєте, мову його досліджуєте, аналізуєте, пишете дисертації, наукові праці, видаєте „нормативні“ словники... одним словом – капарите МОЮ мову. Чи не хотіли-б довідатися, як *він сам*, отой *Українець* – об'єкт Вашого мовно-етнографічного дослідження – оту Вашу працю бачить? Бо мав-би, згідно з Вашими премудрими „нормами“, висловлювати *своє* наболіле, а не *Ваше*, шановні дослідники та *нормувальники* МОЄЇ МОВИ!

Отже-ж так. За Советів у школі вчили писати та читати по-українськи *неправильно*. І воно не дуже було приємно знати, що правильний правопис від тебе ховають, абись-ся змосковщив. Але краще правда, хоч і гірка, чим дурнем несвідомим вирости. За яким-же правом, панство нинішні укладачі словників, Ви і сьогодні стоїте на заваді тій добрій справі, аби „медія“ наші – та й ми разом з ними – заговорили мовою Грушевського, Франка, Кримського? Оправдовуєтеся тим, що час уплив? Хіба-ж то зло перестане бути злом, злочин – злочином від того, що протягом довгого кавалка часу вони торжествують? Мені виглядає справа простіше: багато-хто аж так старанно большевикам до рота заглядав, що з того всього і сам берега пустився; настільки далеко в багно советського „осучаснення“ заплив, що назад в пенсійному віці вже і ліньки, і сили немає повертатись.

Як доросла людина, я мав-би володіти правом вибору. У словниках Грінченка, Голоскевича закладено прецедент **різнописання**: *на́рід* – народ, *і́нний* – інший – инчий, *инакий* – инакший, *ниць* – ницьма, *м'який* – м'який, *вийняток* – виняток, *ріжниця* – різниця, тощо. Справедливо, що мову слід час од часу очищати від неохайностей. І ось тут шалено все залежить від того, що за вчені люди до цієї справи беруться. Про-польськи настроєний укладач словника не вилучить з нього ані варіанту *инчий*, ані, скажімо, *жаден* (жодний), або слова *хтіти* (хотіти) (всі ці варіанти присутні як у сл. Грінченка, так і в сл. Голоскевича – як визнання їх уживаності в ті часи). Знову-ж, про-московськи настроєний укладач не викреслить *туфлі*, зате опустить *мешти*, аби зливались дві „братні“... Мислю, що розумний та справедливий *про-український* укладач мав-би залишити усі варіанти, але обов'язково з поміткою, що то – полонізм, а иньше – русизм, і т. д. Таким чином, читач мав-би нагоду свідомо вибирати свою стежину – посеред

сміття, чи серед чистих квіточок. Прихильний до українства укладач впровадив-би, наприклад, слово *шнурівка*, якою ми тут в Галичині від часу давнього шнуруємо черевика, аби люд нарешті перестав користуватися кацапськими *шнурками* („зав'язати *шнурка*“ – ось як вчаться говорити наші діти (!) – мультфільм „Чергування Хельди“). Хоча таке значення відсутнє не лиш у советському словнику, але, скажимо, і у Грінченка (там *шнурівка* – те саме, що *корсет*, або *шнуровиці*). Оце-б і був приклад *про-українського* осучаснення. З прикрістю мусимо ствердити, що недоліки підсоветських словників успішно перекочують і до серії т. зв. „Нових“ видань. Признаюся, заощадив я собі нервів, і не листав докладно цих „Нових“ словників. Може й багато змінилося в них на краще, хоча віриться важко – адже-ж ще й досі не маємо хоча-б нормального правопису. Візьмімо для прикладу, словник під ред. Світлани Яківни Єрмоленко 1996го року. Як і за Советів, читач даремно шукатиме там *мештів*, зате *туфлю* (в українській частині!) знайде легко; так само і *шнурок* (той, що від черевика) далі ніяк не може стати *шнурівкою*. Берімо „Новий російсько-український словник-довідник юридичної... і т. ін. сфери“ 1996го року, редактор той-же. Тут уже вжито термін „валютно-фінансова *суперечка*“, але й тільки того щастя, бо в загальній позиції „*спор*“ і надалі перекладається як „*спір*“, і ані руш. Так само „*свод*“ (кодекс) стоїть на смерть: „*звід*“, та й годі. Зауважте, ці словники видані у серії „Бібліотека державного службовця“ – службовця чиеї держави, хотів би-м знати? А ще хотів би-м вздріти *face* головного редактора – що це за нормативну таку пані Світлану Господь зіслав на Україну в час її „національного відродження“?

ЕКСПЕРИМЕНТИ

Не всяка неоковирність пов'язана зі зросійщенням. Пробується також переводити якісь експерименти, що так скажу, не до кінця для мене зрозумілої орієнтації. Непотрібні експерименти. Якщо я згідний, що варто відійти від „процента“ і призвичаїтись до вповні логічного „відсотка“, то вже ніяк не можу зрозуміти, який сенс лежить в тім, аби франко-німецьке слово „карта“ замінювати англо-польсько-американським „мапа“. Далеко не кожен Українець є прихильником навернення до спольщеної говірки передвоєнної Галичини. Особливо, якщо згадати, скільки свого часу сил було вкладено у спротив полонізації. Вдавалися навіть до такого способу, як штучне вживання окремих русизмів, краще ска-

зати – давньо-українізмів, аби лиш протиставитися спольщенню. То навіщо цофати назад? Скажімо, у моїй свідомості звук „т“ у слові „катедра“ не викликає жодних иньших емоцій, як лиш згадку про насильницьке окатоличення, яке рівнозначне було спольщенню. Не таке воно усе безневинне, коли згадати, що у цей спосіб розбивались родини. Пора облишити примітивну політику лінгвістичного сягання каштанів чужими руками із вогню: спочатку германізуємось та русифікуємось, аби не спольщитись, пізніше – назад полонізуємось та американізуємось, аби не зросійщитись. То ми Українці, чи хто? І вже зовсім парадоксально, що ті-ж самі засоби масової інформації, які призвичаюють Схід до слова „мапа“, вже більше, як півтори року, тероризують Захід неприродним наголосом у словах „святá“ і „пра́вий“. Мені зрозумілий потяг до унітаризму в Українській державі (якщо-би він насправді був!). Та все-ж не варто випробовувати глибини всеукраїнської державницької свідомости Західняка в такий ризикований спосіб. Моя особиста готовність до самозречення і до відмови од галицької говірки на користь Соборної української мови аж так далеко не сягає, щоби я ще за свого притомного життя зміг призвичаїтися до подібних наголосів. У 1929му році українські харківські укладачі словників виказували більше виrozumіння, чим нинішні київські: поруч з наголосом на останньому складі у вимові таких іменників у множині, як *житá* і *поля́*, тодішній правопис Голоскевича дозволяє двоякий наголос у називному відмінку слова *лі́та́*, і один-однісінький наголос (але не той, що є нині таким офіційним) – у називному відмінку слова *святá*! Можливо, десь на Сході і вимовляють *святá*, але словник Голоскевича вважає, що накидати цю вимову усенькій Україні було-б занадто. І має рацію. На відміну від сьогоднішніх „унормалізовувальників“. З другим випадком наголосу, у слові „пра́вий“, непорозуміння є тоншим і сягає глибше. Подвійний наголос, „пра́вий“, у тому значенні, яке є антонімом до слова „лівий“, признають всі словники. А от для значення „вірний, правильний“ – дійсно подається лиш один-єдиний наголос: „пра́вий“. Задаймося, однак, питанням: яку семантику насправді має це друге значення слова „правий“? Сьогодні замовчується факт, що слово „пра́вий“ переважно вживалося Українцями як синонім „пра́ведного“. Звідти і наголос. А в значенні простішому – „той, хто має рацію“ – воно вживалося рідко! Словник за ред. А. Кримського (IIIй том під ред. С. Єфремова) подає ось які поширеніші (на той час) переклади російського „*быть правым*“: *мати рацію, мати слушність, ваша правда*. Переклади російсь-

кого прикметника „*правый*“: *справедливий, правдивий, невинний, безневинний, безвинний, неповинний*. Чому, на милість Божу, „медія“ учепилися, як вош кожуха, одного-єдиного, зі всіх синонімів найменш характерного для української мови, – синоніму „*пра́вий*“? Коли вже така доля, то варто було-б якраз у цьому місці та й підкріпити тезу, що „мова розвивається“ – лиш не в бік злиття з московською, а в тому керунку, до якого закликали класики – „геть від Москви!“ . Можна-ж було впровадити до словника наголос „*праві́й*“ також і в розумінні „той, чия думка вірна“. І не боятися гріха ревізійнізму супроти академіків Єфремова та Кримського – хіба-ж могли вони передбачити, що таке рідкісне значення слова „*пра́вий*“, знамените хіба що своєю спорідненістю з ворожою мовою, стане найпоширенішим в українських „медіях“ по-советських часів!

СЛОВНИКИ – ІЩЕ РАЗ

Політично заангажованому читачеві може здатися дивним, що я практичне пригнічення сьогоденного українства вбачаю не стільки в заморожених сибірськими морозами кістках патріотів, скільки у відсутності якісних словників та підручників чужих мов для Українців. Тут багато особистого. У школі я користав з англо-українського словника на 25 тис. слів. У студентські роки справив собі словника англо-російського на 70 тис. Це було 11^{те} видання під ред. Мюллера, 1965го року. У 1974^{му} році УРСР спромоглася нарешті видати англо-український словник на 65 тис. слів, багато в чім просто переписаний зі словника Мюллера, лиш на хохляцький лад. Нині Без'ядерно-Незалежна пропонує своєму науковцю англо-український словник на 125 тис. слів і поруч – англо-російський на 250 тисяч, як і слід було сподіватися, на „нових“ реформаторсько-ринкових засадах: обидва за 145 патріотичних гривень, що лиш не набагато є менше від середньо-місячного рівня зарплати-винагороди (у 2000^{му} році) за відданість Демократії, Ринку та Західному безнадійно-цивілізаційному „векторові“. Як бачимо, кацапське не завжди дорожче, зате завжди ліпше. Тепер уявімо собі, що в силу своєї безпорадности Ви не змогли емігрувати і продовжуєте дурити близьких неприкрито-голодним патріотизмом свідомого українського науковця, що з власної невимушеної волі залишився погибати разом з ненькою-Україною, замість вчасно чкурнути вслід за менш патріотичними, але більш зарадними колегами. Одним словом, Ви намагаєтесь щось тут на

голодний шлунок „творити“. Оскільки на Заході все уже давно створено, – Ви змушені багато читати (по-їхньому) – і ось Ви, під нестримним напором наївно-відчайдушного патріотичного поривання свого внутрішнього Я, з необґрунтованою, але такою жаданою гордістю українського свідомого „науківця“, сягаєте по англо-УКРАЇНСЬКИЙ словник. Якщо Вам пощастить, Ви дійсно знайдете там необхідну варіацію перекладу – як правило, тривіальну кальку з російського. В гіршому випадку, коли у Вас виникла потреба перекласти щось серйознішого, – потрібного слова (або значення) Ви не знайдете зовсім. Пора сягати по словник кращий, повніший, яким, як ми домовились, є словник англо-РОСІЙСЬКИЙ. Якщо Ви іще не спромоглися купити до цього часу жодного, і за кожним серйозним перекладом літаєте по словник до бібліотеки, чи вистарчить у Вас патріотизму та грошей, аби придбати у власність відразу обидва словники – за 300 грн.? Бо один лиш англо-український справі не зарадить – бігатимете до бібліотеки і надалі. З чого випливає, що серйозна наукова діяльність – не для патріота. В усякому разі наївного. Якщо Вам дорогі засади лінгвістичної охайности, Ваші митарства лиш почались. Не завжди, але часто, в нашому зрусифікованому середовищі трапляється, що Вам бракує ясної думки, швидкого розуму, не заціпенілої від голоду, холоду, від нескінченних життєвих клопотів, від змагань із хамськими галицькими чиновниками, – притомности мозку, щоби одразу впасти на український відповідник витончено-вишуканого, єдино доцільного російського перекладу. Найкращий на теперішній час, тритомний, у 1980^{му}–1981^{му} роках якимсь чудом виданий російсько-український словник далеко не завжди допоможе. Вище вказувалося, які „перли“ за советськими критеріями вважалися і, стараннями яничарів-лінгвістів, по нинішній день вважаються „нормативними“. Справжня інтелектуальна Голгофа безконечного порпання у власній пам'яті, перелистування Грінченка, Уманця, Кримського, Скалозуба, інших передвоєнних словників чужинецьких слів, все-ж може увінчатися успіхом. І ось Ви гордо несете кілька своїх абзаців-шедеврів неповторного українського перекладу англomовної інструкції до виготовленого у Тайвані порохо-брудо-смоктально-втягального пристрою, призначеного для ново-українського слабо-язычного споживача... Несете недоуку-коректору, який Вашу виснажливу працю тут-же забракує в силу „малопонятности“. За цей час Кацап, послуговуючись розвинутими російсько-мовними засобами, напише дві дисертації, уникне докорів націоналістичної совісти, зап'є, за крила-

тим виразом татуська, „стаканом водки“ і забуде всі проблеми. Щоб жити і творити свої діла далі. Може, хтось іще досі не зрозумів, чому Остроградський писав французькою, а Пулюй – німецькою? Найпечальніше в цій ситуації – що **нікому немає діла до агресії Інтер'язычія і до виродження україномовного загалу. Українець кинутий напризволяще власними лінгвістами.**

Мені закидають суперечність: нема словників – погано, є словники, хороші й дорогі, – теж погано. Відповідь проста. Українське слово **не може бути предметом комерції**. Це паршивий ринковий обман, коли Українець раптом виявляє, що бути патріотом – привілей багатих. Не подарую ніколи гидотного відчуття, коли я не зміг купити своєму хлопцеві квитка на першу імпрезу „Українська молодь – Христові“, що відбувалася 8го вересня 1990го року на стадіоні Україна. Не було грошей в кишені наукового співробітника, та й годі: самі борги за вікт на душу тиснули. Коли спостерігаю розтовстілих виряджених матусь галицьких „пластунів“ – завжди спливає перед очі фото моєї, молоденької на той давній час, матері в колі босих сиріт дитячого садочка „Рідної Школи“. Ці босі сироти пізніше рятували честь України. Не знаю, чи захистять чиюсь честь нинішні комп'ютерні пластуни. Знаменитий винахід Горбачова: *до нині партія за всіх дбала, а від нині ви самі собі винні, – партія умиває руки*, – зовсім даремно і нерозумно був підхоплений „націонал“-демократами, помішаними на анти-соціалізмі. У висліді ми не одержали ані ринку, ані демократії, ані національного відродження. Не є тут моїм завданням переконувати Читача, що комуняцька партія таки повинна заплатити. Мене лиш обурює, що українські ринково-європейські демократи плутають *працьовитість* з вмінням *ошукати*. Бажання і готовність докласти рук – з *можливістю* для *непродажного Українця* це зробити. Триста років Москаль грабував українську культуру. А тепер „ринкові демократи“ переконують мене, що я повинен свою українську мову за гроші відкупити в Інтера назад. Пощо мені така держава, коли моя культура перебуває в цій державі на тих-же ринкових умовах, що і в Канаді: хочеш мати – плати! Правда, в Канаді держава допомагає національним меншинам. В Україні національним меншинам допомагають інші держави – Москалі, Мадяри, Чехи, Німці, Жиди, Поляки. Українській меншині не допомагає ніхто. Хочеш мати україномовне компютерне забезпечення – плати. Хочеш мати словника – плати. Хочеш мати вихованих у християнському дусі дітей – плати. Або будь членом

галицьких „аграріїв“, або прямим нащадком привілейованого галицького ксьондза чи адвоката у десятому коліні.

А от большевики вміли тим матер'ялом, на поширенні якого їм залежало, і бібліотеки, школи заповнити, і мури на вулицях пообклеювати. Бери – не хочеш. Розумні були большевики. І розумними залишилися. При банках, фірмах, холдінгах, в уряді, та й просто так. Що-ж до українського „ринкового демократа“, то він, вірний своїм ідіотичним ринковим „принципам“, продовжує борсатись і переконувати мене, що я у своїй Україні за свою українську мову та ще й повинен платити. В той час, коли вчорашні большевики на чолі з одним чи другим Азаровим тихенько лічать прибутки від платників українських податків. То хто сам собі суперечить, панове?

ТРОХИ ПРО НАЗОВНИЦТВО

*...наука чужою мовою не пускає в людині
глибокого коріння...*

(Іван Огієнко)

*Треугольник понятнее ромба для каждого,
говорящего по-русски. Заставляя детей му-
читься с иноязычными „файлами“ или
„байтами“, мы автоматически создаём
среду баксов и киллеров, за чем следуют
предпосылки технологического отставания.*

(В. И. Арнольд, „Успехи физических
наук“, том 169, №12, 1999.)

Залюбленим у західну цивілізацію хочу звернути увагу не так на рівень її досягнень, як на властивий їй дух САМОДОСТАТНОСТІ. Багато людей подивляють психологію Німця чи Англо-Сакса, та мало хто зверне увагу, що, коли Італієць пише „forte“ в опері, а дитина в Англії на лекції фізики пише “ $f=m \cdot a$ ”, то вони пишуть *рідною* мовою (force=mass•acceleration). Не маю найменшого наміру агітувати за переписування підручників з фізики. Не мусять наш діти в школі писати „ $c=g \cdot p$ “ (сила=груда•розгін). Але мусіли-б лінгвісти здати собі справу з того, що якась-же має бути різниця між суспільством, яке нутром творить, спонтанно, від себе, для себе, ще й по-своєму називає, – і суспільством, яке тупо

мавпує та незрозумілим для себе самого чином формально переписує чужі назовництва. Не місце тут розправлятися про походження західних літературних мов, про освітню роллю католицизму, про співвідношення між абстрактно-аналітичним та конкретно-художнім мисленням, про переваги та недоліки символізму і мотивації у назовництві. Але є фактом, що Чехи від порівняно недавнього часу (1920^і роки) називають артистів *умільцями*, а театр – *дівадлом*. І нічого їм за те не є. Думаю, що нарід цей буде жити.

Мені заперечували добрі знайомі, що, мовляв, ми *запізнилися* з впровадженням чеського досвіду відродження мови, винаходу власної термінології. Щасливий єсмь, що не йняв-єм віри тим зневіреним „прагматикам“. Нині не лиш Поляки чи Французи наново починають лінгвістичну борбу, але от недавно довідав-єм ся, що Німці геть вигнали зі свого компютера англійську мову. Навіть слово *E-mail* замінили. Ніхто, отже, не може знати, як ся оберне доля. З чим Україна дійсно запізнилася, – то це з обожнюванням англійської мови (у побуті та техніці; чиста наука – справа иньша). В Європі засилля англійської мови почалося після війни, у нас – нині. Освічена людина не повинна забувати, що уніфікація (з'одначення) просто не може не супроводжуватися диверсифікацією (урізноманітненням). Інакше людство (як, зрештою кожна саморегульовна складена система) вмере. З точки соціальної психології (коли хочете – нехай вам буде і „соціоніка“), справа з тим безпорадним „запізненням“ виглядає іще простіше. Одні люде вічно гадають: як-то воно буде, „куди вітер повіє“, і як-би то їм скористатися вдало з політико-соціальних обставин. А другі люде ці обставини *створюють*. Для СЕБЕ.

Агресивність мови у називанні на свій лад нових (хай навіть імпортованих) понять – критична умова її живучости. Якщо немає агресивности своєї мови – її заступає агресивність чужої. Мало того, що, скажімо, російська чи польська має багато запозичень із західних мов, то українська до цього ще й докладає: з одного боку, природними стараннями Інтера, українська мова „збагачується“ російсько-польськими перекладами з попусотою Англо-Саксами чи Фр́анками латині, а з другого боку, стараннями малодушно-запопадливих рідно-зневірених „європеїзаторів“, долучає, до вже засвоєних раніше, потоки нових „сьогоденних“ Інтеро-американських шедеврів, попередньо спотворених на хох-

ляцький лад (*Рілекс* – від *релаксу*, себто „розслабухи“, та ин.)¹. Зарозумілим „вченим“ прихильникам латині та греки раджу задуматись над питанням: чи це Боги дарували оракулам давньогрецьку, чи, може, вона виросла з мови грецьких пастухів? Чи не є ознакою „інтелекту“ заздрісного селянина, коли новоспечений напівучений розумник, з трудом вимовивши щойно завчене чуже слово, уявляє, що він уже вознісся на постамент, де засідає „еліта“. Не володіючи мовою-донором. Не здогадуючись про етимологію. Не задумуючись над перекладом „терміну“ і не маючи навіть гадки щодо простої пересічності його походження, нічого не підозрюючи про „хлопську“ природу „вченого“ слова у рідному для цього слова мовному середовищі. Зрозуміймо нарешті: європейські мови абсорбували греку і латинь в такій мірі, що слова-терміни для всіх нових понять вони фактично черпають САМІ З СЕБЕ, хоча для нас воно звучить як ДУЖЕ науковий термін. Чим важче вимовити, тим „науковіший“. Чим менше зрозумілий, тим більше ПАНСЬКИЙ. Звідки „запозичають“ назви для своїх винаходів Американці? Напевне, з англійської. Тоді чому українській мові не скористати з власних, напрочуд багатих, суфіксно-префіксних засобів? Західні мови творять слова побільшости засобами комбінацій. У нас свої, інші можливості. Чому не творити на свій лад? Західні мови не цураються також і слів „простонародного“ звучання для означення понять як в технології, так і в економіці. Чому ми повинні соромитись своїх слів? Невже лиш тому, що пересічна, майже вульгарна простота ЗАХІДНИХ слів для вуха українського анальфабета звучить як витончена музика, коли їх вимовляють уста європейського „цивілізатора“? Тому, що зрозуміле і влучне рідне слово ріже *інтелігентне* вуху синові вчорашнього гноєвоза? Львів продукує телефонні апарати (скопійовані зі західних, річ ясна), які називаються *визначник номера* „*Мері*“ (слід розуміти, в честь назви одного з племен, які заселяли колись московську землю – *Мерь*). Керівництво (інструкція) – українською мовою, але сам апарат своїм електронним голосом до користувача звертається чомусь по-кацапськи (навіть в межах галицького Бастіону Українського Відродження). Апарат наділений функціональною частиною, що має зватися, в силу якоїсь геніальної лінгвістичної знахідки, – „*спікерфон*“. Жодному вченому па-

¹ Про чудасії вимови слів англійського походження гляди вказівник „Клясифікація блудів“.

нові інтелігентному інженерові не спало на думку назвати оту деталь одним з простих українських слів: *голосник*, *звучник*, *звучало*, *обзвук*, *говорун*, *балакун*, *гучок*, *гук*, *дримба*, зрештою. Чому? Тому, що пани інженери вміють по буквах прочитати англійське “*speakerphone*”. Зате не знають, що *ричаг* (так і написано!) взагалі-то зветься *важіль*, а в даному випадку, то зовсім навіть не важіль, лиш *язичок* (деталь № 12).

Пасивність українського назовництва подиву гідна. Чому, наприклад, *телевізор* не міг-би називатись „глядилком“ або „споглядалом“, *дисплей* – „позиралом“¹, а *комп(‘)ю(у)тер* (дослівно – „той, хто в компанії п'є“) – чим не „мізківник“, „мудрик“, чи, скажімо, „метикун“? Ще синоніми (в цьому контексті): *метик*, *метець*, *метко́*, *мистюк*, *мислюк*. Освічені люди часом переконують мене, що проти міжнародних термінів не попреш. Що, мовляв, навіть Французи кажуть «*ordinateur*». Брехня для невігласів! Французи кажуть «*ordinateur*»: послушник, розпорядник, виконавець, лаштун, упорядник, наказовець. На відміну від *калькулятора* чи *рахівнички* (обчислювача, компютера). Принагідно подамо ще декілька пропозицій:

Російські (англійські) назви:	Українські назви:
разрешение	розрізнення
приложение	прикладка
драйвер	пристрій, устрій
утилита	засіб, прилад
недопустимая операция	неприпустима дія
исходная кодировка	первинне, первісне, початкове кодування
требуемое	жадане
схема вывода	устрій виведення
величина прыжка	скік, або: величїнь стрибка

¹ Цим терміном я завдячую колегам з праці.

ПОДКЛЮЧИТЬ	прилучити, приєднати
ОДКЛЮЧИТЬ	відлучити, від'єднати
сетевой диск	мережевий диск, кружок
обновить	оновити
восстановить к исходному	відновити до первісного
мигающий фон	мерехливе (мерехтливе, мигтюче, миготливе, блимаюче) тло
шаг сети	вічко, або: величина лунки, комірки, розмір чарунки
лінк	получення
gate	брама
roaming access	мандри, мандрівка, блукання, прохід
„собака“ ¹ (значок @ в адресі електронної пошти, читається „at“, що значить „при“)	вушко

ЗА БИТОГО ДВОХ НЕБИТИХ ДАЮТЬ

ВІДСТУПНИЦТВО

Кому не сподобався ужитий в попередніх відступах („абзацах“) термін „агресивність“ – хочу нагадати, що агресія – це є, між иньшим, акт, який дає початок життю. А також навіть і рослина, яка тягнеться до сонця, затінком свого листа вбиває менш заповзятливу суперницю. Хто увірував, що досить три рази в день заспівати „Боже, великий, єдиний“ – і щезне ворог, як роса на сонці, – їм нагадаю, що в тім самім часі, коли в галицькій церкві співають, – в галицькому банку будують „Україну“. „Цивілізовану“,

¹ Цією вульгарною „собакою“ хворіють навіть найкращі в україномовному плані радіостанції, такі, як Ера-FM, або висилання „Розрада“ в національному радіо.

„європейську“, інтер'язичну. Потрібно зробитися повним нікчемою, щоби на всю Україну „дякувати долі, що вона подарувала нам Україну“ (10го лютого 2001го року, висилання „Обрії“, пісня „Моя Україна“). По перше, Україна далеко не наша, по-друге, ніхто навіть не вибирався ні сіло ні впало нам її дарувати, а по третє, і найважливіше – подякуємо Долі тоді, коли вона виправить свою власну історичну підлість і забере Москаля взад. Коли на місці Червоного Замку Сатани зробитися велике і глибоке багно, в якому навіть не кумкатимуть жаби.

Не щезне ворог, допоки під його ногами не палатиме земля. У трамваї, в магазині, на фабриці, в установі, в банку, в міліції, на ринку, на забаві, у кав'ярні, на дискотеці, в театрі, в кіно, при інтерв'ю, на телебаченні, на радіо, на вулиці, в борделі, в ліжку. Не критикую східняцьких братів. Зате відчай бере, коли переконуєшся, що галичанин швидше дасть собі вирвати язика, чим відмовиться від насолоди мазохізму: з Поляком – перейти на польську (в Україні!), з Кацапом – на російську (в Галичині!), з Німцем, Французом, Китайцем – на той-же общепонятный, *ничтоже сумнящся*, що кожен чужинець повинен розуміти мову „родини Ильича“; а при спілкуванні поміж собою – для „крутості“ не забути закинути одним-другим модняцьким слівцем, украденим з „панської“, на нинішній день – англійської, мови. Свою ущербну інтелектуальну незайманість „*новые украинцы*“, як і нова галицька номенклатура, що їх залюбки мавпує, пояснюють „неспроможністю“ рідної мови. З причини виключно убогого, з дозволу сказати, „володіння“ українською мовою, вони змушені навіть запозичати слова з багатого мовного запасу диких гайтянських голопупенків: Хіба спаде на думку нинішньому розбагатілому номенклатурнику чи міщанинови, що назву улюбленого „пікнікового“ начиння, „*barbecue*“ (спотворене *barbaca*), можна заступити купою близьких, уже відомих в українській мові, слів: *ватрак, кросна, рушт, столець, шохта рожен...* Нарад, який **не хоче бути**. Впирається, щоб не бути. **Платить, щоб тільки НЕ бути.** Добровільно, власною копійкою підтримує засилля чужинецьких, часто прямо ворожих засобів масового безглуздя, розпусти, блуду, розбещення інтелекту. Газети, журнали, музика, пісні, вистави, забави, порнуха, снобізм... Я не купую еротичних ілюстрованих журналів російською мовою, а Ви? Я не купую „Наталі“, „Джентльмен“, „Дом и уют“, не лиш тому, що я не належу до нового гладкого покоління галицької патріотичної „інтелігенції“, але й тому, що не бажаю набиратися російськомовних стереотипів, не хочу

осмішувати свою мову всілякими *джакузами, барбаками, ротманами...* (гляди сторінку 201). Тому, що не бажаю фінансувати справу знищення українства. Я можу дозволити собі безболісно відмовитись від товару в російській обгортці, вийти з крамниці, де я чую російську мову – бо мені там перебувати неприємно. Я можу не купити товару, що реклямується в телевізії каліченою українською, тим паче – російською мовою – бо мені бридко; бо у наш „ринковий“ час і без того є на що витратити гроші. Я не відчуваю найменшого дискомфорту, коли веду бесіду рідною мені мовою із Інтером, бо я давно і без жалю одвик розмовляти російською. Я не вживаю суржику і не партачу своєї української мови цитуванням російських термінів, щоб Інтер мене зрозумів – нехай сам перепитує та вчиться: це моя земля, і це МОЄ СУСПІЛЬСТВО. Як поступаєте Ви?

ЕГОЇЗМ

Простий народ до такого крутійства думки, до якого дійшла так звана інтелігенція, ніколи не доходив, отже й повернення до чесної прямої мови вимагає від інтелігенції більших зусиль, аніж від простого люду.

(Левко Лук'яненко,
„Сповідь у камері смертників“)

Ну, то це було про на́рід. А от *патріоти* мали-б за дев'ять років породити не-змосковщений повно-об'ємний академічний російсько-український словник. Замість віршів, „доленосної знакової“ прози, замість безплідних амбіційних суперечок та схоластичних досліджень. Непосильна праця, брак комфортної мамони, чи несила відмовитись від під-советських „творчих надбань“ в галузі зросійщення? Історики та лінгвісти сердяться, коли їм радять викинути на смітник весь советський доробок. Мовляв, і за того режиму дешиця правдивого та вартісного була створена. Не хочеться виправдовувати гонорари виключно своїм холуйством. А створено було: 1) Міф про те, що говорити правду і поступати чесно не є „розумним“; 2) Спосіб нишком докидати ложку істини до бочки советської брехні – виключно з метою заспокоєння власного патріотичного сумління – бо, на відміну від ложки дьогтю, ложка істини брехні не псує, лиш приправляє.

Міф, що правдовідступництво себе виправдовує, вдався на славу і виявився настільки заразно-плодючим, що перетривав „пе-

рестройку“, знейтралізував потуги відродження 1991го року і, врешті, опанував „Незалежною“. До такого ступеня, що націонал-демократам зараз вірить від сили 3% населення (за підсумком виборів 1999го року). Забрехали самі себе. Нині природньо було-б сподіватись, що учорашні винахідливі маскувальники літературно-лінгвістичної ложки істини заходяться її видобувати назад з бочки брехні, куди вони її для наступних поколінь ховали. Щоб показати-таки в чистому вигляді свій підсоветський доробок. Не заходились. Невигідно. Не платять. А українському читачеві, за безграмотну гидоту в газетах; українському слухачеві, за потоки інтер'язычного гною, які линуць через радіо та телевізію, – йому „за вредность“ хто платитиме?

Ще не зміряно точно, від чого є більше зла: від чіткої заборони на правдиве слово, чи від намагання донести до читача зернину правди разом з повним мішком дозволеної брехні. Бо брехня, підсвічена ореолом супровідної правди, мимоволі проникає до свідомости, там легалізується, і, навіть при великому бажанні відсіяти половину, все-ж полишає за собою серпанок делікатної полуди. Кому з під-советських укладачів хочеться зараз брати до рук мітлу та вимітати з російсько-українських словників зросійщене сміття, свідомо ними-ж і понапихане задля благих намірів – щоб словник взагалі побачив світ? Нікому. А хто за них зробить цю роботу? Може, нове покоління інтерівських „лінгвістів“, яке і за освітою, і в самому принципі, слабо розрізняє між англійською, українською та російською мовами? Тих інтер-лінгвістів, які з допомогою простого телевізійного пуделка успішно та швидко нищать крихти українськості, які вдалося зберегти з часів хрущовської відлиги. А в часі, вільному від нищення, прискорено помпують інтер-язычіє. І отаке спостерігаючи, жменька українських „майстрів слова“ помаленьку завойовує собі безсмертя високохудожніми творами на вимучені теми. Творами для власного вжитку. Бо ні плач, ні вічні скарги, незадоволення, претензії до цілого світу, ані розпука від ницого роздвоєння, якою-б дібраною мовою вони не описувались, на безсмертя навряд чи здобудуться. Не любить читач такого. Навіть сила терпіння не особливо цінується. Хіба що страшного терпіння, як в Осьмачки і Багряного. До Історії входить иньша сила: сила перемоги. Сила Драйзера, Фойхтвангера, Голзверті, Лондона, Гемінгвея, Есхіла, Данте, Цвейга. Велика сила. Великої підступности. Великої трагедії. Великої шляхетности, великого снобізму, великої розквіші, великого життя.

Про виживання в нищості. Підступність, як зброя, оспівана великим Міцкевичем. Чого не сприйняв великий Франко. І був шельмований Ляхами. Що не дивно, бо зачепив національну пиху. Але також і своїми. Що є дивним лиш на перший погляд. Бо теж зачепив, правда, не національну, лиш міщанську пиху. Бо похвалив дві, для нас нестерпні, речі: лицарську поставу і правдиву європейську гідність. Зостав шельмований за своє несприйняття законсервованої назадкуватости і лякливого крутіїства „інтелекційного“ квазівікторіанського оточення, хронічно хворого на святенницько-мазохіський попідлядський синдром. Теперішні слизькі „європеїзатори“ були-б здивовані, якби їм випало прочитати, що стиль Святославоного „іду на вас“, стиль рішучого „так хочу!“ належить до європейської моди, а от доктрина „несупротивлення злу“ – „найабсурдніша, найменше відповідна для європейської вдачі“ („Подуви весни в Росії“). Ясна річ, немає чого розмахувати дерев'яною шаблюкою під підошвою московського ведмедя. Але-ж і хвалену валєнродську підступність не варто підсолоджувати „інтелекційним“ малоукраїнським ницим конформізмом. Бо засмердиться підступність, заіржавіє кинджал месника під важким плащем непевности. Слід-би час од часу очищати від словоблудства дійсну правду. А правда полягає в тім, що коли дерево однієї мови пишно своєю крону розкидає, тоді воно глушить сусідів; що тісно в одному вишневому садочку двом „братнім“; що не зарадити ділу солодкими байками про права Інтер-людини. Друга правда полягає в тім, що на території архітектурно-звичаєвого заповідника в серцевині підіпсутого П'ємонту українську мову не шанують навіть ті, хто нею послуговується.

ХТО, ДЛЯ КОГО, І ЯКУ МАЄ ТВОРИТИ МОВУ

Навколо вічноактуального питання русифікації й статусу української мови з партійними консерваторами, які групувалися навколо Щербицького, зіткнулися представники про-режимної Спілки письменників України (за-конним інтересам якої відповідало недопущення занепаду української мови)

(О. Субтельний, „Україна. Історія.“
Київ: „Либідь“, 1991 р., стор. 462)

ДЛЯ ПОПСИ

Мову творять і захищають, як мури фортеці, дві літератури: література попсу (плебсу) і література салону. І аж ніяк не література фольклористики, етно-психо-аналізи, чи дрібноміщанської філософії. Жовтого жанру та жанру червоних ліхтарів з-поміж українських письменників не підтримує ніхто (майже, – гляди Ю. Винничук та ще одне-два прізвища обох статей). Молодь вчиться розмовляти з російських перекладів, в кращому разі, творів Сабатіні, Стівенсона, чи Дюма, в гіршому... Де український кримінал, еротика, фантастика, мелодрама, бульварний роман, де розмовник для галицьких повій, де читиво, призначене для розслабухи крутих українських недоумків? Чи, може, в стерильно-цнотливій Без'ядерно-Інтелігенційній сього не суть буде? Юрій Рогоза написав книжку „День рождення буржуя“, за якою поставлено серіал. Можливо, я-б і самою книжкою зацікавився, якби при її рекламі з позиралка телевізора на мене одверто і безсоромно не глипала її російськомовна назва. Яюсь не до душі... Тому – про фільм лише. В ньому, окрім символіки назви, я боляче вловив іще один символічний епізод: коли в українському селі, колисці народної пісні, яку любляють час від часу затягати як давно змосковщені Хохли, так і Москалі-осельники, „Толстый“ під свою гармошку виспіває кацапських частушок... То вже нам кінець? Показано міське середовище, яке мало-б зродити українського „бизнесмена“, без котрого нині є неможливим поступ суспільства. Склад цього середовища: Кацап „Толстый“; Москалі: слідчий *по особо важным делам* та психіятр Костя; перекинчик Вера; особа яскраво вираженої ніякої національності Артур; решта – Інтер. Для Українця місця просто немає. Реалізм. Правда, не знаю, –

константуючий, огуджуючий, чи оптимістичний. Не маю нічого проти забави у двомовний натуралізм (якою мовою писався текст „від автора“ – не знаю, але здогадуюсь). З другого боку, можна було-б і перекласти всю книгу українською мовою – для українського читача. І фільм теж. Так, як перекладаємо американські бойовики. Чому цього не зроблено? Будуть казати на Рогозу, що він вирішив, наче *Украинец* и так поймёт, да так и интересней – „в оригінале“. А я наполягаю, що передати адекватно російський блатний жаргон дуже та дуже важко. І за розвиток аналогічного жаргону слід було братися уже давно, і не єдиному Рогозі. Інша справа, що Бог наділив українську літературу переважно святенниками-чистоплюями... А як-же нам потрапити у ХХІ^{ше} століття, коли світ змінюється? У житті самого соціуму теж багато опущено, наприклад, щодо розвитку української проституції – в прямому розумінні, не політичної. (Я дійшов цього висновку ще у дитинстві, під впливом одного оповідання турецького письменника Фахрі Ердінча). Суспільство іще не стане українським від того, що після чергової перемоги Інтера на президентських виборах, Великий Комедіант кивком мізинця лівої ноги дозволить превести декотрі вимучені патріотами покращення в україномовних висиланнях „Загальнонаціонального“... аби потішились та заспокоїлись – заробили все-таки. (Покращання є: наприклад, „Нескафе“ перестало *жарити*, тільки *смажить*). Але суспільство почне ставати українським тоді, коли підтіпанки, які обслуговують приватне життя Високих Народних Обранців та Високих Членів долено-сно-реформаторських Структур, перейдуть на українську мову. І суспільство стане українським, коли повії найпрестижніших „бізнесменів“ користуватимуться в щоденній роботі українським жаргоном – не суржилом, лиш професійним жаргоном. Чому я вважаю, що такими, незвичними для декого, мірками оцінюється престиж мови? Та тому, що всі бачимо, яке місце займає кримінал і еротика в житті сильних світу, але не бачимо, поки-що, інших мотивів у світогляді цього „панства“. В усякому разі, українських мотивів не бачимо.

Вуличної лексики український слухач, як досі, навчається з двох джерел. Це є: касетні записи державотворчих розмов гаранта і хуліганські мультики *Beavis and Butt-Head* для малолеток, якими нас тішить фірма *Пілот* на замовлення *Нового каналу*. Читач пробачить деякі цитати, які йому видадуться ризиковними, але без яких я не зміг-би ні обрисувати проблеми, ні передати непо-

вторного аромату вказаної передачі. Числа 8го березня 2001го року слухаємо таке: „Президент Америки *сре* такими-ж *какашками*, як і ми з тобою“. Трохи згодом: „Що ти хочеш – щоб у тебе на *жопі* написали «я голубий»?“. І вже зовсім невинне речення: „Бідолашні ковтають їх, *задихаються* і *вмирають*“. Числа 31го березня 2001го року вухо слухача з насолодою відчуває поступ „українізації“: *на сраці, заумний*. Це не є українська мова. Національний дух мови, всі погодяться, більше видно у лайці вуличника (якщо це є національний вуличник), чим у рафінованих пасажах з'інтернаціоналізованого сленгу салонних снобів. До 39го року за лайкою, принаймні, можна було відрізнити львів'янина. Тому я не розпачаю з приводу *задихаються* (дусяться), і *заумний* (замудрагелений), хоча фірма „Пілот“, мала-б і таке знати. Я розпачаю з приводу *жопи*. Цього одного слова досить, аби поставити хрест на Україні. І за це фірма „Пілот“ мала-би позбавитись права на існування. Українець, навіть найбільш неконтрольований, висловив-би ся так: „*Чи* ти собі мислиш, *жи Гетьман* (президентсько-парламентської Неньки) чи *Отаман* (парламентсько-президентської) *сре тим самим*, що і ми з тобою?“ (гляди словник Грінченка). Далі: „*Чи* ти-би *хтів*, аби на твоїм *гузні* (*дупі, задку*) *виписали*...?“.

Не знаємо, не вміємо, не хочемо, панове! За що гроші беремо?

ДЛЯ САЛОНУ

Якщо панство українські літератори мають себе за надто велике цабе для чорної роботи, хай-би творили білу. Де український вищий світ? Де затхла, але вишукана розкіш офранцужених салонів українського Толстого, де бутафорні пригоди донжуанів українського Дюма, де солодкі муки лінивих снобів українського Пушкіна? Не було в історії – чи варто гордитися, що нема й у літературі? Все, на що спромоглися класики в цьому керунку – дріб'язкова метушня адвокатсько-попівських якнайдрібніше-міщанських салоників. А тим часом, штучно створена для потреб вищого світу, російська літературна мова нагромадила немало витончених форм для опису життя шляхти, людей влади, людей мистецтва – сильних світу цього. На відміну від назовництва стислих наук, чи, скажімо, в царині широко-вживаної побутової лексики – де на перший план виступає просте призвичаєння до тієї чи іншої термінології, де мотивація може і не відігравати великої ро-

лі, – назовництво дієслівними, прикметниковими та подібними формами при описі тонших понять життя духовного, понять, що стосуються інтелекту, настроїв, рис характеру, поведінки вимагає незрівнянно ширшої палітри, глибокої, дослівної, психологічно обґрунтованої мотивації. Потреби опису безмежного різноманіття витончених форм життя, психіки, думки розвиненої особистости, емоційного стану, неймовірних розгалужень мислення, найтонших відтінків зміслів, невловимих варіацій душевного стану, відрухів міміки, поведінки, багатогранність добра і багатоликість зла – є над чим попрацювати обдарованим письменникам, добираючи, конструюючи, вигадуючи, зрештою, нові слова, розвиваючи лексику. Українська класика знає майстрів опису картин природи. А також картин нендзи та горя. Досить! Не дивуймося, що нинішнього урбанізованого школяра нудить від обіймів п'яного Чіпки і від „розборок“ чужої для нього за своїм соціальним станом Кайдашевої сім'ї, не нарікаймо, що йому ближча для розуміння сім'я Сімсонів чи життя в Беверлі Хилз. Даймо йому український Район Мелровз. Намалюймо образ людини дії та агресії – не раба стримуючої псевдоморалі та плаксивого співчуття. На цьому й розвиваймо лексику: плекана зовнішність, здорова цера, тонка зваба прикрас, стримана розкіш оздоб, потаємна елегантність дорогого одягу, вишукані назви вигадливих страв, скрита розбещеність забав, дискретне багатство інтер'єру, скромна сила внутрішньо-звироднілої поведінки, сплетений Г'ордієвим вузлом характер, пекельна райдуга душевного світу Людини-Пана. І присмак блакитної крові, що усе цементує. Спробуймо, а переконаємось, як нам брак відповідників до латинських та грецьких коренів, до колоритно-безпосередніх французьких, складених німецьких, перетравлених англійських, штучно зрощених кацапськими дяками і наступними за ними московськими письменниками чи то болгарських, чи давньоукраїнських слів.

ВИРОБЛЕНІСТЬ

Можливо, читач у цьому місці впаде у спокусу нагадати мені, що з огляду на красу українська мова посідає третє місце серед поширених у світі – одразу за французькою та фарсі. Так, посідає. За ознаками мелодійности, за можливостями словотворення, за глибиною синтезуючих можливостей морфології. На жаль, – не за показником *вироблености*. Жодним чином не мігби-м принизити цим зауваженням українську мову – не тому, що воно надума-

не, лиш тому, що українська мова для мене РІДНА. І вже тим лиш одним краща за будь-яку иньшу. Але ось подаю приклади, над якими міг-би розміркувати мій можливий опонент, той, кому могло-б здаватися, що вже не залишилось проблем і що не на часі сьогодні трудитись над виробленням української мови. Порівняймо з російською: *Восседать, заседать* (два слова) – укр. *засідати, засісти* (одне слово). Караванський пропонує *возсідати*, але більш ніде такий переклад не зустрічається. Якщо погодитись з двома омонімічними значеннями слова *засідати*, то й тоді рос. мова може запропонувати відповідник *заседать* в значенні синоніма до *восседать* (гляди словник); *всідатися* зайнято відповідником *усаживатися*. *Мнить* – укр. *марити, мріяти, мислити, уявляти* – всі вже зайняті російськими відповідниками: *грезить, мечтать, мыслить, воображать*. *Местоположение* – не має відповідника; укр. *місце розташування, місцезнаходження, місцепробування* зайняті російськими відповідниками *месторасположение, местонахождение, местопребывание*. *Содействовать, способствовать* (два слова) – укр. *сприяти* (одне слово); укр. *погоджати* зайняте російським *благоприятствовать*. *Вскрывать, раскрывать* (два слова) – *розкривати* (одне слово). *Застенчивый, стеснительный, стыдливый* (три слова) – *соромливий (-язливий)* (фактично одне слово). *Кумир* (ох уже ця надокучлива „давньо-церковщина“) – не має відповідника, бо-ж існують іще також і російські: *божок, идол, истукан (бовван), болван (бовдур)*. *Подвержённный* – мотиваційний відтінок не передається українськими відповідниками *схильний до, доступний, приступний, підвладний* (рос. *подвластный*). Асоціації, викликані дієсловом *внушать* не завжди влучно передаються українськими *навіювати, вмовляти (в когось...)*; рос. *подвергаться* не перекладемо як *підлягати* чи *підпадати під*, бо існують російські відповідники *подчиняться, подпадать*. Слово *предпринимать* Українець змушений перекласти цілим виразом – *вживати заходів, або вдаватися до заходів*. *Собутыльник* лише віддалено викликає ті-ж асоціації, що й „*товариши від чарки*“. *Ввергнуть* відрізняється значенневим відтінком від українського *укинути*, „*унустити в*“. Російським *здание, постройка*, які не є синонімами, відповідають українські, фактично, синоніми: *будівля, будова*; останнє до того-ж швидше значить процес будівництва чи будівельний майданчик; українські слова *будинок, споруда* вже зайняті російськими відповідниками *дом, сооружение*. *Прямодушный* – укр. *одвертий, щирий* вже зайняті рос. *откровенный, искренний. благодушный. Честолюбивый* в

українській мові перекладемо хіба що галліцизмом (з латині) *амбітний*. *Усердний* несе відмінне чуттєве навантаження, аніж українське *ревний, ретельний, пильний, заповзятий, запопадливий, запопадний, запальний, щирий, завзятий*; українське *старанний* зайняте російським відповідником *старательный*. *Расчётливый* я не вмію перекласти: *ощадливий, обачний, дбайливий* – мають иньший змістовий відтінок, *розважливий* – вже зайнято (гляди нижче); так само, як і *подавляющий* (*переважний, переважающий*) мають відповідниками *преобладающий, превосходящий*. *Попирать* не перекладемо жодним з наступних: *топтати, нехтувати, зневажати, гнобити, утискати, гнітити* – бо всі вони вже мають своїх відповідників: *топтать, пренебрегать, презирать, угнетать, притеснять, удручать*. Так само *смутно* (представлять, почувствовать) ми передаємо словами *неясно, нечітко, невиразно, непевно*, кожне з яких вже і поза тим має свого російського аналога. Я радив-би додати: *мутко, мрячно* – та який редактор погодиться? Відчуття, що викликаються одним з улюблених слів Андрія Миколайчука – „озорство“ (радіовисилання „Віч-на-віч з естрадаю“ 19го березня 2000го року) – він сам не в стані передати ні українським словом „пустощі“, ні жодним иньшим. Слово *торець* в російській мові потроху втрачає первісне значення „мостина“ (для вимощування дороги дерев'яною бруківкою), прибравши значення *стин, зріз, поперек, торчак...* але українські технократи вперто пишуть *торець*. *Искушённый* не можемо перекласти як *досвідчений*, бо є *опытний*; *прожжённий* – як *бувалий*, бо існує рос. *бывалый*; *благоразумный* – як *розважний* (*розважливий*), бо маємо *рассудительный*. Взагалі, російсько-український тритомний словник 1980(1)^{го} року має 133 гасла на „благо-“ в російській частині. Словник Грінченка – всього 30, з яких шість слів пов'язано з „благовіщенням“; до них можна іще додати від сили з десятків слів на „добро-“ – оце й усе. До російських слів *привносить, чиновочитание* та *великодушный* перекладу взагалі не знаходимо (окрім кальки, ясна річ); посилаються, як правило, на спільну слов'янську основу або признають факт існування досить великої кількості спільних для обох мов слів – приємніше від цього не стає. *Исход* мислиться інакше, аніж українське *вислід* чи *здобуток*; латинізм *результат* присутній в обох мовах. Так само *издержки* не передається добре українськими відповідниками *витрати* і *наклад*; українські іменники *втрати* та *видатки* мають своїх відповідників – *потери, расходы*. Російське *растлевать* передає якийсь неповторний аромат потаємного змісту, відмінний від ка-

тегоричних українських *розбещувати, розпаскуджувати*; хіба що перекладати описово: „*зваблювати до солодкої ницости*“. Вираз „игра имела свою *изюминку*“ я не вмію перекласти до цього часу: українські вирази *живчик, з перцем*, – чомусь не смакують в цьому контексті. *Оговорка* перекладу не має: українське *помилка* має відповідника *ошибка*, а слова *обмова, обмовонька, обмовка* – усі мають єдине значення „наклеп“. Я-б запропонував „*омилка*“ – та хто почує, хто сприйме?... До чотирьох російських слів *первичный, начальный, первоначальный, первообразный* найдемо лише три відповідники: *первинний, початковий, первісний*. Два різні російські слова *обычный і обыкновенный* передаються, як правило, одним: *звичайний*; прикметник *звичаєвий* вживається обмежено. *Прозорливый* не має перекладу, хіба що *прозорний* (Уманець), що швидше мало-б значити „*прозорий*“; *предбачливий* падає на *предусмотрительный*. Іменника *подлог* не перекладете, не вживши вже зайнятих, спільних з російською мовою, *подделка* чи *фальшивка*. У виразі „*столб воды обрушился на храбреца*“ український відповідник *обвалився* не передає вповні значення „*навалитися, руйнуючись та розпадаючись на часті*“, яке присутнє в російському *обрушиться* завдяки звукам „р“ та „ш“. Нарешті, ще один простий, знову арифметичний, приклад. Прошу мені пояснити, чому в найповнішому, тритомному, у 1980^{му} році виданому російсько-українському словнику *два* російські слова, *злословие і сквернословие*, передані *точно одним* українським відповідником – *лихослів'я*. Без варіантів, без коментарів, без синонімів. Абсолютно чисто.

Чим займалися українські письменники, красномовці, етнографічні експедиції, лексикологи та мовники? Де невичерпні колодязі забутих діалектів, де багатства княжих манускриптів? Погодимось, Кацапи спалили найцінніші фонди бібліотеки АН України в 1964^{му} році і УКГБ під псевдо „СБУ“ далі наполягає, що то був поодинокий нещасливий вичин вар'ята Погружальського, так само, як і „самогубство“ „здепресованого“ композитора Івасюка. Але-ж від 1985го року, і аж до президентських „виборів“ 1999го року, мались-мо „гласность“. Що-сь мо створили? Окрім дитячих жартів з „міжнародним визнанням“ свіжої „української“ держави, єдиним суттєвим вислідом „незалежності“ стало те, що уряд і громадські організації, такі, як Спілка письменників, з полегшенням для себе вирішили, що вони є вільні від виконання тих ліпших постанов уряду попередньої советської держави, зокрема, Постанови № 41 від 12го лютого 1991го року „Про Державну про-

граму розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР на період до 2000го року“. Особливо в часті, яка стосується української мови. Настав час звітувати, панове.

Буду втішений аргументованим запереченням мого песимізму щодо зусиль (властиво, відсутности помітних зусиль) з боку спеціалістів, скерованих на розвиток книжкової мови. А поки-що хочеться кинути клич: де ви, українські книжники, що ваше завдання – винаходити лексику? Чи після роботи дяків-Московитів Українцям все, що залишилось – мавпувати?!

НЕДОЗРІЛИМ – НЕДОЗРІЛЕ

Однією з психологічних причин не досить широкого розростання арсеналу громадсько-політичної лексики в українській мові може слугувати спосіб формулювання думки. Коли порівняєте виступи політичних діячів України та Росії, звернете увагу на конкретність російських мовців – проти абстрактности українських. Конкретні думки, щоб їх влучно і коротко висловити, вимагають більше різноманітних слів – для того, щоб одне слово точно відповідало одній конкретній гамі асоціацій, одному конкретному комплексові емоцій. Звідти і плодяться слова. Для туманного опису іще нечітко сформованої (або прихованої) думки можна обійтися меншою кількістю високо-абстрактних понять: методом нагромадження фраз, методом обхідно-описовим. Людина, яка не хоче висловити прямо і коротко якусь незручну думку, намагатиметься її сформулювати способом накладання великої кількості тверджень, речень, використовуючи лише нейтральні, звичні, абстрактні фразеологічні штампи. Українські вчені, політики, а особливо письменники мають (переважно!) звичку так завивати в папір свої думки, що їм жодна конкретика не знадоблюється. А вже коли мус щось промимрити, то обов'язково з попередніми перепрошуваннями. Перепрошують навіть за українську мову. Останньо я таке учув від голови виборчого штабу п. Кучми. Слів, щоб описати моє здивування бракує. Це хіба що єдина у світі неповторна українська ментальність змогла-б пояснити, чому людина має просити вибачення за свою національність; понадто – за державну (!) мову, понадто – державна (!) людина. Приблизно з таким самим відчуттям, як перепрошують за випадково незастебнуту матню. Або ти порушуєш приписи – то не порушуй, або не порушуєш – тоді не вибачайся. Горе, тай годі.

Пощо багато слів. Сьогодні пан Брюховецький бідкається з приводу деукраїнізації (здається, в ніч президентських виборів 1999го року). А ще вчора в Могілянській академії влаштували урочисті церемонії, які передавалися телевізією по всій Україні, – церемонії, названі і відрежисовані як *Бал при дворі Катерини II (два)*. Не при дворі Гетьмана (хоч повна назва Академії — Київська Мазепинсько-Могілянська),¹ не в палаці Галагана, навіть не у Віденській опері, коли вже хочеться чужого – а при свиті жінщини, котру Бог, за словами одного європейця, наділив здібностями курви, а дідько собі пожартував, та й призначив російською імператрицею... Зрештою, хай-би вже і к...ва німецька, але-ж не москальська цариця – майте совість!

Лексика влади. Ось іще одна незорана нива. Як тільки Українець добивається соціального становища у структурах влади чи інтересу (бизнесу, як нас навчили говорити недавно), він на кожному кроці починає спотикатись о прикрий факт, що йому брак українських слів для провадження справи. Умовно скажемо, відсутній командно-чиновницький, діловий жаргон. Я не знаю, як зарадити біді. Але я знаю напевне, що доля українського мовлення залежить від лексики „нових“. З тієї простої причини, що вони є нові. Оці „нові“ не завжди будуть невігласами. Вони закінчуватимуть університети, де навчатимуться у професорів. Отже-ж, оці професори: технократи, економісти, географи, історики, і числа їм несть, – на нинішній день самі розмовляють мовою Возного з Наталки Полтавки, бо й вони позакінчували суржикові школи та університети, керовані з висоти суржикових міністерств суржиковими міністрами суржикової „держави“. Яким чином оце багно мало-б самоочиститись, лиш Господь Великий знає.

Нелінгвістичний відступ. У багатьох Українців, яким вдалося набрати якої-такої влади у цьому суспільстві, вдалось зайняти якесь соціальне становище, а чи просто потрапити у середовище хоч-би помірно впливових та багатих, простежується своєрідний синдром цинізму, спрямованого на все те українське, що їх самих породило. Таке „зростання“, бомондівське переродження (радше, прискорене виродження) переходить у чотири етапи. Етап перший. Людина рветься догори, і, ясна річ, все більше часу перебуває в середовищі інтеро-кацапському, навіть чисто

¹ Д. Вишневській. Київская Академія въ первой половинѣ XVIII ст. Київ, 1903, стр. 51.

інтерівському. Там вона мовчки вислуховує всілякі зневажливі коментарі та хамські кпини щодо всього, що має корінь „УКР“. На відміну від Олени Теліги, не має сили обуритись. Етап другий. Починає підтакувати, підлаштовуватися, лабузитись, аби зійти за „свого парня“. Етап третій, найцікавіший. Потрапивши до своїх, себто в коло своєї української родини, в коло старих українських друзів, кляне Москаля, Жида, продажну владу, і водночас хизується набутими в Інтерівському середовищі звичками, анекдотами, крутими словечками. При цьому, переказуючи принизливі для Українця поговори, прислів'я чи історії, наче іронізує – мовляв, послухайте, як ВОНИ про НАС... Етап останній. Перестає іронізувати. Перестає бувати в українському товаристві.

ЧИ МАЄ ПРАВО УКРАЇНЕЦЬ БАЧИТИ НЕДОЛІКИ?

Окремі злосливі, але нерозумні російські шовіністи можуть впастись у спокусю показати пальцем на попередні відступи цієї праці, як на доказ „недостатності“ української мови. Інші-ж, знов, українські „інтелігенти“, котрим тільки здається, що вони є патріотами, можуть пробувати кривитися при першій-ліпшій згадці про внутрішні труднощі нашої мови. До чогось такого я ставлюсь зовсім спокійно. Кожна мова має як переваги, так і вузькі місця. А тим паче немає підстав роздимати проблему, якщо її коріння лежить не в природі мови, а швидше у лінивстві „майстрів слова“. Я всього-лиш поділився з Читачем деякими труднощами, на які наштотхнувся, і спробував описати деякі проблеми так, як вони мені виглядають. Чи надумані ці питання, і наскільки вони серйозні – нехай скажуть спеціалісти. Але вже зараз хочу наголосити, що для націоналіста, як я розумію це слово, недоліки громадського життя, слабші риси національного характеру, вузькі місця рідної культури чи мови – не можуть бути предметом жалю, зневіри, розчарування, розпачу... Навпаки – це є нагода попрацювати для рідної раси, поправити, розвинути, вдосконалити її образ, і тим оправдати своє особисте існування.

Поширеною є і така думка, що людина знаходить сенс існування в продовженні роду. То це вірно тільки наполовину. Саме оце „продовження роду“ насправді відбувається лиш до такої міри, наскільки Твої нащадки унаслідують, зберігають і розвивають етнічний тип. Лиш остільки, оскільки вони здатні відшукати у своєму серці та свідомо зберегти ту сокровенну цінність, до якої Поет із глибини душі звертався вічними словами: „Великий Боже

України“. Все иньше – тлінний прах. Хто вказує на болячки нації та суспільства, їх конструктивно аналізуючи, хто пробує зарадити – вже полишає слід. Той, хто лиш вміє нарікати на долю, що призначила йому народитися не в Австрії, не в Польщі чи Америці, а в Україні – не є патріотом, а тільки егоїстичним дармоїдом, що прийшов у цей світ, аби напаскудити та щезнути, полишивши по собі купки смердючих екскрементів.

Порівнювати рідне з чужим є корисно, щоб його ліпше упізнати і розвивати. Порівнювати-ж на предмет „що краще“ є безумовним безглуздя з двох причин. Перша причина: все те, що дожило до нашого дня, є досконалим у своїй расовій неповторності – інакше його-б не було. Причина друга, ще важливіша: Господь вибрав Тебе, щоб Ти, разом з одноплемінниками, виконував почесну роль лицаря своєї раси. Иньші виконують подібні ролі для иньших народів, але тобі Господь призначив цю. Гордість, довіра, відповідальність, нарешті – страх перед Богом утратити честь при несповненні обов’язку *раси* – ось ця призначена для Тебе роль. Важкий, але дорогоцінний камінь упертості в твоєму серці – раціо твого життя. Не підлягає сумніву, що Господь обрав український нарід для того, аби моє Я, прийшовши у цей світ в лоні саме цього народу, впізнало Правду саме його, українського народу, внутрішнім зором; саме його, українського етносу, логікою Слова. Так само Господь обрав і мій нарід для того, щоби моє сумління впізнало Справедливість в естві саме цього народу, а не якогось иньшого. Але Він обрав, Читачу, і Тебе – щоб я зміг зазірнути до Твоїх очей та упізнати в їх глибині Істину. Яку не виразити иньшим Словом, як тільки звуками Успадкованої Мови. Істину українську, бо иньшої не є. Мені розповідали, що другі народи понаписували у своїх книжках, начеб-то *їхній* Бог до них звертався з чубка гори. Шаную їхню у це віру. Але мало воно мене обходить. Все, чого мені досить, аби збагнути підставу життя, – це відчути, що Господь звертається до МОГО народу з глибини МОЄЇ душі, і – з глибини Твого сумління, мій український друже. І що ці струмені Господнього елею, витікаючи з глибини наших душ, вливаються до всесвіту української безмежності, розчиняються в лоні раси, живлять і будують її. Що в Українцю бачиш Брата. Цього знати досить.

Але для того, щоб усвідомити Істину, упізнану з глибини очей Брата, я мушу вдягнути її у Слово. І слово це має бути рідним. Ти здатен **відчути** Істину тільки в знайомій музиці звучання рідного слова. І Ти здатен **усвідомити** Істину, тільки **одягнувши**

її у логіку рідного слова. Так замислив Творець, і змінити цього не дано.

АСИМІЛЯЦІЯ: СТАРА ПРОБЛЕМА В НОВОМУ ЧАСІ

ШКІДЛИВА ОБІЗНАНІСТЬ

Вивчення російської мови у середній школі є шкідливим. Для мене залишається незбагненою всеохоплююча і засаднича толерантність української інтелігенції, яка, мов смертного гріха, боїться найслабшої тіні звинувачення в національному егоїзмі. Незбагненими для здорової людини є філософські викрутаси українських гнучкошійів під супровід фарисейського патякання про права людини. Чомусь не чути слова про право Українця. Мало того, що Інтер-Людина завжди має гроші, аби собі ВСЯКЕ „право“ купити, то ще і конаючий Українець мав-би мати „загальнолюдський“ обов'язок товстозадому Інтерови задля його приємності лоскотати в анусі пір'ячком „злагоди“. Цікаво, панство європеїзовані „інтелігенти“, чи часто ви по-християнськи жертвуєте задля товариша перспективами добробуту власних дітей, наприклад? Чи уступите другові теплу посаду? Чи уступите синові свого товариша місце в заграничному університеті, чи відмовитесь в користь біднішого родича від чергового діяспорного гранту? Своя сорочка ближче до тіла, що? А от національна сорочка, виявляється, не така вже й рідна – можна й Інтера під нею пригріти. *України* для всіх хватит. Отже й кланяємося усім меншинам (в тім числі і статевим) направо, наліво, та шаліємо від мазохістського задоволення, що кожен має „право людини“ так нас мати, як сам схоче. Шаленіємо від оргазму зразкової запопадливості, хизуємось тим, що Без'ядерна побила світові рекорди у приниженні перед власними „меншинами“. В той час, коли „цивілізовані європейські“ Чехи відгороджуються муром від власних неохайних циганів. Але не перед Гагаузами чи Караїмами показуємо шляхетність душі. Ні! Плазуємо перед тими, що мають силу, мають гроші, мають піддержку ВОРОЖИХ держав. Встид, панство „інтелігенція“.

Зрештою, повернімося до лінгвістики. Переважаюча в суспільстві думка, що добра обізнаність з російською мовою не шкодить грамотно послуговуватися мовою українською, справедлива лише в стосунку до жменьки особливо інтелектуально розвинених і обдарованих дітей. Для переважної більшості повне незнання російської мови було-б великим благом під оглядом охай-

ности, виражености, різнобічності, грамотности, розвинутости їх української лексики. На щастя, вже з'являються випускники українських шкіл (в Галичині), які мають проблеми у вищій школі з розумінням російсько-мовних підручників. Кажу „на щастя“ без найменшої іронії, бо переконаний, що справа виключення російської мови з широкого вжитку в освітній, державній, науковій, діловій, виробничій сферах є ділом святим і жодні жертви в цьому напрямі не є завеликі. Щастя це, правда, нетривке, бо Великий Комедіант-Облудник кожної миті готов підписати чергове розпорядження про заходи для покращання вивчення „братової“ мови. Замість того, щоб уже розкрадені, як і далі крадені, кошти пустити на фінансування створення і видання тих-же українських підручників для вищої школи. Бо устами відповідного міністра (колишнього?) уряд *навіть не обіцяє* фінансувати відкриття українських шкіл (із розвідки на хвили 1^ї програми радіо, осінь 1999го року). Тим часом, російська мова має особливий стосунок до мови української. Зовсім не такий, як кожна иньша, скажімо, малярська, румунська, англійська чи німецька. Окремі запозичення з чужих мов, окрім російської (при зловживанні – також і польської), не нищать структури української мови. А запозичення з російської – нищать дуже! Накидають структуру, небезпека якої якраз і полягає у спорідненості. Живе підтвердження: стовідсоткова москвичка зізналася мені, що при кожному відвідуванні Галичини її переслідує відчуття, ніби саме тут вона чує правильну мову, в порівнянні з якою московська мова звучить як неправильна. Глибокі інтелектуали, професійні лінгвісти можуть вміти гладко розмовляти обома мовами, навіть підкреслюючи відмінності між ними, соковитість та неповторність кожної. Але пересічний, навіть інтелігентний, чоловік у своїх щоденних клопотах не має часу слідкувати, якою, зрештою, мовою він висловлюється, а тим більше – завдавати собі мороки зі словником. Це справа автоматизму. Кожен знає, як важко позбутися хибних навиків. Кожен педагог, вчитель, наставник, тренер, суворо слідкує, щоби в учня не закріплювалися одночасно з правильними – ще і неправильні рефлексії. В протилежному разі, у висліді виховається недосконалий спеціаліст, дуже посередній працівник, одним словом, людина-суржик. Одночасне вивчення російської і української мов – це не те саме, що одночасне навчання маленької дитини як ходити, так і плавати. Від науки плавання в дитини жабри не виростуть. А от від науки російської мови, особливо в оточуючому російськомовному багні, однозначно виросте мовний мутант. Російська

мова у великій часті є покручем української, а російська вишука-на мова – неправильно розвинутою українською. Тому, замість баламутити учнів неправильним відгалуженням української мови, ми-б мали їх просто відгородити від московської граматики та семантики охоронним муром.

ЧИ МАЄ УКРАЇНЬСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ СВОЮ–Ж РІДНУ МОВУ ЗА НАДІЙНОГО ПАРТНЕРА?

Серед пересічної „інтелігенції“ вкоренилася НЕДОВІРА до власної мови, якась сором'язливість щодо вживання питомих та колоритних, власне українських, слів та виразів – саме тих, які і вказують на провалля між російським та українським способами висловлювання. Тому чуємо: рахунок за *сетами* (у великому тенісі) – я сказав-би: *на заходах на укладах*, і не в *тенісі*, а у *відбиванці*; незаслужено забуті ще такі українські назви для *баскетболу* та *волейболу*: *кошиківка*, *сітківка*...

На щастя, хоч і рідко, все-ж трапляється зустріти Українця або Українку, які дивним чином ще не втратили ні розуму ні при-томности в нинішньому суспільному, – зокрема, лінгвістичному, – багні. Так, одна пані підказала мені, як називається „*дельтаплан*“: ширяк.

Слухаємо далі: *видаляє бруд* (усуває); як ти з'їздив (просто *їздив*) – „район Мельровз“; я почала *здавати* кімнати студентам (винаймати) – „Кондорсе“, 3^я серія, УТ1, 25го березня 2001го року; вони *точно* не зашкодили-б (*напевне* не зашкодили-б: слово *напевне*, вимовлене з притиском, означає повну впевненість); одних саджають, інших *випускають* (садять (до криміналу) і звільняють) – газета „Експрес“ за числа 21^{ше} – 29^{те} серпня 1999 р. Слово *саджати* належить українській мові та було зареєстроване ще словником Грінченка. Газети, які виходять у Галичині, могли-б, однак, частіше вживати синоніму „садити“, „посадити“ до цюпи. Для милозвучности. Те саме стосується і „Поступу“ (1го – 7го березня 2001го року, стор. 9).

Далі: вони перетворились на *ізгоїв* (вигнанців) – фільм „Печія“, 1+1, 13го січня 2004го року; *проворна* сорока (метка, моторна, шамка) – казка для дітей (!) на 1^й програмі радіо; з скоринкою (зі скоринкою – збіг приголосних); з святом кохання (зі святом) – поширений напис на львівських маршрутках; в кінцевому *рахунку* (підсумку) – депутат Щербак; боляче *відразилося* на житті (відбилось); *безкінечна* історія (нескінченна,

безконечна); закохалась у *шафера* (боярина, дружбу, дружкá – від *дружкó*) – газета „Говорить і показує Україна“, а також пан Яневський у „Першому мільйоні“ на каналі 1+1, 2го травня 2001го року; ти-ж був *шафером* на моєму весіллі – фільм „Американський президент“, 13го грудня 2002го року; дорóга не *терпить* алко-голю (не *зносить*) – плакат на узбіччі; нова неслизька *тротуарна* плитка (плити на *хідник*); дирекція зовнішніх *зносин* (стосунків); *пультверизатор* (прискавка, порскавка, сикавка); цей підрозділ у *відповіді* за все у Нью Йорку (рос. *в ответе*, укр. *в одвіті*, але – *відповідає* за все) – з телефільму; ми у *відповіді* за човен перед державою – „Кримінальний загін“, „Інтер“, 14го березня 2001го року; не *діставайте* з кишені запальничку (не *добувайте* запальнички: калька з рос. *достать* из кармана) – „Школяда“ (висилання для дітей!), 23го травня 2000го року; в школі *зірвалася* граната (вибухнула) – радіоновини 27го травня 2000го року; начинена вибухівкою машина *зірвалася* – радіоновини, 6го серпня 2004го року; самогубець *зірвав* (підірвав) гранату – „УТН-вечір“, 19го жовтня 2000го року. В цій останній помилці видко лінгвістично-психологічну причину, яка полягає в орієнтації на російський приросток (префікс): *взорвал*¹.

Фабрика „Світоч“ наводнила склепи різними шоколадками з „горіховим“ та иньшими „смаками“. Воно наче й немає до чого вчепитись, але вухо все-ж дратує... Бо *смак* – це швидше назва одного з п'яти змислів (дотик, зір, нюх, слух, смак), а от те, що знаходиться всередині шоколадки, прийнято називати *присмаками*, *прісмажкою*, або-ж так: шоколадка, *присмачена* горіховим макухом, кавовими фусами, зацвілими конфітурами, чи, скажімо, цитриновими вичавками.

ПРОСТЮХІВСТВО З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Не якісь–там змосковщені східняки, а таки місцева галицька „інтелігенція“ виказує брак підставового виховання зі сторони психології мовлення. Усього не перерахувати, кожного не поправити, хочеться лиш сплюнути на землю в присутності такого „інтелігента“ з його лімонами, апельсинами, вафлями, ізюмом, сливами (укр. сливки), грушами (укр. грушки), галстукком замість

¹ Про подібні внутрішньо-психологічні причини витіснення українського способу лінгвістичного мислення згадуємо іще на сторінках 41, 94, 95, 96, 96, а також в пункті *й*) на сторінці 41.

краватки, качелями замість гойдалки, – і чиї галицькі нащадки, надія нації, катаються на качелях чи каруселі замість просто гойдатися або крутитися. Часом навіть не знаєш, хто задає тон у капарстві: базар, університет, чи бюро чиновника-„патріота“. Селюк, який тяжко гарує, привозить на „Привокзальний ринок“ „різину“ для перепродажу. Але-ж до нього підходить, окрім пришепелуватого *рекетьора*, ще й міліціонер, щоб здерти чинш, і добре бачить вивіску „різина“. А хто засумнівається в інтелігентності та патріотизмі галицького міліціонера? До кав'ярні „Мрія“ навпроти технічного університету заглядає виключно інтелігентна публіка – від студента до доцента – і от ця публіка довший час з чистим сумлінням закушувала „пицою“. Звернути увагу не було кому – чи, може, очі в тумані?

Львівське об'єднання „Іскра“ розсилає через радіо-етер оповіщення (т. зв. *рекламу*) про нові *лампочки* (18го березня 2001го року). Звідки взялися в Галичині *лампочки*, коли всі нормальні галичани звикли до *жарівок*? Причин може бути три: 1) директор фабрики не є Українцем; 2) директор фабрики є хрунем, який або не бажає контролювати свого Інтера-рекламотворця, або не бажає утруднювати собі життя боротьбою із „загальноприйнятими“ лайдацькими, як і саме суспільство, „нормами“, в такому разі – пощо такий директор обтяжує повітря своїм зоологічним існуванням?; 3) бабця директора вдома говорила „*жарівка*“, а вже сам директор на робочому місці висловлюється „інтелігентно“: „*лампочка*“. Такий керівник називається *простюхом*. Простюх-„інтелігент“, або *селюк*-„інтелігент“ – не той, кому брак знань з математики чи американського низькопробного *сленгу*. Простюх – той, хто плює у власне гніздо. Не слід думати, що *жарівка* є полонізмом. Слово *жар* важко чимось заступити, хоча воно присутнє в обох мовах. А ось „лампа“ – точно походить з латині, вже не згадуючи московську...

„Галицькі лицарі“ мають улюблене заняття – робитися „*винуватцями*“ різноманітних свят і ювілеїв. Нехитрою українською мовою скажемо простіше: *призвідцями* окроплених ксьондзами пиятик. Чим вища посада, тим лексика вишуканіша: якийсь Валерій Осадчий у висиланні „національної“ радіокомпанії „Банкір“ 11го червня 2000го року погоджується, що „закон можна прийняти з певними обмовками“. Тим часом, людина, що вміє читати і писати, сказала-б: „із застереженнями“.

Учень середньої школи добре знає, що у кістках людини міститься кістковий мозок. Тоді, як депутат Борис Андресюк

29го квітня 2000го року в радіовисиланні „Фактор часу“ тішиться, що Президент відкрив центр пересадки *костного* мозку. Звідки робимо три висновки: 1) що депутат не скінчив десятої класи; 2) що кожна бабуся на селі твердо запам'ятала, куди їй везти свого внука, жертву чорнобильської змови, – саме в *костний центр* Президента, а не в жадний „кістковий“; 3) що порушувати офіційні і узаконені українськими нормативними словниками правила літературної мови є для офіційної особи, депутата, законодавця, є іще простіше та безкарніше, чим порушувати правила дорожнього руху.

Заступник голови Національного банку(!) повідомляє, що „до кінця року буде випущена нова купюра вартістю одна гривна“ (новини на радіо Ера-FM, 5го вересня 2004го року, 20⁰⁰). Чи справедливо обурюватись, що перекупки на базарі не відчують різниці між *гривною* та *гривнею*, коли сам високий державний фінансист не вміє добре вчитати, що ж-бо оце написано на випущених ним-же паперових знаках?

Якийсь Володимир Васильович з прокуратори хвалився через національне радіо дня 7го листопада 2000го року, о 15³⁰ годині, що „прокурор Дніпропетровської області порушив справу за звинуваченням у *вимогательстві* хабара“. Ми тут принципово не критикуємо приватних співбесідників у етері. Завдяки Советам людині ніде було навчитись ні інтелігенції, ні мови. Але ж... *прокурор області!* Проста доярка в задрипаному колгоспі заслуговує на виrozumіння, тоді як посадова особа повинна-би мати в собі хоч краплину тієї самої *інтелігенції*... „Вимогательство“ перекладається людською мовою як *правлення, жадання, домагання, допоминання, вимагання, вимушування*, панове ПРОКУРОРИ (повірники, убезпечники)! Відповідно і міністр Пустовойтенко пописується добрим закінченням середньої школи: „інші умови не *обмовлялися* (не *оббріхувались*, себто, бо українською мовою висловлюємось *не обговорювались*) – „Вікна опівночі“, 28го листопада 2001го. Ось такі казуси трапляються з освіченими людьми, коли їм приходиться терміново переходити на культурну мову...

Вже не пригадую, чи оглядач радіо, чи сам міністр пан Жулинський 20го травня 2000го року зголосилися слухачам, що ось вони перебувають на святі у Кам'янець-Подільському, а от якби мене туди запросили – не сумніваюся, що з Божою допомогою уникнув би-м помилки, бо намагаюсь, в міру власних слабих і не завжди компетентних сил, – все-ж контролювати свою мову (говориться „у Кам'янці Подільському“). Професор Ткачук в „Запис-

ках т-ва ім. Петра Могили“ вип. 3, с. 158, Львів, 2000, допускається прямого вульгаризму: „за осиротілими дітьми *дивиться* Р. і йому допомагає дід Г.“ – культурний Українець вживє слова *доглядає, піклується, виховує, плакає...*

За гуманітаріями поспішають умільці естради. Одна молода пані співачка так наполегливо по декілька разів запрошує „*приїжжайте частіше додому*“, аж чоловіка нудить... і зовсім відпадає бажання до неї *приїжджати*... Інший знов виконавець не відчуває різниці між збірними і поодинокими поняттями: „падають *листя*“ (рос. *падают листья* – множина, укр. *листя опадає* – однина). Гарна українська пісня Остапа Гавриша на слова, здається, Степана Пушика, у виконанні Білоножків (16го грудня 2000го року, радіо) чомусь нехтує різницею між знахідним відмінком іменника при дієслівному керуванні у стверджувальній формі, а родовим – у заперечній: „яблука котяться, падають, губляться та не знаходять наші сліди“ (правильно – наших слідів).

Знову-ж, „перли“ ділової мови не так мальовничо виграють відтінками, зате не менш підіпсуті: *нав'язувати* думку (накидати); документ *направляється* (подаємо, надсилаємо документ); всі кошти міністерство *направило* для виплати (скерувало) – так висловлюється Міністр освіти (!) – радіо, 12го червня 2001го року; *направити* додаткові кошти – ICTV, 22го жовтня 2001го року; Австралія *направляє* (посилає) 150 тисяч військовослужбовців; Юлія Тимошенко *направила* (надіслала) вітального листа до 1го каналу нац. телебачення – радіо „Ініціатива“, відповідно 9го листопада і 22го листопада 2001го року; „що *получилося?*“ (до чого прийшли); *узискувати* штраф (рос. *взыскать*, укр. *стягнути*) – так висловився один із розробників нового закону про автоінспекцію, наш земляк, Українець на радіо „Ініціатива“ 12го травня 2001го року; чомусь нині паразитує вираз „це їхній *головний біль*“ замість *турбота, клопіт* – приклади з того-ж інтерв'ю.

Далі: *заклучення договорів* у кімнаті №... (складання угод) – такі оголошення можна було здибати восени 2000го року на дверях і без того ненависної мені організації „ВАТ Львівгаз“; *підписати договір* (скласти угоду) – свіжий приклад можна було учути у висиланні Львівського радіо 20го березня 2000го року о годині 18³⁰ в бесіді з Головою регіонального фонду державного майна, який пізніше розповів, що Фонд *направляє...* що-б ви подумали – зіпсовані водотяги? Зовсім ні! Фонд *направляє листи!* Свої власні! Спочатку, як водиться в українській мові, листи *надсилаються, скеровуються, можуть подаватися*, від біди навіть

спрямовуватися до відповідних інстанцій. А опісля Фонд знаходить можливість їх ще й *направляти* (*поправляти*, себто *переробляти*). Має своїх людей в тих інстанціях, очевидячки. Десь через хвилин п'ять – нова „перла“: той-же Фонд передав „об'єкт“ (недобудований будинок для старших людей) *по договору* – патріот мав-би сказати „за угодою“, „згідно з угодою“ ... Лексика совково-національного аграрно-„інтелігентного“ Каламаря може стати предметом ряду ґрунтовних праць з психопатології. Нам судилось іще не раз наштовхнутись на це знаменне для української будуччини явище.¹

ЧИ ЗАСМІЧЕННЯ „ЗБАГАЧУЄ“ ЩОДЕННУ МОВУ?

В застосуванні до широкого загалу помилковим є твердження, що збільшення кількості синонімів (чужоземного походження, і особливо – в щоденній, відруховій лексиці) збагачує мову. Насправді, має місце явище протилежне. Частина слів просто ВИТІСНЯЄТЬСЯ иньшими, близькими за змістом: наприклад, з 200^Г тисячного словникового запасу англійської мови Шекспір використовував 20^{ГБ} тисяч, тоді як Черчілль – дві. Якийсь винахідник механізованого перекладача міг-би цим втішитись. Але не той, кому дорога вся історична глибина мови. Кожна людина наділена певним обмеженим об'ємом „оперативної“ пам'яті для активного повсякчасного вжитку, і цей об'єм має – на жаль, і в противагу до поширеної серед оптимістів думки, – властивість не зростати, лише скорочуватись. Згідно із засадою оптимальної економії. Не важко здогадатись, за рахунок яких слів чи ідіом відбуватиметься це скорочення в умовах таких засобів масової інформації, якими вони є сьогодні. Мови, які себе взаємно засмічують, цим процесом не збагачуються, а, навпаки, збіднюються. З причини уніфірмації. Коли людина підшукує в пам'яті український відповідник для російського слова, вона відрухово оперує, як правило, лише словниковим запасом співзвучних слів. А насправді, український відповідник може лежати далеко поза цими межами, як за звучанням, так і за мотиваційно-психологічними характеристиками. І тому випадає з поля зору, випадає з „оперативної пам'яті“. Нехай Читач спробує сам переконатись, чи відбулось витіснення українських слів російсько-подібними у його власному активному мовному запасі:

¹ Гляди сторінку 163.

1) Синоніми: радує (тішить); засуха (посуха); заморозки (приморозки); хвиля терактів погубила (вигубила) більше жителів (мешканців), ніж землетрус („Поступ“, 18го вересня 1999 р.); жирне молоко (масне, мастке, ситне); рекля(а)ма (зваба, звабнó, звабник); *водопровідний кран* (водовідний, водяний кран; водотяг); рушниця (стрільба).

2) Русизми: *розтолкувати* (розтлумачити, витлумачити); *мойка* для посуду (мийниця для посуду); *ствол* (руля); *ломтик лимона* (скибка цитрини); „*усёк?*“ (утямив, тямис, уловив, збагнув); *ведучий* (вожай, заводій, провóдко, провídко, провídця, ведун, проводяка, заводило, заводяка, заводяка, проводар, проводир, водяк, водило, заведій, завідця, завóдця); *міроприємство* (захід); *борт* (óблавок); *каструля* – звідкіля у французькому *casserole* з'явилося українське „т“, і чим гірші за „кассерулю“: *рондель, баняк, горнець* (Волинь), *ринка* (Чигирин), *мідниця*?

3) Перекладіть швидко:

1 рвение;	вий, і не интересный – цікавий);
2 усердие;	
3 исполнительность;	24 сговорчивый;
4 тщательный;	25 благонамеренный;
5 усидчивый;	26 хрупкий;
6 трудолюбивый;	27 чахлый;
7 Предприимчивый;	28 тщедушный;
8 инициативный;	29 омерзительный;
9 смекалистый;	30 отвратительный;
10 упорный (не настойчивый – наполегливий);	31 скверный;
11 вспыльчивый;	32 безобразный;
12 предвзятый;	33 безобразие;
13 отзывчивый;	34 постылый;
14 кроткий;	35 крутой (нравом);
15 ярый (упрямый);	36 развязный;
16 благонравный;	37 подонок;
17 учтивый;	38 дёрзкий;
18 добросовестный;	39 непринуждённый;
19 озабоченный;	40 беззастенчивый;
20 неловкий;	41 щёголь;
21 скрытный;	42 лоск, наводит лоск;
22 мягкосердечный;	43 томный;
23 любопытный (не любознательный – допитливий);	44 истома;
	45 пир;
	46 пирушка;

47	попойка;	78	угрюмый;
48	зевака;	79	коробить(ся);
49	ротозей;	80	просочиться;
50	скаредность;	81	наряд (одег);
51	подхалимаж;	82	презирать;
52	надменность;	83	подражать;
53	тщеславие;	84	считаться с...;
54	заносчивость;	85	преднамеренно (не намеренно – навмисно);
55	Собственное превосходство;	86	непреднамеренное (убийство);
56	самолюбие;	87	признание;
57	кошмар;	88	представлять (кого-нибудь кому-нибудь);
58	пришло в голову;	89	предъявить;
59	снизойти;	90	увлечение;
60	снисходить до... (уровня);	91	набросок (плана);
61	прежде (не ранее – раніш);	92	наработки;
62	смысловой (отенок);	93	нарабатывать (методы, подходы);
63	подвергаться;	94	на полях книги;
64	поведать;	95	звонить по телефону;
65	коварство;	96	на улице пасмурно;
66	надувательство;	97	„позариться“;
67	подвох;	98	прийти в себя;
68	клевета;	99	ходатайствовать;
69	озадачить (вызвать недоумение);	100	„дуться“;
70	приводить в замешательство;	101	(бортовая) качка;
71	приходить в замешательство;	102	прелести;
72	потрясти (эмоционально);	103	порок;
73	привести в расстройство;	104	пеня (штраф);
74	досада; с досадой;	105	похабщина;
75	неразбериха;	106	вперемешку;
76	определённый (вполне);	107	впережку;
77	удручённое (настроение) (не пригнічений настроій = угнетённый, і не пригноблений = подавленный);	108	изобилие;
		109	приборы, принадлежности (столовые);
		110	крышка (банки);
		111	отделаться (от);
		112	отделаться (чем);
		113	одёргивать (нахала);

114	приобщаться к...;	130	кайма;
115	наметились (тенденции);	131	козырёк;
116	запасы (товары) кончили- лись;	132	идти рысью;
117	передышка;	133	рубец;
118	„лазейка“;	134	чехол;
119	защёлка;	135	сверкать;
120	безделушка;	136	вздых;
121	сарай;	137	щупать;
122	питомник;	138	вышвырнуть;
123	увесистая пощёчина;	139	швырять;
124	висок (частина голови);	140	с вздохом облегчения;
125	чеканный;	141	быть на взводе (напря- жённным);
126	откос;	142	быть на взводе (после принятия алкоголя);
127	носок (ботинка);	143	осведомляться.
128	носок (ноги), на носках;		
129	исполосовать;		

Якщо Читач не зазнав труднощів при цій невеличкій вправі – gratulую! На всяк випадок, пропоную свої відповіді на сторінці 236. Так чи інакше, ступінь клопотів високий.

Додатково, Совети ще й привчили нас до своїх перекручень: *нафта* у них називається *керосином*, зате *roná* зветься *нефтью*; *олово* називають *свинцем* (пригадаймо вираз: *олив'яне* небо, а не *свинцеве*), а *цину* – *оловом*; *нарти* (*лещата*, *снігівці*) стали *лижами*, а *лижви* (скобзуни) – *коньками*!

З „незалежністю“ відкрилася епоха, яку нащадки назвуть епохою Новітньої (Інтеро-Демократичної) Руїни. В тім, що не стосується прямої американізації (яка не є великою – основна відбувається посередньо – через Москву і русскоязычних бизнесменів-Українців), причиною Руїни є **існування рбійської мови в Україні**. Я навмисне написав „існування“, а не „поширення“, бо це є хвороба такого типу, як AIDS (СПІД) – що не піддається локалізації в силу властивого їй подиву гідного потенціалу агресивного поширення. Українці не призабули-б власних слів аж так безнадійно, якби не **купалися щоденно в рбійсько-мовному оточенні**.

ПОШЕСТЬ НЕ ЩАДИТЬ НІКОГО

В'язкість підступної трясовини звироднілого мовного середовища, у якому плаває українське суспільство, можна оцінити за частотою прикрих схиблень навіть тих людей, тих висилань, тієї книжкової продукції, які справедливо заслуговують на оцінку зразкових. Там, де дійсно видко і патріотизм, і порядність, і якісну працю, відповідальність, інтелект, українську ерудицію. Перерахую те хибне, що мені запам'яталось – не задля прискіпливості чи злорадства, а для того, щоб Читач збагнув глибину деградації суспільства зі зразків прикрих помилок чи не найкращих цього суспільства чинників.

1) Один випадок, коли чудовий текст читається слабеньким диктором (якась географічна передача): *найвисокі* гори світу (найвищі); *падаючі* камені (спадаючі). З висилання стає очевидно, що гарно відпрацьований текст дали читати не-Українцеві.

2) Інформаційно-аналітична програма „Тиждень“ (радіо-висилання): Гор залишиться кандидатом від демократів, сповнених *рішимості* (рішучості) йти до кінця – 16го грудня 2000го року.

3) Висилання „Дотик природи“, переклад Олекси Негребецького: щоб отримати *кучку* (купку) барвників треба (краще: *слід, потрібно*) переробити 1000 устриць.

4) Радіожурнал „Слово“, 14го жовтня 2001го року: на свято Покрови *прихожани* сходились до церкви. Навіть з'советизований тритомний українсько-російський словник 1980(1)^{го} року дозволяє тільки один-єдиний переклад російського *прихожане*: *парафіяни*.

5) Мова біля-церковна: „*графік* богослужень в храмі монастиря *монахів* студійського *уставу* на літній *період*“. З засади, не повинен би-м втручатися до незвіданої для мене області церковних паперів, але от прийшлося мені подібне оголошення прочитати, і, як звичайний мирянин, учув я певну штучність. Бо сподівався від церкви більшого консерватизму, щоденної вишуканості, продуманості. Не знаю, чому, але мені більш звично було-б читати: розпис, розпорядок, розклад, замість *графік*; ченців замість *монахів*; чину або статуту, замість *уставу*; час замість *період*. Церква сама вибирає, як їй іти в ногу з часом, мені лиш було-б прикро, якби ця хода зі статечної переходила на легковажно-популістську, якби цей крок, ступінь, з виважено-консервативного, плеканого, дистинговано-розміреного, збивався на поквапливо-простюхівський. Складається враження, що церква не має з ко-

го вибирати – коли йдеться про кваліфікованих працівників секретаріату. Чомусь залучають таких-же „лопухів“, як і в інших „медіях“ чи канцеляріях. З такими-ж схильностями до бездумного мавпування всеукраїнської мовної глупоти: „Шановні співгромадяни!“ Що за „грамотій“ складає тексти звернень від імени кардинала Любомира Гузара? („Поступ“, число 28(885), 28/II – 6/III 2002го року). Просто написати *громадяни* – надто „буденно“? (гляди сторінку 26).

З другого боку, церква залучає „круто сучасну“ молодь до активного мирського життя, намагаючись популяризувати свої морально-етичні позиції (що є добре), та при цьому сліпо мавпує західно-європейський стиль (що є зле). Складається враження, що в молодіжному при-церковному середовищі Україна щезла повністю! Церква замінює українську справжню мову англо-латинською мішаниною, відкидаючи добрий досвід передвоєнного Пласту, греко-католицького патріотичного чину, і я заризикую навіть сказати – відкидаючи українську сутність діяльності митрополита Андрея Шептицького. Наприклад: при парафії Церкви покрови Пресвятої богородиці *виховники, натхненники, провідники, вчителі, наставники* і т. ін. у дитячому таборі зветься *аніматорами*. (Львівське радіо, 7го серпня 2004го року) В Українському католицькому університеті щось подібне зветься *тутором*. Може переїдемо усі разом до Америки і дамо спокій – відступимо дряхлу Неньку Московській епархії, коли несила по-своєму називатись?

6) „Гіпотези про Ісуса“, стор. 76: „...якщо брати до уваги ту кількість *протирічливих* (суперечливих) прикмет...“; стор. 87: „згідно точки зору“ (правильно – згідно з точкою зору). В цілому книга перекладена гарною мовою. Однак церковні достойники наші мають ту особливість, що їх мова часом тяжить до таких кацапізмів, які спровоковані залишками церковно-слов'янських архаїзмів. Цим потягом до консерватизму пояснюється недовіра до нових гарних українських слів, упроваджених вкраїнськими вченими-лінгвістами десь у XIX^{му}–XX^{му} століттях.

7) Володимир Яворівський: на Новій Землі було *зірвано* (підірвано) ще одну атомну бомбу – авторська програма, національне радіо.

8) Сергій Набока у висиланні „Доброї ночі, Україно“: *нав'язати* думку (накинути); людина, яка у себе вірить, і у якої все *получається* (якій усе вдається) – це про п. Ржавського; якщо не *получається* поправити закон...; *схоже*, що в парламенті сформується більшість (рос. *похоже*, укр. *виглядає так, що...*, *скидається*

ся на те, що...); будь-яку справу можна висадити в повітря, *вибухнути* (підірвати) зі середини (14го грудня 2000го року); вже десять років будуємо і ще досі *толком* (до пуття) не збудували... (8го листопада 2001го року); *кричущий* (волаючий – 25го жовтня 2001го року); мусимо *подивитися* фільм, який довго вже чекає того, щоб ми його *подивились* (тоді-ж) – можна-ж було хоч раз вжити синонімом *оглянути!*¹

9) Відступимо на хвилину від нашого принципу – не критикувати мову неофіційних осіб під час всіляких репортажів, вивідок („інтерв'ю“) з приватним народом, – і глянемо, чим накіпіла митецька молодь в київському середовищі (зовсім, до речі, симпатична молодь). Беремо висилання „Доброї ночі, Україно“ у ніч на 22^е березня 2001го року. Ігор Подольчак: „не *дивлячись* на жодні перешкоди“ (рос. *несмотря*, укр. *не зважаючи*); „*продвинуті* українські художники“ (передові малярі); „якщо хтось схоче *прийняти* участь“ (взяти участь); „спробувати *продвинути* Україну на виставці“ (випхати, проштовхнути, просунути, виперти, висунути). Ігор Дюрич: „дуже спокійно *розходуються* ресурси інтелектуальні“ (трапляються, марнуються); „це пов'язане зі *зняттям* приміщення для павільйону експозиції“ (з винаймом). Сам Сергій Набока теж грішив спрощеною лексикою: „в мене трішки інша *задача*“ (иньше *завдання* – плутанина з родом іменника). Слово *задача* є надзвичайно поширеною помилкою вульгаризації, яка прищеплюється на лекціях математики почавши від другої кляси „української“ школи. Тим часом, такого слова просто не існує. Про що повинні пам'ятати всі інтелігенти, і мистці разом з ними: „в мене повно своїх *задач* (завдань) в житті, які я ще повинен виконати“ – Микола Гнатюк, радіо-вивідка, 19го серпня 2001го року. Які ще завдання може мати український співак, крім єдиного – вигнати російську пісню зі Святого міста?

Невідповідність між різними мовами у присвоєнні роду іменникам має несподівані, на перший погляд, наслідки. Коли людина звикла ставитись до певного предмету, як до об'єкту певної статі, їй важко згадати відповідне слово рідною мовою, якщо там воно наділене иньшим родом. Це психологія. Мій колега, доктор фіз.-мат. наук, свідомий Українець, виступаючи на науковому

¹ Критика не завжди є ворожою; буває критика прихильна. Я особливо сподобав собі політичні дискусії пана Набоки. Кожен погодиться, що вони є надзвичайно корисними.

семінарі, порівняв форму певної конструкції з обрисами „мексиканської шляпи“. Цей термін є поширеним у відповідній російськомовній науковій літературі. В цій історії особливо мені запам'яталось, що доповідач... *надовго задумався перед тим, як вимовити російський штамп!* Виснажений повсякчасним засиллям кацапізмів мозок науковця марно бився якусь хвилину над пошуком українського відповідника. Бо шукав... серед назв *жіночого роду!* Якби не цей психологічний бар'єр, – напевне дуже легко і не запинаючись вимовив-би „мексиканський бриль“.

Десь улітку 2001го року у висиланні під проводом Сергія Набоки пані Галина Сазоненко, директор Українського гуманітарного ліцею Київського університету, вжила вираз „губи шевеляться“ замість „уста ворухаються“. Природа помилки така сама, що і у Віктора Ющенка, який у записаному на телевізії в березні 2002го року передвиборчому уривку („кліпі“) тричі повторював „праця не *затребувана*“ (не була жадана, потрібна, змарнувалася). Є одна велика спільна біда ново-української еліти: вона зовсім на вважає за потрібне серйозно тренувати свою швидку мову. Тим часом, виробленість, „елітарність“ – це плід систематичної праці, а не просто автоматичний результат приходу на престижну посаду. В історії з ліцеєм трапилась ще й зовсім сороміцька приклучка. Пані Сазоненко є учителем хемії. Тому оператор хотів, поміж иньшими здобутками, великим пляном показати підручник з цього предмету. І показав-таки... „Хімію“. Що звело нанівець усю балаканину про „патріотизм“ випускників ліцею. Виходить так, що у всьому ліцеї, до надзірної ради якого входить колишній президент Леонід Кравчук, не знайшлося українського підручника з хемії! І що „елітарна патріотка“ викладає свій предмет за кацапськими підручниками. У столиці України. На завершення вивідки иньший Кравчук подарував слухачам москальську пісню. Щоби покласти край ілюзіям про т. зв. „національну спрямованість“ школи молоді української еліти. Це не просто шахрайство. Це є жорстоке, свавільне, зневажливе, нахабне знущання.

10) Олег Драч („Доброї ночі, Україно!“): „нумо слухати гостей“ (це гарно і добре!), але далі: „не *то що* стиль...“ – це вже є зле, слід говорити „не те, щоб стиль“; „...*зачасту* (часто) є вирішальним в їх житті“ (10го березня 2001го року, розмова з актрисою Поліною Лазовою); там-же: „я вас трішки *під... під... підшвидшу*“ – зрозуміло, що підсвідомість Українця підказує приросток *під*, але далі вплив щоденного мовного оточення блокує цю підсвідомість, накидаючи російський штамп *ускорить*, який

не пасує до українського префікса; Олег Драч хотів сказати „я вас піджену“, або „приспішу“, – хотів, але, на жаль, не зміг. Бо у Києві інтелігентне середовище мистців, акторів, „бомонд“ – все російськомовне, і „з ними він жиє“. Сама пані Лазова розмовляла гарною професійною українською мовою, та все-ж видавала те, чим горнець накипів: „в професії хочеш *статися*“ (рос. *состояться*, укр. *відбутися*); а також впала в модний блуд кучмонаслідування: „роль Маргарити *знакова*“. Це останнє захворювання характерне для більшості визнаних політиків-патріотів (гляди сторінку 209). Але найгірше, що в перерві пускали кацапські кліпи...

11) Ігор Слісаренко (5^й канал, „Час новин“, 6го серпня 2004го року): „зустрінемося о годині“ (правильно – *о першій*; я спохвата здивовано чекав хвилю, чи не скажуть, *о котрій-же годині ми зустрінемося*, поки до дурного Хохла дійшло, що таки не скажуть, бо вже прозвучало, що... „*о годині*“!); „чи студентський рух *припинуто?*“ (тоді-ж) – людина, яка постійно перебуває в чужомовному, але разом з тим і мовно-спорідненому середовищі, з причини психологічної вимучености, легко може заплутатися на підсвідомо-відруховому (рефлекторному) рівні поміж такими спів-звучними артикуляціями, як *припинено*, *згорнуто*, *приостановлено*.

12) Тарас Чорновіл: „не допустимо здійснення злочинних планів олігархів *по* його [Ющенко] усуненню“ – один з політичних закликів, радіо „Ініціатива“, квітень, 2001^й рік (пляни *на* його усунення); Кость Бондаренко: „Віктора Черномирдіна звинувачували у певній *передвзятості* щодо України“ (упередженості) – радіо „Ініціатива“, 16го травня 2001го року; *дякуючи* (завдяки) характерному голосу соліста групи – „Ініціатива“, 6го листопада 2001го року; Тарас Батенко, висилання „Погляд у світ“, радіо „Ініціатива“, 25го травня 2001го року, 11²⁰: „*дякуючи* (завдяки) Папі“, „Папа дозволяє собі *стакан* (склянку) червоного вина“, „для Папи *готують* (кухварять) польські *монахині*“ (законниці), „*Святіший Отець*“ (по-українськи кажемо *Найсвятіший*, в протилежному разі мимоволі нахлинає питання – од кого і на скільки *святіший?*) – цю останню помилку допускає також „Поступ“ за 22^е – 28^е лютого 2001го року.

13) „Благослови, душе моя, Господа“, стор. 7: *застінки* (каземати, катівня, буцегарня); стор. 15: *сугроби* (сугорби); стор. 108: *ханжество* (священництво).

14) „Тричі мені являлася любов“, стор. 49: „...побачити Франка, який часто йде на базар *за продуктами*“ (по харчі).

15) „Третя руїна“, Київ–Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коць, 1998 р., сторінка 199: „наймитами власних *пороків*“ (вад, хиб, недоліків, розпусти); сторінка 215: „ніхто не пояснить *толком*“ (путньо); сторінка 236: „крім невеликої купки *удачливих*...“ – це не є помилка, але ще-ж існує незаслужено забута форма *удачний* та синоніми *щасний*, *удатний*, які-то різняться від російської форми більше, чим тільки вимовою букви „и“!; сторінка 251: *пошлість* (непристойність, паскудство); сторінка 252: „добрі *нрави*“ (добра вдача, натура).

16) Журнал „Дніпро“: „Імператор мене *направив*...“ (вислав, післав, відіслав для...); „ідеологічні *узи*“ (пута, в'язі) – переклад зі статті Збігнева Бжезінського „Велика шахівниця“, у тому-ж числі журналу; *узи* партнерства (партнерські або родинні *пов'язання*, *зв'язки*, *в'язі*) – Львівські новини, радіо, 21го листопада 2004го року, 8¹⁵.

17) „Світ науки“, число 1, травень 2001го року, сторінка 10: „чи зможе *закачування* вуглекислого газу в землю попередити глобальне потепління?“ (чи можна буде *помпуванням* до землі вуглекислого газу запобігти...); число 4(10), рік 2001, сторінка 50: „...допоки протилежна течія не *направить* (скерує) її у русло“.

18) Збірник наукових праць „Національні інтереси“, число 8, Львів, 2003: *відношення* (ставлення) до *прав людини* (людських прав) – стор. 176; *а* що таке Дюпон? (навіщо це простацько-базарне *A?*) – стор. 180; писати інструкції *по* (з) експлуатації – стор. 191; процеси носять *мультиплікативний* (помножувальний) характер – стор. 191; *спеціалісти* (фахівці) корпорації добре *розбираються* в (розуміються на) динаміці економічних процесів – стор. 192

19) „Світ Софії“: *трюки фокусника* (с. 26, 32, 145). На стор. 26 одночасно присутні два варіанти, спочатку – „трюки фокусника“, нижче – „дії спиритного штукаря“. Чи це є „дидактичний засіб“, чи недостойне запобігання перед малописьменним, але впертим у своїх підсоветсько-лінгвістичних та закореніло-назадницьких смаках читачем? В усякому разі, чисто з точки зору психології сприйняття, я-б не залишав читачеві шпарини для сумнівів. Толерантність індивідуумів одного щодо иньшого – це є співжиття особистостей. Нерішучість, невизначеність в нутрі одного і того-ж індивідуума – автора (перекладача) книжки – це просто його власне знеособлення. До речі, слова *фокусник* та *трюки* таки є чим замінити: мартопляс, вигадник, фігляр; витворки, вигадки, витівки, штуки, фіглі.

Злодійкувата нерішучість. Дуже велика помилка багатьох українських мислячих людей, від яких залежить структура майбутньої мови, людей, яким випало в більшій чи меншій мірі грати роллю законодавців процесу навернення суспільства до своєї мови, – непевність та схильність до меншевартісного компромісу. Мовляв, „чудернацькою“ радикальністю у вживанні слів та зворотів, які різко відмінні від „привычных“, відштовхнемо посполитих від „українізації“. Не біймося. По-перше, коли мова про затяту кацапську частину інтелігенції, то з чим-би до неї не підійшов, однаково дістанеш дулю. Коли-ж маємо на увазі Інтера-українофоба, то його чи лоскочи, чи дратуй, – він (на відміну від Українця) свою справу знає: борсається Хохол, чи мирно сопить, – Українця души! Решта посполитих діляться на дві частини. Одні хотіли-б *вивчити* державну мову, інші – *пригадати*, яко свою рідну. Ані перші, ані другі української мови на нинішній день не знають, і з цього чесно здають собі справу (за винятком малопомітної частки західної „інтелігенції“, яка тішить себе глупою думкою, що їй відкриті всі рецепти українізації, і основний рецепт – не злостити Москаля). Так от, ті, що хотіли-б навчитися мови, чекають (чекали в перші роки незалежності, а чи й досі ще чекають – то є припущення Автора, досить сміливе, але необхідне для праці над даною статтею) – вони, отже, чекають на оте таємниче одкровення розрекламованої арійської, вишиваної, мелодійної, багатої, шляхетної, вартої уваги і труда, облагороджуючої, європейської, потужної і самодостатньої, виробленої, влучної і досконалої, придатної як для потреб науки, так і для життя, а найважливіше – сміливої, сильної, та відмінної од російської оригінальної української мови. А отримують... несміливо впроваджуваний напівсуржик, головна перевага якого в тім, що він... не набагато різниться од звичного совкового діалекту на російській основі. Чи варто вивчати? Смію твердити, що нарід хтів відійти від Росії, але, так само, як стараннями біловезьких конформістів замість самостійности отримав „незалежність“, нині замість української мови отримує – стараннями несміливо-патріотичних інтелектуалів від укр-„санації“ – невиразну і абсолютно безбарвну напівукраїнську „інтелігенційну“ квазі-говірку, яку навіть від справжньої говірки відрізняє те, що мало хто нею бажає говорити. Найбільше нарікань на декотрі несподівані нововведення, як-от: „відсоток“, закінчення „и“ в родовому відмінку однини деяких іменників жіночого роду (замість поголовно торжествуючого „і“) – мені довелось почути саме від галицьких розумників, переважно, – як

вказувалось на самому початку нашої розмови, – „вчених“. На жаль, недовчених духовно. Що-ж, нарікають та мусять змиритися. А Україна широка. І, повірте, **розмовлятиме так, як Ви її навчите НИНІ.**

Далі в тій-же книжці „Світ Софії“: не мультфільм вона щойно *дивилася* (с. 95) – оглядала; мама посклала всі *покупки* (с. 89, 521) – *закупи, по́куп, за́купня*; спокусити детективом *по* телевізору (с. 65) – *у* телевізорі (в оглядалі, на позиралі, у глядилі, на глядуні); над білим *комо́дом* (с. 114) – можна було-б хоч через раз присвоїти комоді жіночий рід!; Софія викрутила *сукенку* (с. 111) – *суконьку, сукняночку*. Далі: *канарок* (с. 127) – існують синоніми: *канарейко* (чол.), *канарка* (жін. роду); *встигнути на твоє* день народження (с. 166, 189) – *твій* день народження, *уродини*: не так часто зустрічаємо, навіть на нинішній день, подібні варваризми синтаксичного „узгодження“ в роді присвійних займенників, запозичені, як виглядає, у напівписьменної домогосподарки зі середовища кацапських осельників; білі голуби в Лівані не *водяться* (с. 167) – не *живуть, не гніздяться, не плодяться, не множаться*; помішуючи *у каструлі* (с. 188) – в ринці, у банячку; *Карл Великий* (с. 195) – *Карло*; цілі родини *проходжувалися* кварталом (с. 216) – *проходжали, прогулювались*; *рисунок* та *живопис* були *написані* (с. 219) – *рисунок* (взори) *черкають*, або теж *малюють*, в той час, коли *малюнки* (а не живопис) *малюють*, але не *пишуть*; *витіюватість* у мистецтві (с. 252) – *закрутистість, кучерявість, хитромовність, вузлуватість, барвистість, квітчастість, красномовність, взорча(с)тість, взористість, помережаність, витончена складність*; *засинає у канаві* (с. 255) – у рові; *червоною ниткою проходять* (с. 256) – просто *пронизують*: подібні кальки з російського породжують в читача сумнів, чи не допомагав собі перекладач „з норвезької“ консультаціями із уже зробленого російськими фахівцями перекладу. Далі: „звучить *заманливо*“ (с. 293) – *спокусливо*; *за Берклі* (с. 309) – згідно з *Берклі*; *у одної* (с. 314) – *в однієї*, рос. *у одной*; навчитися *цьому* трюкові (с. 315) – *цього* трюку (цієї штуки); природа не *прийшла до себе* (с. 340) – не опритомніла, а про людину ще кажемо „*прийшов до тями*“; *трястись в повозці*, *запряженій кіньми* (с. 515) – у візку; розмова між *матір'ю і дочкою* (с. 524) – *донею, донькою*; *страхівка* (с. 533) – *забезпечення*; *останні судороги* (с. 537) – *корчі*; *сигарети* (с. 546) – *цигарки*; *попугайчики* (с. 557) – *папужечки*.

З тими „сигаретами“ просто горе, та й годі. Ось і ведун „Телеманії“ Юрій Макаров, якого важко звинуватити у недбайливому ставленні до своєї лексики на телевізії, а особливо – до виразно плеканої дикції, не зміг себе проконтролювати: „виготовлення *сигарет*“, хоча тут-же додає: „*цигарковий* папір“. Що це – „педагогічний засіб“ в стосунку до слухача, чи відгомін тієї побутової лексики, якою пан ведун послуговується на щодень у приватному житті? А може – малодушний „компроміс“ задля „общепонятності“? Нумо себе не дурити. Немає жодної глибоко-софістичної різниці між *цигарками* та *сигаретами*. Просто останнє слово – це є вульгаризація першого (для прискіпливих: існують ще і *папіроси*).¹

Книжка „Світ Софії“ може слугувати зразком сучасного українського перекладу. Не просто перекладу формально-правильною мовою, але перекладу з якимсь невловимим духом добірності. Зразком збалансованого поєднання відроджених внутрішніх, властиво-українських спіритичних відтінків синтаксичного звучання – і сучасних особливостей лексики. Можна висловитись так: в українському перекладі книги немає нічого дратівливо-ретроспективного, він є повністю сучасним, а разом фантастично далеким від російського, чи советського, штилю. Тому 27^м помилок, які, на наш погляд, відділяють мову книжки від бездоганної, змушують читача замислитись: чому перекладач (згідно, редактор) виданої у Львові книжки переочив ряд таких блудів, які дослівно випирають з тексту і ріжуть очі кожному освіченому галичанинові. Не хотіло-б ся думати, що причиною мала-б служити нетрадиційна лексична орієнтація, всотана, на жаль, з модерного буцім-українського звичаєвого середовища. Нетрадиційна з точки зору закономірностей української мови. Але така рідна для кожного з нас – кожного совка.

Не тільки подобається мені, але і вдячний єсмь, що існує висилання „Після слова“. Вдячний за користь від компетентних, навіть вишуканих, порад щодо нашої мови. Тому наступну історію прошу трактувати не як критику, тим паче, злосливу, а швидше як здивоване запитання. Можливо, причина непорозуміння лежить у недостатньому фінансуванні, у браку часу, втомі, а, мо-

¹ Десь із другої половини 2001го року львівські вулиці загородили величезні дошки з пропагандою „сигарет“. Щось далі є зле з відділом культури у центрі *П'є-монту*...

жливо, – це є тривожний симптом, що все-ж редакторів не так уже й боляче ріже вухом той чи інший поширений русизм, до якого люди моїх традицій звикнути, на щастя, ніяк не можуть. Прикро, що не ріже вухом у Києві так само сильно, як у Львові... У висиланні 15го травня 2000го року слушно пропагувалася проста форма ступенювання прикметників у протиположності до складеної форми, яка єдина тільки і вживається в мові російській: *сильний, сильніший, найсильніший* у протиположності до *більш сильний, найбільш* (рос. *самый*) *сильний*. Далі наводилася цитата з книги Антоненка-Давидовича „Як ми говоримо“: „«самі передові райони області ще не закінчили збирання врожаю»... куди природніше звучить по українському: «найпередовіші райони»“. Не маю нічого проти слова „найпередовіші“. Але мене в поданій вище цитаті тоне в обидва вуха слово „самі“. Чи від браку часу, чи від втоми, чи, – що було-б найприкріше, – від хибної придивченості до совето-кацапщини, редактор висилання не загострює уваги на цьому російському стилі, – „самі“. Підкреслює перевагу простої форми над складеною, але не наголошує, що українська складена форма (*найбільш передові*) відрізняється від російської (*самые передовые*). Редактора не ріже в вухом, зате слухача, в моїй особі, вразило сильно. Так сильно, що не полінувався узяти до рук книгу і віднайти вказане місце. І що-ж? Не розчарував мене Антоненко-Давидович! У висиланні цитату було обірвано. Вже на наступній сторінці (стор. 74, видання 1994го року) читаємо: „слово *самий* як допоміжне для творення найвищого ступеня порівняння часом трапляється в класичній літературі... Однак уживати цієї форми не варто... Якщо треба надати щонайбільшій мірі певній ознаці, то до найвищого ступеня порівняння додають частки *що* або *як*: «він – *щонайстаріший* над усіма».“ Власне цей останній коментар Антоненка-Давидовича чомусь не помістився у приділений висиланню час. Тому уважний слухач міг дійти висновку, що вживання слова „самий“, як такого, не критикується. Що мене й обурило. Чи у Києві серед мовників панують інші смаки, чи просто забракло часу у програмі, а чи самому редакторові від слова „самий“ вухом ніяк не в'яне, – так чи сяк, критикуючи одне зловживання, мимоволі узаконили другий блуд. Більше уваги, друзі!

За повчальний приклад витіснення українських стереотипів з мовного середовища київської богемки можна взяти, для систематичного дослідження, висилання „У ніч на суботу“. Гарне личко в Олені Роміної. Самого мене дрижаки хапають, як починає очима дрібно моргати. Та й намагається, що там казати, по-

українськи говорити. Намагається, бідацтво... але важко їй дається. Важко, бо стільки тієї української мови, що під час бесіди перед камерою. Ось. Дня 3го листопада 2000го року Олені Роміній забракло слів у бесіді з певним філософом: „розкажіть про це так, щоб це було *удобоваримо*“ (щоб воно було *легкосприйнятним, легкостраним, легкодоступним, доступним*; розкажіть *зручно, зручнодоступно*). Тоді-ж: „частина чоловіків відчувала себе дещо „*уязвімою*“ (бідацтво аж затнулось, почухалось по-під вухом від ніяковости, та однаково, відповідника „уразливий“ не змогло пригадати...). В бесіді з генералом Кузьмюком 8го листопада 2000го року пані Олена висловила здогад, що в того немає „*уязвимых сторон*“ (уразливих місць), а також тішилася, що родина генерала його... *дивиться* (оглядає). Сам генерал свою родину, – вслід за модою, запровадженою *Гарантом* всього, в тім числі й української мови, – *дякував*, а наслідок обоє вкупонці насолоджувалися совковим кінофільмом „*Есть такая профессия – Родину защищать*“. Нема надії, що пані Олена розширить колись свій активний словниковий запас в частині мови української, бо – не вважає цю мову вартісною та гідною вжитку для означення інтелектуальних понять: „*засоби кнута* (батога, нагая) і *пряника*“, „*закон математики: от перестановки слагаемых сумма не изменяется*“ – 25го травня 2001го року. Сумніваюся, чи Олена Роміна здогадується про існування шкіл, де математику викладають українською мовою.

Робимо чотири очевидні висновки. Допущена до спілкування з суспільством частина митецької і мас-медійної еліти:

- 1) мислить по-російськи;
- 2) живе приватним життям в қацапському середовищі;
- 3) в повсякденному оточенні працює та творить засобами і штилем російської культури;
- 4) *нічого иньшого навіть не бажає* і ніщо вже їй не допоможе, хіба що УКРАЇНСЬКА держава, яка, можливо, колись утвориться.

Вживання російських калюк часом обертається неповагою до особи: „а через тиждень, у ніч на суботу, на Вас чекатиму я, Олена Роміна, і наш *черговий гість*“ (березень 2001го року). Це так, якби в російському варіанті мовити „*наш дежурный гость*“. Слово *очередной*, яке витало в думках пані Олени, українською мовою я-б замінив делікатнішим – *наступний гість*.

Лексика „Польових досліджень з українського сексу“.

Книжечка Оксани Забужко чіпляє декілька тем, аж так серйозних, що поспіхом читати її не варто. Те, що розповідь провадиться в інтимному плані, лише підсилює сприйняття. Мені особливо імponує теза, що любов (якщо ми домовимось щось розуміти під цим словом) може бути тільки одна. Пустку в душі заповнюємо змалку. Якщо її заповнити коханням до ідеї (релігійної, національної), тоді іншим живим і неживим предметам та ідеям в подальшому нашому інтимному житті випаде така доля, що ми їх любитимемо в термінах первинного кохання. Наприклад, Бога – тільки українського, або навпаки – в українській ідеї бачити тільки загально-християнську мораль. Любов – це туга за недостаючим. За тією половиною, чи якоюсь частиною, яка має доповнювати брак власного. Брак довершення. „Ми закохуємось не в мужчину, а в національну ідею“ (104)¹ – ці слова вартують глибокої психоаналізи. З любові, звичайно, і ненависть. Ненависть становить проблему для серомудрих проповідників американізованих „людських прав“. Чи ненависть до кровопивці є моїм *людським* правом, якщо я себе не мислю *людиною* поза своєю *етнічною* суттю і призначенням? Чи ця ненависть не порушує „людських прав“ Сатани в образі етнічного гнобителя? Оце тема для ризиковних філософських екскурсів волюнтаристського постмодернізму, а не благі інсинуації ожирілого від розпусти західного інтелектуалізму на жендерну чи педерастичну тематику. Стукач КГБ закохується в „підопічну“ Українку – це вже хрестоматійний приклад, переказаний мені батьками десь в п'ятирічному віці, – книжечка помережана подібними, майже приватними для читача бувальщинами, переживаннями, випадками, проблемами, про які, якщо не переживав особисто, то принаймні не раз чув від однодумців чи друзів. Не хотіло-б ся, щоб інтим спілкування з Автором спохаблювався придуркуватою лексикою. Незважаючи на повторні заклинання на звороті титульного аркуша та в передньому слові від Автора, що, мовляв, „авторка наперед відмежовується“ і т. д., читач впадає в блуд пошуку здорової думки Автора серед мережева суперечливих душевних мук персонажів (як і в кожній книзі) і пробує (з великим трудом) хоча-б умовно відділити спілкування з Автором від звичаєвих прибамбасів героїні. І не є йому „як кажуть Французи“ соромно, бо „погано він про це“ не думає (6).

¹ Всі сторінки цитуються за виданням 1996ГО року.

Тим паче, що „рясні дармовиси-сережки“ разом з „високою беззахисною шиєю“ (101) змушують читача раз у раз кидати погляд на світлину авторки, поміщену на четвертій сторінці обкладинки. Гострий динамізм мови, якою написаний роман, зовсім не потребує підсилення бридкими висловами. „Несподіваний промельк ясного побажання... прилюдний оргазм, от як це називається, але захоплює публіку... навіть коли слів ніхто не тямить“ – так сформульована думка звучала-б значиміше, аніж те саме речення, засмічене лексичними каменями спотикання на кшталт „вставляє публіку“ замість *захоплює* або паразитичним „ні фіга“, приклеєним до вже й без того виразного *не тямить*. Я дуже ціную оргазм, а прилюдний оргазм ще раз свідчить про те, що людина є істотою соціальною і компанійською, так само, як і секс в товаристві. Не бачу нічого гидкого в діленні приємністю та задоволенням з ближнім. Зате, коли Автор підпадає під вплив вульгарної лексики північного дикуна і етнічного неприятеля – то це дійсно переповнює моє єство неконтрольованою люттю і заважає зосередитись над змістом читаного. Губиться сприйняття, всю увагу поглинають незрозумілі вирази „вставляє“ і „ні фіга“, останній з яких тим разом переносить уяву в область солодких гастрономічних імажинаций про фініки, фісташки і подібні заморські марципани (15). Ще приклад: „...а що не вийшло нічого, то чесніше буде *здати (кинути?, віддати – кацапізм)* карти... далі буде ще гірше: просвітку не видно, а сили вже не ті: не дівка ж бо“ – знову Автор псує зрозумілу думку непотрібним вставлянням гострих і бридких порогів: „ні фіга не вийшло“ (це вже вкотре!), „буде ще хреновіше“, „не дівочка“ (замість *дівка*). Чи для того, аби збурити плинність прочитання тексту?

Так, за всяку ціну намагається Автор усунути свою особу зовсім. Не вдасться, дорога. Надто серйозні речі, як на персонаж простенької філософуючої поетеси з обмеженим запасом побутової лексики, браком клясичної гімназіальної освіти та базарними зацікавленнями з убогого набору примітивно „струйової“ змоскоченої „богеми“. І бачить, і відчуває читач дуже добре – глибину та різноманітність проблем... та не може і не хоче з'інтегрувати багатий світ Автора з примітивізмом словникового запасу героїні. Бо лайка – це є примітивізм мовлення. Що таке лайка? Для мене непристойною лайкою є побутові неологізми прищелепкуватого покоління зкацапізованої „богеми“. Можна бути геніальним малярем і не вміти висловитись хоча-б на рівні вуличника з освітою початкової двоклясової державної цісарсько-королівської австрія-

цької школи. Це не є псевдовікторіянське вдаване святенництво загумінкового галичанського мораліста. Я здаю собі справу, що українська літературна мова на жаль не виробила звичайного слова для означення простої дії засаджування чоловічого статевого інструменту до відповідного отвору в жіночому тілі. Дії, яку щоденно сповняють мільйони Українців. Я не вважаю лайкою відповідне, хоч і запозичене від Кацапів, слово. Так само не вважаю лайкою натуралістичну передачу інтимного діалогу двох осіб в постелі. Зате вважаю неприпустимою лайкою, і не бажаю, щоби *моя героїня*, а нею є *Автор*, так висловлювалась:

пшла вон (щезни) 12; вставляти публіку (захоплювати) 15; йолки-палки (таж, але-ж, хай-же йому грець) 82 – *слово-паразит*; кайфувала (насолоджувалась) 38, зустрічається два рази; не бозна-який кайф (приємність) 104, зустрічається три рази; шмарувався трьопом (базіканням), фрашками-придабашками (приповідками) 57; побратимство довбане (гиряве, хиряве, хирне) 63, довбана patria 32; Європа довбана 24, довбана загорода 8; мати його за лапу (?) 18, 63, 93, 118, 129; ніяк не в'їду (не втямлю) 86; якого хріна (до холери) 95. Нехай-би краще подібним чином висловлювалася її (*авторки*) *героїня*. Властиво, на кого розрахована книжка? Той, хто в стані зрозуміти різнопланові переживання героїні і коментарі Автора, мусить мати певний інтелектуальний рівень. Інтелектуалу ж вадитимуть примітивні вибрики змосковщеного сленгу. І він засумнівається в природності образу героїні, яка, окрім благої московської лайки наче-б то виказує не малу інтелектуальну зручність, розвиненість, різносторонність... Парадокс полягає в тому, що, коли, наприклад, Шевченко не може повною силою звучати російською мовою, так само, як і народна пісня, – то роман Оксани Забужко звучатиме *бездоганно* кожною мовою, окрім української – кацапський сленг в будь-якому перекладі автоматично перестане бути кацапським!

Визнаю, дуже умовно, та все-ж, якимось інтуїтивно, вдається відділити *пряму мову* героїні від її мисленних монологів до себе і від розмірковувань Автора, вкладених у ці монологи начебто від імені героїні. Переживання героїні, її розмова подумки з собою мали-б оформлятися більш значимою лексикою, аніж вдаване чи звичне вже підігравання назовні під сприйняття недолугої чи інтелектуально незрілої і вічно п'яної „богеми“. В протилежному разі гріш ціна її переживанням і не варт вона сама (героїня) не лиш співчуття, а навіть прочитання. Подамо (далеко не повний) перелік лексичних одиниць *власне героїні*, який, хотіло-б ся думати,

свідчить не про її духовні чи інтелектуальні вартості, а швидше про недоліки середньої освіти, які можна виправити, хоча... хто там її знає:

здати карти (скинути, відкинути, кинути карти) 9; хреново, хреновіше (зле, гірше) 9, 97; дівочка (дівка) 9; йолки-палки (гей) 72; йо-майо (ай-я-яй) 105; валяй тепер (вали) 76; кльово написалося (влучно) 77.

Мене не разить натуралізм. Хоча... Є рація в такому бажанні, аби писане слово звучало трішечки вище, аніж дійсне, мовлене в житті слово. Хай-би читач тягнувся... Голий, адекватний натуралізм навіває нудьгу. Інтелігентний читач і так здає собі справу з того, які ми є в житті огидні. А неінтелігентний – або не читатиме, або просто не розумітиме, про що йдеться. А *propos*, книжечка взагалі не розрахована на читача, який не володіє латинськими приказками, англійською та французькою мовами. Протиставлення „де я, там і буде вітчизна“ латинському „*ubi bene, ibi patria*“ (де добре, там і вітчизна, 32) втрачає сенс без перекладу. Цікаво було-б перевести статистику, скільки з-поміж читачів сягало по словник крилатих виразів, наштотувуючись на подібні фрази в тексті „бестселлера“? Як і наступні:

stud-woman (расова жінка) 30 – неочевидний переклад вимагав-би пояснення – за умови поваги до читача;

fin-de-siècle 47 – не кожен читач, навіть знайомий з французькою мовою, зрозуміє, що „кінець століття“ іще може означати „сутінки віку“... а чи що собі там іще придумає придуркувата філософська „богема“?

В усякому разі, Автор завоював-би більше симпатії в інтелігентного читача, якби протиставив свою лексику до лексики героїні. Якщо-би Автор розмовляв иншою мовою, як героїня, то його монологи і сприймалися-б серйозніше, особливо там, де йдеться про сексопатологічну тематику. А жаль, бо глибинність думки відчувається на кожному кроці, та вона нівелюється лексикою тієї-ж проби, що і лексика недоосвіченого і недовихованого товариства героїв роману. На скільки Автор ідентифікує себе (на наш превеликий жаль) з героями п'яної „богеми“, можна уздріти з порівняльної таблички:

натуралізм мови автора	натуралізм мови героїні	натуралізм мови героя	цитати з лексики „богеми“
ні фіга (нічого) 38 ні фіга (зовсім) 15	ні фіга (нічого) 9		
	ні фіга собі історійка (нічого собі) – вираз моторошного ошелешення 112	ні фіга собі (нічого собі) – вираз захоплення 55	
ні фіга собі заспів (вираз сарказму) 103	М-да, ні фіга собі (поганенько, зле) 98/99 (тут дефект поліграфії – гляди електронний варіант роману на майданчику http://www.slovnyk.org/)		
на фіг вартє (до дідька) – слово-паразит 24	на фіг (геть) 12		
пішов на фіг – не українська лайка 27			
на фіг ніким не зауважені – слово-паразит, ніяких емоцій насправді не підкреслює, хиба що примітивізм мовця 32			
фіг з ними (шляк, дідько з ними) 47			

натуралізм мови автора	натуралізм мови героїні	натуралізм мови героя	цитати з лексики „богеми“
фіг підробиш (дзуськи) 90			
на фіг (пощо) 93	на фіг їй здався (пощо) 93 на фіг його таке й писати (пощо) 73	на фіга (пощо) мені ті музеї 93 все тут тобі «на фіга» 57	
вставляє публіку (захоплює, проймає) 15		як би це тебе вставило (настромило, пройняло, вдовільнило) – запозичення з лексики звичайного злягання	ну ні фіга собі; лини-но ще (лийни-но, хляпни-бо); кому лимончика (цитринки); уф, кайф, здається, вставило (всадило) 74 – запозичення з лексики паранормального (анального) злягання
ой блін (лишенько) 52, 93	мислитель, блін (бач), знайшовся 58	ну блін ваще (?) – вираз захоплення 55	блін... (холера) – ввідне (впроваджувальне) слово 47
він пахнув, блін, життям – абсолютно паразитичне слово 102	во блін (ось так) 84		

натуралізм мови автора	натуралізм мови героїні	натуралізм мови героя	цитати з лексики „богеми“
блін, ну звідки мені знати? 139	але ж ми, блін, таки недарма рєбята з крутим творчим потенціалом 117		
	обидно, блін (образливо, хай йому грець) 105		
тобі, чувак (хлопче) 52; ні, чувак 58; кльова чувіха, як сказав би той чоловік 59 – автор дає себе втягнути у лексику зле вихованого напівписьменного героя та недовченої „богеми“ і тим втрачає на довірі читача		кльова ти чувіха 48	кльова чувіха (знаменита лярва, моцька) 49
у кльових умовах 72	який то він кльовий 43 – жаргонне підігрування, тим разом – з боку героїні		
	а слабо було дописати, до кінця додумати – слабо? (несила) 76	тобі слабо сказати (брак відваги) 66	

натуралізм мови автора	натуралізм мови героїні	натуралізм мови героя	цитати з лексики „богеми“
волочить у койку (до ліжка) 84	до всякої койки 71		
обставили як дівочку 126	дівочку із мене зробити хочуть 10		

Я вдячний Авторіві за усунення будь-яких ілюзій щодо перспективності та потенції „найупитішої компанії“ української молоді митецької „інтелігенції“ (90). Розбещений образ „надії нації“ змальований в багатьох місцях роману і найкраще характеризується олігофренічною лексикою недовченої „богеми“:

натуралізм мови героя	цитати з лексики „богеми“
нагрузати (начиняти) 48 – кацапізм	понятно? (втямила?) 10, 26 – кацапізм
	окрутимось 52 – збочена і мало зрозуміла термінологія гидких розбещенків із середовища з'алкоголізованої і згнилої „богеми“
	дивись, який дзен... 66 – порожнечу національного зубожіння заповнюється чужинецькими вигадками.
на хера (пощо) я сюди їхав (приїхав) 11	
перестань мене підйобувати 11 – тому, хто живе українським бодем, цей суто кацапо-советський зворот не вирветься з уст: мат матові не рівня, тому не віряться, що герой був „першим готовим“ Українцем! (33)	
ах суки (засранці); падли (паскуди) – вирази захоплення 55	
валяй, нарізай (вали, тни вже) 58	
а кого це валить? (зачіпає) 115	

Я вдячний Авторові за відкриття, що плятонічна любов і еротична похоть фактично злиті в одному прагненні, ім'я якому – *libido*, або-ж *бажання жити*. І я повністю погоджуюсь із тезою, що заперечення цього *libido* українською греко-католицькою церквою зламало свого часу хребет українській націоналістичній інтелігенції, позбавивши її пристосованости до нинішнього світу („католицький цензор“ 137, „галицька стара панна“ 136, „Чорнобог“ 19 і „чорнокнижник“ 49). Взагалі, сексопатологія національно-патріотичних зміслів (відчуттів – для совкових анальфабетів) описана бездоганно і не викликає найменших заперечень. А от щодо совковости в лексичних наставленнях Автора – то викликає подив його згідна постава щодо діяспорного „синтаксису“ нью-йоркської „Свободи“ (61) Не втомлюватиму Читача переписуванням довгих подвійних цитат з міркувань пані Забужко. Скажу одне – вихований совковою школою коректор ніколи не зрозуміє ані пафосу ані урочистости рафінованої української мови – тієї, що не калькує *рабоче-крестьянского* примітивізму вульгарної каламарщини совкової журналістики. Для Читача, котрий-би все-ж зацікавився відповідним уступом в книжечці, переповненим обуреними коментарями на адресу діяспорної *синтакси*, зауважу, що з *синтаксою* там все є в порядку – підмет можна опускати в українській мові (на одміну від англійської).

Від перечитування друкованого слова читач мав-би одержувати ще одну насолоду: приємність од звучання музики добірної лексики, – в усякому разі поза рамками натуралістичних діалогів чи монологів. Зрештою, мова є настільки багатою, що навіть недолугість героїв можна пробувати подавати у вишуканий спосіб. А тим паче в тих місцях, де читач прагнув-би увійти в духовний контакт з Автором. Перерахуємо скази, які вадять такому контактові.

З боку Автора:

живе в Києві (мешкає у Київі) – це з анотації, але ж Автор з нею знайомився!? 2
джус (сік) 7
раковина (злив, мушля) 8
 голлівудські *гаї* (хлопаки) 9

не лишилося (залишилося) 12
 передчуття не *заводять* (не зводять, не хиблять) 14
 ну, *положим* (скажімо) 15
 на крутих *поворотах* (на закрутах) 15

- тобі, кобіто (жінко) – далеко не всі полонізми, навіть поширені серед галичан, справляють приємність читачеві 16
- проститутка* (повія) 16
- з голою *лампочкою* (жарівкою) 21;
- безужиткові *лампочки* – фантастичне поєднання галицизму з кацапізмом 60
- моє, ах *розтуди ж його*, (куди?) каторжанське життя 23
- недурно* розпочалося (незле) 23
- сосок* (пипець) 29
- ад* (пекло) – цей архаїзм жодних емоційних переваг не має 30
- нніт* (ні-ні, аж ні) – московське ннет 30
- йолки-палки* (до дідька) (хай йому грець) – слово-паразит 30, 96, зустрічається шість разів
- та *йолки...* (ох...) – вставне слово 50
- тебе трохи *розпружило* (відпустило, відпружило) 34 – рос. *расслабить*; іще гляди пункт 10) на сторінці 96
- розвернуті* лицем (повиставлювані) 35
- аристократка *забацана* (зафайдана) 39
- авта по гаражах *зіпали* кволо (цитата з вірша) – у слові „гараж“ слід уважати на першу літеру, а слово „зіпати“ значить „сильно кричати, горланити“ 41
- хрін з ними*, з харчами (пес із ними, лихо їх бери, ті харчі) 44
- на *безбач* (наосліп?) – неологізми добрі, коли їх значення очевидне 47
- не *приведи* Господь (не дай, Боже) 58
- полтинник* (пів-віку) 58
- од Атлантики до Пасіфіку (Пасифі(і)ку) 61
- сюд-туд* (тут і там) – русизм сюда-туда 61
- не *зразу* (не одразу) 62
- алкаші у *проплішинах* (п'янички з пролисінами) – тут конфлікт автора з московсько-українським словником 63
- не то* дозволяється, а й захочується (не те що...) 63
- як *показалося* (виявилось) потім 73, 126
- схвачений* порошею падоліст (прихоплений) 73
- сустави*, за зиму завмерлі (суглоби) – цитата з вірша 76
- незапотребовані* листи (неспитані, неспотребні, залишені, позоставлені) 78
- в Хелмі була пересадка (в Холмі) 80 – вживаємо українську топоніміку
- все *лишнє* (зайве) 82
- попалась* (піймалась) 85

кукла на шнурку (ляльки
вистачило-би) 88
поклав *трубку* (слухавку)
102
пройтися (перейтися) 112
світлофор за *світлофором*
(світла за світлами) 112
безумна ніч (шалена) 114
маленьких *розирашів* (роз-
игрів) 116

З боку героїні:

провітрити (перевітрити) 12
розплачуватися (платити) 58
яросною силою (несамовитою) 71
сходила постриглася (пішла під-
стриглася) 97
просік (утямив) 102

недвижною скіфською ба-
бою (нездвижною, не-
зрушною, непоруш-
ною) – намагаємось уни-
кати синонімів, які не рі-
зняться від московщини
116
мелькають клініки і тюрми
(миготять) 126

З боку героя:

квартира (помешкання) 11
збігай принеси (скоч і при-
неси) 11
ключа здав (віддав) 11
звозити на замок (завез-
ти) 15

Нахабна експансія кацапщини до свідомости українського письменника і її обезвладнююча, „цементуюча“ функція досконало охарактеризована на 31^й сторінці книжечки. У вступі авторка звіряється, що чорнова версія була роздана друзям задля розумних порад. Чому друзі злегковажили кацапізми? Не знайшлося жодного, хто володіє звичайним олівцем і завдав-би собі клопоту де-неде та й щось-там попідкреслювати? Не повірю, що перераховані вище кацапізми внесені навмисно. І не повірю, що Автор у такий спосіб висміює героїв. Надто примітивно-змосковщеною звучить їх мова – аж до гидотности. А тим часом, Автор їх любить, і десь навіть шанує (36): „той чоловік грав без правил, точніше, грав за власними, як правдивий кантівський геній, в його силовому полі пробуксовувала будь-яка передбачувана логіка подій, так що був він сам собі „the land of opportunities“...“

До великих перемог Автора належить зарахувати переконливе доведення тези, що жінка теж є людиною, і може підлягати таким самим проблемам та комплексам, які частенько переслідують чоловіка. Не слід думати, що чоловічий шовінізм є вродженим. Ні! Образ жінки, який коротко характеризується чотирма

словами – ненаситність, хтивість, перманентна готовність бути взятою і безжалісна вимогливість – не є продуктом хворої уяви чоловіка, а формується суспільством свідомо в незчисленних поїбниках з мистецтва видобуття оргазму та сценах багатократного пролонгованого статевих акту в позах, доступних тільки професійним атлетам. Не можу уникнути спокуси звинуватити в такому стані речей і саму Жінку, бо ось: „жінка: витка рослина, котра без прямої підпори - без конкретного обличчя живої любові - опала долі й зачахла“ (22); „мене вмить припекло чистим, як високий музичний тон, зарядом такого потужного еротичного заклику, що плоть тут-таки відізналася збудженим набряканням...“ (19); „зразу (одразу?) втямив, що – все, кінець, викручено контакти... могутній тваринний заклик його тіла зів'яв, скрутився, став швидко-швидко вичахати...“ (20) – як мислити про жінку, що так підступно, а, найважливіше, лукаво і брехливо поводить ся з чоловіками?; „пішов нафіг, імпотент нещасний“ (27); „всмак трахнули“ (37) – сіс!; „то була нагота зумисна й образлива, та, котрою не спокушається, а демонструється зневагу...“ (43). Чи при подібних замороках є підстави дивуватись, що „крім статевих органів тебе в мені більш нічого не цікавить“ (13)? При надмірній подібній претензії – що залишається затурканому чоловіку, як не плекати переконання, ніби „коли у тебе – стоїть, і не зразу (одразу?) кінчаєш, то ти вже й князь...“ (86). Тим більшим досягненням Автора є враження, яке залишається після прочитання роману – що Жінка має право на вирозуміння, а дворушна заплутаність жіночих відчуттів далеко не завжди породжена розбещеною вередливістю.

Поширеним серед певного кола читачів є переконання про „бабськість“ роману. Очевидно, під таким означенням слід розуміти хаотичний ідіотизм примітивних відчуттів жінки, які не піддаються не тільки класифікації, а навіть будь-якому розумному поясненню. Відчуттів, тим безглуздіших, чим бурхливіших. Цього в книжечці якраз небагато. Інакше її неможливо було-би перечитати. Але одна нить „бабськості“ все-ж пронизує роман. Претензія до цілого світу... Слово, од якого вивертає нутрощі навіть у найоб'єктивнішого читача. *ОБИДНО*. Не прикро, не образливо, не сумно, не кривдно... *ОБИДНО*, *БЛІН*. „Ідеологія“ прокуреної „блядки“, котрій винен увесь світ. Не *новій*, а саме внутрішньої курви, яка з нахабністю зіпсутої розбещеним вихованням панської дитини егоїстично і абсолютно щиро вважає, що Господь створив світ виключно з метою вдоволення її макабристичних з точки зору

елементарної логіки примх. Бабськість навіть не базарна, а швидше рівня перукарного салону: „З-замахали... говорила, травлячи післясмак чергової *обиди*“ (10); „стала читати, з *обиди* і розпуки“ (16) – в цьому місці при прочитанні роману мені зробилося особливо неприємно, бо йдеться про *ображене національне* почуття, а не якусь дурнувату „бабськість“; „тобі з чоловіком добре було? – дуже! – рубонула зопалу щиро, як ляпаса відважила: сил уже не ставало примілятися, глитаючи *обиду* за *обидою*“ (43); „*Обидно*. Піти на ганок перекурити все це діло?...“ (105).

Читач уже помітив, що ми не соромимося ані тут, ані в книжечці, про яку мова, адекватних виразів, які можуть здатися „нецензурними“ декотрим фальшивим моралістам. Щоб лиш вирази ці були доречними. За приклад процитую один відступ, який, нам так видається, ідеально в концентрованій формі містить до половини всієї сутності роману: „*нас ростили мужики, обйобані як-тільки можна з усіх кінців, що потім такі самі мужики нас трахали, і що в обох випадках вони робили з нами те, що інші, чужі мужики зробили з ними? І що ми приймали й любили їх такими, як вони є, бо не прийняти їх – означало-б стати по стороні тих, чужих? Що єдиний наш вибір, отже, був і залишається – межі жертвою і катом: між небуттям і буттям-яке-вбиває*“ (149). Bravo! Але є й інший вибір: втоптати в землю *чужого ката!* Вже пора перестати безпідставно скидати вину на старенького батька. Добре, що хоча-б передали батьки нам чуття справедливості і свідомість правди. А вже донькам годилося-б, замість претендувати на відзнаку „за кількість українізованих койкомісць“ (33) підраховувати трупи вихолоштаних ними чужинців – щось подібного я пригадую з жорстокої історії народу „міфологічних велетнів... з синюватим, проти оливкової засмаги, відливом зубів,... розкішних бардадимів семітського типу“ (83). Донька Українця, доля якої ще перед народженням зостала занаропащена пануючим україножерним режимом, повинна-би полегшити свої страждання, – спричинені злиденно-духовним животінням, – мрійливими образами потоків крові, які у відповідний час потечуть з бісівського тіла бандитського „истеблїшменту“ інтерівської України – замість горювати з українського „небуття“ (46), спокушувати себе заздрісним спогляданням золотого дощу та слави, що спадає на задрипаних представників чи то українського запроданства (67), чи зарозумілої кацапщини (31), чи знов богеми „вільного світу“ (36–38, 95–96). Та й чи є той світ вільним?

Талант Автора геніяльно наповнює душу кожного читача глибоким оптимізмом і потягом до життя, цього самого *libido*, коштом самої лише останньої сторінки роману. Та цей оптимізм не був-би таким переконливим і глибоким, якби не повнота катарсису душі героїні, втомленої маскуфільним мазохізмом бездонних глибин віктимної поведінки (103)... І ось завершальний акорд останніх уступів переконливо кричить, що все те дурня і не вартує нашого здоров'я та нервів. Чи те саме скажемо і про мої-тут зауваги?

ДИВНА „УКРАЇНОФОНІЯ“

Мені довелось почути думку (на засіданні НТШ 29го жовтня 1998го р.), що не слід надто перейматись запозиченням слів російської мови, доки українське середовище має силу трансформувати їх вимову на український лад. Слаба утіха, як на мене, що автентичні Росіяни оцінюють мову російськомовних Українців – з усією категоричністю – як спотворення російської. Можна було-б спокійно знести деяке збагачення української лексики „досягненнями“ російського (тут правильніше говорити *московитянського*, або прямо – *протокацапського*) мовотворчого процесу, замкнувши очі на нехтування закономірностями української етимології. Якби... Якби рідна мовна криниця не виказувала такого БАГАТСТВА, при якому ВСЯКЕ ПОБУТОВЕ ЗАПОЗИЧЕННЯ Є ЗАЙВИМ, і, насправді, тягне за собою єдиний результат: втрату рідного мовно-історичного надбання, відмову від характерних саме для РІДНОЇ мови засад словотворення. З якої речі 40% словника під ред. Грінченка мало-б безслідно зникнути, уступивши місце для озвученої по-українськи кацапщини? Чи для того, аби Українці перейняли і кацапський характер? Семантична філософія, зокрема, дає підстави припускати, що людина не вчинить чогось такого (або в такий спосіб), чого (або як) вона не здатна уявити, тобто – сформулювати у своєму мізку у вигляді думки. Думки, принаймні чіткі, людина, в свою чергу, одягає в граматичні конструкції. Маємо вислід: не лише мова показує психологію народу, але також і сховані в граматичних правилах можливості (чи заборони!) можуть визначити поведінку та мораль народу. Рідко коли людина чинить щось такого, для означення чого у її мові бракує вислову. І навпаки – поступає в такий спосіб, як підказує СЛОВО.

І ще одне. Ми вже мали „трансформовані“ *форшпан, ричалт, райшток, шпихлір, вінкель, шмайсер, фузія, кріс, твер...*, але, слава Богу, вдалося повернутися до рідних слів, а що особливо втішно – ми зуміли прислухатись до тих термінів, яких нам „понавидумували“ наші лінгвісти: *скоростріл, кулемет, гвинтівка, стрільба, рушниця...* То, може, не варто поспішати і з „українофонізацією“ нинішніх „запозичень“ ?

ЗАПОЗИЧЕННЯ ЧИ ВИТІСНЕННЯ СВОГО ЧУЖИМ?

Побутує і такий погляд, що для мови, мовляв, зовсім не шкодить залюбки впроваджувати складні (багатоскладові) іноземні слова для назовництва запозичених понять. Переважно, це поняття або технічні, або (і по-більшості) такі, які приходять разом з вищою культурою пануючих верств – лексика мистецтва, витонченого побуту, гуманітарних наук, абстрактні поняття, які описують психологію людських стосунків, також – лексика влади, керування державою, комерції, чимало подібного. Як на приклад, вказують на літературну англійську мову, яка у більшості своїй є „натуралізованою“ на англійський лад світською французькою. Зрештою, у самій французькій практично нічого не залишилося від мови Франків, котрі насправді перейшли на галльську, яка, у свою чергу, – наполовину латинь. З великих європейських націй найбільше народного збереглося, на те виглядає, у Німців. Тому їм ніяк не вдавалося збудувати централізованої імперії – аж до часів Бісмарка, коли „вторим рідним язиком“ в німецькому уряді став французький. Жарти жартами, але прикладати повищі явища до мови української – те саме, що ставити воза поперед коня. По-перше, не йдеться про витіснення слаборозвиненої мови запозиченою краще розвиненою чужою, а йдеться про цілеспрямоване нищення високорозвиненої, з достатнім словниковим запасом, культурної української мови княжої епохи, мови з відчутним арійським спадком – нищення цієї мови її-ж здичавілими урало-алтайським та угро-фінським покручами. Що українське месіянство в північно-східному напрямі не вдалося – тема окремої розмови. Але це не повинно служити підставою для відмови від рідного, повторюю, високорозвиненого спадку. Зрештою, англійська культурна мова в особі американського Інтера повернулася на континент задля розправи над своїм французьким гніздом щойно після перемоги Інтера в 1945^{му} році. І... зіштовхнулася з наростаючим опором французького націоналізму. Також, дикі Франки підпо-

рядкували собі Галлів і перейняли їх мову, але не знищили. Цікаві історичні варіанти заповідалися і у нас із Литвою. Та виліз дідько з прокаженого болота російської тайги (гляди Sieroszewski, оповідання „Dno między“) і згноїв половину Європи. Українська мова НЕ МОЖЕ „знатуралізувати“ російської матірщини. Жодна культурна мова не зможе – замало сил. Єдиний спосіб – воздвигнути мур. Що-ж стосується запозичення слів, яким відповідників НІКОЛИ НЕ БУЛО і створити засобами рідної мови – не сила (а чи можливе таке?) – що-ж, запозичаймо. Всі так чинять. Та лиш не забуваймо, що кількість, безміру швидко зростаючи, змінює якість, перевертає архитип.

НЕПРИЯТЕЛЯ ПОТРІБНО ВМІТИ ПІЗНАВАТИ

ХТО ЗАТУЛИВ ПЕРСПЕКТИВУ?

Я зроблю все можливе для того, щоб російська мова в Україні в жодному разі не могла вважатись іноземною.

(Президент України, канал СТБ,
30го листопада 2000го року)

Причиною клопотів, суперечок, сумнівів, а часом навіть сварок є саме існування російської мови в Україні. Не підлягає сумніву, що Українці не призабули-б власних слів та зворотів, якби їм щоденно не лились до вух чужинецькі. Ніколи і нікому не трапило-б ся запнутись на пів-слові та винувато звернутися до співбесідника з таким звичним для всіх нас питанням-вибаченням: „як це сказати по-українськи?...“ – у побутовій мові – зовсім навіть не в науці! Чи мислиться подібна ситуація в Польщі або в Англії – щоб громадяни тих країв володіли рідною мовою слабше від іноземної? У 28^{му} числі „Поступу“ Читач не зашпортався-б ніколи на слові „бомбардирування“ (Львова) у 24^{му} рядку від кінця статті, коли ще в другому рядку від початку читаємо „бомбардування“ (Скнилова), якби пані Лариса Андрієвська ніколи у своєму житті не зазнавала сумнівної насолоди вслухатися у російські суфікси. Дмитро Яценко міг-би вжити українського виразу „«Поступ» мав слушність“ замість кальки „виявився правий“ (9го – 10го грудня 2000го року). Зовсім так само, не мусив-би Юрій Вовків на першій сторінці „Поступу“ за 16^{те} червня 2000го року брати слово „винуватиця“ перед прізвищем Юлії Тимошенко в лапки, якби йому бу-

ло відоме слово „*призвідця*“. Йому вторить „національне“ радіо (1го грудня 2001го року): „*винуватець* свята виходу перших двох книг „Української культури“ фонду добродія Губського. Мирослав Перун у числі 107^{му} на 9^й сторінці „Поступу“ замість „*каменя спотикання*“ (теж в лапках) написав-би просто: „*перетика* на шляху взаємовідносин...“. Михайло Мишкало не мусив-би постійно брати в лапки невдалий російський переклад англійського слова „*advanced*“ – „*просунутий*“, – якби змирився з дуже знайомим терміном перед-„європеїзаторської“ епохи – „*передовий*“; на скрайній випадок – *розвинений, посунений, поступовий*... З тим бранням в лапки русизмів – просто горе. Надто воно часто трапляється. Зовсім очевидно – притягаються за вуха оці русизми не від бажання підкреслити якийсь особливий, прихований зміст, а всього-лиш від лінивства журналіста, якому „бракує часу“ сягнути рукою по словник... Якби не російськомовне виховання, то Голова агентства з охорони прав споживача у Києві не мусив-би на всю України цитувати з говорилка-на-дроті: „*як кажуть по-русски, не решаемых проблем нет*“ – якщо-б він протягом усього життя чув зовсім інші штампи, наприклад: *нерозв'язних, невирішувальних* проблем чи питань – „Споживач“, 7го червня 2000го року. „Поступ“ за числа 7^{ме} – 13^{те} березня 2002го року назвав-би допис „*«Львівобленерг(г!)о» налягає на якість (наголошує на якості) обслуговування*“ замість „*натискає на якість*“ – якби О. Артурів подумки не починав свою статтю російсько-мовним вульгаризмом „*нажيماتь* на качество“. Так само часопис „ПіК“ вжив-би простого українського слова *морока* або *клопін* замість кальки *головний біль* (вивідка з Маркіяном Іващишином, червень, 2000го року). Там-же: підсумкове твердження „*ми працюємо на майбутнє і віддавати свою територію не збираємось*“ для українського вуха звучала-б переконливіше, якби кореспондент написав: „*не маємо наміру*“ або „*не вибираємось*“. У тому-ж інтерв'ю (вивідці) вжито слово „*тусівка*“, без якого, очевидно, жоден юний Читач не здатен збагнути, про що йдеться у статті. Так от, якби не загравання з московщиною, якби мова розвивалась у своєму природному середовищі, українські слова „*тусан*“, „*тузатися*“, якщо і перейшли-б до вуличної лексики, то обросли-би зовсім іншими наростками: *тузка, тузня, тусня, тусівня, тузисько*. А більш природно для інтерв'ю з Маркіяном Іващишином пасувало-би слово *пака*.

Не підлягає також сумніву, що українська мова легко та успішно давала-би собі раду з видумуванням чи конструюванням

нових слів відповідно до потреб часу та в ногу з розвитком суспільства. І обов'язково українська мова знайшла-би природні для себе самої свої власні засоби щоби розвивати назовництво відповідно до поступу української цивілізації – як у давнину, так і у ближчі часи. **Якби не Москаль.** Наша мова наділена достатнім запасом власних ресурсів на всіх рівнях і у всіх галузях т. зв. мови літературної, мови книжкової, писаного слова. І знайшли-б ся слова для опису нових, витончених категорій, як в області красного письменства, гуманітарних наук, так і в області техніки. **Якби Москаль не запаскудив горизонту.** Можливо, деякі напрями цього словотворення були-б близькими до давніх російських. Але тільки деякі. А найважливіше – це були-б УКРАЇНСЬКІ напрями. **Якби не існував Москаль.** І навпаки – ті українські слова та вирази, які звучать часом не зовсім „влучно“ для вуха, перевантаженого російськими заміниками, ніколи і нікому не видавали-б ся недосконалими, якби не тягар провокації перманентного порівняння з поширеними російськими. Як часто, скажімо, чеські слова чи вимова звучать кумедно для вуха слов'янина-іноземця, але чи Чех колись застановляється над цим? А чи знайдеться іноземець (крім Москаля), який-би насміхався над зворотами спорідненої, але чужої мови? Чи знайдеться іноземець (окрім Москаля), який був-би нездатний вивчити, пошанувати, оцінити і навіть полюбити чужу мову? І чи знайдеться людина у світі (окрім Українця – як галичанина, так і Хохла), здатна знітись при звучанні батьківського слова, що пахне гноєм рідного села, і, лукаво насміхаючись над „простацьким“, „кумедним“, „застарілим“ рідним, віддати перевагу холодному та чужому – та ще й своїх студентів до цього змушувати. Велика ганьба тобі, о цвіте української галицької інженерно-технічної „інтелігенції“! Куца і пуста еси, а не вчена. Якби українська мова розвивалася природнім шляхом, ніхто нині не клав-би під сумнів ні адекватности, ні влучности, ні звучання українських виразів та слів: иньших не було-б. Питання, чи влучно передає українське слово ті звичні емоції, які викликаються настирливо-поширеним російським відповідником, – таке питання не виникало-б ніколи. Бо не було-б із чим порівнювати. Не було-б російської, накинutoї нам, гнітючої спокуси. І думка про те, чи, властиво, українською мовою він розмовляє, не мучила-б нікого. **Якби Москаля** не суть. Тому його і не повинно бути. Якщо не Москаля, то його мови. Якщо не взагалі, то хоча-б в Україні. Якщо не зовсім, то, принаймні, не так сильно поширеної. І якщо не серед населення в цілому, то принаймні в Уряді, Еконо-

міці, Бизнесі, в т. зв. Істеблішменті, у загальнодержавному Інформаційному просторі – не має бути зовсім. Бо все воно вже і так існує в Росії – і в тім болоті нехай собі гниє. Задумаймось: що має значити самé існування газети „*Бухгалтерский учёт*“ в Україні? Адже це не розривково-культурологічне, мистецьке чи етнографічне видання для задоволення потреб російської національної меншини. Ні! Існування такого видання, з якого мало-б черпати для себе знання нове покоління молодих бухгалтерів, повинно означати, що російськомовний бізнес не тільки не має найменшого наміру переходити на державну мову, але й те, що він вибирається існувати в Україні вічно! Нині присутність російської мови, відповідно до моєї суб'єктивної оцінки, десь так разів у десять перевищує рівень, який-би міг вважатися не загрозливим для самого існування тієї української мови, яка ще могла-б виконувати свою власну місію серед мов світу. Тому наше призначення – **протистояти злу**. Я за те, щоб людина вміла різні мови. Я проти того, щоб **російська мова володіла Українцем**.

Дорогий Читачу! Не від злості чи звироднілої ненависти до усього чужого зродились повищі рядки. Той, хто, начитавшись маси художньої літератури, наслухавшись купи російськомовних висилань, фільмів, балачок у телевізійному приймачі, раптом, а ще і в молодому віці, ловить себе на спостереженні, що все частіше і сам він, не бажаючи цього, мислить російськими штампами, ідіомами, виразами, нехай навіть і високохудожніми, хто зненацька усвідомлює, наскільки він, попри свою власну волю, уже встиг зійти з доброго українського шляху, наскільки його мозок встиг заразитися московщиною, як швидко, ще не розвинувшись, zdeформувався в бік зросійщення його інтелект, і той, кому таке відкриття не справляє найменшої приємності, – не від огиди до всього російського, а від огиди до власної ущербності, – той зрозуміє також і автора сих рядків. На жаль, зло рідко викликає ненависть, допоки не стане справою особистою. Що-ж, з приємністю слухаю виступи українських (за громадянством!) інтелектуалів доброю російською мовою (хто вміє!). І закликаю... обмежити. Бо вже цього доброго так багато, що може обернутися злом. І закликаю всі зусилля скерувати нарешті на інтелектуальний допінг для мови української. Все українське: книги, фільми, теле- і радіовисилання на теми мови, вистави, офіційні засоби та інфраструктура, виробництво, торгівля, реклами – все україномовне мусить мати 900% тієї підтримки, що її одержує те, що є Інтеромосковське. Незалежно від усяких-там „економічних негараздів“.

А те, що стоїть на заваді – прокляте і знищене – незалежно од своєї „ринкової“ природи: будь-то „спонсори“ не того, чого слід, будь-то „права людини“ – тієї, що людиною ніяк не є, будь-то державна недолугість, чи про-російська митна політика – всі подібні явища – це є неприятель № 1 і йому смерть. Усвідомлення цього неприятеля в душі Українця має відбуватись, як мусульманська молитва, – п'ять разів на день.

Передбачаю звинувачення в гістеричній нетерпимості та скрайності (екстремізмі). На що відповідаю: не поспішна лють керувала мною при викладі отсих думок, а тверезий розрахунок. Отже, не уступить без бою Москва жодного каменя на вже зайнятих рубежах мовної, культурної, соціально-політичної експансії. Не подарує жодного московського рубля, тим паче, доляра, вкладеного в російську книжку, телевізію, мову, і, особливо, в російську церкву в Україні. Швидше відступить якогось гнилого корабля зі спадку ССРСР, аніж одну копійку з коштів, вкладених у русифікацію України. Не подарує, поки буде жива. І матиме рацію: пощо приймали? Тому слід схаменутись – хто знає, може Державного Облудника іще вдасться спільними зусиллями відтягти від кацапського жолоба...

Перелякані „справедливники“ мають повне право закинути мені той самий шовінізм, який керував Москалем при запровадженні горезвісного Валуєвського циркуляру, тільки що тепер – проти мови російської. Так, українство дійсно становило загрозу для Самодержавія, – воно, зрештою, його і доконало. Але справу не закінчено. Український Прованс становив і становить культурну загрозу для російського монолітно-безкрайого дикого Ведмедя, який колись ніяк не міг уміститися в німецькому кафтані, а зараз – в маскарадному костюмі про-американської демократії. І Ведмідь злиться та гарчить. Кожен хоче жити. Ріжниця лиш у тім, що Ведмідь, замість смоктати лапу в московському барлозі, попхався до української пасіки. Що зостане покусаний – сам Бог велів.

ЧИ „БРАТНЯ“ КРОВ?

Ображене чуття нації і кривда цілого народу гидують визнати моральні зв'язки з російською нацією!

(М. Міхновський. „Самостійна Україна“)

Нашим вченим пора вже виконати заповіт Г. Квітки-Основ'яненка: „...они утвердят, что великорусский язык есть только наречие нескольких губерний, дитя, и то не старшее, нашего языка... И как примутся вытаскивать из него [московського] все наше, коренное, отнятое, тогда и сам ревностный поборник языка русского умолкнет“. Написавши вище, що російської мови „не повинно бути“, я зовсім не мав на увазі, що слід, мовляв, позабирати в Москва все ліпше та близьке до нас – та й оголосити ціле оте „надбаня“ „українською мовою“. Ні! Якраз в такий спосіб поступили Кацапи, та їм було легко – бо не мали історичного спадку. А ми маємо! І найважливіше – окрім спадку фактографічного, маємо спадок етнопсихологічний, маємо свої власні правила, закони, напрями творення мови. Тому все російське (в т. числі і у мові) – зовсім иньше, чуже, дике, несумісне з Українцем, штучне – має бути витіснене за межі України. А тут, в Україні, необхідно віднайти і пригадати властиво українські корені, пітимо українські закони мовотворення, власні правила внутрішнього розвитку мови, традиційні шляхи вироблення мови, творення слів, власний штиль, – хоч-би навіть і запозичень, де не обійтись. І це повинні бути не окремі екзотичні експерименти, а масовий зрив, керований лінгвістами (лиш не тими, хто вже втретє перевидає зрусифікований правопис). Чому ми повинні себе налаштувати не на українсько–російський компроміс, а на повний розрив та відгодження? Ось чому: „у Великороса взагалі немає жодної синтези азійського з українським. Та ця синтеза взагалі ледві чи можлива“ (Г. Федотов). А чому попідмосковське блюдолизання становить загрозу? Ось відповідь: „засади, на яких стоять Росія і Україна, є такою мірою протилежні, такою мірою заперечують себе взаємно, що **життя однієї можливе лише ціною смерти иньшої**“ (Ф. Тютчев). Я, шановний Читачу, вибрав-би життя саме для України. А Ви? Знавець історичних джерел зауважить, що я вільно повівся з двома попередніми цитатами. Так! Я словами *Україна* і *український* замінив *Европа* і *європейський* в оригіналі. Сподіва-

юсь, з огляду на президентський курс на європеїзацію, цензура мені вибачить.

БОРЕМОСЬ...

БРАК МОЖЛИВОСТЕЙ ЧИ БРАК БАЖАННЯ?

Українські лінгвісти нарешті зобов'язані перед усім широким загалом відповісти на запитання – хто в кого запозичає? Хто кому переходить дорогу? Хто своїм неправильним, ненатуральним словотворенням, спотворенням природного для праукраїнської мови шляху розвитку наступає, образно кажучи, на шляхуф з киснем до легенів живої мови? Чи слово *благодєяниє* не має права на українську форму життя, чи, може, Москаль перебіг Українцеві дорогу завчасу, і тепер українське *благодійник* (добродій) слід уважати калькою з російської? Може пояснять львівські лінгвісти, на якій підставі вони через етер Львівського радіо переслідують уживання слова „*роджати*“, зареєстрованого у словнику Грінченка, – невже лиш тому, що Кацапи перекрутили вимову по-своєму? Але-ж на те вони й Кацапи! Ми вважаємо слово „*прийомка*“ русизмом, а тим часом у п'єсі „Хазяїн“ Карпенко-Карий вкладає це слово до уст Пузиря зовсім не як русизм, а швидше як хазяйський термін... Для себе філологія, звісно, знає відповіді на подібні питання. Але-ж і біда в тім, що **філологи позамикалися в собі і нічогісінько суспільству не видають!** Мені можуть закинути, що є і прекрасні наукові дослідження, і чудові переклади з чужинецького красного письменства. Але я чомусь прагну прекрасного „ШИРПОТРЕБУ“. Прекрасних етикеток (наліпок) на товарах, прекрасних оповісток (оголошень), реклями, дитячих казочок на ніч – інакше мова жити не буде. Вишукана література потрібна. Навіть дуже. А от для **виживання**, мові потрібні: а) телебачення, б) „бульварні“ видання, в) „сленг“ містечкової влади. Щось не поспішають вкриті сивиною та славою лінгвісти і літератори мастити руки „брудом“. Навіть задля України... Зрештою, і поширених біля-літературних термінів нам не подають. Як сказати по-українськи *посылка* (в літературному чи науковому тексті – на иньше джерело)? Я знаю, а Ви, Читачу? Устигли Вас навчити за десять років „України“? „*Посылка*“ перекладається як „поклик“ – на того чи иньшого автора. А „*сноска*“? Оце вже й зовсім „редакційний“ термін. Я висловлююсь так: *вилучка*, але чи хтось спромігся за 10^{ТЬ} років це слово, або подібний термін, уза-

конити? Немає „патріотам“ діла... І ще: не штука писати для тих, хто має час і бажання вишукувати книги на полицях, та їх читати. Коли російське пре у всі шпари, то і панам українським інтелектуалам варто було-б зробитися „попроще“. Не штука вчити того, хто прагне. Штука зацікавити, полонити, переробити того, кому воно все навіть і не в голові. Бо таких – море, бо таких – народ.

ПЕРЕДБАЧЛИВА ЗАТАЄНІСТЬ ЧИ ОБРАЖЕНА САМОІЗОЛЯЦІЯ?

... на своїм прапорі написали: „Робім так, щоб ніхто ніде не бачив нашої роботи!“

(М. Міхновський. „Самостійна Україна“)

Критикуємо П. Куліша за думку, що українська мова – для домашнього, хуторянського, вжитку. Під Советами українські письменники тримали в кишені велику фігу – теж для приватного вжитку – виставляючи часом лиш маленького кінчика від отої дулі – теж для приватного огляду вузьким колом втаємничених, яких та-то з мамою навчили читати поміж рядками. Замкнутість ця настільки вїлася в стереотип фальшивої самоповаги і нехтування „плебсом“, що є реальною загрозою перетворення української доброї мови у мертву латинь української „еліти“, а простонародної російської – у мову громади. Принаймні, я особисто чув від свого колеги: „я з люмпеном розмовляти не вмію“. Досить глянути на підсумок двох всеукраїнських голосувань (1998го – 1999го років), щоб зрозуміти, що сей пан дуже і дуже потрібної речі не вміє. А „люмпен“, до речі, заговорив-би українською мовою, якби панство вчені лінгвісти йому підказали. Я був свідком, коли дівчинка, продаючи морозиво на розі вулиці Грушевського у Львові, з власної, нехитрої, але української, волі, пручалась, як могла: тут скаже „морозиво в склянці“, а тут – „в андрутах“. Виховане на патріотичних мітингах, попоскикуваних зарозумілими вченими „патріотами“ (колись я так не думав, та зараз з гіркотою до цієї оцінки прийшов), дитя ніяк не хотіло вимовити „морожене у вафельному стакані“. Йї-би підказати – та й поширилась-би українізація – народня, справжня, без „лапок“... – немає кому! Письменники пишуть романи. Добірною українською. Для иньших письменників. Поети пишуть вірші. Для того, щоб дати роботу критикам. В поміжчасі керують... На жаль, написами на обгортках, товарними

етикетками, наліпками у львівських крамницях покерувати немає кому...

Певний, дійсно поважний і щиро шанований пан, справді патріот, одного разу попросив мене в такий-от спосіб: „не треба НАС вчити, що таке є націоналізм!“. Ну то вчіть ВИ нас! Допоки ще є кого вчити. Звідкіля ця зневага людей компетентних, загартованих, навчених всілякими переслідуваннями, включно до заслань і таборів, до тих, кого Бозя покарала, залишивши на волі? Давайте домовимось: чи страждання задля української справи, чи задля власного задоволення, чи, може, всього лиш задля маленького приватного пам'ятника? Пам'ятник заслужено і вже зведено. В серці Українця, в книжках, в історії України. Колись стане і в бронзі. Якщо тільки після розподілу Вкраїни останеться для нього хоч клопоть рідної землі. Жаль, правда, що не зможуть нащадки прочитати напис мертвою мовою: „Тут зупинились Ті, кому не знайшлось заміни“.

Передбачаю море образи за ці рядки. То мене не обходить. Мене обходить дзвін тривоги. Мене обходить, чи голосно він звучить, чи всі його чують, чи багато навернулося, і – чи Інтер щулиться від страху. Бо поки-що тиша. Поки-що не палає українська земля під Московським Словом, навіть грязь „П'ємонту“ не пече його – радше, плекаючи, тихо гріє.

Звідкіля ця тиша? Передчуття? Різні можуть бути думки про те, коли саме відбувся злам. Для мене вікопомним знаком чергового навернення українського суспільства до москволюбія стала поведінка учасників новорічної вистави при зустрічі 1999го року. Прекрасне чуття, звідки вітер віє, тривіальне внутрішнє москвофільство, підперте нетривіальною мамоною, можливо, навіть, дещо призабутий за час „незалежності“, але незнищений, російський патріотизм артистів „української“ естради – все це засяяло Інтервогнями в ніч на 1^{ше} січня 1999го року. Кінець недовгої, але прикрої ночі примусового україномовлення! Хай живе Інтерсвобода. Хай множаться Інтерресурси. Хтось не з нами? Одна-єдина співачка спромоглася побажати Українцям берегти надію на власні сили. Решта кинулись наввипередки лизати інтерівські халяви російськомовному товстозадому масовику-затейнику. Гордість сучасної української лірично-патріотичної пісні Павло Зібров забув українську мову. Майстер вишуканої української дикції і майже безпомилкової лексики Юрій Макаров не втримався від вступних фраз російською мовою – не знаю, чи то від ностальгії, чи щоб засвідчити свою улесливу лояльність, чи навпаки –

показати тверду та гонорову підтримку святої справи відродження кацапщини в Україні під патронатом Інтера. Виглядала ціла вистава огидніше, чим якби від початку до кінця все відбувалось московською. Бо такою поведінкою узаконювалася суржикова етика псевдопривітної благопристойности: що „інтелігент“ мусить хоч півсловом вклонитися рбськомовному расовому Інтеру.

Чуття меншеартости, вроджене москвофільство, чи внутрішня зневага до *українського*? Спробуйте поставити діагноз: 30го вересня 2000го року на „відкритому *українському* турнірі КВН“ *членові журі (!)* Миколі Вересню забракло звичайної чоловічої мужности виступити з коротким словом мовою держави-організатора, держави-господаря, рідною, зрештою мовою в рідному місті і на рідній телестудії. У себе вдома, одним словом. Забрало чи то відваги, чи то самоповаги, а вже напевне – пошанівку до українського глядача. Про державу мовчу. Хто її нині шанує... До превеликого встиду Миколи Вересня, один чесний хлопчина таки знайшовся. Відбув свою промову „члена журі“, не особливо кремпуячись, рідною мовою. І маститі зафайданці мусили слухати. Слухали-б і Вересня. Може, полегшало-б десь у душі, коли-б рішився? Бо важко, напевне, тягар *ніякого* у серці носити. Спитись можна.

Рбськомовна трясовина, всупереч рожевим сподіванням вимучено-поміркованих патріотів, поширюється. Жоден великий бізнес не робиться українською мовою. З иньшого боку, мій словничок мовних покручів останнім часом зростає повільніше. Не тому, що аж так сильно покращується мова телебачення, а тому, що рбських висилань на першокласній рбській мові стає більше¹. До речі, з переляку запроваджене колись правило, що кореспондент повинен послуговуватися виключно українською мовою, вже почало порушуватись, – у стосунку навіть до українсько-мовного (!) респондента, – не перестарілим змосковщеним залишком віджилої советської кагебістсько-репортерської школи, а, що-б ви думали, – молоденьким „сосунком“ з числа нинішніх випускників кузні журналістських кадрів „незалежної“ України (чи *Украины?*). Ще кілька років тому, коли гість вперто

¹ Оце я писав, коли ще не було „Національної Ради...“ Нині знов щось вони-там борсаються (їх шаную, але в силу не вірю), знов більше стало „українських“ висилань, ведуни і ведунихи навернулися взад до „української“ мови – і блуди на ново посипались, наче бульба з діри в мішку.

пер по-московськи, кореспондент сяк-так дотримувався української мови – під страхом всіляких адміністративних розпоряджень щодо „українізації“. Нині для оглядача-Інтера „свобода“ торжествує: опитуваний об'єкт, киянин за географією, східняк за вимовою, „совок“ за віком, розпачливо чіпляється своєї української мови, а репортер – теж киянин за місцем праці, але Інтер за походженням, нахаба за освітою, уже „незалежною“ Україною зрощений, зовсім сучасний, менеджерсько-ринковий, анти-совок за ідеологією, надія „європейської“ України, молодик за віком – вперто пре на опитуваного середніх літ пана „общепонятним языком“ (на ліцензійному, тобто державою дозволеному і державою обумовленому каналі – висилання „Ситуація“)

ДЯКУЙТЕ НАС І ДИВІТЬСЯ

Телевізія до того часу капаритиме українське слово, поки на́рід у своїй більшості не забалакає чистішою мовою

(Вільний переказ часто повторюваної
сентенції п. экс-міністра Кулика)

Неприємна, але поширена звичка послуговуватися виразами на кшталт „дивитися фільм“ вимагає окремого дослідження. Великий Комедіант слабозалежної без'ядерно-європейської Держави увійшов до історії української лексикографії незабутнім кацапсько-слов'янським „базаром“ *ми вас... дякуєм*. Особливо догідливі кореспонденти і навіть деякі місцеві князьки підхопили цю моду, і вираз, ставши крилатим, увійшов до скарбниці Нової Галицької Лексики. Як і диктори телевізії: „...іноземна журналістка *подякувала* міністра Смірнова за оперативне віднайдення її машини“ – „Новини“ на Першому „національному“, 22го листопада 2001го року. Як і артисти (озвучувальники) кіно: „я вирішив *подякувати всіх присутніх* за участь в моїй перемозі – телесеріал „Каскадери“, 67^й відтинок, УТ-1, 20го грудня 2001го року.

В Галичині угодовські (*дякувальні*) совето-патріотичні метаморфози протікають з такою легкою спритністю в обох напрямках – від *совето* до *патріо* і від *патріо* назад до *совето* – і настільки швидко та зручно, що неповоротким східнякам лиш дивитись, заздрити, та учитись. Вчорашній ставленик Москви, секретар парткому, *блюститель величия советского оружия*, голова Союзу (слово-ж яке!) Промисловців України (сиріч, заступник

господина Вольського в Україні) за одну ніч в імажинації дуже галицького і дуже патріотичного истеблішменту здатен приборати подоба козака-лицаря, національного героя-державника, аби на другий день перетворитись у совето-галицького бюрократа Ленданча. Голова банку Ющенко, ставши Першим міністром, десь протягом кількох годин переродився у ВікАнча... Пощо пускаєте гази советського підлабузництва, пощо спотворюєте людям імена на штиль блюдолизно-босяцький, панство п'ємонтські європеїзатори? „Руководству“ і без галицького зализування важко вибирати собі холуїв серед мношества претендентів, спраглих влади і згоднілих на хавтуру (датки). Правда, ті галичани, що не є членами-аграріями, і далі звать відомого першопроходця дивної незвіданої стежини „до Європи через Москву“ – просто татуськом (*крёстный отец* по-їхньому). І продовжують його... „дякувати“: за доплату до ставки вчителям московської мови, за „привілеї“ для українського книгодрукування, за „патріотичну“ політекономію, за „піддержку“ національної науки, за „протекціонізм“ щодо національного виробника, за порнографічну „просвіту“ української дитини, за брехню „європейського“ вибору, за підтримку Москви проти Ічкерії, за ворожі військові бази на українській землі, за відкритий для Москаля повітряний простір та спільну стратегічну проти-летунську „оборону“ від решти світу і від решти слов'ян, за „лобызание“ з природним ворогом і загарбником на Прохорівському полі – в межах анексованих Москвою споконвічних українських поселень; за продані Москалям фабрики, за розпуск Національної гвардії, за небезпеку ядерного оснащення ворожої флотії в українських портах, за присутність у Криму літаків „СУ“ – носіїв ядерних бомб, за чергове об'єднання – тим разом з російськими енергетичними системами. Вдумаймося: об'єднання ЕНЕРГЕТИЧНИХ СИСТЕМ з найвірогіднішим ВІЙСЬКОВИМ ПРОТИВНИКОМ! Дякуємо та очікуємо, мало не як у молитві «Вірую», – лиш не воскресіння мертвих, а об'єднання лягерних зон для ще не винищених Українців.

Низько кланяємось і прославляємо за організацію візитів офіційних ревнителів *русского языка* і церкви з Північного царства Сатани, за систематичні консультації з... Зюгановим (!) – „Поступ“, 21го вересня 2000го року; за передані до рук Антихриста святині Київської та Почаївської Лавр і за иньші „генеральні напрямні“ української „незалежної та багатовекторної“, за *русско-язычный* апарат Кабінету Міністрів та Адміністрації, за „олігархів“, які зненацька і невідомо звідкіля впливли перед здивовані

очі гаранта, так наче в Україні п'ять останніх років не було „діючого“... А останнім часом щиро Його „дякуєм“ ще і за візові режими на західних границях та гасло „до Європи через Москву“¹ орчиковою (підпряжною) кобилою, очевидно, – у вікно, прорубане іще катом України Петром Першим. Діждались. Гарант Порядности і Волі не тільки не має відваги до незалежних політичних порухів без указуючого перста Москви; він ще й потурає крадіям у перетворенні „Незалежної“ наново у непідлеглу жодним людським законам комуняцьку вотчину, утруднюючи доступ в Україну навіть туристам (візи, побори, беззаконня...). Захід опускає завісу перед рекетом заїжджих московських бандитів на власних гайвехах (дорогах), а у відповідь „гонорова“ комуно-Україна кладе високі пороги перед цивілізованими туристами зі Заходу... і в той-же час гостинно вистеляє килимами дороги для східних дикунів. *Дякуєм Вас!*

Оце щодо „дякувати“. Тут нічого нового, – рівень коньячно-гітарної мовної культури зрозумілий для всіх. На жаль, мені не пощастило натрапити на таке-ж розуміння, навіть серед вивчених Українців, граматичної недолугости виразу „дивитись передачу“. А тим часом, природа омійки є подібною. Порухене синтаксичне керування. Дієслово „дивитися“, як і „дякувати“, вимагає непрямого додатку з прийменником: „дивлюсь я на небо...“ Для любителів прямих додатків без прийменників можна рекомендувати перехідні дієслова *оглядати, бачити, озирати, зрити, споглядати, гледіти, глядіти*. Наприклад, якщо „ведучому“ (іще один русизм) не до вподоби, коли глядач його *оглядає*, то ще можна такого „ведучого“ *зрити*, але в жодному разі не *дивитись* його. А вже тварину можна і *оглянути* на предмет укусів від вампірів (студія 1+1, док. фільм „Полювання на вампірів“ – „ми *подивимось* коня“) – адже існує *медогляд*, а не медичне дивлення. Так само і образі (малюнки) не *дивляться*, а *оглядають* – „можна *подивитись* Ваші роботи“ (чи можна-би *оглянути*..., *глянути на* Ваші роботи) – телесеріал „Острів любові“, десятий відтинок, 1^й канал, 16го грудня 2001го року. Здало-б ся бодай через раз запрошувати *глядачів* словами „глядіть нас через тиждень“ замість „дивіться нас“. Ольга Сумська теж могла-б висловлюватись подібно до того, як вислов-

¹ То це Діма Табачник весною 2001го року під такою назвою заложив нову політичну партію на погибель Україні. А, скажімо, Ромко Мацюк іще влітку 2000го року, коли писав оці рядки, нюхом чув, звідкіль вітер дмуха.

люються, скажімо, на українській Сумщині, а не в покоях київських перекинчиків: „ми з вами глядітимемо (або *оглянемо*) чудову кінострічку“, замість неодмінного штампу „*подивимось* фільм“. Старанний, освічений, начитаний, культурний та прихильно до української мови налаштований редактор „Поступу“ міг-би задуматись перед тим, як пускати до друку великими грубими літерами заголовок „Ви львівське телебачення *дивитесь?*“ (14го – 20го червня 2001го року, число 90). Можна було чемніше запитати, скажімо, так: „Чи Ви *оглядаєте* львівську телевізію?“. Коли декілька років тому тодішній міністр п. Кулик приїжджав до Львова, аби донести до галичан головну засаду мовної політики міністерства інформації (гляди епіграф), він так і звернувся до глядачів: „ви нас *дивитесь*“. Мене охопив приступ неконтрольованого реготу, спровокованого вульгарними еротично-садистськими асоціаціями власної, зіпсованої радянським вихованням, підсвідомости, на тему єдиного найбільш поширеного і граматично правильного продовження фрази „я вас...“. А можна було висловитись простіше – „ви нас *бачите*“. То я кинувся було до телефонного пуделка, аби підтвердити п-ви Міністрови, що я його разом з ведунами, ведунихами, та иньшими високими гостями, не лиш *зрю* та *оглядаю*, але й бачу все те мовне барахло, що у них є всередині, і що вони винні є мені грошової компенсації за замах на мою фізіологію, бо мене від їх мовлення знудило просто на давно не пастовану підлогу. Але висилання відбувалось „у прямому ефірі“, котрий, як звичайно на українській телевізії, є не лиш „прямим“, але і напівпровідним: я від їх телефону чув „пі-пі-пі“, а пан Міністер від мого – не чув ніц. Від тої десперацької потуги з'явився задум свої враження викласти на папері. Що здійснюю аж нині, коли вже і п. Міністер не є міністром, і Рада перестала бути „Надзірною“ – нема на кого позивати¹. Українець (маю надію, що ним я є), відомо, – не так людина лінива, як повільна...

Без найменшої критики особистостей, хотів я лиш показати, як глибоко в нашій підсвідомості (а часом – і усвідомлено!) вкоренився КОНФОРМІЗМ, потяг до оправдання апріорного безсилля. Я погоджуюся, що в ситуації, коли 99% Українців, якщо не *смотрят*, то *дивляться* телевизор, а лише 1% його *оглядає*, воюва-

¹ Десь іще має бути т. зв. „Комітет з інформаційної політики, телебачення і радіомовлення“. То його зовсім не чуть. Видно, постійно зайнятий підрахунком хаптури від Інтер-реклами.

ти запізно. І власне тому є потреба хоча-б **час від часу** *оглядати* фільм, *бачити* ведуна (чи вожая?), *оглядати* новини у (а не по) телевізорі (або у *глядуні*), **зрити** щонеділі удосвіта змосковщених кухарів-паяців на домашньому *позиралі*.

ДУХ

ПРИЗВОЇТА НИЦЬ

Мамона і запобігання. Меншевартість і брак найменшого чуття самоповаги. Нехтування охайністю мови, звичаю, моралі. Незнайомство з поняттям „гідність“. Оце і є те, що керує „інтелігентними“ (в сучасному галицько-українському розумінні) людьми. А може – не це? Може, даремно дошукуватися прихованих вивихів етнопсихології? Не виключено, що в умовах відносної демократії, коли щез явно-жорсткий, примітивно-поліційний, державно-кагебівський тиск на мову, тиск, який ще міг спровокувати відруховий спротив навіть у безнадійного духового раба – не виключено, що тепер виходить нагору властиве для пересічного малороса, інстинктивне, босяцько-інтелігентське москвофільство? Жадоба Пана. Зоологічний потяг до справляння нужди бути Підножкою Москви. Експібіціоністський етно-мазохізм... і все. Жодної філософії.

Складніше стоїть справа з так званою „поміркованістю“ не зовсім пересічної, тобто освіченої, людини. Ось послухаймо, як це відбувається у висиланні „Обрії“. Слухач в листі запитує: як зробити, щоб на противагу пануванню російської мови панувала українська? Саме так поставив питання слухач. Переляканий гість програми відповідає: я також хочу, щоб спілкувалися (боїться повторити „панувала“) українською мовою. А далі „інтелігент“ не був-би собою, якби й зовсім не цофнув назадгузь: „при цьому я хочу, щоб ми приймали гостей і спілкувались з ними їх мовами, щоб ми знали багато мов.“ Можливо, Президент Росії (у неписані компетенції якого входить приймати і затверджувати „неформальний“ телефонічний рапорт Президента України про новопризначеного Першого Міністра „Незалежної“) – можливо, він приймає намісника Кучму і спілкується з ним українською мовою? Чи Президент України не тягне навіть на титул „гостя“ з наведеної вище цитати? Коли Москва не спілкується з гостями їх мовами, то чи мусить Президент України спливати смальцем запопадливості, яка схожа швидше на *лизоблюдіє*, чим на гідну ввічли-

вість? Ми повинні знати чужі мови... Ви, Читачу, маєте право вивчати чужі мови. Я теж так чиню. Але ми з Вами не маємо права забувати, що Україна – велика держава. Може, іще не з великої букви, та все-ж велика. Чи багато людей, навіть інтелектуалів, у чужих краях знає українську мову? Український освічений „толерант“ до такої міри сам себе задурманив, намагаючись усьому світові втерти носа своєю примирливістю та „інтелігентністю“, що давно згубив власну сутність. Хизуватись перед першим-ліпшим чужинцем, як ви добре вмієте по-їхньому балакати – є виявом не інтелекту, лиш суржикової „інтелігентности“. Несподіваним відкриттям для затурканого американо-кацапським інтернаціоналізмом українського „інтелігента“ буде спостереження, що ні пересічний Норвежець, ні рядовий Італієць чи навіть Німець підкреслено не бажає послуговуватися, а частіше – просто не володіє ні англійською, ні такою авторитетною в Україні російською мовами. Так само і Англійці, навіть інтелектуали від науки, не бажають практикуватися у володінні континентальними мовами. Всеохоплююче переконання, зумовлене у великій мірі пропагандою з боку агресивного космополітизму, – що границі між культурами затираються – є перебільшеним. Мене тут менше обходить, що деякі Американці чи Англійці володіють французькою мовою. Мене цікавить ДУХ. Люди творять засобами своєї мови, самі від себе, для себе, багато і добре. А от Українці творять, може, і по-своєму, та не для себе... Тому і надають своїм творінням чужинецьких форм. Спілкуючись з українською інтелігенцією, часом несподівано відкриваєш сумний для нинішнього жорстокого часу факт, що старше покоління, яке на словах віддає шану українському націоналістичному рухові минулих часів, насправді давно і вщент позбулося самого духу націоналізму. Духу, що жив тільки силою власної суті. Збаламучене настирливими советськими звинуваченнями в „націоналістичній обмеженості“, воно, це старше покоління оставшихся при житті інтелігентів, вже традиційно, несвідомо для себе самого, плутає благо національної розвинености та самодостатності з гріхом обмеженої національної самозакоханости. Не хочу поіменно ображати шанованих, поважних, вчених і патріотично налаштованих українських інтелігентів, вказуючи арогантським пальцем на їх неусвідомлену слабкість, породжену довоєнним, надто пристойним, вихованням, опертим, за європейськими зразками, на запізнілих псевдо-вікторіянських засадах благопристойної чемности і внутрішньої терпимости... на жаль, у далеко *не ев-*

ропейському галицькому суспільстві. Читач впізнає оцю неспі- лість незайманої дівиці в кожному виступі вченого, політика, гро- мадського діяча, який за жодні гроші не згодиться похвалити щось українського, агітувати за щось українське, не згадавши, що, мовляв, є ще й інших народів не гірші здобутки. Коли ми, на- приклад, агітуємо за українські пісні, виступаючи проти засилля рoсійських, – то не можемо при цій нагоді обійтися без пропаган- ди ще й чеських та польських (24го квітня 2000го року, радіовиси- лання „Вас слухають“). Що це є таке: безсилля самостійности, жах перед власною сміливістю, намагання коштом „чеських та польських“ виперти зі Львова рoсійські пісні, чи от-такий собі асикураційний завдаток перед звинуваченням у „вузьколобому націоналізмі“? Подібне панство, наводячи Шевченкові словах „і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь“, завжди наголошує на першій половині, бажаючи нею „виправдати“ другу. Тим часом, зовсім очевидно, що поет якраз протиставить другу частину свого висловлювання першій, силою другого заклику частково навіть заперечує першу, констатууючу, половину. Зрештою, без великих премудростей, спитаймо себе самі, чи вільний Франк, обурюю- чись проти засилля англomовних пісень, колись „оправдовував“ своє обурення тим щасливим фактом, що, окрім англomовних, іс- нують ще й пісні з Німеччини та Італії? Чи відчуває вільна люди- на потребу прикривати свій націоналізм маскою інтернаціоналіз- му? У Львові – так. У Львові звикли так усе прикривати, що й самі забувають, чи взагалі щось було під тим рядом... Казка про го- лого короля навиворіт. Тим часом, забувають, що націоналізм за означенням не може бути „обмеженим“ і „вузьколобим“.

Відступ: націоналізм.

„Мабуть, на часі справді наукове вивчення питання про націоналізм. А для початку годилося б дати бодай більш або менш то- чне „робоче“ визначення...“

І. Дзюба, ЛУ 25/'88

В естві кожної людини живуть у певному співвідношенні космо- політ і націоналіст, готові переважити один одного за тих чи инь- ших політичних або соціяльних обставин. Так само і тіло етносу, позбавлене націоналістичної спрямованости, ніколи не перетво- риться у націю. На одміну від інших істот, які не усвідомлюють себе засобами абстрактного мислення з-поза меж власної особини,

людина є свідомо наявності загальнолюдського начала у своїй частковій етнічній сутності, і цей дуалізм, будучи рушієм міжнаціональних стосунків, таїть також і небезпеку. При певній інтелектуальній обмеженості така роздвоєність стає нестерпною, і тоді виникає патологічне бажання здушити в собі одне з начал. А розтоптавши його у власній душі - як же легко наважитись насильно звільнити від нього й інших... Надто відомі приклади гіпертрофованої ксенофобії, породженої фальсифікацією гасел націонал-фашизму. Але ми все ще мало здаємо собі справу з катастрофічних наслідків такої різновидності фашизму, яка ґрунтується на космополітичних засадах.

У незвіданих закутках людської підсвідомості дримає феномен самознищення. У закутках суспільної підсвідомості криється патологічний потяг до духовного самовихолощення, – і де знайти силу, яка відновила-б рівновагу між космополітичним а націоналістичним началами, незворотно порушену катастрофічним винищенням останнього? Де віднайти сили, щоб зупинити заразу яничарства, яка розповзається світом, прикрившись прапором інтернаціоналізму?

За підтримки космополітичних капіталів сьогодні у світі тихцем, але успішно, пропагується хибне ставлення до націоналістичного світогляду як до такої-собі непристойності, неприйнятної в інтелігентному товаристві. Хибне трактування націоналізму, на превеликий жаль, поширюється як середовищем так званої „демократичної“ української інтелігенції, так і сучасною греко-католицькою церквою.

Потрібно бути позбавленим політичної відповідальності, щоби з причини крутійської кон'юнктури „всезагально-гуманістично“ підспівувати ворогам українства: „стояв на тому і стою: націоналіст не той, хто любить і захищає свою рідну мову, – націоналіст – це той, хто ненавидить мову іншого народу і топчеться по ній“ (П. Осадчук, ЛУ, 28/’89). Хай дозволено нам заявити: націоналіст не той, хто вдає, що буде *русскоюязычну* Україну з псевдоєвропейськими інтер-цінностями та лабузиться перед „гуманістичним“ кровопивцею зарозумілої раси, – націоналіст – це той, хто не тільки любить рідну мову, але й не вагається для її захисту топтати черв'яків, які точать її зболіле тіло. І додамо: у першу чергу – черв'яків фальшивої толерантності і меншевартості у своїй власній душі. „Геть од Москви!“ – хто поширює це згубне гасло Вічного Втікача? Нам нікуди вступатись. За нами – рештки колись лицарської цивілізації. „Лицем до Європи!“ – хто придумав це гасло Ві-

чною Боягуза? Хіба не тоді сором воякові, коли ворог зрить його спину? А якщо українська дитина не є вояком нації, – пощо плодите гній? „Геть Москву!“ – ось мужнє гасло гідного Українця. З душі, із розуму, із залишків арійського сумління, із пісні, з мови, з проклятого совкового життя і зі священної, – що від Батьків лишилася, – землі. Геть Сатану.

Відкриймо „Брокгауз“ видання 1897го року: „Йоанна д'Арк вперше дала просту і ясну формулу чисто національного патріотизму: «бути незалежним від чужоземців на своїй землі і мати з-посеред себе свого власного голову»“. У 1897^{му} році „Брокгауз“ не полюбляв націоналізму: „Основою деякої популярності, якою іще втішається націоналізм, є його помилкове змішування з патріотизмом“. Минуло сто років, – і що ж залишилось од „деякої популярності“ націоналізму? Багато, виявляється, осталося. Нинішній „Webster's New International Dictionary“ вже не соромиться прямо ототожнити націоналізм із патріотизмом: „ревна відданість власній нації або її ідеалам, *patriotism*“. Подібні тлумачення зустрічаємо й в другіх джерелах: „доктрина відданости національним традиціям і пориванням“ („Larousse“), „прагнення національного поступу чи незалежности, відданість інтересам власної нації“ („Random House Dictionary“); „Душевний стан, почуття належності до великої групи зі спільною мовою, історією і прагненнями. Він залучає почуття відповідальности за долю нації і бажання допомагати у формуванні її майбуття. Націоналізм є найсильнішою політичною і духовною силою, що керує народами в напрямі здобуття повної національної незалежности і *кращої організації їхніх економічних і культурних інтересів(!)*“ („Encyclopaedia International“).

Справа проста. Ті політичні сили, які не бажають признавати право гноблених на *активний, чинний, дієвий* патріотизм, завжди намагаються відділити його од націоналізму, ненавидячи в останньому ідеологію боротьби, *активного* заступництва за національні ідеали та інтереси. Ці сили намагаються впоїти в Українця переконаність у призначенні бути вічною жертвою. Фарисейськи покликаючись то на релігійні засади, то на „загальнолюдський гуманізм“... який чомусь іще жодного разу за сотні років не повертався гуманізмом щодо самих Українців! Незабутнє враження справив на мене свого часу виступ пана Андрія Шкраб'юка 13го червня 2002го року на семінарі „Етнонаціоналізм і християнська свідомість“, організованому часописом «І»:

„Якось я собі просто ішов до нашого Шевченківського гаю [музей дерев'яної народної архітектури]... і, подивившись на ті дерев'яні церкви,... я побачив у красі цієї спадщини народної архітектури... такий вияв українства, який *нічому не шкодить*, який може співіснувати із усім іншим. Крім того я побачив навіть певну символічність у тендітності тих церков – їх дуже легко спалити, бо це є дерев'яне, *в чому якраз є вся вартість національної спадщини(?)*. Це є щось дуже гарне, щось таке, що не претендує на те, щоби мною цілком оволодіти, щось, що існує саме по собі. Я, очевидно, є *сином* цього, і, якщо(?) воно є загрожене, я на свій спосіб якось можу це обороняти.“

Воно вже давно і серйозно є *загрожене*, пане Андрію, але такі *сини*, які бояться скинути з плечей кровопивцю, аби він при падінні надто боляче *не побився* об землю, – ніколи нічого не оборонять. Ви дійсно можете *співіснувати*, але не майте ілюзій, що, – хоча-б самим лиш фактом свого існування, – ви *нікому не шкодите!* Заважаєте і шкодите *своїм заважанням* хоча-б і тому „Німцеві, що на Січі картопельку садить“ (Т. Шевченко), – бо де ж йому її садить?

Дивні панове, як-от пан Шкраб'юк, бачать у націоналізмі тільки ту „пристрасну відданість нації, яка супроводжується часом ксенофобією і бажанням відосіблення“ (од кровопивці, додамо від себе) – („Robert“). Коли ксенофобія породжена *ксенократією*, – з якого кінця належить братися до лікування суспільства? Начеб-то екстремістське переконання, що усі біди – соціальні, економічні, екологічні – мають, сьогодні і в Україні, *національне підгрунття*, – несподівано, навіть для мене самого, одержало стовідсоткове підтвердження на 10^{му} році „незалежності“, в міру становлення *русскаязычного* буржуя: досить застановитися, в чийх руках серйозні гроші, досить відкрити очі та глипнути, як виглядає вгодований *face* чиновника біржі або банку. Цілеспрямована військово-патріотичне омосковщення останніх десятиріч формального московського сов'єтизму, яка обернулась вульгарною деморалізацією (*в тім числі* денаціоналізацією, – бо немає моралі без усвідомленого національного патріотизму) усього суспільства за десять років „незалежного“ і неформального українського сов'єтизму привела до такого цікавого явища, коли кримінальна раса утримуючих владу не може бути признана громадянством за рідну. Сьогодні кожен рух за соціальну справедливість, моральність, законність чи просто людське суспільство; за збереження природи, навіть просто за збереження звичайного здоров'я Українця; за-

хист людського життя від бандитизму, захист підприємця від криміналу, підтримка українського дрібного виробника, – чистісінько всі проблеми, невирішення яких загрожує нині простому біологічному існуванню населення України – з повним правом можуть трактуватися саме в контексті *національному*. Дивоглядний, на перший погляд, але закономірний парадокс кравчуківської соціал-демократичної (об'єднаної з т. зв. націонал-демократами) біловезької незалежності: в *українській* державі назриває ситуація невідворотного *національно-визвольного* руху українського народу! Ще більш дивною, навіть містичною, виглядає зворотня закономірність – за яку-б ниточку не потягнути – вона приведе до браку *гідного* самоврядування українського міщанина і українського селянина, як до першої причини катастрофи суспільства (бо коли суспільство не розвивається, а тільки розсмоктується чужинськими для нього паразитами, – то цей стан вправі кваліфікувати як *катастрофу*).

Коли влада у суспільстві потрапляє до рук осіб, які свідомо і з насолодою мазохіста знівечили у власній душі залишки етнічної натхненности, це повертається фатальною драмою для цього суспільства. Знищивши себе морально, воно знівечить і землю, з якої живе, а далі, підвладне атавізму кочівництва, у підсвідомих пошуках втраченого підґрунтя, кинеться руйнувати сусідів, знищить і їх, аби врешті сконати, спостигнувши останню жертву в собі самому.

Якою є генеза українського перевертня? Зазнаючи постійного національного переслідування, як за часів власне сов'єтизму, так і в нинішні часи кримінального україножерного капіталу, слабші характери не витримуть і, не маючи можливості компенсувати власну пригніченість гнобленням інших, підсвідомо шукають виходу у звироднілому торжестві над паростками батьківської віри у собі самому, над невинним відлунням матеріної пісні у власній запроданій душі. А вже далі, утішившись такою сатанинською перемогою над власним сумлінням, – як же принадно з наростаючим завзяттям холодної байдужости нищити, як свідків духовного докору, подібних собі, але що встояли перед наверненням у диявольську віру вселюдської космополітичної ніякості.

Віра в національні ідеї, обов'язок перед фантомом нації, завжди напували живим нектаром шляхетности тих діячів культури, науки і політики, які залишались при засадах націоналізму. Індіра Ганді в передмові до книги батька пише: „...так само, як не може бути справжньої взаємної залежності без самостійности,

справжній інтернаціоналізм може бути закладений лише на націоналізмі, вільному од шовінізму“ (в книзі: Дж. Неру, «Взгляд на всемирную историю»).

Брак відчуття націоналістичного призначення в людей ніяких компенсується переважанням гедоністичних мотивів у їх житті. Особини, що безповоротно запродали сакральне начало людини у своїх душах диявольському потягу до інтернаціонального гедонізму, легко сягають багнистих глибин яничарства, набути здатности поливати болотом і гнітити космополітичним чоботом міт національної ідеї. Ницим мав-би бути і народ, що гостить зайд, які топчуть стяг його призначення. Стяг національного міту є символом єдності і прощення, символом спадковости, змінювати якого не дано. На ньому кров патріотів та ворогів, праведних і блудних, сльози сиріт і вдів, він є: надія вічної мети; коротка мить свободи. У нього мати загортає серце немовляти, і вийняти їх можна тільки разом. Це –стяг націоналізму. Він означає: віру у збереження та утвердження в морі людскости також і рідної нації; віру в спеціальну (не вищу і не виключну, але неповторну) конкретну її ролю в історії цивілізації, – ролю, яку не може виконати жодна иньша нація з тієї простої причини, що иньші нації виконують иньші ролі; переконання в тім, що дане специфічне історичне місце (яким-би мізерним воно не виглядало для когось стороннього) призначене Творцем саме для даної нації, і саме в цьому місці в конкретну історичну мить повинен втілитися дух нації у плоть власної державности – перед тим, як увійти до царства рівних.

Націоналізм є благо. Так виглядає справа на нинішній час. А кому цікаво, як трактувалося поняття націоналізму ще перед Першою світовою війною, зауважу, що „борцем во ім'я торжества найвищих ідеалів справжнього націоналізму“ вважали Івана Франка такі світочі української громадсько-політичної думки та культури, як Антонович, Леся Українка, Лисенко, Старицький, Нечуй-Левицький, і ще десятки високих діячів (повний текст Вітального листа 1898го року гляди в газеті „Просвіта“, число 19 за жовтень 1990го року). Тому особливо прикро було чути в телевізорі, десь у червні 2000го року, про „якийсь вузький націоналізм“ (це Франко з десятками томів його творів є вузький!) – з уст молодого випускника, правдоподібно, ватиканської школи, при нагоді ювілейних урочистостей, присвячених 135^й річниці народження митрополита Андрея Шептицького. Так, правда, що Митрополит був *безумовно* „вільний від якогось вузького націоналіз-

му“. Але другою правдою є те, що коли чийсь світогляд є настільки вузьким, як у нинішньої галицької „інтелігенції“, то йому далеко до націоналізму. **Націоналізм не може бути „вузьким“, зате він мусить бути самовідданим.** Націоналіст повинен дуже добре орієнтуватися в перевагах, здобутках, історичних чинах інших народів та культур, щоб усвідомити те місце, яке призначене йому самому. На одміну від космополіта. Який не має свого місця. Церква, яка стільки страждала в ім'я українського Бога і українського націоналізму, могла-би про такі речі пам'ятати... замість вішати таблички з англо- і польсько- мовними написами при вході до головного собору Української національної віри. Відчуття нестерпного душевного болю зраженого батьками сироти переслідує мене тим частіше, чим частішають спостереження, що моя Церква одвернулася од українського націоналізму.

Є одна така проблема, що при великій кількості розумних статей різних авторів, які одностайно і правильно (на мій приватний погляд) оцінюють стан українського суспільства і причини цього стану, не знаходимо відповіді на запитання: якщо ми знаємо, що є зле і хто це „зле“ витворює, – то чому не лікуємось?! І ось тут починається те, що можна-би назвати *шизофренічним роздвоєнням* суспільної психіки. Йдеться про дуже просту річ: про впоєне, стараннями української, переважно галицької, інтелігенції, до свідомости українського загалу переконання, що обстоювати рідне право коштом кривди неприятеля – є гріх. Великий обман, який з'інтернаціоналізована думка європейського истеблїшменту лукаво накидає окупованому українському суспільству. Жоден нарід, жодне суспільство в подібні речі не вірить, хоча по-фарисейськи їх проповідують усі „цивілізовані“ держави. Єдиним, хто щиро підставляє щоку для чергового ляпаса, є щирий Українець.

Гляньмо ближче. Історія людства, при пильному розгляді, – це є наука про здібність одних народів шляхом неправди і кривди одібрати життєвий простір (інформаційний, економічний, географічний) у другіх. Іншими словами – наука про пошук суперника. Бо без суперника вироджується і гине кожен рід. Людина не має суперників в природі. Тому нація їх шукає серед подібних собі. Властивість людського роду ділитись на групи і ворогувати задля конкуренції може бути виведена теоретично, як необхідна для самого існування. Але потреба в цьому теоретичному доведенні відпадає одразу при першому погляді на нинішню, найбільш „цивілізовану“ історію. Такі поняття, як толеранція, справедливість, терпимість, людське право, і багато подібних, є надзвичайно

важливими, але вони виконують, так-би мовити, допоміжну *регуляторну функцію*, забезпечуючи успіх *основних інстинктів* суперництва та виживання коштом інших. Тому дуже мудрі та гуманні слова про те, що „не можна будувати патріотизму, люблячи тільки своє, і ненавидячи інших“ заслуговують на найвищу шану: не варто класти їх на папір та вимовляти. Принаймні, не адресувати до Українців, гнаного та визискуваного Інтером народу („Високий замок“, 15го березня 2002го року, вивідка з Верховним архиепископом Львова для Українців). Бо кожне сотворіння мусить когось ненавидіти. Наприклад, голубка ненавидить коршуна, який пантрує над її гніздом. І тільки вовк не має ненависти до ягняти, яке йому завинило вже тим, „*что хочется мне кушать*“. Привілей толеранції є привілеєм і гонором сильного, але не того, кого топчуть. Якщо постійно закликати гноблений нарід, аби він перестав ненавидіти своїх мучителів, тоді він почне ненавидіти себе самого. Що і потрібно. Добрим прикладом „толеранції“ служить цитата з Нового заповіту в перекладі Куліша: „Хто ж зблзнить одного з сих малих, що вірують у мене, лучче йому, щоб повішено млинове жорно на шию йому, та й утоплено в глибині морській“ (М. 18.6). Не раджу прислухатися до псевдо-української лексики, якою спілкуються наші дітлахи в дитячих садочках, якщо бажаєте зберегти псевдохристиянську цноту і не спалахнути сердечною ненавистю до скацапізованих виховательок на чолі з міністром „освіти“. Церква заперечить, що ходить про „загальнолюдські цінності“ і нетерпимість не в стосунку до ближнього, а в стосунку до блазнів Сатани. Що ж, московський Кремль, з усією кацапською етнопсихологією, включаючи осквернення українського мовного психотипу, від початку призначений Вищими силами під місце для матеріалізації Сатани з метою, про яку можемо тільки здогадуватись. У цім моя віра. А щодо „загальнолюдськості“, то маємо невеличку заковіку: „Послано мене тільки до загублених овечок дому Ізрайлевого“ (М. 15.24).

Звісно, альтернатива до націоналізму існує. Ягве з прихильністю і розумінням, помноженим на зелені купюри, заопікується кожним, хто стани під прапор гльобалізованої віри у споживацьке суспільство. Але це не український Ягве. Це бог Інтера, гльобалізованих наркотиків, порнухи, допінгового спорту, шахрайства, зрештою, – бог цієї-ж вічно проклятої Москви. Чи йому служимо?

Відступ: причитання та слези. Замість барабанів Вагнера і запорізьких бойових бубнів лунає завивання чорнобильських оплакувальниць. Якась пошесть... Мода на квиління... З'являється ціла категорія плаксиво-„патріотичних“ естрадних пісень з ідеологією на зразок „ми маємо шанс“. На цілком незлому виконавському рівні, гарними віршами, щоправда, покладеними на вкрай тужливу мелодію, співак оспівує... рани. Скаржитесь на стан і мови, і народу, і ще Бог-зна, яких „негарздів“. Оплакує кривди, розповідає, як нас катували, до печер заганяли, як від чужої навали церкви палали, щось-там мимрить про могили, про зболені душі, які страждають і болять („Моя Україна“), моляться до Бозі, аби заощадила подальших випробувань, укріпила понівечені ті самі душі, трепече від страху, що Україна змарнує послідній „шанс“. В унісон до заклинання: „Хай біда Україну мине...“ („Берегиня“). Все це нагадує похоронну молитву жертвовного ягняти. Пропагується відчуття тривоги, настрої якоїсь калічної екзистенції типу „живий труп“. Відпадає найменше бажання тут жити, хочеться мерщій кудись утікати... Подібне поширення туги та безнадії (ще гірше – безвладно-пасивної *останньої* надії) заслуговує на щедre фінансування з кишені антиукраїнських сил і, без сумніву, його одержує. Не всілякі-там шовіністичні візити мера Москви до українського Севастополя, які швидко забуваються, а саме тиха, але щоденна невтомна пропаганда жалю, непевности, бездіяльних необґрунтованих сподівань на те, що лихо обмине стороною, – ось що творить надійну основу солодкої „злагоди“. Злагоди кролика з удавом. Безвладного, убогого і дезорієнтованого Українця – з багатим, впевненим і розумним Інтером. Як за помахом чарівної палички, щезли з естради пісні УПА, стрілецькі, козацькі. Ніхто не бажає експлуатувати в кінематографі ні тематики української партизанки, ні Крут, ні психологічної драми українського Опору в московських таборах, в підпіллі. Скажімо, на трагедії Калнишевського чи Полуботка можна збудувати повноцінний мітичний „трилер“. А де українсько-протимосковський „Ogniem i mieczem“? Хіба-ж не стояв Сагайдачний під Москвою, хіба не погуляв Виговський під Конотопом? Якись спроби робилися, але на рівні аматорському, і, здається мені, непотрібно закуті в рамки документалізму. Тим часом, йдеться про художню продукцію. Ви маєте тему, ви маєте факти мук, героїзму, психологічної драми, факти шляхетности і зради, тяжкого вибору між честю повстанця і позірною безплідністю самопожертви, між життям товаришів і долею сім'ї, між болем катувань і легкою смертю зломле-

ного тіла – при сучасному браку тематики – яке багатство нових сюжетів! Чи в Україні не було своєї Столітньої Війни, своїх Калігули, Кромвела, Нелсона, Термопіл? Коли починаєш перераховувати, – годі спинитись. Все було, як і в людей, часами стократ глибше. Лиш відбувалось це все – в борні запеклій саме з „недоторканною“ Москвою. Тому мовчить талант малоукраїнця – режисера, тому не розв'язується гаманець спонсора.¹

Повертаючись до теми естради, найбільш влучними, на мій смак, здоровими та змістовними піснями періоду Третьої Руїни (від 1992го до цього часу)² були і залишаються дві: „Свято злодія“ (гурт „Не Журись“) і „Я професійний раб“ (Т. Петриненко). Ці пісні варті того, щоб їх крутити по два рази на день – як Національний гімн – удосвіта одну, на сон грядущий – другу. На жаль, крутять иньшу проблематику: 1) хто є Україна – земля чи *окраїна* князя; 2) чи є у нас мова, чи нема?! А коли є, то чи солов'їна вона, чи левина?

Що-ж до „останнього шансу“, то це так, наче покойовий пікусь ухопив ласий шмат ковбаси, та тішить себе дурною надією, що згряя голодних бездомних псів дозволить йому спокійно нею поласувати. Більшого ідіотизму історичної втоми не придумати. Вираз „останній шанс“ належить до жаргону політика, ідеалом якого є провести життя в теплом запічку широкої малоукраїнської печі; це слізна молитва до своєї долі – щоб та пустила ускочити нишком за теплу пазуху і притулитися до м'якенької цицьки. Так, аби ні Москаль, ні Татарин чи Німак не досягли. Або-ж – це є істеричний зойк пошматованої Березами Картуськими, Заксенгавзами, Сибірами душі, фактично, втомленої, яка спалахнула останньою на́прасною надією, узрівши кравчуківську „незалежну“ фігу.

¹ Гляди іще розділ „ВИЗНАННЯ БЛУДІВ“.

² Руїн тих більше було. Історик Дмитро Дорошенко трактує, як руїну, період після повалення гетьманату Павла Скоропадського 14го грудня 1918го року. Ще не оприлюднено статистику заселення України генетичним матеріалом матірної Московщини після голодомору 1930го року – оце чи не спрвжня була руїна!

ФІЛОСОФІЯ ВІРИ

*Якби кривди не було,
ми не знали-би, що зло
є на те, щоби з ним биться*

(І. Франко, „Коваль Бассім“)

В 60^х роках мені довелося прочитати „Відповідь Ірині Вільде“ від представника діяспори. Що несподіваного я там для себе відкрив – це розуміння, що Росія завжди буде географічним сусідом України. Кажу „несподівано“, бо якимсь малому хлопцеві не траплялось задумуватися над тим, що визволення України (почавши від закінчення війни, і на довгі повоєнні десятиліття це була улюблена тема приватних дискусій в українському середовищі) і, навіть, повна руїна російської імперії (друга улюблена тема) – ще не означає вічного миру для України, ще не означає, що вічний, заклятий та небезпечний ворог щезне назавжди. Але що є зрозумілою наївністю підлітка – не може розцінюватися інакше як *інфантильність* у випадку мислячої по-дорослому людини. Москаль вічний. Інтер – тим паче. Як вічним є Сатана. Господь дав Україні шанс. Але це зовсім інший шанс, чим той, до якого уповають втомлені політв'язні та „злагоджені“ провідники рожевуватого патріотизму. Це – шанс вічної борні. Шанс завоювати Царство Небесне, ставлячи чоло Царству Сатани. Роля України – бути прокляттям імперій. Бути загладою Москви. Інтер це знає, і до цього готов. Готов завжди. Чи свідомі і готові ми? Світ – не притулок милосердя. Малодушним поетам від політики добре було-б підняти очі на Небесне світило, яке, сходячи на небо, що не день, то дає ШАНС кожній істоті продовжити своє земне існування, і щодня відбирає шанс у того, хто став поживою для першого. І так не *перший*, чи *останній* раз, а ВІЧНО. Дурити нарід, що залишився ще один останній скік – і глядь: „ні Жида, ні Ляха...“ ні Інтера, ні Москаля – сама Оранта-Благодать – це є велика безвідповідальність. Вже якимось аж ніяково нагадувати Франкове: „життя – неустанна борба“, чи Мазепове „през шаблю маєм волю“ (читай – людські права Українця). Хто боїться втратити шанс, то його і не одержить. Лицарський звичай вчить: **Війна зі Сатаною безнадійна, і тим шляхетна**. Того-ж самого вимагає засаднича жертвність християнської моралі. Не задля легкої та остаточної перемоги – біль, кров та муки, а тому, що існує Зло. Тому, що власна совість забороняє самому стати часткою Зла. Не в остаточній пере-

мозі торжество, а в силі знести боротьбу. **Коли останньою вмирає надія, залишається мужність.** Франкові Терен, Каменяр і Прометей падали, калічилились, вмирали – щоб воскреснути, устати, і пнутись далі, щоб ожити для нових мук із кожним сходом Сонця. А от теперішні „інтелігентні“ провідники нації мріють прошигнути через щілину „останнього шансу“ до райського куточка ситої „злагоди“. Тягнути „песячий обов'язок“ щоденної боротьби, *сподіватись без надії* – цим кредом Івана Франка та Лесі Українки сповнювалося життя „Просвіти“, УСС, СС, стрільців УГА, вояків армії УНР, УПА, Першої Української Дивізії під Бродами, лицарів Берестечка, Крут, Базару, мучеників Соловків, УАПЦ, УГКЦ, смертників підпілля ОУН, героїв Норильська і Воркути, Колими і Кінгари... Ці Українці, кожен один, і кожен сам, до останнього віддиху і до останньої краплі української блакитної крові держались наказу „Позір!“. На честь, на славу, на погибель ворогам.

ФІЛОСОФІЯ КПИНУ

Нині скороспілим випускникам підсоветських університетів, усучасненим „патріотам“, робиться „смішно“ від команди „Позір“ („Мова і релігія“, Львівське ТБ). Чи відомо панам жовтодзьобим лінгвістам, що підвалини сучасної української військової (і не тільки!) термінології закладались не в советській армії, а у вогні двох світових воєн? Той факт, що дехто з панів, нині допущених до телеекрану, української військової, спортивної, технічної лексики не мав нагоди вивчати під владою Советів – є його проблемою. Але ця лексика існує. У вказаний період, коли, наприклад, Чехи створили свою мову, як вищого, так і, багато в дечому, середнього рівня, немало зусиль докладалося українськими інтелігентами (без лапок!) до розширення діапазонів української виробленої мови. Створювалися словники, правописи, підручники по обидва боки від Збруча. Ця праця аж ніяк не заслуговує на оцінку „смішної“. Така оцінка – це найпотужніший і добре відомий засіб з арсеналу „протоколів мудреців Сіону“. Фальшиві, чи ні ці „протоколи“ – не має значення. Має значення, що Українці надзвичайно легко ловляться на гачок висміювання. Чомусь сприймають злісне глузування за чисту монету. Тим часом, в жодних народних звичаях, жодного народу, немає нічого, що-б заслуговувало на зверхньо-пихате, зневажливе насміхання. Як і в мові. Бо абсолютно все, що тільки можна доглядіти в хащах народної душі – освячене тисячоліттями суспільно-історичного „природного

добору“. Чомусь не насміхаються над звучанням окремих французьких, чеських, польських слів, зате насміхаються над українськими... Інтер має свій „рафінований“ спосіб осміювання, рецепт якого геніяльно простий: коли у сатиричній, чи просто комедійно-розважальній русскоязычній балазці необхідно зацитувати щось недолуге, бридке, відстале, або, навпаки, – щось хорошого та близького для Українця забagnetься пофарбувати в огидно-нудотний неповноцінний колір – тоді вдаємося до української мови. Всі добре пам'ятають численні „КВН“ з участю команди Ізраїлю (складеної з емігрантів), що спеціалізувалися на осміюванні і української держави, і українського народу. Глибина незабутнього обурення, яке посередньо падає і на ту державу, яка присилає подібні команди, може зрівнятися хіба що з огидою, скерованою на спосіб життя ЗДА, який презентують в основному абсолютно простюхівськими, одверто стандартними, без найменшої видумки, кінофільмами з відомою криваво-садистичною фабулою, яку без особливого зусилля можна передбачити (ручна циркулярка, меч, водогінна труба, перегони з вибухами, бульдозер), або недоречно насиченими порнографічними епізодами – де треба, а частіше – де й зовсім не потрібно. Якби в посольствах Ізраїлю та ЗДА прочитали ці рядки, вони відповіли-б, що у них там існує комерційна свобода, а моя постава щодо їхніх народів і те, що я думаю про престиж відповідних держав, – їх не обходить. На що я відповідаю зворотнім проханням: нехай ніхто не сміє мене повчати, які саме народи, держави, етноси, і в який спосіб я „повинен“ (?) шанувати. Як говорили моя бабця, „*oddaje dobrym za nadobne*“. Різноманітні російськомовні „КВН“, так виглядає, лиш для того й існують, аби висміювати і Україну, і її на́рід. Але в них є багато „україномовних“ конкурентів. Скажімо, „Мамаду“ дозволяє собі подібні випадки: „я вам в роті залишу три зуби – будете виглядати, як Державний герб“ (17го травня 2000го року). Ідіот в „Мамаду“ мусить обов'язково мати українське прізвище (Петренко) і розмовляти суржиком, тоді, як престижніші гумористичні персонажі розмовляють непоганою російською. Так само і в комедії „На Дерибасівській погода, на Брайтон Біч дощить“ – найдебільніший з дебільних персонажів, покидьок і паскуда, недоумкуватий поплічник американського катюги, випадково-закономірно мусить виявитись тезкою першо-другого українського Президента: „дави, дави їх гусеницями, Кравчук, трави їх, Кравчук; дай я тебе поцелую...“ (16го квітня 2001го року, 1+1).

Більш „рафінований“ приклад – з передачі „Проснись и пой“, 10го лютого 1999го року (цитую). Заводіяка каже: „...твоим сценическим псевдонимом будет *Влада*... представляешь – *За владу Рад...*“ (далі персонаж, який зображає дурника, протестує на тій підставі, що він є чоловічої статі); заводіяка: „...тогда пусть будет *Владан*, представляешь – *Владан, Братан...*“ (персонаж затягує: „Ой леетіли дикі гууусии...“) – на що заводіяка реагує миттєво, випльовуючи зі себе: „*Болван!!!*“ (Цю мелодійну та емоційно насичену пісню виконує Ніна Матвієнко). Отакий собі невинний засіб сценічної майстерности братового „іміджмейкера“ для створення образу українськості. Телекомпанія „Вектор – Русь“ (за саму назву можна вже садити до тюрми, як за оголений натяк на неприятеля, з яким Україна перебуває у стані перманентної релігійно-расової війни): „береш кусочок сала і водиш перед носом у Богдана Хмельницького – якщо очі бігають, значить не фальшива“ – висилання „Нова економічна програма“, „Національний“ канал, 19го листопада 2000го року, 18²⁰. Сумніваюся, чи Поляки в національній телевізії у подібний спосіб підносять на глум короля Баторія. Прикладів подібного винахідництва – сотні, мети воно досягає, як кажуть, повільно, але впевнено: ні впертості, ні послідовності Інтеру не бракує. А ось наш нетерплячий співак-„патріот“ надривається над „останнім шансом“. Ніколи він не буде останнім. Невже хтось може сподіватись, що навіть у майбутній Самостійній Україні всюдисущий Інтер не залишить собі рубежів для контрнаступу, що він зрадить своє україножерське призначення? І не слід думати, що вияви ненависти, сарказму, зневаги до українського обмежуються географічними рамками. Що, наприклад, скаже Читач на таку цитату: „в кабинет вошел один из двух мужчин и с немыслимым *украинским* акцентом поздоровался: „Доброе утро, товарищ генерал“. „Доброе утро, Милый. Садись“. У него было правило – никогда ни с кем не ссориться, даже с таким *никчемным дегенератом, как Милый, годным разве что раздавать баланду заключённым*“ („Джеймс Бонд в романе Полковник Сун“, Таллин, 1990, с. 113).

Після застосування засобу осміювання жертва всихає сама собою. Стає сама собі огидною і непевною щодо доцільности свого подальшого існування, як виду. Дуже прошу не застосовувати вказаної зброї, дорогі українські „інтелігенти“, у рідній хаті. Хіба що хата ця рідною для Вас залишилась тільки на словах, а дух Ваш устиг „зевропеїзуватись“. До речі, „европеїзація“ українського суспільства, як виглядає, мислиться „патріотам“ лиш у двох

(від сили, трьох) ракурсах: 1) через Інтер-Московщину, 2) через Інтер-Америку безпосередньо. Пропонують іще третю можливість – через призабутого і сьогодні наново об'явленого альтернативного до Москаля Старшого Брата, – Республіку Польщу. Мені чомусь здається, що жоден із цих шляхів не є шляхом еліти тої нації, яка себе шанує.

ФІЛОСОФІЯ НАХАБСТВА

Саме національна непевність та потяг до сентиментального державно-громадянського квиління, створюють суспільну атмосферу, у якій відгодований спортивного вигляду песиголовець може собі дозволити у Великодню суботу на Стрийському базарчику безкарно рывкнути в очі до українського продавця: „мне Украины вот так хватает, а ты еще пиво предлагаешь!“. У „Поступі“ від 30го травня 2000го року наведені влучні слова Марти Кінасевич, які кожен має повісити у себе над ліжком: „Ви-би встряли, чи побоялися-б?“. Українському середовищу завжди чогось бракувало. За Австрії – військовиків, за Польщі та передвоєнної царської Росії – таких соціалістів, як Пілсудський, за Советів – брак батьрів (українських), за „Незалежної“ – бракує українських крутих політичних рекетирів, щоби нишком *замочити* нахабу. Причини відомі: мало того, що вся фізкультура, спорт, вся поліційно-кагебістська нахабна братія виховувалися за Советів у російсько-шовіністичному дусі, то ще й „виховник“ українського народу – її „інтелігенція“ – відхрещується завжди від здорового народного шовінізму українського робітника чи селянина. Не потрібно втішатися зарозумілим, але безпомічним, філософічним міркуванням про „переваги“ своєї культурної „вищости“ в тих ситуаціях, коли Поляк або Москаль відрухово і не довго вагаючись валить у писк. Своїми німічно-шкідливими злагідно-моралізаторськими повчаннями „інтелігенція“ спромоглася так помикитити в голові простого народу, що йому й охота відпала реагувати на образи... З другого боку, чим відповів-би „демократичний“ суд на спробу якогось охлялого інтелігента замахнутися німічною культурною правицею на пику нахаби, імітуючи символічного шляхетського ляпасика на захист честі держави? Чи вступив-би ся прокурор за поламани інтелігентні ребра? Навряд. Поза Україною і Німець, і Поляк, Чех і Словак має *право громадянина* покарати нахабу за образу честі держави. В Україні – не можна: діють „права людини“. А єдина людина у нас з вами – Інтер. Є над чим помір-

кувати. Атмосфера. Звичне до нарікань вухо не вловлює національності в тій мові, якою паплюжиться слово *Україна*. Національно-дезорієнтоване середовище не є чутливим до типу *раси* розперзаного хама. Затурканий „злагодою“ онук „кровожерного“ бандерівця згідно киває головою та готов посипатись кістками під самовпевнену підошву напастованого панського чобота. Кров не закипає у всохлих жилах. Дуже місцева і дуже по-місцевому плаксива (плаксива тільки перед чужинцями, ясна річ; перед своїми – ого!) влада сама провокує вияви агресивної зневаги до неї з боку здорового і життєздатного кацапського духу. І зовсім я не закликаю до „погромів“. Навпаки. Коли поодинці відходять у кращий світ кореспонденти, співаки, політики, – то ніхто не сміє назвати цього тривалого процесу „погромом“, правда? А коли згістерезовані бабусі одноразово нищать шибки в гостях у господині – „ексвиконавиці пісень Ігора Білозора“ – з причини свого великого і безпорадного жалю до рідних онуків, які безперервно крутять російську музику та зачитуються російською порнографією, – то це, звичайно, „погроми“. Тим часом, онук цей міг-би десь наодинці та і прищемити не одні кагебістські помідори, не збираючи юрби і не імітуючи „погромів“. Саме так поступають місцеві жителі в прилеглих до Молдови районах з українськими солдатами. Міг-би, якби чувся Українцем. Якби сам не водився з кацапськими „тусовками“. Я тут згадую саркастичне гасло з одного оповідання Володимира Винниченка: „геть Кацапів з українських тюрем!“. Чомусь нині не здається воно мені кумедним. Бо тюрма теж виховує... Не йдеться, отже, про „міжетнічні конфлікти“, яких так боїться місцева влада (і я з нею). Йдеться про атмосферу. Змій ніскілечки не відчувається загнаним в землю. Не чує свисту булави Котигорошка. Навпаки, відчувається паном, на якого жоден „бандеровець“ не сміє підняти очей. З нашою „інтелігентною“ допомогою.

Таку маємо атмосферу в гісторичній колісці організованого націоналізму. Атмосферу, якої не зустрінете ніде у світі. Хіба що в книжках про стару Індію під чоботом білої людини, або ще про життя негрів на плантаціях Алабами 200^{ті} років тому. Україна – єдиний край, де чужинець може дозволити собі викрикнути щось подібного до цитованої вище образи не якимсь нікому не зрозумілим діалектом, а *зрозумілою для оточуючих мовою – так, щоб його почули та зрозуміли!*. Є дві причини. Перша причина полягає в прихованій пропаганді всепродажності. Ця пропаганда є тим підлішою, що вона замаскована під фарисейську ніби-

критику, а насправді є схвальною, часом ледве чутною, але без слів зрозумілою, побутово-звичаєвою та всюдисущою пропагандою відносності моралі, відносності понять чести і самоповаги. Себе поважати не модно. Модно запобігати ласки в Інтер-пана. І чим вище сидить „наша людина“ на бантах влади, тим більше випадає їй нагоди для запобігання. Друга причина: *неприхована пропаганда „толерантної злагоди“*. Злагоди кроля з удавом. З голоним удавом. Про цю другу причину вже й писати не хочеться. А от *всепродажність*, в тім числі, *і принципів, і національного майна* – карпатських лісів, львівських фабрик, споруд та будинків – розміри якої зростають крок в крок з наповненням коридорів влади місцевими сільськогосподарськими „патріотами“, – є безпосередньою причиною появи приказки „Україна – рідна мати, не вкрадеш – не будеш мати“. Цитую цю, так-же відому, як і бридку своєю непорядністю приказку з єдиною метою – порівняти її з гаслом патріотичного руху часу польських визвольних змагань минулого століття: „*Polska – matką dla Polaka. Nie wolno mówić o matce źle*“. Ось чому Поляки мають суспільство, а Українці – багно.

„САМОВІДДАНИСТЬ“ ПРОВОДУ

Лично я никакой языковой проблемы в нашей области не вижу. По-моему, эту проблему создают центральные СМИ.

(С. Сенчук, інтерв'ю для газети „Московский Комсомолец в Украине“ 20-27 июля 2000 г.)

Волаючи невідповідність у процентному співвідношенні між чисельністю Інтер-етносу в бізнесі та у керівному складі силових структур, з одного боку, і в цілому серед населення області – з другого, становить серйозну демографічну проблему, політико-соціально гострота якої поки-що згладжується лише рівнозначною присутністю у владних органах та громадських організаціях етносу холуйсько-підпанківського.

(Роман Мацюк, приватна думка)

Згадую вивідку з Намісником стосовно подій навколо убивства Ігора Білозора, поміщену в „Фактах“ від 6го липня 2000го року.

Зовсім не найгірші коментарі дає керівництво області: „так, я український патріот, так, мені не подобається, що... бракує української культури; не можна плутати романтизм з патріотизмом...“ Слова прекрасні ... але *нічого конкретного* від українського „патріота“ у високому кріслі! Покликування на безіменних „провокакторів“ – як на зорі РУХівських змагів! Окремі сентенції знамениті: „запланована провокація деяких *радикально* налаштованих сил“ (спасибі за „деяких“ – як знаємо, Іван Франко теж був серед засновників „*радикальної* партії“); „я маю на увазі не тільки місцевих екстремістів“; „провокатори не пройдуть, як-би цього не хотілося вітчизняним та зарубіжним організаторам“; „якщо роздмухувати скандал вигідно нашим скрайнім радикалам, то ще більш вигідно радикалам російським“; „на мотузку у хлопців, які відпрацьовують отримані гроші за малювання на стінах наших будинків“. Кожне слово – незаперечна правда, і все-ж... Чи на дев'ятому році незалежності в Галичині діє якась безіменна, глибоко законспірована, провокаційна „Молода гвардія“? Невже Намісник не здає собі справи з того, що „наші радикали“ керовані є виключно з нашої офіційної *столиці*, за погодженням, і з узгодженням – зовсім не з „російськими радикалами“, а з російськими *посадовими особами*; і що люди, які реалізують це керівництво у Львові, мають цілком конкретні прізвища, займають добре Наміснику знайомі кабінети, а „гроші за малюнки“ виплачуються через касові віконечка державних установ?¹ Нарід, навіть екзальтований, мало до всього цього має відношення. Так само, як і націоналізм, хоч-би й організований. Націоналісти не водять за собою юрб катєбістських „погромників“ і не розклеюють на міських мурах листівок з закликами „помститись“, не вказуючи – як? Націоналісти мстять щоденним скріпленням духу і непомітними, але такими болючими для неприятеля, ділами. Одна річ, яка відрізняє справжню радикальну діяльність від провокаційної: кожна погроза має бути здійсненою і невідвратною, а кожна помста – конструктивною. Якщо Намісник всього цього не знає, то що Він тут контролює? Якщо боїться – хай зрезигнує, перед тим сказавши правду і назвавши поіменно московських провокакторів на українських по-

¹ Тісна офіційна співпраця українських спецслужб з неприятельськими спецслужбами Росії – ще одне досягнення, за яке ми повинні щиро „дякувати“ Гаранта; в тім числі – і за угоди, прийняті у вересні 2000го року на черговому „саміті“, по нашому, *чубчикуванні*, „СНГ“.

садах. Без „деяких“. Конкретно. Або хай скаже народові, що боїться навіть зрезигнувати. Чи аж так далеко зайшло? Чим, отже, нинішні посадові особи відрізняються від старих, добре знайомих, прізвищ, як–то: Добрик, Кирей, Пехота, Бандровський, Волков, Погребняк?.. Тамті теж–би вели засідання українською мовою, як–би їм наказали з Києва! І ось, до речі, питання до Намісника: чи потрібен російський консулят у Львові? Нав'язуючи до суперечки про наявність чи ні мовних проблем в області, вкажу на одну, на перший погляд, досить „мирну“ проблему: україномовна „меншина“, незважаючи на багатократну чисельну перевагу у населенні, відчуває фантастично несумірний брак капіталу, у порівнянні з російськомовною доляровою більшиною.

Ще раз про моє людське право. Якась чудасія діється з „людським правом“ пересічного представника українсько-галицької „меншини“. Чи право держати гідність та ненавидіти зло – зареєстроване як „людське право“? А що, коли ця гідність – українська? Коли чоловік почуває себе людиною не інакше, як в личині Українця? Чи гідність Українця захищається міжнародним „людським правом“? Коли європейський Інтер виписував „права людини“, не тільки не кликали представників моєї родини, але навіть від ширшої матірної української сім'ї жоден представник запрошений не був. Допущені не були: ОУН(р,м,з); „Союз гетьманців“, УРДП, УГВР, „Українське державне правління“, ДЦ УНР в екзилі; не було навіть представників від СКВУ. А може, п'ятого (числячи й екзильних) президента Леоніда Кравчука просили? Чи можуть ці інтер-права вважатися легітимними в Україні? Вважаєте мене вар'ятом? Читайте: „Франція відмовилася схвалити підсумковий документ конференції з проблем демократії, що проходить у Варшаві. ...декларація може бути інтерпретована як політична основа для втручання у внутрішні справи... нібито з метою підтримки демократії... Позиція Франції пов'язана з тим, що вона не була серед організаторів зустрічі.“ („Поступ“, 29го червня 2000го року).

ЯК МИ НЕ ЛЮБИМО НАШОГО СПАДКУ

Щодо мовної „прірви“ після 20^x чи 50^x („Мова і релігія“, Львівське ТБ). Це так у декого називається, коли батьки, з перестрахи або з недолугости, забули навчити своїх дітей однієї простої, але незрівнянно важкої для подальшого життя засади: що в підсоветській школі вся інформація, навички, звичаї, правила, сві-

тогляд, спосіб сприйняття дійсності, „фактичний матеріал“, весь т. зв. „багаж знань“ в тім, що стосувалося мови, релігії та історії – щира брехня. І що отой цивілізований світ, вікно до якого нам аж сьогодні задумав „привідкрити“ Інтеро-кацап (в спілці з новоспеченою „елітою“) – що світ той, по-перше, в Галичині існував завжди, як у своїх принадливих, так і у відштовхуюче-жорстоких рисах, і, по-друге, що самого Кацапа цей західний світ органічно *не сприймав*. Завжди. Повсякчас. Так довго, як довго стоїть Москва. А тепер декотрі недоуки намагаються проголосити підмосковське скурвлення мови і схамлення звичаїв – осучасненням мови і крокуванням „в ногу зі змінами“, а тих, хто не бажає опаскуджуватися – безнадійно дивакуватими „консерваторами“. Коли декому з молодших українських пост-советських кар'єристів ввижається пуп землі в тому самому місці, яке донедавна іменувалось „Столицей Мира“, а нині стало розплідником „ринкового“ криміналу на всю братню територію СНГ, – то це всього-лиш хиби звуженого світогляду, зумовлені серйозними прогалинами у процесі дошкільного виховання. Правда полягає в тім, що оцей самий культурний, приватно-капіталістичний, ринково-ініціативний, і іже з ним світ, московським сурогатом якого впиваються „нові українці“, – тисячу років кпив з Москаля і всіх його недолугих почиань. Часом побоювався і уникав, як уникають зграї агресивних щурів, що вовтузяться на смітнику звироднілих емоцій. Але завжди зневажав. І ось тепер, коли падає пелена з очей такого-собі підсоветського недоучки, у його підлітковій голові відкривається „прірва“. Бо виявляється, що не все підсоветське було найправильнішим і найкращим. Бо виявляється, що не слід було звикати і брати всерйоз кацапо-советських обичаїв. Але це ще зовсім не означає, що така інтелектуальна зелепуга може сидіти в студії та учити „усіх нас“, наскільки „усі ми“ є совки, як „усі ми“ помилялись, чого не знали, і яка між нашими часами та минулим є „прірва“. Хто помилявся, а хто, вибачте, й ні. Жаль тільки, що ті, котрі учились „не так, як треба“, повискакували до телекамер, мікрофонів, редакцій газет, і беруться учити вчених. У свідомості нормально вихованих Українців, – поміж передвоєнним часом а нинішнім існує не прірва, а місток. А якраз советські спотворення після 20^x, чи брежневський рецидив русифікації після 50^x – це все повинно канути в безодню під цим містком. Якби того свинства і не було. Щезнути в жахітному мареві советського періоду. Періоду Сатани. Бо не змогло, хоч як старалось, спотворити на московський лад спадкову етнічну психіку Українця, свідому історичної та

національної правди. Одні собі зводять мовно-духовні містки до історичної пам'яті, до Франка, Грінченка, Котляревського, інші – до Інтера. Та коли хтось уже потрапив перед телекамеру та й лепече, що, мовляв, ми не знали, що ми тільки тепер відкриваємо для себе білі історичні плями, ми змінюємо оцінки, ми раніш не вірили, хибно сприймали, ми підлягали загальноприйнятій омані – на милість Богу, не вимовляйте цього ми. Це у вашій голові білі плями, це ви росли ідіотами, – але далеко не кожен ваш слухач. Це ви і не знали, і не хотіли знати, це у вас, у вашій обпльованій дійсності загальноприйнятим є все, що советське, потворне та хамське, це на ваш схиблений „прогресивно“-пролетарський погляд українська культурна еміграція розмовляє *смішною і віджилою* мовою, і це для вашої комсомольської свідомості дивним виглядає „законсервований“ міжвоєнний світогляд. А я тій еміграції кланяюсь в частині, що стосується збереженої мови і культурних традицій, та раджу без комплексів плювати з високого мосту на ваші босяцько-піонерські кпини, панство сучасні відсов'єтизовані ринково-інтернаціональні „патріоти“! Бо невігластво нинішніх скороспечених лінгвістів, редакторів, коректорів часом навіть стає дивоглядним. Під час одного засідання у Львові (29го жовтня 1998го року), присвяченого справам української термінології (назовництва), довелось почути нарікання, що, мовляв, неперехідне дієслово *розважати* в значенні *розмірковувати, розглядати* (якесь питання), *роздумувати, зважувати* (аргументацію), *обговорювати* – є незрозумілим для „студентів“. То нехай студенти і вчать не на „осучаснених“ штампах пролетарсько-номенклятурної лексики, а на оригінальній мові українських класиків. Чомусь поки-що саме викладачі задкують і капітулюють перед олігофренічними фізіономіями поспіхом зарахованих у студенти недоумків з хамськими навиками „ринкового“ виховання, які, правду кажучи, не повинні були отримати навіть шкільного свідоцтва зрілості, зате є великими мастаками круто *розважатися* (виключно в цьому єдиному значенні). Викинемо лексику Франка та Грушевського?

Мову потрібно знати. Не тільки советську, але і українську. Аби Читач зрозумів, що маю на увазі, прошу застановитися на такому-ось семантично-синтаксичному непорозумінні, яке свого часу спіткало редакцію „Поступу“ (30го липня 1998го р., с. 10). Трапилось коректорові речення: „нарід своїм *чином* супроти інших викликає до себе повагу, а не назвою.“ Вихованому у советській лінгвістичній школі коректору (літредактору) і на гадку не

спаде, що слово *чин* може означати *діяння, поведінку*, а слово *супроти* – замінювати вирази „в стосунку до...“, „у відношенні до...“ Він НЕ РОЗУМІЄ наведеної цитати. Він ніколи не зустрічав виразів на кшталт „слово і чин“, „геройський чин“ і т.д. Він не здогадується, що читати повищу фразу слід так: „нарід своїми діями щодо інших...“. Коректор розуміє слова „своїм чином“ як найтривіальніше: „на свій лад“, „на свій спосіб“, а слову „супроти“ невпадат надає змісту „в порівнянні з...“. Після такого „перекладу“ читачеві пропонується синтаксична нісенітниця, яка до того-ж спотворює первісну думку: „наро(?)д у власний спосіб, порівняно з іншими, викликає до себе повагу, а не назвою“. Після третього-четвертого перерхитування останньої фрази збитий з пантелику читач поринає в хаотичні роздуми на тему: „якщо не назвою, то чим?; що це за такий „власний спосіб“, що його мус „порівнювати“, та й з чим і як порівнювати?“ Наштовхнувшись на подібну логічну дурницю і не знайшовши відповіді на своє питання, спровоковане невдалою перебудовою первісно зовсім простої та зрозумілої фрази, – що подумає уважний читач про ступінь притомності автора цитати? Невдала коректура, спотворення змісту трапляються часто. Та наведений випадок хвилює нас своєю першопричиною: для спаскудженого Советами пересічного функціонера від преси українська мова лиш 50-річної давности – мало не „китайська грамота“. Тому він не в силі безпомилково коментувати вже навіть тексти, написані до 1945го року. То як-же він на матеріалі цього лінгвістичного спадку вчитиметься?

Беремо до рук гарну книжку „Призначення України“ („Просвіта“, 1992). Попідрядкові пояснення часом викликають подив: на сторінці 94^й слова автора „зорганізувати осід літаків, поля осіду“ пояснено як „зорганізувати команду, екіпаж, гарнізон“. По-перше, гарнізон – це не екіпаж. По-друге, чому-це упорядник вважає, що для тлумачення довоєнної лексики єдиний шлях – дошукуватися польських коренів? Дійсно, для Поляка „*osada*“ може бути синонімом до слова „*załoga*“, яке передає зміст українських слів „екіпаж“ чи „команда“. В українській мові теж існує слово „осад“, що значить оселю, селище, поселення. Але-ж „осад“ – це ще не „осід“! Обмеженому советсько-українськими правилами словотворення упоряднику чомусь не спадає на думку очевидне походження слова „осід“ від „сідати“. Літаки *сідать* на землю, і техніко-економічна організація злету чи приземлення, побудова *аеродромів* (полів *осаду*), спорудження оселі, бази для їх розміщення – справа коштовна. „Екіпажем“ тут і не

пахне. Та наш лінгвіст цього НЕ ЗНАЄ. Далі, на стор. 148^й слова „зручна наскочність“ пояснено як *наштовхування*. Чи не з причини невдалої асоціації з виразом „наскочити на...“, що є еквівалентом „наштовхнутися“? Але доконаний вид часом має иньше значення, чим недоконаний. Лінгвіст має знати, що „наскакувати“ найчастіше значить „нападати“. Тому „зручна наскочність“ означає *метку агресивність, вдалу нападливість, спритну задиркуватість*, але ніяк не *наштовхування*. Стор. 148^{ма} знову: слово „стежа“ неправильно пояснене як *нагляд* (від слова *стежити*, очевидячки); всім, хто в дитинстві хоч щось читав з міжвоєнної або козацької літератури, відомо, що *стежа* то є: *патруль, розвідка, авангард*. Стор. 237: „змора Києва“ трактується упорядником знову-ж таки на польський лад: *кошмар* Києва. Хоча краще за змістом звучало-б *загроза, напасть, загибля, руїна, погибель, примара смерти* (ми говоримо, „сон зморив“, тобто, *здолав*). На стор. 238^й у фразі „представив проект запобіжливого нападу“ слово *запобіжливий* зовсім недоречно пояснено упорядником як *раптовий*, коли-ж очевидно, що йдеться про напад *випереджуючий*, иньшими словами, *запобіжний*.

Мову слід знати. А ще потрібно хоч наполовину розуміти, про що-ж йдеться в редагованій книжці. Тоді не траплялися-б кумедні каверзи на зразок ось яких „відкриттів“ з історії астрономії („Світ Софії“): „нікому й на гадку не спало-би, що Земля *може бути* центром всесвіту“ – це мовиться про епоху, яка передувала Бруно, Коперникові, Галілеєві, про епоху, коли саме так всі і гадали! (с. 229). Там-же: „Коперник твердив, що Сонце обертається навколо Землі, а не навпаки“. Якби Коперник таке стверджував, то він нікого-б не здивував на той час. Стор. 230: „Кеплер оголосив результати спостережень – планети рухаються по *еліпсоподібних, овальних орбітах*“. А я, від 10^ї кляси і аж до нині, був переконаний, що ті клятні планети бігають *власне по еліптичних доріжках*, а не лиш *подібних до еліпсів!* (овал еліпсом не є).

Мову мало просто знати, коли берешся писати твори, сценарії фільмів, щось подібного, на історико-етнографічні теми. Слід-би перевтілитися у той час, спробувати жити тією мовою. Це важко. А особливо важким стає це завдання, коли людина в особистому житті давно відійшла від коренів; ще важче – якщо ніколи їх не мала. Історія світової літератури знає приклади, коли письменник – на думку спадає Джек Лондон, але він не єдиний, – перебув роки в середовищі, про яке мав намір написати. А тут раптом сценарист береться, скажімо, за українське передвоєнне, чи

навіть феодальне, село, народившись і перебувши усе своє життя в місті! Незлі задуми і навіть непогані їх реалізації ряснітимуть штучностями, які неприємно випиратимуть з тексту. Наступні приклади пояснять, що я маю на увазі, хоча Читач, можливо, і не погодиться.

Левко Боднар у своїй пісеньці мав, напевне, право фантазувати стосовно *кенгуру*, які плодяться у *Занзібарі*, та все-ж приємніше було-би почути, що його цюця тих самих кенгуру *плекає*, а не *розводить*. Говірку муситься насправду знати, не лиш удавати „свого“!

Кіно „Фуджоу“: „врятувати дочку (доньку) – це звичайний русизм, до етнографії не має відношення; у селі ще кажуть *дівчину*, в значенні *доні*; „складний випадок“ – так говорять в місті; у селі кажуть – *тяжкий, прикрий, путаний трафунок* – синонімів багато. На жаль, я ніяк не можу претендувати навіть не поверхового знавця, але певним, часом ірраціональним, відчуттям дисонансу, штучности, – наділений. Чого і Читачеві щиро бажаю.

„Бачиш – *дельфіни*“: чи сто років тому дядько зі степового українського села вмів таке слово?; „кому сказав?!“ (до кого кажу); „так завтра Різдво“ – природніше: „та-ж завтра...“; „побалакати з *порядною* людиною“ – непотрібний полонізм: в українському (не-галицькому) селі частіше кажуть „з *чесною* людиною“; в Галичині могли-б сказати „з *порядним чоловіком*“. Але частіше трапляються ідіоми „*порядний злодій*“ та „*порядна курва*“.

Фільм „Царівна“: „стріляли ось тут *рядом*“ (поруч); зізнаюся – не порівнював з текстом О. Кобилянської, але-ж і режисер міг-би пощадити слухача, задля цього навіть відступивши від оригіналу...

Фільм „Крик трави“: „*розверни* руку“ – так дійсно може висловлюватись дитя сучасного міського бомонду, а от сільська чарівниця рекла-б якось простіше, наприклад – „*виверни* долоні (догори)“; ще: „*розслаб* пальці“ – напевне, менше випирало-б штучністю: „*ослабі* пальці...“.

Фільм „Атентат“: „*давай* заходь, *давай* швидше“ – у нас перед Советами ніхто не говорив „*давай*“. Можна було почути – „*бери-но* заходь“, „*скоріш* рухайся“. Подібне зловживання словом *давай* зустрічаємо і у фільмі про Роксолянну Рогатинську: „*давай* розгортай вітрила“, „*давай* відпливай“, і т. д.

Фільм „Дитя на ймення Ісус“: „Ти *за малим* не помер“ – ми кажемо „*мало* не вмер“; „я *приведу* козу до колодязя“ – наш хлопчина рік-би: „відведу“, або „заведу“.

Ще важче писати ретроспективно-гумористичні пародії передвоєнною галицькою говіркою. Ясна річ – перший, хто в цьому ділі ризикує зазнати критики, хоч і прихильної, – пан Марциняк зі львівської „Ратуші“. Мені завжди чогось бракувало, аби вчитуватися в оповіданка п. Марциняка аж так гладко, як, скажімо, ковзає голий задок мокрими кахлями європейської підлоги декотрих магістратських виходків (не всіх). Не так гладко. Часом визирає гостра арматура. Хоч і не густо, та все-ж...

Пан Марциняк описує, як п. Стефа *добираласі* (підбиралася, доходила) до *чолки*. Попри те, що мені мама з татом, коли водили до фриз'єра, дозволяли залишати на голові *гривку*, а про *чолку* я взагалі не здогадувався, є ще одна справа: при всій суржиковості галицької говірки, зловживати „сіканням“ у формі часток („лишив-би *сі*“, „мені то *сі* не подобає“, „буде *сі* називати“) – заборонено всім і кожному, і за всяких обставин. В кожних пародіях є певна межа пристойности. „Сякати“ можна, „сікати“, принаймні у такій підкресленій формі, – не дозволено!

Навертаючи до пародійности п. Марциняка, було-б усе ідеально, якби кумедні полонізми, германізми, і просто львів'янізми час від часу не наштовхувалися, як на дишель, на зовсім не кумедні сов'єтизми, яких в ту епоху ніхто не знав і не вживав. Така фальш заважає. Приклади: „*по радіво передали, що...*“ – як на мої вуха, ліпше-би чулося таке: „радійо казало, жи...“; „мусив *здатисі* до полону“ – „віддатися до неволі“ – саме так я чув від своїх рідних в оповідях про Першу Світову; „пані Стефа, як то учула – *зразу* в крик“ – „як те учула – впала в крик“; „я вам *поможу спину* помити“ – „*плечі* помити“; „живцем *зняли* шкіру“ – стігнули, здерли; „*давайте* на еміграцію скоріше“ – „їдьмо вже скоріш, швидше...“ („дають“ на церкву).

Декотрі знову вирази, хоч і не є сов'єтизмами, є, зате, штучними: „*постригти* чоловіка“ – підстригти; „зобачила *картину*“ (не *малюнок*, лиш *якесь* дійство) – у нас казали „*сцену*“; „*жилізні* ноцники“ – я в дитинстві мав *бляшаного*; слова „*манікюрними* ножницями“ пані Стефа мабуть-би не вимовила – я ще й досі мовлю „ножичками для нігтів“; звідкіля взялась „*калужа* в Чугуносах“ – я подивляю, бо за моєї пам'яті там була *баюра* (*калабаня*); пан Марциняк лапав *гарачу* воду – чому не *горичу* або *горячу*?; „я

пробував прикрити встидні місця на тілі“ – моя бабця сказали-би інакше: „силівся-м затулити „природжене“ шкарпетков“; „і за то, що ми такі дурні“ – „і за те, жи ми...“ (може, це справа смаку, але для мене є милішими „те“, „жи“, „ся“ ніж „то“ і „сі“; фонему „що“ вміють правильно вимовляти або лиш етнічні Бойки, або прискіпливо-культурні люди – пан Марциняк не мав-би вміти); „пані Стефа відкрила незамкнуті двері“ – відчинила; „надходить теї ночі“ – сеї (теї) ночі; „два дні по тім затемненні“ – по тім затемненню, і т.д.

БОЛОТНА ЛІНЬ: ПЕРСПЕКТИВИ УГОДНИЦТВА

Задля справедливости слід визнати, що часто причина казусів, які волаюче свідчать про непрофесійне ставлення окремих лінгвістів до своєї роботи, лежить не так у невігластві, як у... мамоні. Бо якщо визнати доробки 20^x років та доробки діяспори, то виявиться брак кваліфікації, щоб їх *продовжувати*. Таким чином, вся українська пост-советська школа залишиться без роботи. А, відповідно, і без мамони. Куди вигідніше нашвидкуруч скапарити що-небудь під черговий „україно-відродний“ фонд, видати такий-собі словничок на основі механічної суміші матеріялу, по-часті переписаного від Советів, а по-часті украденого у діяспори, подававши іще й своїх „кальок“ з російської, – і ось готова чергова „компромісно“-патріотична праця, за яку платять гроші, і на якій **виховуватимуться наші дітлахи**. Напрочуд мало серед нових словників зустрічаємо таких, що їх укладачі дійсно сповідують найважніший для кожного Українця принцип „Геть від Москви!“ Ніколи не погоджуся із заспокійливими та „врівноваженими“ аргументами, що, мовляв, мова налагодиться, лиш для цього *потрібен час*. Час грає проти нас. Коли вчора ми-б мали викорінювати *традиційні* русизми, коли сьогодні ми вже скаржимося на обвальну русифікацію, – внаслідок ринкової „незалежності“, – то завтра неодмінно опинимося в ситуації, коли НАШУ мову прийдеться просто-таки *створювати наново*. Але створювати не буде кому – приклад відродження гебрейської мови нехай не породжує ілюзій. Новонароджене капарське слово, яке звучить із-за позирала домашнього телевізора, западає дитині у свідомість нині. І поки вдасться викоренити якийсь один „інтеризм“, десять нових міцно вrostуть у поглинаючий ґрунт дитячої мовно-рефлекторної понятійної системи. В цій справі кожен напів-захід спрацьовує противно до задуму. Шкідливою є думка, що строга мовна цензу-

ра збунтує реклямодавців чи видавців. Облудний „захисник“ має силу чавити податками, не платити пенсій, вкорочувати фінансування гуманітарних та наукових програм – все безкарно; доходить до політичних убивств, „генпрокуратура знає все“ („Поступ“, число 25(469)) – і має силу все приховати; суд, як ніде у світі, – в прямому підпорядкуванні Адміністрації, смертна кара, всупереч вимогам Ради Європи, дозволена і виконується в кожному окремо взятому відділку міліції... і в цій ситуації *Pan i Wladca* „не має сили“ перекинути з десятків партачів на иньшу роботу, яка не пов'язана з прилюдною артикуляцією звуків у етері, – щоб не в'янули людські вуха від інтер-наречія; „не має повноважень“ наступити на горло смердючій рекламі, конфіскувати російсько-мовну порнографію, і т.д. Жили раптом затонкі? Хотіти треба. Коли Совети посилали спеціаліста до Центрально-Африканської Республіки, наприклад, людину за два місяці підготовки могли навчити чужої мови! Уявімо, що йдеться про німецьку і французьку мови. Хто у Франції дозволить, щоб диктори провадили висилання на німецький лад напів-французькою ламаною мовою? З німецьким акцентом. А в Україні все можна! Недавно мені довелося почути від амністованого Президентом молодого рецидивіста з дрогобицької 40ї зони: „Что такое Украина? Украина, это беспредел“.

Українська мова – ще не санскрит. Учите ідіш, вивчаєте американський суржик – можете вивчити і правильну українську. Другим фальшивим оправданням є „всемогутня“ недоторканність нікому не підлеглої реклами. Раз, що настирлива реклама, як така, вже є порушенням людських прав глядача (котрі ми так шануємо). І ось чому: я хочу, щоб моя держава, задля якої я постійно недоїдаю, оберігала мене від гидоти. Думаю, що маю на це право. У Франції на загально-національному каналі реклама заборонена. По-друге, чому-це на реклямодавців не повинен розповсюджуватися закон про чистоту мови? Адже над иньшими виробниками та продавцями простягається караюча десниця служби санітарного нагляду чи сертифікації. Може, гнила солонина небезпечніша від прокаженої русизмами мови? Коли Українець згнів культурно, то який сенс його годувати свіжим салом? Третя шкідлива, але поширена „пересторога“ стосується реакції „Сходу“ на правильну українську мову. Мовляв, вибираймо слова, ближчі до „понятных“, бо в противному разі на нас розсердяться. То це неправда. Коли мати на увазі щирого Кацапа, то йому байдуже, яку мову вивчати (краще сказати: НЕ вивчати, – при сучасній „жорсткості“ урядових вимог). Те саме стосується і в пень змосковщеного зем-

лячка. Чи вивчати стопроцентово українську, чи на 25% змосковщену – однаково вивчаєш як щось нове, чуже, для декого вкрай неприємне, а ті 25% подібності до „общепонятного“, навпаки, можуть ще й утруднити вивчення, внісши плутанину: де, нарешті, можна скалькувати з московської, а де таки не дозволяється? Коли-ж говорити про Хохла, то певним є одне: не від галицького акценту Хохла нудить, а від галицької запопадливості. Східняк з цікавістю сприйме нове, навіть революційне, але з огидою відвернеться від усього такого, що попахує запобігливим крутієм солон'яного патріотизму. Цього галицька „інтелігенція“ не розуміла ніколи, і саме ця козацька відрубна чистота нелюба для наших вічних середино-наполовинників. Сила імponує завжди, навіть якщо це „лише“ сила волі. Толерантність імponує лише в тому випадку, коли це толерантність сильнішого в стосунку до слабого. У нас пропагують иньшу, гидотну „толерантність“: упослідженого до свого кривдника, слабого до сильного, скромного до нахаби, обкраденого до злодія.

ВЧЕНА ТУПІСТЬ

Найбільшу недовіру до можливостей рідної мови зустрічаємо, як не дивно, у людей вчених. Часом закрадається сумнів – а чи не є славнозвісний „патріотизм“ галицької „інтелігенції“ всього-лиш звичайнісіньким американофільством (в кращому разі; полонофільством – в гіршому), замаскованим під москвофобію. Декотрі панове, такі сміливі в деклараціях політичної самостійності, нанівець втрачають певність, як тільки мова заходить про самостійність лінгвістичну. Не лише втрачають певність, але перетворюються, мимоволі, щоправда, у закостенілих прихильників накинutoї Сове-тами науково-технічної термінології, дурнуватою правопису, управлінсько-бюрократичної лексики, т. зв. „нормативної“ мови. Глухим муром стоять різноманітні редакції, наче й досі відчувають подих „контролюючих“ органів. Контролюючих від українськості, від навернення до властивої мови, від свободи скинути деформуюче-неприродний русифікуючий панцир. *Не хочуть* скинути. Звикли. Дописувач, автор, який намагається якось боротися зі совковою „нормативною“ лексикою, в особі редактора (ясна річ, „патріота“ – иньших в Галичині не є) часто наштовхується на свого завзятого противника. На жаль, не тільки в особі редактора. Українська „революція“ не скинула кайданів з душі чиновника, урядовця, канцеляриста, не вдихнула творчої свободи і, тим біль-

ше, відваги у вишколений Советами, скалічений, позбавлений будь-якої самостійності лінгвістичний закуток його скам'янілого інтелекту. Скільки здивування, заперечень, недовіри, непевности, заздрісного сарказму або відкритого висміювання зазнає сміливець, що наважився вторгнутися у святі границі номенклатурної термінології, порушити інтелектуальну дрімоту трафаретної лексики пост-совкового чиновника. Спробуйте подати своєму начальникові на підпис, скажімо, „Довірення“ замість „Довіреності“, „Подання“ замість „Заяви“ (на „Заяву“ Чехи кажуть „Жадання“), „Звідомлення“, „Виказ“ замість „Ведомості“, „Спис“ замість „Списку“... побачите, що буде. Напівписьменна, але на 100% самовпевнена секретарка спочатку корчить міни, зауваживши свіжу і незрозумілу для її радянсько-університетської голови мову, а далі береться нахабно вчити вас канцелярської мови. Лінгвістична тупість такої секретарки поступається своєю всеосяжністю хіба що мовному ідіотизму її високого начальника. Одного разу суддя районного суду звинуватив мене в тім, що я погрожував Високому Суду, – саме у такий спосіб „зрозумівши“ мою усну заяву про деякі „застереження“ з мого боку. Совковим мізкам не збагнути, що в людській термінології „застереження“ означає „резерва“, сиріч зауваження, умова, передумова, але аж ніяк не „пересторогу“ чи попередження. До питання так званого *лінгвістичного яничарства* ми ще повернемось.¹

СОВКОВИЙ НАЦІОНАЛ-КАЛАМАР

Голова обласної ради, корінний галичанин, дисидент і націоналіст, на 99% переймає мову свого попередника: запроданця, комуняки і бюрократа. І ось з-за трибуни „Першого демократичного“ лунає: „до нас *поступили* (надійшли) *слідуючі* документи...“ Повною зневагою до особи слухача і нехтуванням усякою пристойністю звучить в устах доповідача вислів на кшталт „...розпорядженням від нуля п'ятого нуля дев'ятого *вмінюється* (ставиться) в обов'язок...“ Невже у родинному колі цей бюрократ теж оголошує дружині та дітям, що вони відбувають (чи *відправляються?*) на курорт, скажімо, „нуль третього нуля сьомого поточного календарного року“? А слухачі в залі засідань – це вже не люди? Їх поважати не потрібно? А показати, що сам доповідач свідомий того, що це є таке „нуль п'ятого нуля дев'ятого“, показати, що він

¹ Гляди сторінку 220.

має в голові мізки і ними ДУМАЄ, коли відкриває рота, а не тарабанить непотріб – цього не слід показувати? А проста естетика добре вихованого джентльмена не обов'язкова для українського урядовця? Не відстає і коментатор радіо: „...ліцензія від двадцять третього нуля другого...“ – що, слухач радіо іще людина, чи вже перетворився ув обчислювальну машину? Диктор, коли тарабанить написане, може і не є в стані одразу перекласти „нуль другого“ на людську мову, тим паче, що нашого диктора цікавлять зароблені гроші, а не те, чи слухач устигне второпати і запам'ятати дату якоїсь-там ліцензії. То пощо взагалі щось подібного вносити до передачі? А найкраще, щоби недоумок, який пише текст для диктора, потрудився перевести деякі розрахунки, і виразити число „нуль другого“ словом – назвою відповідного місяця. Розрахунки, очевидно, непрості, і займуть шмат часу в людини, яка не вміє назв українських місяців. У дитинстві, коли мене хотіли сильно настрашити, батько говорив приблизно так: я тебе так „виперу“, що російські місяці запам'ятаєш. Для Кацапа, підозріваю, така сама проблема з українськими місяцями. Другим характерним прикладом зневаги до слухача є називання чисел з десятковими знаками: „російська армія налічує один і дві десятих мільйона солдат і буде скорочена на триста тисяч“ (новини національної радіоточки, 9го вересня 2000го року). Пересічна домогосподарка знає слово „мільйон“, і з певними зусиллями зможе уявити собі, що то є триста тисяч; але сумніваюся, чи їй вдасться, не відстаючи від скоромовки диктора, швиденько відняти в пам'яті від 1,2 млн. число 300 тис. От якби диктор не полінився сказати „мільйон двісті тисяч“...

Чиновник забуває, що людство розвивається для тієї мети, аби колективним розумом упізнати Божественну красу. А краса – в різноманітності та порушенні симетрії (досконалості). Тобто, краса спирається на присутність елементів „недосконалості“ в матеріальному образі Божественного (досконало-ідеального) шкіцу. Тих самих „недосконалостей“, сама можливість, навіть необхідність існування яких передбачена в Божественному Задумі. Тому так важко наблизити створені машиною форми до форм життя, – що машина мислить трафаретно, яким багатим не був-би цей трафарет. Гляньте на квітку, на своє тіло (якщо ви чоловік – можете оглядати жіноче тіло), погортайте словник живої мови – ви переконаєтесь, що завжди знайдете щось такого, чого бракуватиме навіть в найдосконалішій копії, створеній за логікою машини. Так от, тупий чиновник про це не думає, йому усе і завжди має

бути „однаковим“, нехай навіть і бридким, тільки-б його улюблений машиновий мізківник зміг „автоматизувати“ обробку бази даних. Чиновник живе не для людства, він живе для машини, і він прагне ціле те людство теж перетворити у придаток до машини. Тому, між иньшим, нас змушують перетравлювати такі задурманючі мозок дебілізми, як, скажімо, „*вогнегасник хімічний пінний*“ замість „*хімічно-пінний вогнегасник*“; „*фургони автомобільні*“ замість „*фіри до автів*“ – радіо-оголошення, 13го листопада 2000го року, 12⁴⁵; „*одіяло стьогане*“ замість „*стібана ков(л)дра*“; „*свічки парафінові декоративні*“ (оце вже зовсім задом наперед написано!) – „Поступ“, 2го червня 2000го року разом з ВАТ „Галичина“; „*труби каналізаційні з ПВХ*“ (може, каналізаційні труби з полівінілхлориду?); „*колонка газова*“ – це так 23го червня 2000го року нас учила назадгузь читати газета „Наше місто“; „*Паска святкова*“, замість „*святкова паска*“ – книга „Закарпатські печива“. Чому українські броварні продукують „*пиво світле*“ або „*пиво темне берегівське бархатне*“ замість *темного оксамитного пива*? Чому ВАТ „Калузький харчовик“ годує народ „*арахісом соленим*“ замість *соленими горішками*? Очевидно, якомусь каламарному недоуку не смакує „*ясне пиво*“ (говоримо „*ясно-жовтий*“, а не „*світло-жовтий*“; „*ясен коровай*“, зате „*світлий (великодний) тиждень*“). Декому простіше вимовляти неприродне словосполучення „*решітки дверні*“ замість „*грати на двері*“, „*тара скляна*“ замість „*скляна тара*“ („Додаток“ до розпорядження голови облдержадміністрації від 3го березня 1999 року № 241) – так, наче для комп'ютера у якомусь-там задрипаному пляновому відділі якогось ідіотичного підприємства має значення, чи вздовж першого слова назви товару клясифікувати продукцію, чи вздовж другого! Свого часу у всіляких-там „*ведомостях*“ при переліку предметів чи товарів ставили іменник на перше місце з тією метою, аби *дівочки* на *щотах* відповідно до алфавету підбивали ціну продукції – легше відшукати потрібну назву, коли вмієш алфавіт. Сучасні *дівочки* послуговуються виключно компютером, ані алфавету, ані таблиць множення не пам'ятають, – властиво, ніколи не вивчали, – то пощо силувати „*солон'їну*“?! У висиланні „На теми дня“ 3го квітня 2000го року радіо заохочувало читачів надсилати листи з поміткою „Птах 2000го року *Лелека Білий*“, хоча кожна людина при здоровому глузді напише „Білий лелека“.

Патріотична бюрократія дивна, неповторна і заслуговує окремого дослідження. Тут можемо собі дозволити тільки окремі

приклади. При вулиці Франка (Іван Якович *абсолютно певно* осміяв-би це краще від мене) під номером 55 висить вівіска „Львівморепродукти“. Звичайний неосвічений хлоп зі села надряпав-би щось на зразок „Морські харчі“ і мав-би сто-відсоткову рацію! Львівський-же чиновник демонструє тільки одне – що він позбувся глузду ще перед тим, як навчився писати. Я не відвідаю подібного склепу, щоби-м мав повік забути смак риби, але... склеп процвітає! Що сумно свідчить про нашу з Вами „інтелігентність“, панство львів'яни.

Під мудрим керівництвом батьків української залізної дороги, від галицько-патріотичного залізничного двірця (який чомусь зветься *ЖиДи-Вокзалом*) *відправляються* поїзда. Подорожні (пардон, *пасажири*) купують російсько-мовні квитки; в найкращому разі – двомовні; не подумайте, тільки, що українсько-французькі, як прийнято в любій серцю Європі. Останній подарунок-„відхідняк“ Лицаря Львівської залізниці: двомовні оголошення про відбуття потягів до Мінська, чомусь, правда, зовсім не державною білоруською мовою. Може, хто з читачів бував за кордоном, то хочу спитати, чи Поляки оголошують по-французьки, коли потяг відходить до Берліну? Як собі пригадую, – не оголошують *навіть по-німецьки!* Хочеш – всідай, хочеш – залишайся, але те, що ти є в Польщі, – добре зрозумієш і запам'ятаєш. Те саме в Чехах... ВСЮДИ у світі. А ще Галичина каже, що вона Європа. Дзуськи. І не шукаймо причини ні в Москві ні в Києві – зазирнімо краще в очі Лицарям. Що Лицар не тільки не був білоруським патріотом, а ще й зневажав Білорусь – Бог його судитиме. А от за московський патріотизм здало-б ся ще і на грішній землі покивати пальцем. Та місцева влада таких „дрібниць“ не помічає... Автобуси *дальнього слідування* (далечинні, далешні, дальньої дороги, просто *дальні*) не від'їжджають, а теж обов'язково *відправляються*. Львівське Трамвайно-тролейбусне управління запровадило новий взірець вівіски для трамвайних зупинок, опаскуджений написом про „*час відправлення*“ трамвая(ю?!). Чи не легше було написати „*години від'їзду*“ (відбуття, відходу)? Що заважає у львівських приміських електричках навчити машиністів оголошувати українською мовою „*поїзд прямує до станції Дрогобич*“ замість советського огидного штампу *слідує?*

Вівіски ще советського зразка надійно вмуровані у психіку ще советського „начальника“, і, відповідно, – в новенькі мармурові панелі відремонтованого львівського залізничного двірця: вихід *в місто* (має бути *до міста*); *напрямо́к* (напря́м); *відправлен-*

ня. Ви, панство Міська „Націоналістична“ Влада, **освячуєте кацапізм** блиском новеньких гранітних переходів львівського двірця, який у Вас, панове сини репресованих націоналістів, чомусь називається *вокзалом*. Ось що Ви виробляєте „заради“ Неньки.

Чиновник не тільки не має загально-інтелігентної кваліфікації, він ще й категорично відмовляється думати і помічати місця, де би можна було допомогти рідній мові розквітнути. Ось бачимо напис на віконці львівської пошти: „приймається оплата“. А поруч – „прийом *платежів*“. Чи не природніше та й гарніше звучало-б „приймання *плати (оплати, оплат)*“?

Газета „Наше місто“ – невичерпне джерело чиновницько-офіційних перлів термінології – вміщує оголошення про „*лічильники* газу та води“. Слово це хороше, та людську мову можна ще й урізноманітнювати: *газоміри, водоміри*... Потрібно любити мову, та й поважати в читачах і клієнтах *hoto*, навіть трішки *sapiens*, а не розраховувати виключно на худобу! За число 23^е червня 2000го року в цій-же газеті знайомимось із „Положенням про ... справляння податків“. Чи не могла-би Міська рада Центрополісу Відродження Української Культури видумати щось ліпшого замість кацапського „Положення“? Наприклад, *уклад, устава, усталення, установа, уложення*... Якась ближче мені не знайома пані Валентина Іванівна, доповідач на пленарному засіданні Верховної Ради, о годині 13⁰⁵ 10го лютого 2004го року переймалася становищем *бездоглядних* дітей (недоглянутих, себто). Радіо „Ера“ бідкається, що деякі області зостались *знеструмлені*: я це відношу не до фактору змосковщення, лиш до фактору розумової неповноцінності відповідального чиновника від енергетики: нормальна людина скаже просто – *без струму*; „у Сумській області осталися *знеструмленими* 126 населених пунктів“ – радіо, 13го листопада 2000го року. *Обесточенный* – це є російський каламарний термін. Український міг-би, коли-б то охота, нічим кацапського терміну не нагадувати. Біда, що вся „незалежно“-українська бюрократія – вихідці зі советського хліва. Наша-ж „інтелігенція“ їх просто мавпує, замість подати приклад свіжої лексикографічної думки. Тому подібні дурнуваті конструкції стають офіційно вживаними в середовищі спровофаних міністерських каламарів.

Сумніваюся, до речі, чи нинішній пересічно-високий керівник зміг-би правильно назвати всі шість, властиво, сім відмінків іменників його-ж рідної мови. Про дієслівне керування вже промовчимо. Переважна більшість почесних гостей пияцьких

презентації (обказів, ознайомлень, заводів) спотикається вже на другому слові: „Шановні пані“ ... чи пані́?. Думаймо.

РЕФЛЕКСИВНЕ САМОНЕХТУВАННЯ

Стандартна, якась „задньо-залежна“ недоумкуватість високопоставлених чиновників призводить часом до прямої (хоч і несвідомої) пропаганди меншевартости. Поширеною є звичка самопринижуюче додавати прикметник *український* там, де він аж ніяк не підкреслює ні виключности, ні значимости, а навпаки – ставить оце „українське“ в один ряд з чужим, та й то десь далеко позаду, серед сіроми. Для Англійця завжди очевидно, коли мова заходить про Королеву, що йдеться про його Королеву. Взагалі, коли йдеться про щось не-англійське, спеціально додають слово „континентальний“. І це „континентальне“ завжди, якщо не гірше, то, принаймні, вважається не зовсім повноцінним. Диктор французького радіо, коли повідомляє, що Президент подався на Південь, не додає, як у нас прийнято, що це був український президент, і що він помандрував саме на український південь. Бо поважаючи себе Француз не дуже свідомий того факту, що іще є президенти в інших народів, і що не весь Південь належить Франції. У нас, навпаки, співають не просто народних пісень, а всього-лиш „українських народних“, вдягаються не у народні строї – єдині можливі народні, або просто в українські, а всього лиш „українські народні“ (вживання двох уточнюючих прикметників завжди применшує загальну значимість); передбачають погоду не на Заході, який не мав-би бути чимось іншим, як лише, і тільки, самозрозумілим Західним Краєм самоочевидної Держави, а, все-таки – на заході якоїсь-там України. І так до безконечности. Наче житель України не пам'ятає добре, яку державу замешкує.

ДЕЯКІ МЕХАНІЗМИ

Нація в етнічному розумінні ще не утворилася, і швидко це не станеться...

(слова Президента України,
„Поступ“, 18го січня 2000го року)

А я є хто?

(Р. Мацюк)

Простий і очевидний висновок, який випливає із зауваження Президента, що *нація не утворилася і швидко це не станеться*, гласить, що нація в Україні утвориться тоді, коли вимруть етнічні Українці, а їх місце займе Інтер. Єдина утіха для Інтера – що „станеться це не швидко“. Бо Інтер не вміє і ох як не любить розкидати вилами гній в полі, щоб родив смачненький білий хліб. Але, як кожна розумна популяція, – він готується. І перша справа в цій підготовці – навчити ту частку української „етнічної нації“, яка все-таки має вижити для праці в полі, – розуміти панську інтерівську мову, і, в цілях державної безпеки, – жодної иньшої. Мова – це не тільки російська чи англійська абетки, мова – це також набір безумовних рефлексів, як-то „не гальмуй – снікерсуй“, „Таллер – свій серед своїх“, „вгамуй спрагу“, „хто дуже хоче ще...“, „дірол без сахара“, „люблю тебе, бажання смак“, „скажеш, важко мене задовольнити?...“ і безліч подібних. Але ми обмежуємося тут справами лінгвістики, не тваринних відрухів (рефлексів).

ВІДІБРАТИ НАБОЖНИХ

Один, отже, підступний спосіб свідомої, навмисної, русифікації – це є лексика російської церкви в Україні. Виявляється, що то є недоторкана область, непідлегла критиці, область, яку не дозволено „осквернювати“ українськими перекладами: *колокольня* (дзвіниця) – Р. Писанка; за *переданням* (рос. *преданием*, укр. *переказом*) – висилання „Відкриваємо біблію“; *розпис алтарів* (вівтарів) – „Візити“; до гроба Господнього, де гроб, немає гроба – дитяче релігійне висилання; напередодні різдва Христового – Неля Зухова з Мюнхена для „національного“ радіо, 16го грудня 2000го року; *мати настоятельниці* (ігуменя, настоятелька) – телефільм „Загадкова жінка“; вам доводиться, *матушко* (матінко); люди *говіють* (постять); як на ваш погляд, *матушко* – всі три приклади з радіо-висилання „Благовіст“, 10го червня 2001го року, 15²⁰.

Україномовне молодіжне християнське висилання „У колі друзів“ передає україномовну-же релігійну пісню, в якій співачка підкреслено налягає на м'яке „і“ у слові „Алілуя“ (по-укр. вимовляємо „Алилуя“) – це на знак, що Господь ні хохляцької ні бандерівської вимови не сприймає... Або такі слова пісні: „я кажу душі *бодрися* (бадьорись) – те-ж радіо-висилання, 9го серпня 2004го року. Телевізія удосвіта заповідає про день святого Георгія, але про Юрія чи Юра – мовчить; на Подолі розташована, виявляється, зовсім не церква Покрови, а якась „*покровська*“ ... („Кольоровий світ“, радіопередача 10го жовтня 2000го року). З иньшого боку, християнські звертання, вирази, поздоровлення ідіоматичного характеру підміняються якимись інтер-юдаїзмами: замість „Христос воскрес“ переважно малюють „З різдвом христовим“, замість „Веселих Свят“ – „Зі святами“, і т. п. В українському селі українську церкву власними руками будує *батюшка* (висилання „Надвечір'я“ від „Громади“, підготував Сенчило). Той-же „батюшка“ дає інтерв'ю українською мовою, читає казання (проповіді) українською мовою, але відправа і церковні пісні – рафінованою кацапською. Як за часів сталінської „українізації“: тоді рекомендували послуговуватися рідною для аборигенів українською мовою в інтересах комуно-СССРівської пропаганди, сьогодні-ж – в інтересах ринкової інтер-кацапської заглади усіх залишків українства. І щось подібного у вказаному репортажі безсоромно пропагується. Радіо „Європа-центр“ у Світлий вівторок передає запис дикунських „плясок“ з викриками „*Кристос воскрес(e,u)*“ в якомусь напастливому, підганяючому, абсолютно чужому для Українця ритмі. (дві півноти, шістнадцятка, вісімка, дві чвірки; або: дві шістнадцятки, дві чвірки, дві половинки), характерному для балалайкових купецьких оргій на празникових помостах Великого Новгороду. Має це у них називатися Хресним ходом. Читачу воно нехай навіює його власні асоціації, щождо мене, то невиразне прикінцеве „e-u“ у заклику „*воскрес(e,u)*“ викликає дивну незатишність, пов'язану чи то з непевністю (*воскресé*, чи не *воскресé*?!), чи, швидше, з наказовим способом дії (Христе, *воскресни!*), який нагадує примітивну забобонність дохристиянських ритуалів круг дерев'яного божеська...

ВІДІБРАТИ ДІТЕЙ

Область релігійна – не єдина, у якій нишком переводиться підступна інтернаціоналізація. Другою є освіта і культура. Дітей у

школі вчать виголошувати *спіч* (стислу промову, коротке слово – це поради методиста (!) у висиланні, присвяченому проблемам дидактики); у львівській школі „Любисток“ (!) обирають *мера* кляси (замість *старости* – львівські теленовини 5го жовтня 2001го року); молодь запрошують до *бизнес-центрів* (ділових осередків); дітлахам зі шкільного гуртка танців до душі припали не Аркан, Шевчик, Рибка, Горлиця, Метелиця, Гайдук, Дудочка, Запорожець, Роман, Катерина, коломийка, козачок, не хороводи – веснянки, гагілки, „журавель“, а грецькі „сіртаки“. Підліткам організують клуби для казкових ігор – але не про Котигорошка, не за „Енеїдою“, не за творами Андрія Чайковського, не за сценарієм „Лиса Микити“ чи казками для дітей Ігора Калинця – а за творами R. R. Tolkien^a. Замість на творах Марійки Пігір'янки, „Студія 5“ виховує дітей на перекладах Інтера Маршака. Зрештою, чого можна домагатися від когорти ведунів та ведунок, котрі самі виховані не на „Абу-Касимових капцях“, „ковалі Бассімі“ чи „Маленькому Муку“, а на Мойдодире, Дяде Васе, чи інтервіршиках типу „все профессии важны, так как все они нужны“. Трагікомедія в тім, що, коли інтер-заведій намагається дітям зачитувати якого-небудь віршика про вибір професії, нічого іншого, окрім віршів Маршака, цьому вихованцю Великого советського *детдома* на думку не спадає, і спасти не може, а тим часом проклятий реглямін вимагає говорити осоружною хохлятиною. Ось дітлахи і чують: „всі професії важливі, бо всі вони потрібні“, а до цього коментар: „саме так можна перекласти вірш Маршака“. Є якась рима в наведеному вище імпровізованому перекладі? Які відчуття про неоковирну, але набридливо-настирливу „солов'їну“ зринуть у глядача вистави „Студії 5“, який, скоріш за все, знайомий-таки з цілком незлим російським оригіналом? Відчуття огиди до української мови? Напевне, аж так далеко не зайде. Найшвидше, слухач обмежиться єхидною думкою, що, як не крути, а рогульський Хохол без Великої російської культури, як без Бога, – навіть до порога не дотягне.

На „Студії 5“ у юнацькій забаві Фант-лото співали одного разу при підтримці спонсора „Арго“: Каріна Плай, Ольга Сумська, Оксана Хожай, Ірина Білик. Ірині Білик дозволили співати українською мовою. Мушу признатися, що ім'я О. С. мені мимоволі пригадує певну романтичну історію. Що-ж, якщо це дійсно сценічне псевдо, під яким схована Національна героїня, славна Захисниця України, Змора Турецької імперії і Пострах гарему, то дивуватись нема чого – після турецького полону братня російська звучить

майже як рідна... Судячи з оголоски на радіо (1го грудня 2001го року) українська героїня дійсно перемахнула до нового гарему і тепер серіально „знімається (!) на каналі Інтер з «Бездельниками»“. Я тут взагалі боюсь набалакати дурниць, тому жодних імен критикувати ніяк не буду. Але окрім імен (справа свята і приватна) в артистів бувають сценічні псевдоніми, з якими вони виходять під град критики – часом прихильної, часом – менше. Псевдонімів я критикувати теж не вибираюся, а от смаки публіки – залюбки. У нормальній публіки Оксана Хожай мала-б успіх лише в тім випадку, якби співала українською мовою. Тоді її спів прекрасно гармоніював-би зі сценічним іменем, оскільки „Оксана“ – гарне українське ім'я, про грецьке походження якого ми вже давно успішно забули, а „хожай“ – глибоко народна назва мішка, з яким мандрують. Перед Кацапами, виконуючи російські кавалки, співачка мала-б користати з якогось сценічного псевдоніму, наприклад, Сюша Котомка (*Цецилія Рюкзак* особливо сподобалось-би інтерівській аудиторії). Імпресарію повинен такі тонкощі враховувати, якщо йому милий успіх перед нормальною аудиторією. На жаль, наша аудиторія за своїми смаками дещо дивна... З Каріною Плай складніше. Знову-ж, перед нормальною публікою жоден, не позбавлений глузду, менеджер цю співачку без псевдоніму не випустив-би. Бо дунсько-норвежське скорочення імені веселої Катерини, зіткнувшись з назвою верховинської стежки (плаю), могло-б у декого викликати несподіване здивування, яке недобре вплинуло-б на сприйняття пісні... якщо пісня українська. Щождо особистих смаків, то мені в забаві „Фант-лото“, окрім Інтернаціонального шабашу, сприймати взагалі не було що. Незважаючи на милу недоречність україномовної Ірини Білик.

ГУМАНІЗМ, КОСМОПОЛІТИЗМ, ЧИ ЗРАДА?

Третя область, в якій самовіддано трудяться українські русифікатори, – пропихання космополітичного лібералізму. Лібералізм є добра справа, поки панує мир. В Україні миру не було і немає. Точиться війна, яка лиш в певних історичних часах прибирала форми збройного конфлікту. Переважно війна протягом віків була назовні „холодною“ (але далеко не безкровною). Війна за ковток повітря для „етнічної“, як висловився Президент, нації. Під час війни дуже небезпечно плутатися поміж абстрактними і конкретними засадами. „Я-б остерігався кожен випадок переходу українця на російську мову розцінювати як національну зраду“ –

М. Попович, „Експрес“, 6го – 13го липня 2000го року. Мушу признатися, що навіть *постійне* користування з боку Українця російською мовою десь там, де він не чув української від самого народження, – мене не разить. А ось у місті Львові кожне російське слово в устах Українця Є ЗРАДОЮ! Військовою зрадою в умовах жорстокої війни. Москаль не повинен мати жодного сумніву в тім, що мова найжорстокішого, найпідступнішого політичного, етнічного, культурного руйнівника і споконвічного окупанта, принаймні тут у Львові, є табу. І досягається таке розуміння не провокаційними „погромами“, не п'яними прокльонами в адресу Москалів, не п'яним опівнічним горланням весільних пісень під вікнами декотрих, до речі, значно цивілізованіших, окупантів, ані навіть не постановами міських рад, а зовсім иньшим: холодним лезом твердого погляду в очі ворога. Перехід на ворожу мову є зрадою тим більшою, чим вищою є соціальний статус співрозмовника. Тим глибшою, чим вищою є посада урядовця. Здається, 21го червня 2000го року я у прямому етері почув неповторні своєю категоричною логікою слова, що пролунали в залі засідань Обласної ради: „Я завжди розмовляю тільки українською мовою. А часом іншими мовами (!). Важко відразу змінити те, що склалося десятиліттями.“ Що саме важко, пане Наміснику? Відкрити рота і з'артикулювати кілька українських слів? Позбутися звички опускати очі в присутності „важного“ Кацапа, забути забобонне правило „не наражатися“ нахабі-кагебісту, відкинути запопадливість перед фізіономією самовпевненого уособлення єврейського капіталу, чи побороти внутрішній сумнів у повноцінності рідної мови? Що саме?

В мовних питаннях т. зв. „свідома“ частина українських діячів виглядає дуже дивно. Важко сказати, чи висловлювання окремих політиків є брехнею, чи двозначно завуальованою під „лібералізм“ псевдо-патріотичною тенденцією, а чи, може, їхня *ніякість* саме і є їх справжньою ідеологічною позицією. Коли не можеш сказати правди – мовчи. Тим паче, якщо ніхто за язик тебе не тягне. Ольга Герасим'юк зробила 29го жовтня 2000го року гарне висилання про пана Разумкова, радника Президента, що передчасно помер від фатальної хвороби. Справжнього чоловіка, порядної людини, надійного товариша, енергійного державного діяча, і, як впливає з передачі, – глибокого патріота... *рускоязычной Украины*. Комсомольця до *мозга костей*. То це її право. Але в тому-ж висиланні виступав зі спогадами про пана Разумкова відомий політик РУХу пан Лавринович. Не знаю, з якої причини п. Лаврино-

вич заходився, на прикладі поведінки пана Разумкова, пропагувати такий життєво-політичний принцип, що, мовляв, підкреслено розмовляючи російською мовою, можна більшого добитися у своїх починаннях на високому рівні (я так розумію, при переговорах з *русскоюязычними* сильними світу цього). Якщо так, то самé напрошується природне питання: *навіщо взагалі утруднювати себе залишковим баластом рудиментарного володіння рідною українською мовою?* Хіба, щоб сваритись поміж собою в так-званих „націонал-демократичних“ колах. Якщо для успіху моєї справи я повинен з дипломатом Росії розмовляти його мовою, з українським (але *русскоюязычним*) ділком чи підприємцем – переходити на його мову, з українським впливовим політиком розмовляти *впливовою* російською, – навіщо мені українська мова в принципі? Якщо я змушений до подібних викрутасів вдаватися „задля української державности“, – навіщо мені ця *русскоюязычна* державність у рідній не своїй землі? Щоб, переставши бути *рабом* в Советській Росії (СРСР), залишитись *лайн* у російській Україні?!

Дуже підступною є пропаганда *космополітизму* – під вивіскою ніби–то українських висилань, зорієнтованих на „інтелігентну“ аудиторію. Тут специфічні механізми прослідковуються як у дрібному (але щоденно-настирливому), так і в глибшому.

До „дрібного“ належить, наприклад, така лукава „знахідка“. У „Новинах“ на каналі „Інтер“ позад скомороха (оглядача) видко календар. На цім календарі російська назва дня тижня стоїть на першому місці великими літерами, нижче – серед інших *іноземних (англійської та французької)* – видко *українську*. З чого нормальний глядач доходить безпомилкового висновку, що в Україні одна є загальна і офіційна мова – *російська*, а українська відіграє роль допоміжної.

Якось трапилась мені нагода переслухати шмат із висилання інтер-кацапської радіостанції, щось на зразок „Нашего радио“. Диктор таракотить дуже швидко, словесні штампи діють прямо на підсвідомість, оминаючи, так-би мовити, другу сигнальну систему. Слухач просто *поглинає* якісь емоційні флюїди, що базуються швидше на інтонації та уривках фраз. Українець, який регулярно піддається подібному впливу російської балаканини, – вже, вважайте, пропав. Мови нема про якийсь переклад, навіть підсвідомий, у мізках слухача, мови нема про усвідомлене засвоєння інформації шляхом переведення її через україномовні стереотипи. Нема часу. Інформація засвоюється монолітно, в пакеті з

тою російською мовою, якою вона подається. Мова, інформація, смисли, які вона викликає, – все зцементоване і не піддається розчленуванню. Не знаю, чого більше поглинає слухач, – осмисленої інформації, емоцій, чи... російської мови **як способу відчуття світу.**

А ось, так-би мовити, інтелектуально тонші механізми. Я, скажімо, не вірю, що висилання „Проти ночі“ (в тому вигляді, як воно почалось) було вимріяне Ольгою Герасим'юк (як заповіли). І ось чому. В Україні зродилась потужна сила під назвою Інтер-Патріот. Цей новий тип українського „патріота-державника“ не має нічого спільного з клясичними українськими цінностями, українською мовою, мало спільного має і з предметом українського генотипу (етнічного походження). Зате він горою стане за „українську“ Державу (особливо в її „ринковому“, всекупно-продажному вимірі), різко „антикомуністично“ настроєний (особливо проти таких ознак „тоталітаризму“, як заборона порнографії, загальне патріотичне виховання, зневага прав хуліганів, наркоманів, нетрадиційних розпусників та ин.), і навіть має силу проголошувати помірно-антиросійські сентенції (для введення в оману). Сила цього „патріотичного“ руху – в підтримці з боку космополітично-ринкового Заходу. Цей рух виграє будь-які вибори навіть в безнадійних ситуаціях, має силу як стримувати, так і запускати механізми прискореного переведення будь-яких реформ. Він вийшов на поверхню з горбачовською перестройкою, щоб пізніше розгалузитися на дві „незалежні“ вітки – умовно скажемо Союзу промисловців Єльцина–Вольського–Березовського і українського Союзу промисловців КуВоМедСуР. Плюс Красный Донбасс. Плюс С.-Д. Лёня К. зі своїм культурним фондом. Правда, хитрий волиняка був змушений ненадовго відсісти до окремого вагону „для кольорових“ з причини свого, правдоподібно українського, етнічного походження. Цей „патріотичний“ рух має свої цінності, переведенням яких і займається програма „Проти ночі“. Конкретно:

1) Запрошується професор психології Могилянської Академії, який у дуже виваженій, навіть патріотичній бесіді, ненароком ставить знак рівності між руйнівниками церков і нинішніми руйнівниками пам'ятників Ленінови.

2) Запрошується пан В'ячеслав Піховшек, який проголошує свій міф України: найсереднішо-зацофана країна серед середньо-зацофаних. В принципі, я-б погодився з міфом пана Піховшека, якби не одна важлива для мене деталь, яку пан В'ячеслав вперто

ігнорує: щоб із тієї зовсім посередньої держави зовсім не посередньо, лиш абсолютно категорично **щез Інтер**.

3) Пан Яневський у балачці з провідником Кримських Татар, яка присвячена науковому означенню поняття „нація“, відкриває деяку основну цінність. Такою цінністю виявляються „права людини“, що мене категорично не влаштовує з двох причин. Причина перша – я не маю на які гроші їх придбати. Причина друга – найліпші з цих прав уже скуплені особами, про яких я лише з великим гріхом проти власної совісти можу сказати, що вони є „людьми“, – а значить, вони скупили крадене, котре їм не мало-б належати. Тобто, є співучасниками злочину. Що-ж стосується поняття *цінності*, – найвищою духовною цінністю я вже давно володію – у спадок від тата з мамою. Але це не є та найвища цінність, яку пропагує пан Яневський.

4) Пан Оселедчик, зовсім несподівано доповнюючи Конституцію, відкриває в Україні деяку додаткову „корінну“ націю із групи семітських. Що мене, шановний Читачу, дивує, дратує, і тривожить. Тривожить з тієї причини, що дратує. Зле, коли забагато „корінних“. Корінь ще називається „первень“. Якщо до вчора я ще чувся „первень“, а нині раптом взрив-єм на своєму обійстю ще одного новоявленого „первня“ – природний людський відрух наказує мені непокоїтись: а чи завтра я не зроблюся „другень“? Не дуже інтелігентно, з мого боку, але дуже *по-человечески*, і досить небезпечно з точки зору громадянської „злагоди“. Тим паче, що цей другий „первень“ на нинішній день має все, про що я лиш можу мріяти, але не терпиться йому для повноти еротичного задоволення відтяти останнє, за що я міг до цього часу іще вхопитися – мій корінь. І тим більше, що ЙОГО корінь, навіть при поверховому ознайомленні, виказує абсолютну, як зовнішню, так і посуті, неподібність до мого. А дивують мене дві речі. Перше – змішування *народу з нацією*. Наприклад, Цигани не є *нацією*, бо не мають ні економіки, ні держави. Може, не всі з цим погодяться, але такий нині у світі існує підхід. Можна говорити про корінні *народи* – що вилупилися з даного ґрунту, або – що не пригадують, звідкіля прийшли. Як Гагаузи в Україні, як Українці в Польщі, Словаччині, Румунії, Білорусі, частині Московії. Кочівники, навіть коли вони десь осідають, місцевим населенням вважаються народами *зайшлими*, які мають право на громадянську гідність та людські свободи, але не на *корінь*. Бо їх корінь в иньшому місці. Логіка п. Оселедчика виглядає зовсім по-иньшому: куди-б тебе не занесло – пускай корінь. Це не є наша з Вами логіка. Наша логіка

скромніша – не сійся бур'яном у чужому городі. Я ще з початкових кляс пригадую карту, на якій було позначено райони розселення людських рас: червоної, жовтої, чорної, білої. Не знаю, чи, в порівнянні з нинішніми абсолютно космополітичними Свідками Єгови, Советів можна було назвати расистами, але мене в советській школі учили, що кожній расі пасують до множення свої власні географічні райони. Пізніше я довідався, що по Ною лишилося три корені – Сем (Шем), Хам і Яфет. Наука, у свою чергу, стверджує, що Семіти (Араби, Асирійці, Халдеї, Євреї – пізніш Жиди) прийшли до Месопотамії з глибинних пісків Аравійського півострова. Євреї пізніше оселилися в Ханаані. Хаміти (Єгиптяни, Бербері, Хадити) нас обходять менше. Гляньмо, як виглядають „корені“ декотрих заінтересованих в Україні народів. Греки прийшли з причорноморської України, так що в них можуть бути українські корені. Цигани мають добре знані індійські корені. Кримські Татари опинилися на первісних землях Скитів і Таврів, але не пам'ятають, звідки прийшли, а найважливіше (за нинішніми міжнародними мірками щодо *корінних* та *некорінних*) – не мають куди подітися, не мають держави. Самі Українці тут-таки виплодилися (німецькі вчені думали, що Українці прийшли з Ірану, але нині панує переконання, що якраз навпаки). Навіть Осетинці могли-б претендувати на українські корені (як арійські залишки міграційного процесу). Але що дійсно важливо підкреслити, – всі згадані середземноморські (понтійські) народи походять від Яфета і об'єднуються в індо-європейську групу. Москалі-ж належать до урало-алтайської групи (Самоїди, Угро-Фіни; Тюрки, Моголи, Тунгуси). Між Москвою і Києвом – 1000 кілометрів. Між Києвом і Ханааном – 2300 кілометрів; до аравійських пісків – іще далі. На чім ґрунтується логіка п. Оселедчика про „корінність“ плюс ще одного народу в Україні?

5) І останнє зауваження до балачок „Проти ночі“. Пан Яневський в кожному другому висиланні (з тих, що я оглядав) находив можливість пропагувати „Коран, Святе Письмо і Біблію“. Я наполегливо раджу панові Яневському зорганізувати три окремі висилання, в кожному з яких він міг-би пропагувати, окремо від інших, ту мораль (релігія це теж є і мораль), яку собі вибиратимуть слухачі відповідного висилання. Політеїзм – це не так легко, як полігамія. Україна іще не готова лягти під усіх богів одночасно.

ЯК-БИ МОЖНА ПРОБУВАТЬ БОРСАТИСЬ

Один зі способів хоча-би частково зарадити кацапізації докладно виписаний на мурі камениці № 27 при вулиці Котляревського, і є він пов'язаний зі світлою пам'яттю одного з простих галицьких героїв – Миколи Лемика. Скромний і не дуже вчений український юнак помстив на представникові Московії голодомор 1933го року. Не знаю, чи називав себе *інтелігентом*. З певністю, зате, можемо сказати, що незрівнянно вище стояв духово Микола Лемик від нинішніх „інтелігентних“ депутатських селяхів.

Правда, до подібного повчального і дійсно мужнього заходу я радив-би вдаватися десь на віддалених східних кресах українського етнічного розселення, бо Галичина вже і без того всім набила оскому. Хоча і у столиці рішучі вичини галицьких похідних груп могли-б попусувати гладкі пляни *русскаязычных* „олігархів“ з табачного оточення, пляни, скеровані на запровадження в Україні поліційно-„ринкової“ „Залізної п'яти“ (всім раджу познайомитися з таким нині актуальним романом Джека Лондона). Було-б нормально, якби той представник „народу“, який голосує „за“ інтереси нашого стратегічного противника – Росії і „проти“ українських інтересів, – здобув, нарешті, право на серйозні сумніви щодо власного здоров'я у близькому майбутньому. Зі смутком мусимо визнати, що Посадник і тут випередив можливі дії евентуальних патріотичних сил, змовившись із президентом ворожої держави про утворення „общего“ органу для боротьби з тероризмом – єдиною надією на порятунок, яка іще залишилась доступною для фінансово обділеної меншости в поліційній державі.

Другий спосіб ґрунтується на припущенні, що пересічний галичанин з'огидить собі і збойкотує *кацапське*. Надія практично необґрунтована, тому заощадимо час на її обговоренні...

Третій спосіб. Ризикуючи видатися утопістом, дозволю собі помріяти про внутрішній світ галицької народної влади: яким-би він мав бути? В першу чергу, Високі Особи галицького Осередку Національного Відродження, а з ними – і їм підлеглий апарат, – мали-б навчитись читати-писати по-українськи. Бо поки що *Високі Достойники* вміють лиш по-бюрократичному. Дня 17го травня 2000го року Львівське радіо зачитувало параграфи приписів від відділу *по* роботі з платниками податків. Після чого відомий поет з відділу культури патетично розповідав про відкриття музею визвольних змагань. Мені з прикрістю подумалось: пощо

були ті змагання, коли Влада, та й сам поет, переходячи її корита-рами, не в стані зауважити кацапського прийменника *по* ані на табличках дверей підлеглих кабінетів, ані в паперах, которі їм подаються на підпис?

Чи хоч один патріотичний поет вжив-би слова *мийдодир* (рос. *мой до дыр*) у своїх віршиках для маленьких Українців? Зате з успіхом підписує дозвіл на відкриття склепу з такою вівіскою при вулиці Франка, число 42. Адже гарніше звучало-би: *мийко́, миюн, миюх, мийчик, мийчук, чистюх, чистомий, мїтель, охайко* (гляди сл. Грінченка). Як можна оцінювати рівень ерудиції пана з Адміністрації, який дозволяє відкривати магазин з товарами для незрячих при вулиці Озаркевича під назвою *Сільвер* – що він в житті нічого окрім „Острова скарбів“ не читав, чи що він за нехтування можливостями української мови щось та поклав собі до кишені? Прецінь крамницю можна було назвати „Перебендя“...

Далі. Весь апарат Високої Адміністрації в Галичині мав-би позбутися синдрому збагачення. Особливо – Високі та Напіввисокі Особи. Частіше наші люди плюють на Неньку не під загрозою фізичної кари, а навпаки – перебуваючи в дурмані запаморочливого оргазму, викликаного перспективою гастрономічно-сімейного процвітання. Певна вина за поширення подібних еротичних збочень лягає на галицьке жіноцтво, котре–то гасло: „наповнювати українську форму патріотичним вмістом починай зі себе“ – розуміє способом тілесно-безпосереднім та випростано-прямолінійним – як в часті *форми*, так і в часті *вмісту*. Я щось не чув, щоби родина полковника Коновальця доробилася до великих родинних статків. Ані світлої пам’яті Михайло Сорока з дружиною, чисте ім’я якої не наслідую назвати тут, в цьому відступі, присвяченому смородам галицького бруду. Генерал Чупринка, як і Степан Бандера, щоправда, протягом певного часу мешкали в не-своїх котеджах, що закінчилося трагічно. Як смієте Ви керувати будовою пам’ятника Провіднику з віконця власних палат, воздвигнутих на чорноземі голодної Галичини? Чи люди на смітниках „маленького Відня“ не є галицьким народом? Чи, може, самі Ви не голодуєте? Ні хлібом, ні словом, ні духом. Дуже мене насторожує, коли з уст того чи іншого „члена семьи“ репресованих лунає: „я теж український патріот.“ Бо нині „українськими патріотами“ з повним правом називають себе і пани Суркіс, Медведчук, Волков, Пінчук, Табачник... З повним правом, бо це ЇХНЯ Україна. От як-би пан Голова вимовив „я український націоналіст“... Зрештою, краще-б не вимовляв. Бо мусять-таки залишитись хоч якісь неспо-

ганені слова! З великою спостережливістю висловився з такої нагоди Левко Лук'яненко: „Людина... – змінна величина. Сьогодні вона – завзятий, сміливий, самовідданий стрілець, що безстрашно йде на ворога і в разі безвиході, не вагаючись, пускає собі кулю в лоб. Мине п'ять років, і в неї зменшується завзяття, а через десять років вона може загалом остигнути до високого ідеалу і її серце почне тягтися до сімейних принад та домашнього затишку.“

ПРОБУЙМО!

Є речі, які, для сповільнення темпів змосковщення, можна-би робити вже нині, навіть не чекаючи на ушляхетнення духу панів Владних Єгомостей П'ємонту.

Перша річ – міська влада могла-б запровадити посаду цензора грамоти, замість витратити гроші на щорічні пиятики для русскоязычної батярні під назвою „Свято Міста“. Святкувати, по-вірте, немає чого. Зате на кошти „неформальних“, як мовилося під большевиками, *примусово-добровільних*, „внесків“, стягнених з „русскоязычних“ реклямодавців, можна було-б, якби їх не класти до власної кишені, хоч щось поправити у мовній ситуації. Можна, скажімо, з повним правом вимагати неформального узятку від завзятого гендляр-„європеїзатора“, якщо той наполягає, аби його, розташований в *напівпідвальному* приміщенні при вулиці імени відомого українського вченого *Дмитрия Ивановича Менделеева*, число 7, склепик з жіночим одягом обов'язково називався „*бутік Подіум*“ замість по-людськи: *Будка на Помості* (властиво, в льоху); або-ж: *рундук, ятка, крамниця* – і цього узятку не присвоювати, а пожертвувати на якусь дрібненьку, але *українську* справу.

Не потрібно жодного героїзму, – а тільки добру волю та трохи начальницької настирливості, щоби змусити львівські Міські Телефонні Мережі *на український лад* повідомляти годину за телефоном 060! В той час, коли *Київське* радіо вміє артикулювати „перша година сорок хвилин“, рідні націоналістично-патріотичні галицько-львівські Мережі вішають на вуха „одна година 35^{ТЬ} хвилин! Я зробив експеримент 1ГО грудня 2000ГО року: коли „змосковщений“ Київ заповів „восьма година 55^{ТЬ} хвилин“, я в цю-ж мить набрав 060 у Львові та й почув: „*вісім годин...*“ – і це у Львові!

Двадцять восьмого січня 2001ГО року (десять літ по відділенню од Кацапії) при спробі получитися з мобільною слухавкою через номер 8-067 в межах рідного (для мене) Львова, автомат

відповів найчистішим російським діалектом: „*Вызываемый абонент не имеет возможности принять ваш звонок в данный момент. До свидания*“. Чому так, панове члени семей репресированных“?!

Друга річ – неформальна постава щодо добродіїв Фінансових Мішків. Кожен підприємець має за собою якусь репутацію. Українська влада в „патріотичній“ Галичині повинна зробити так, що кожен „рускоязычный“ інтересант, входячи до її коридорів, набирався абсолютної певности в тім, що буде негайно випроваджений за двері при найменшій підозрі щодо його лояльности до української мови і української справи. І те саме повинно ще у жорсткішій формі стосуватися кожного „україномовного“ кума, свата, вуйка чи брата, якщо він буде запідозрений в цілях, противних інтересам українського етносу. А цими інтересами є: мова і держава. І ніколи – мова окремо, держава окремо, і... своя корова окремо! Я маю приклади такої взаємозалежності на львівських фірмах між мовою, етнічним походженням, і подальшою кар'єрою, коли підлеглий на десятому році „українізації“ боїться заговорити до генерального песиголовця... українською мовою! На львівських фірмах, пане Наміснику і пане Міський Голово! Сумніваюся, чи змінилася-б ситуація у випадку вимріяної „автономізації“ Галичини, хіба що панівна мова стала-би іншою (тільки не українською!). Хочу нагадати, що в часі, коли під „цивілізованим“ правлінням Цісарського Дому у місті Львові не можна було почути української мови, – пануюча польська мова не була державною! Так само, як нині російська...

Не потрібно жодних постанов. Якщо російська оголошена мовою *non grata*, – значить, це повинен відчути кожен *рускоязычный* комерсант, банкір, службовець, не кожному рівні економічного, громадського, соціального життя, а найперше – в стінах кожної, від найдрібнішої і до найвищої, установи. А не „зможе“ відчути – одразу заяву „за власним бажанням мені на стіл!“... чи Ви лиш до *своїх* (за нацією, не за багатством) умієте в подібний спосіб говорити, пане Наміснику? Для панування українського потрібно небагато – всього лиш, щоб чим вище виліз по щаблях влади „патріот“ – тим щоб менше дбав він про *Его*!

У Львові та області процвітає нечиста приватна комерція, яка супроводжується потоками тіньових грошей і владних впливів (як і всюди). Дійсний патріот на чолі Влади мав-би за обов'язок перед Богом і Україною, *живота не щадяще*, сконтролювати ці канали таким чином, щоби *рускоязычный* рекет зостав знищений,

а що в Незалежно-Правовій таки існує соціальне замовлення на різного роду розбишак – то його має заступити рекет український. Навіть оунівці грабували банки у ворожому суспільному оточенні, і ніхто їм того не мав за зле тоді, і не має за зле нині (окрім ворогів України). Кожен власник кіоску з російською музикою повинен без викрутасів надійно фінансувати утримання двох кіосків з українською музикою. Кожен районний чиновник, що видав патент чужинцю або місцевому ділку з антиукраїнською репутацією, заробить струс мозку. Для цього не потрібно жодної законодавчої бази. Потрібно, щоб замість „патріотів“ ми обирали просто *Українців*.

Купи кандидатів у найрізноманітніші депутати задурно розсилають дуже різноманітні, але однаково облудні проклямації по домівках виборців. А що, коли „неформально“ зобов'язати тих, що походять від найбагатших партій, для зрівняння можливостей, разом з проклямаціями з розхваленням себе самого ще й розсилати листки з пропагандою української музики? Свідків Єгови можна було-би зобов'язати приймати назад у населення свої знамениті брошури з винагородою: одна касета з музикою „Наші партизани“ Чубая або запис „Львівських музик“ за одну звернену брошуру. І так сказати: не будете слухатись – не допоможе Вам ні Святий Боже, ні комітет від релігії, а „поможе“ муніципальна (міська) міліція (варта)! Львів'яни одержують безкоштовно „Наше місто“ і „Львів та львів'яни“. Чи не прекрасний шанс для розвитку української лексики в галузі оголошень (тепер з дурного розуму стало модно казати: „реклами“). А насправді–то лексика там така, що очі ріже. Не сила змусити видавця до витрат на літературну цензуру, чи рекламодавці надто „круті“, як на панство Владу? А що, якби кожен рекламодавець був *неформально* змушений фінансувати свою частку від затрат на безкоштовне розповсюдження, скажімо, „Світу дитини“, чи чогось подібного, з тим, аби кожне маля напам'ять знало свою Присягу:

*„Присягаєм рідну віру
Завжди визнавати, –
По-українськи говорити,
Молитись, співати“*

Хтось волатиме про „свободу підприємництва“, „фашистські замашки!“ Автора... Але-ж фашизм у нас давно існує, лиш не в той бік скерований, панове! Не так фашизм, як сваволя. Правда,

не „націоналістична“, а злодійкувато-продажницька, з елементами боязливо-егоїстичної малодушности, панство Владо!

*І третя, остання в нашому переліку, річ, яку можна робити вже нині. Знайти якісь кошти для складання поіменної „виробничої біографії“ советських посіпак. Несправедливо, що ми лиш про своїх найвищих керівників знаємо, як вони служили Окупанту. А хто відбив нирки Грицеві Чубаю? Це не є академічний інтерес, бо той-же сучий син міг підпалити хату вже „незалежно-українського“ кореспондента Бойка! Величезна і непоправна ілюзія здитинілих демократів – що комуняка збудує Україну, бо він є добрим фахівцем. Збудував-би, якби на кожного такого дивився маузер... і тільки тоді! Володіючи потрібною соціо-політичною інформацією, можна віднайти і те місце, де лежить чарівна паличка, що всі потуги національного відродження в Галичині зводить нанівець. А заодно, і допомогти „патріотичній“ міліції розкрити не одне вбивство на зразок, скажімо, готельної справи. Бо коли за Австрії місто, вулиці, та камениці належали трьом різним силам з відомого анекдота (засада врівноважуючого плюралізму), то в Незалежній, боюсь, той, кому належали камениці, дістав від Фонду держмайна і все інше (засада *злагоджено-аграрного* централізму). Аби перевести подібні соціальні дослідження, непотрібними є додаткові повноваження. Досить мужности. При браку мужности жодні повноваження не допоможуть.*

СОЛОД ЛІНГВІСТИЧНОЇ АМЕРИКАНІЗАЦІЇ

Явище інтернаціоналізації мови вимагає докладнішого дослідження. Тут є кілька причин. Хвора на відступництво совкова „інтелігенція“ нині цурається навіть звичних українських чи загально-слов'янських еквівалентів, які до цього часу традиційно заступали скапарену Німцями, Французами, Англійцями, а особливо – американськими Інтерами греку чи латинь. Ця псевдо-латинь сьогодні возведена до рангу божественної літургії, вартої всілякого поширення, наслідування і запровадження до вжитку з метою „окультурення“ та „осучаснення“ затурканого Українця. Пропагуються оці інтеро-американізми нинішніми „національно-європезуючими“ академіками, тими самими, які іще учора не володіли (бо не було меркантильної потреби) жодною чужою мовою з числа так нині популярних та любих „європейських“. Чим більш „патріотична“ вища школа, тим менше українських назв у її структурах. Повідкривалися факультети, *коледжі, ліцеї, курси*

менеджменту замість *народного господарства*, просто *господарки*, або звичайної *школи управління виробництвом*. Інститути *маркетингу* замість *збуту, плянування і постачання*; *public relations* замість *громадських зв'язків* (це в Інституті культури!). Діти вчаться на *менеджерів*, замість на *управителів*, і т. д.

ЖАЛЮГІДНА ПИХА ДЕРЖАВНОГО АНАЛЬФАБЕТА

Непереборне бажання надати ваги власній роздутій, але порожній „значимості“ виливається в таку комедію, коли, скажімо, „художник“ не дозволяє називати себе по-українськи – *малярем*¹, коли науково-популярний журнал „Світ науки“ морочить читачеві голову *резистентністю* до антибіотиків (замість *відпирности на трутку*). Українське радіо надає час в етері для реклами лікарства проти артеріальної *гіпертензії* (підвищення тиску), хоча заламання здоров'я при нападі тиску все-ще по-старому називає *гіпертонічним кризом*, змушуючи, однак, читача здивовано задуматись, а відколи це іменник *криза* змінив свій рід на кацапський лад (*кризис*) Вода „Оболонь“ поширює про себе чутки, наче-б то вона є наділена *радіопротекторними* властивостями. За сам факт підміни українського терміну *променево-захисні* латинським – я-б цеї води не пив. Навіть, якби вона дійсно була чудодійною. Просто бояв би-м ся, що силою гріха потурання Інтернаціональній Загладі всього українського, зруйную таїну лічничої дії. До цього мож іще додати багато так-же модних, як і пустих прикметників на зразок *епатажний* (пікантний, задиркуватий, ошелешуючий, приголомшливий, ошибаючий, запаморочливий, спантеличуючий, ошепульливий, шемінливий), поширених нині серед паразитної інтер-богеми – „Сказки для взрослых“, ТБ; гурт „Вакуум“, радіо „Ера“, 15го листопада 2000го року. Високі політики і, разом з тим, лінгвістичні лінюхи повторюють, один одного мавпуючи, иньший, ще більш ідіотичний, зате модний „термін“ – „*знаковість*“ (гляди ще сторінку 209). Нездорове прагнення бутафорної „значимості“ характерне і для власне офіціозу самої „Держави-Неньки“ – того, що заправляє глобально-„національними“ державними заходами на зразок всеукраїнської забави у *Джек Пот*. Цей *Пот* (jackpot), який викликає в мене непереборні уринально-фекальні асоціації з моїм другом дитинства *ноцником* (нічним горнцем, або-ж *chamber-pot* по-„європейському“), виявляється, наділений гідніс-

¹ Пояснення шукай на сторінках 39 і 100.

тю головного виграшу національної (!) лотереї, яка, коли вже бути послідовним, мала-би називатись по-жіночому: Jessie Pot^{ка}, що не піддається перекладу в рамках цензури. Розігрується цей «*grand pris*» (куш, по-нашому), як і личить *Пот^у*, не у барабані, а в *лото-троні*...

ДЕБІЛІЗАЦІЯ

Особливу огиду викликають подібного типу англомовні інтелектуальні „збагачення“ (часто перекручені) в людини, котра у середній школі не прогулювала занять з іноземної мови. Скажімо, молодих „інтелектуалів“ зазивають відвідати *шоу* (завід, забаву, виставу), під час якої є можливість задурманитися різноманітними *римейками* (переробками) старих шлягерів та зануритися у світ рок-стилю (пардон, в *екзистенцію*) на території *данс* (себто, у країні танцю). Там чоловік гарантовано забалдіє від *клінів* (жодного зв'язку зі словом *кліпати*, швидше – *утяти, витяти, викроїти*; можна-би сказати *кавалки, мережки*), які зайняли перші місця в *чарті* (так зветься *карта, листок, діаграма* переможців). Ви зможете вибрати улюбленого *Ді-Джея* (це так зветься крутило від музики), який запропонує вашій підпитій увазі свій *мікс* (колись говорили *калейдоскоп*; не розумію, чому в наш дурнувятий час не кажуть *blend* – це теж є „мішанка“). Щойно перерахованої лінгвістичної облуди я навчився з газети „Високий замок“, з відчиту про велике патріотичне свято „День П'є...монту“, ще у 1999^{му} році. З певністю, таке саме задоволення можна було почерпнути і в 2000^{му} році – навіть після кумедних потуг міської Ради в напрямі „чистомовности“. Далі. Для підтримання сил, під час гульбищ вам пропонують *гам-гам...бургери, чіз-бургери* (канапки зі сиром) і гарячі *гавкаючі* ковбаски (*доги*). Наймолодші дітлахи смакують екзотичне *Happy meal* (щасні, втішні поживи) від *Macdonald*, не здогадуючись, що під іноземною вівіскою ховається той-же Москаль, в кращому разі – його український лакей, але зовсім не екзотичний американський *way-of-life*. Старші віком та розвинутіші інтелектуально міщани проводять вечори перед домашнім позиралом при розмові „з Ольгою“, розмові, яка чомусь зветься *talk-show*. У цьому місці шановний Читач мав-би вже остаточно дійти висновку (якого добродії від засобів масової інформації „душею“ осягнули ще на зорі „незалежности“), – що „материнсько-солов'їна“ ніяк не надається до середовища сучасно-ринкової наркотич-

но-еротичної цивілізованої екзистенції: ні до справ гастрономічних, ні до музично-розривкових.

Нинішнє захаращення української (як і російської) мови інтер-американізмами має довгу передісторію. Спочатку відбулася повна руйнація совєцької системи середньої освіти, котра була започаткована ще задовго до „зоряних воєн“ президента Рейгана, воєн, які поставили хрест на історії совєто-американських науково-технічних перегонів. Це руйнування освіти переводилося під гаслом „реформи“ навчальних програм середньої школи, реформи, яка була начебто покликана переінакшити в ліпший бік методику підготовки учнів і різко поглибити їх знання з точних і природничих наук. У висліді, совєтська школа, почавши десь від 70^х років, випускала зі своїх стін переважно бовдурів (те саме робить школа американська, але дев'ятий вал кримінальної *кацапізації* туди іще не накотився – для них Інтер підготував пастку *латинізації* шляхом напливу бездомних метисів з країн Центральної Америки). Пересічний вступник до українського вищого закладу відтоді зачав плутати навіть назви і начертання букв латинського алфавіту у тій чужій мові, яку він „вивчав“ у середній школі (наприклад, плутає літеру “g” з літерою “q”), грецького алфавіту не знає зовсім, а вже про якусь-там ерудицію не варто й питати. Наприклад, мало хто нині зауважить, що така назва реклямованого продукту, як „Джусік“, є найзвичайнісінькою етимологічною кривошепою, розрахованою виключно на споживача-недоумка, якому ніколи в світі не спаде на думку перекласти це „масло масляне“ нормальною мовою (juice = сік, джусік = сік у квадраті).

Отаким чином очистивши мізки суспільства від найдрібніших залишків традиційних знань, від спадку і виховання, держава підготувала стерильно чистий людський інтелектуальний матеріал, *tabula rasa*, для нинішнього вписування до нього нібито „нових“ понять. Процес серйозний і вартий соціологічного дослідження. У нашій поверховій розвідці, присвяченій зовсім обмеженій темі формально-лінгвістичного партацтва, наведемо лише декілька зовсім буденних прикладів. Ці приклади поділяються на дві категорії.

Перша категорія стосується офіційно узаконеного впровадження „нової термінології“ до побуту пересічного „громадянина“.¹

Друга категорія стосується приватно-інтимної закоханості молодого покоління ініціативних шахраїв у ті іноземні словечка, яким тваринний інтелект не знаходить заміни.

До *першої категорії* належать наступні приклади. Національне радіо дня 26го квітня 2000го року розповідає про *волонтерів*, які ще донедавна звалися простим слов'янським словом *доброволець*, або-ж *помічник*. Слово це чути звідусіль. Пошесть, та й годі. Дійшло до того, що *волонтери* впорядковують могили російських солдат в Україні (7^е травня 2001го року, висилання „Репортер“ на „Новому каналі“). Я-ж до нинішнього дня був переконаний, що *волонтери* склали кращу частину французького війська, котре йшло воювати Москаля у 1912^{му} році...

Виступає в етері „національного“ радіо певний егомосць і закликає утворювати спілки *юзерів* (користувачів); програма „Споживач“, яка мала-би захищати рідне, пропагує „*конс'юмерський* інтернаціонал“ (25го липня 2001го року); якась соціо-психологічна програма бідкається з приводу поширення серед молоді *суїцидальних* (suicide) нахилів (до цього часу воно звалось *самогубством*). Наступного дня, 27го квітня, те-ж радіо у якомусь виховному (!) висиланні розповідає, що кожного 13го *тінейджер* вдома кривдять – Совети вчили мовити „*підлітка*“, і мали велику рацію. У „Новинах Львівщини“ 17го жовтня 2000го року я з жахом довідався, що безпритульних дітей готові розподілити між *фостерними сім'ями*. На щастя, у мене, на відміну від більшості нещасних слухачів, – вільний доступ до певних тлумачних словників, з яких я довідався, що „патріотична“ Львівщина так нині називає сім'ї, у яких знаходять притулок, опіку, ласку і виховання безпритульні діти. А що, за бабці Австрії на „Львівщині“ не існувало слова для означення *названих батьків* і адаптованих дітей (*приймаків*)? Існує кумедна розбіжність між такими неробами-„інтелектуалами“ відносно „правильної“ вимови першої літери новотвору *гендерний*. Кумедія полягає в етимології цього терміну: англ. *джендер*, фр. *жандр*, *жанр*, лат. *тенер*, *тенус*, гр. *генос*. Звід-

¹ Ми маємо не громадянське суспільство, лиш свавільно-кримінальне, з поліційним присмаком, тому слово „громадянин“ потрібно брати в лапки – це повинно стати нормою правопису.

ки наші науковці добули *гендер*, чи *гендер* – залишається їх інтимною таїною. Що західна цивілізація наближається до історичної миті еякуляції суспільної шизофренії – стає очевидним. Наситившись телятиною, бананами і природними способами злягання, Американець кинувся поширювати у світі звироднілі експерименти, до яких не вмилися давні збочення зруйнованого розбещеністю старого Риму. Тому українській мові важко найти слова для опису спроваджених із Заходу клопотів. Традиція, яка учить, що жінці личить годувати свою дитину груддю, а чоловік цього не утне, – ця традиція нині називається *сексизм* і вважається послідньою лайкою (половий, статевий расизм). Традиційний поділ суспільства, з точки зору репродуктивної функції, на дві статі вважається кримінальним злочином. Услід за винахідливим Заходом, в Україні агресивно насаджується теорія багатостатевости. Маємо тепер статі жіночу, чоловічу (ці різко зменшуються в кількості особин), *ніяку*, *двоюку*, *багатояку* і *дитячу* (дитяча порнографія). Тому, коли жінка товче свого чоловіка макогоном помежи плечі, – воно не може називатись *родинним*, *родовим* чи *сімейним* насильством, а тільки *джендерним* („гендерним“), бо той чоловік, швидше за все, – бісексуал. Трудно. Повернімося, однак, до лінгвістики.

Зовсім „інтелігентне“ і дуже галицьке Львівське радіо при першій-ліпшій нагоді залюбки хизується глибиною власної аграрно-дояркової ерудиції (лише на прикладі одного-єдиного виступу певної пані Оксани Порайко 11го листопада 2000го року): реалізувати *задумку* (це банально змавпований русизм, ми кажемо *задум*); *бізнесова* (ділова) ідея; *майстер клас* (вибірковий вишкіл); *бізнес-клас* (діловий вишкіл); *волонтери* (помічники, добровольці)

Висилання з бездарно змавпованою назвою „Сільський час“ (гляди сторінку 41) домовилося до того, що наших напівписьменних сільських мешканців лякає „*тренінговими* програмами для селян“ замість звичних *навчань* (12го листопада 2000го року).

Це є правда, що із „перестройкою“ Україну залила хвиля інформації про західні досягнення в області соціальних наук, права, економіки, еротики, наркомано-логії, бандито-, хулігано-, педерасто-логії... Скажіть мені, чи Українці вже здебілили до потрібного рівня, аби засвоювати західні науки, наче мавпи і папуги – без найменшого розуміння повторюючи смачні для декого нові слівця? А може, пора без зайвих сентиментів просто перекласти куці залишки української мови на „*общепонятный*“... *английс-*

кий – та й заощадити собі труда взагалі розмовляти українською мовою. Принаймні в місті. Принаймні серед „інтелігенції“. Чеською дорогою – взад! Перед війною (Першою Світовою, бо так звана „друга“ була всього-лиш продовженням першої) в Празі тільки 40 родин вдома розмовляли чеською мовою. Нумо до роботи! Пройдемо чеським шляхом назадгузь! Так ще ніхто не ходив – покажемо світові козацький хист! Як співає одна стрілецька пісня: „наступаєм до заду.“

Шановані мною пани Погребинський, Кривенко, як і численні радники Президента, не можуть собі дозволити аж так низько впасти, щоби вимовити якесь українське слово замість терміну „консалтинг“ (16го квітня 1999го року). Що за магія в тім слові? Аби пересічний слухач перейнявся особливим трепетом і повагою до особи виступаючих? А може, для того, щоби підкреслити, що все багатство української мови (десять синонімів) – то є ніц перед осяйною величчю одного панського слова? Ось цих десять синонімів: порадицтво, радіння, (сл. Грінченка), раїння, дорадець, порадник, (по)райний, радний, дорадчий, порадний, порадчий. Пан Кривенко, окрім цього, якоесь забувся, як звучить „*public relations*“ людською мовою. Прокляті большевики змушували нас говорити „громадські зв'язки“ – яке щастя, що большевизм впав!

Анатолій Єременко у „сніданку з 1+1“ 26го квітня 2004го року пописується знанням англійської мови: „не впливає на *контент* (вміст) часопису – то чому, в такому разі, не *журналу* (journal)? Чи це *струйовість* у нас така? Про *мейн стрім* (головне русло) сучасних досліджень в науці психології говорив др. Фільц на п'ятому каналі телебачення десь під весну 2004го року. Щось недобре з головою в декотрих нинішніх „інтелектуалів“...

Креатура одного галицького улюбленця і героя-пасічника при вулиці Степана Бандери, число 32^А, називається „Західно-Українські *Венчурні* (себто авантюрно-спекулятивні) Партнери“ – „*Venture Partners*“. Я розумію, що у них там в „економіці“ (ще один ідіотичний термін, освячений, на жаль, діяспорним перекладачем: *есопоту* в англійській мові значить як *заощадження*, *еконومیю* грошей та засобів, так і науку *еконومیю*, тоді *есопотіс* мало-би означати *еконومیку*, та й годі) – розумію, що у них існує своя змавпована термінологія. Як і у математиці, наприклад. З тією різницею, що математики не малюють на мурах будинків такої публіки (встиду), як, наприклад, „*гола сингулярність*“. А ці малюють... І не відмовили-б ся від медалі за „просвітництво“ народу, напевне.

Псевдо-наукові оголошення через радіомережу привчають на́рід до нового латинського слова: *есенціяльний* препарат „Береш плюс“. Великодушно диктор пояснює, що воно має значити „сутєвий“. Я додав-би: *необхідний, невід'ємний, цінний, важливий*, – але навіщо звичайним людям, простому народові забивати голову іноземним словом, яке і вимовити важко? Рóсія завертає назад українські ліки, до яких немає наліпок на рóсийській мові. Тому галицькі „патріоти“ друкують рóсийськомовну документацію, наліпки та приписи до вжитку (двомовні їм друкувати ліньки) – та й продають, як до Рóсії, так і в Україні. Пояснюють свою лінь економічною скрутою, самі захаращують львівські хідники лімузинами на постої, а нам радять чекати на ліпші часи аж сорок років. Бідака Іван Франко спалив-би свого Мойсея, якби міг передбачити особливості пропагандистської сили своєї поеми в устах п'ємонтських брехунів. Зрештою, четверту частину „сроку“ (10^{ТЬ} років) ми вже відбули, – і так виглядає, що без skutku. В Україні, як і в Рóсії, теж діють якісь-там правила щодо мови товарних наліпок та ужиткових інструкцій, але, як видно, правила ці не поширюються на „второй родной язык“... Ну добре, галицькі москвофіли ніколи не уважали „русский язык“ за чужий. Але-ж від Мадярів можна вимагати, щоби вони писали „необхідний“ замість „есцецини...“ – тьху!

Повернімось, однак, до самовідданого просвітництва через національну радіомережу. Якийсь-там змагун („спортсмен“) ви́йшов до кола („турніру“) серії *masters* – колись ми вчилися вимовляти „*майстер*“, нині перевчаємось на „*мастерс*“. У висиланні про Шарля Азнавура диктор не в стані відважитись назвати того одним з прийнятих в Україні імен: *співець, бард, співа́ка, куплетист, пісняр*, французький *кобзар, перебендя*, зрештою. Ні! Напів-письменна господиня пересічного домашнього вогнища мусить навчитися вимовляти «*chansonnier*»! Треба дякувати, що нас іще не переучують *співака* називати «*chanteur*». Переконаний, що нинішній молоді сподобається моя *крута* ідея: замість по-старому говорити „виконуємо пісні“ будемо від нині казати „шантуєм синґи“ (*Украинец* кацапських *кровей* вимовлятиме „*сінґі*“). Цей приклад повинен переконати Читача в тім, що висловлена мною вище пропозиція перекласти рештки українського слова на міжнародню мову, почати всюди нею розмовляти і забути усі проблеми – зовсім не є неймовірно-ідіотичною для *цього* суспільства. Чом-би нам не пересісти в *трами, кари*, вдома не витягати харчі з *фрезерів, менажити* в *румі, дорміти* в *беді, манжати* *чипси, поми* та

чикени, нуріркати свою бейбі милком? Читач може продовжити. Всі уже давно забули, що радіо можна слухати на хвилях довгих (низькі частоти) і хвилях коротких (високі частоти). А з другого боку, рідко який йолоп у навушниках зможе Вам пояснити, що то є *AM* і *FM*. Зате місцеві молодіжні радіостанції повторюють, як папуги: *ФМ, ФМ, ФМ...* (амплітудна і частотна модуляція, по нашому – обшир надкоротких хвиль, частотного тінювання).

Ось так підбираємось до другої категорії психолінгвістичних звихів, характерних для з'їдіотілого суспільства. Саме: первісна інфантильність¹, – яка є властива свіжовилупленим інтелектуальним зеленопупенкам медійно-комп'ютерного світу, – породжує всепоглинаючу зарозумілість, безконечну у своїх пустих глибинах. Наснагою служить однокореня захоплення блискітками відходів західної медійної цивілізації. („Медія“ дуже влучно означає *охоплююче життєве середовище, з якого не вибратись, без якого не жити, і яке не дозволяє незалежно мислити*). В самій цивілізації є багато хорошого. Погане ось що: коли у Франції лексика, що стосується модерного мистецтва, музики, співів, літературних жанрів, поліграфії, – все „попсове“, „р'окове“, „струйне“, все, що є „прикольного“ та молодіжного, включно з цілісінькою мережею „Інтернету“ – все є *французьке*, в Німеччині – *німецьке*, то в Україні... *московське* (в кращому (?) разі – американське)! І дуже часто пахне зовсім не ерудицією, а швидше безпідставною претензійністю інтелектуального дикуна на зорі безштанного дитинства.

Ось. Часопис „Поступ“ 3го – 4го червня 2000го року поміщає „*Фентезі*“ від Майкла. Я розумію, що *fantasy* – то є такий-собі літературний, в ширшому розумінні – митецький „штиль“ для вар'ятів, який характеризується, зокрема, ексцентричністю та дивакуватістю імпровізацією. Ще є *fiction*, яку поки-що по-старому продовжують називати усім зрозумілими словами „художня література“. Як на мій смак, то Майкл нічого не втратив-би, якби назвався *Михасем, Михаськом, Міськом*, а своє творіння обізвав одним з давно відомих слів: *марєво, марєння, фантасмагорія, фаннаберія, феєрія, чудасія, фата мортана, дивина, диво, дивовижа, кумедія, химера*. У висиланні „Живий звук“ „Новий канал“ святкував свою річницю 15го березня 2001го року. Тарас Чубай був гостем, а заводіякою був якийсь Кацап. Цей заводіяка через кожних

¹ З точки зору володіння культурно-історичним спадком, мовою, традиційними цінностями, але не з точки зору методу „ринкового“ шахрайства!

три речення випльовував слово *чат*. Чому дружня невимушена розмова в Інтернеті не може називатись *балачкою* (англ. *chat*)? Ну і сам Тарас впав у блуд: „дякую всім, хто нас *дивиться* (оглядає) – про цю помилку докладніше розповідалося на сторінці 131^й. Показати все багатство звиродніло-новомодної молодіжно-естрадної лексики неможливо в об'ємі однієї книжки. Фактично, української мови вже не існує в цій області. І, звичайно, впроваджується такий „стиль“ українськими патріотами. Хочу звернутись до радіо „Ініціатива“ з двома запитаннями: 1. Чим назва *лузер* (*loser*) в „музичних перегонах“ є влучнішою від назви *невдаха*? 2. Чому не можна було, в інтересах української мови, поширити добре старе значення терміну *народні* або *народницькі* мотиви для означення „*фолькових* мотивів“? (15го листопада 2001го року). *Folk* означає *народний*. Поляки кажуть *ludowy*. Молоді Українці „крутіші“, чи просто хворі на клептоманію?

Багато виграв-би (знову-ж, в моєму приватному досить скромному розумінні) і журнал „ПіК“ (червень 2000го року, спец. випуск) замінивши у тексті вивідки з Маркіяном Іващишином жаргонне „*slogan*” рідним і простим українським словом „гасло“; замінивши далеке від милозвучности і чуже для нашого вуха „*дистрибьютор*“ таким-же довгим, але збудованим згідно з правилами РІДНОЇ мови, словом „розповсюджувач“, а також вибравши замість короткого, але бридкого терміну „*ді-джей*“ одну з цікавських РІДНИХ назв: *крутько* (сл. Грінченка), *вертько*, *вертило*, *вертун*, *гарцюк*, *музіка*, *свірко*, *свіргун*, *грач* (сл. Грінченка), *грайняк*, *грайко*... До речі, якби люди, які впроваджують до України всілякі (часом і незлі) сучасні спокуси, хоч на пів-мізинця думали про НАЦІЮ (пуста надія!), то вони мали-б шанс від самого початку назвати й таку вже вкорінену забаву, якою є *дискотека*, не менш „крутим“ РІДНИМ словом: *грімотня*, *грище*, *крутня*, *крутілка*, *крутіж*, *крутило*, *крутливиця*, *крутливець*, *бавка*... Цікаво, що мої однолітки не соромились вчашати на просто *танці* („*скачки*“) до *клітки*. І було їм люкс!

Питання, хто здурів першим – держава, молодь, „истеблїшмент“, тобто негідники, які керують ЦИМ суспільством, саме суспільство, чи тільки *недовчена* молодь, – таке питання колись комусь послужить для наукових розвідок на премію Нобля. Складність цього питання сьогодні можна одразу збагнути при першій-же спробі дослідити, хто перший в Україні естрадну забаву, яка полягає в підвиванні під музику на очах в Україні, назвав прикметником середнього роду „*караоке*“. Ця „караока“ пропо-

нує себе, де лиш не лінь: у кав'ярні, на майдані, на дискотеці, при барі... мало не в туалеті. У Львові – разом з якось *Віолетою* (голубою, себто). По львівських вулицях spacerують живі афіші, що закликають відвідати „караоке шоу“. Добре, що не клаповухе і зизооке. У Японців дещо иньша мелодика їхньої мови. Підозріваю, що для японського вуха „*kara okesutora*“ звучить приблизно, як наше „пустограй“. Одним словом, – супровід, „інструменталка“, мелодія, акомпанемент, чиста гра, порожня музика (без лібретто). Щось на зразок „розфарбуй сам“ тільки не для малюків, а для дорослих вар'ятів; таке-собі „підтягни сам“, але не перед нянькою в дурдомі, чи медсестрою, а перед цілою Україною. Не слід бідкатись, що у нас іще не вирости професійні бавуни („затейнікі“) для тупого народу. Ті, що є, прекрасно дають собі раду. Єдине, чого бракує – закону, який забороняв-би лаятись чужими мовами перед широкою аудиторією.

Взагалі, сучасне „музикознавство“ – то є ціла нова область, де українська мова категорично незастосовна: хіба можна собі уявити, що шануючий себе коментатор сучасної естрадної музики низійде до рівня колгоспно-солов'їної, та пояснить віддаленим у сільській глухомані слухачам такого-собі висилання „Обрії“ (25го лютого 2000го р.) – що це є за такий звір „*мейн стрім*“ (*main stream*, основний напрям, звідти – „струя“) у популярному жанрі, і як виглядають елементи *дансовости* (танцювального стилю) у попсовому репертуарі, складеному зі самих *хі(и)тів* (чубків, вершків – УТ2, „Моя справа“). Або таке: „під час саундчеку на співака зі стелі впала велика блискуча куля“. Чи багато, як старших, так і зовсім молодих, слухачів зможуть перекласти *sound check* як контроль звучання або *репетиція запису*? Чи, може, простим людям зі середньою освітою не варто забагато знати і розуміти – нехай *круті специ* від європеїзації самі та по-своєму пишуть історію української культури...

Не краща ситуація з иньшими модними „мистецтвами“. Оминемо питання, чому так легко в омріяній Європі всяке бридке починання завойовує узаконений статус „попсу“. Скажімо, псування стін в туалетах не перестане бути звичайною дряпнею, навіть якщо його і оголосити „мистецтвом“ *graffiti* – так само, як і розприскування фарби по мурах будинків. Але українські майстри шкрябанини додають бруду ще і до лексики: виявляється, існують в мистецтві *graffiti* різні школи та стилі, саме: *Old Style* і *New Style*, *New School* (радіорозвідка „З тими, кому за двадцять“ 20го березня 2000го року). Мені не відомі медико-психіатричні терміни, якими

можна-би окреслити ментальний стан людини, котра, замість сказати „старий стиль“ вимовляє українською мовою „олд стайл“, або *тренд* замість *керунок* чи *напря́м* в моді (радіо, 13го жовтня 2001го) року. Але окреслення подібної хвороби мало-б існувати, бо вона поширюється епідеміє-подібно.

Діма Табачник учить публіку вимовляти нові дуже „інтелегентні“ слова: „*іміджмейкери* і *райтери*“, далі ласкаво додаючи: „ті, що пишуть виступи“. Чому-ж не висловитись прямо по-людськи: „*пископрави* та *лжєписаци*“. Чи кожна домогосподиня має обов'язок бути аж так освіченою, аби зауважити різницю між *райтаром* (*rajtar* – спольщена вимова німецького *Reiter* – вершник, кінний солдат польського війська зразка 1648го року) і *райтером* (англ. *writer* – письменник, писака, борзописець). Можна розуміти Діму Табачника – він щиро переконаний у недолугості української мови. Але як розуміти нашу з Вами мовчанку, відсутність найменшої публічної реакції на подібні інтерівські знущання? Чи слід після цього дивуватися, що коментатор телевізії, нутром відчуваючи несамодостатній (хоч і „державний“) статус української мови, після виразу „*блискавичне (миттєве) інтерв'ю*“ прямо-таки не може стриматися, щоб запопадливо не повторити для кращого розуміння з'інтернаціоналізованим обивателем: *flash interview*. О непорушна меншевартосте! Навіть вода, що точить камінь, безсила змити твій сморід.

ЕКСГИБИЦІЙОНІЗМ САМОЗАКОХАНОЇ МЕНШЕВАРТОСТІ

Під гаслом „осучаснення“ нищити добре старе і питомо-традиційне – цей большевицький винахід з великим успіхом використовують, на жаль, не лише „інтернаціоналізатори“, але і певні кола „патріотів“-американізаторів. Цьому ділу добре прислуговується малописьменний український урядовець, який сприймає незрозумілу абракадабру як щось святе. З одного боку, для нього характерною є назадкуватість, яку легко помітити в службовій лексичі: „*напрямок*“ – це щоб начальник, бува не злякався, що у підлеглого може бути якийсь НАПРЯМ самостійної волі чи думки; „*призупинити*“ – це щоб злодій в законі мав певність, що ніхто по-справжньому не має наміру ані *стримувати*, ні *припиняти*, ні *спиняти*, ні *зупиняти* його злочинної діяльності – мені при слові *призупинити* уявляється картина високопоставленого чиновника з *приспущеними* штанами, спадання яких він однією рукою *призупинив*. В рідній Галичині також люблять похизуватися пере-

садною кількістю зайвих, нічого не означаючих суфіксів (нарос-ків), нанизаних попереду сутнісного кореня (первня) задля псевдо-„інтелігентного“ звучання: „центр зайнятості перенавчає.“ Невже це-би була ознака простюхівства, якби від неозначеної форми дієслова *перевчити, перевчати* взяти та й утворити третю особу однини: *перевчає?* Часто „інтелігентне“ звучання призначене для того, щоб, вимовивши яке слово, нічого, по суті, не ствердити...

Мимо описаної вище назадкуватої нерішучості в лексиці, є одна сила, здатна вдихнути в урядовця почуття героїчної значимості. Сила ця навіпростець походить від магії іноземного лексикону влади: *муніципальна* міліція (міська варта, сторожа); *департаменти* (відділи); народний *депутат* (посол, радник, райця, народний заступник); *МЕР, ГУБЕРНАТОР, СПІКЕР* – тому чи иньшому нащадкови учорашнього підкарпатського чи волинянського лайняра (це не образа, лиш ентомологічна назва), а нині – одному з отців-засновників нової галицької патріотичної „інтелігенції“ – чомусь особливо імпонують подібні звання, запозичені з лексикону російського владного истеблїшменту. Щось в тім є. З великим розчаруванням почув я звертання „губернатори“ (замість „намісники“ або „обласні керівники“) з уст Першого Міністра¹, до якого у мене, треба признати, добрий кусень симпатії. Очевидячки, пересічний Українець, навіть вчений (як і Москаль-чиновник, відомий своїм *преклонением перед западом* – колись німецьким, тепер – американським), вище голови (себто совкової психології) не стрибне... Зрештою, годі встояти проти пошесті лінгвістичного відступництва, яка охопила достойні Вищі Кола, почавши від Адміністрації: напевне, одразу засміяли-б дивака, який-би насмілився запропонувати замість омріяної „Палати регіонів“ щось на зразок „Ради країв“ чи „Земської залі“. „Поступ“ від 11го липня 2000го року саме так і пише: *регіони* через букву „г“, але це є зовсім не те, на що натякають звукові асоціації: в „Палаті регіонів“ будуть радитись, а не *ригати* (вертати). А ще – до цього часу дивуюсь, яким чудом Інтер прогавив запровадження „гривні“ замість „українського долара“ чи шекеля.

Дивує поспіх, з яким вулицям русинського Львова присвоїли імена Американців (зовсім не рутенського походження): Юрка Мийка (псевдо Washington) і Оверка (Оврама) Кряж-Крутобережного (псевдо Лінкольн – від *Lindum* в графстві Lincolnshire, U.K.).

¹ Звільненого з посади весною 2001го року стараннями Інтера.

Що за першим з них (Юрком) закріплений титул батька-засновника американської конституції і демократії – добре, але-ж у нас є свій батько; що другий дозволив Муринам офіційно плодити з білими дівками Мулатів – не так знов добре для Америки, але знову-ж, для П'ємонту більш актуальними були і є зовсім інші акценти в питаннях кровозмішення. Може бути, що міська влада свого часу не мала відваги позбавити доблесних *защитників Родіни* їх сентиментальної пам'яті про славу давніх *рассейских* баталій та про заслуги їх болгарських братів-комуняк *димитрових*, – а *повипендрюватися* кортіло. Тому й вирішила заручитися підтримкою американського авторитету, мимохідь набравши очок у американських „інвесторів“ за посередництвом дії шпортання середнім пальцем правої руки в широкому гузні американської демократії – за методою, що її винайшла Роксоляна Рогатинська під час перебування в султанському гаремі („Житіє гаремное“, стор. 86^{та}). Сюди-ж віднесемо і таке психічне збочення, як вбирання міської варти у п'ятикутні кашкети американської міліції – а могли-б бути і мазепинки... Хоча, при нинішній корупції та хамстві – хай уже міліція гуляє у ненависних советсько-російських мундирах. Я-б навіть згодився, щоби тризубці з видних місць на мундирах познімати, – бо ганьба-ж.

Одна приватна ілюзія. Моє дитяче захоплення Америкою, викликане несамовитою анти-американською пропагандою зі сторони Советів у роках 50^х, похитнулося з проголошенням „незалежності“, а остаточно розвіялось, коли я довідався: а) про замовчування західним світом сталінських репресій (як тепер путінських проти Ічкерії); б) про ігнорування „вільним світом“ жахливих відомостей щодо винищення Українців засобами голодомору, – задля звільнення місця під заселення Інтером; в) про „репатріацію“ Американцями і Англійцями українських біженців у 1945^{му} році просто до лап НКВД; г) про те, як Черчілль три роки дурує українських партизан, що буде, мовляв, воювати Москаля.

Востаннє Америка „кинула“ український на́рід 26го квітня 2001го року, коли впав уряд Ющенка. Та й про спільні з НАТО маневри на Чорному морі щось більше не чути...

Повернемось до назовництва. Відпочинкове містечко Трускавець, вочевидь завдяки частим пост-алкогольним візитам державних мужів, підвищило статус своєї гідності аж до висоти греко-німецької гібридної назви *курортполіс*, а весь *оздоровчий КРАЙ* отримав європеїдно-кримінальну назву *рекреаційної ЗОНИ*.

До якогось назадкуватого чванства належить аграрний звичай кичитись другорядними і одноразово урваними оцінками з боку зовсім випадкових західних „авторитетів“. Обласне радіо 8го листопада 2000го року: „Губернатор (!) побував на шахті, де ознайомився з новою технологією, цікавитись якою приїжджали *навіть спеціалісти з Південної Африки.*“ Додає така інформація до престижу *Обласної Губернантки?*

Великий і справжній європеєць, Іван Франко, якому довелося пов'язати свою долю з галичанськими пігмеями, нині перекинувся-б у могилі, якби вичитав напис „Каменяр Вест“ на львівському патріотичному автобусі міжміського сполучення, який, очевидно, належить якійсь державно-приватній креатурі місцевих владно-„інтелігентних“ селяків при вулиці Роксоляни (Рогатинської–?), число 57.

Деякі експерименти пустої „вагомості“ тягнуться іще від часів Радянської України. Місто Станіслав перейменували у Франківськ. Я не заперечую. Але советський чиновник з міркувань, для мене зовсім незрозумілих, дописав „Івано-“. Щоб легше було вимовляти. Мені чомусь не вдається позбутися асоціації з московськими містами ткаль *Іваново, Орехово-Зуєво...* У Польщі маємо Ярослав, Володимир, в Україні – Київ, у Львові маємо Шевченківський район, бульвар Шевченка, вулицю Шевченка, але прізвище *Франко*, без *Івана*, нам, очевидно, нічого не говорить – ні в назві міста, ні району, ні вулиці. З якої причини?

Услід за доленосною новою „інтелігенцією“ цивілізується і її протезе – *менеджери* сільськогосподарського походження. Проста, донедавна чиста і порядна молодичка б'є себе в груди перед камерами Львівської телевізії, гордо заявляючи, що вона є чимось аж таким особливим, як *ексклюзивний дистрибутор* (виключний розповсюджувач), а її товаришка є *ділером* (малося-б писати *дилер* – ділок, торговець, ділник, ділач, розпорядник, відпоручник, уповноважений) і т. д. (Це передавалося з однієї новорічної посиденьки на Львівській телестудії – коли пан Ігор Калинець абсолютно справедливо прогнозував пошесть лузання насіння далеко неінтелігентним способом з відповідним запльовуванням хідників та площ П'ємонту). Щодо згаданих вище *ексклюзивни* та *дилерівни* – згадується старий анекдот про доярку, котра на колгоспних зборах вчула від голови, що будуть *дебати*, та й викликала, аби її першу... З тим, що нині молоденьких доярок залучає до репродуктивно-розривкового бізнесу не голова колгоспу, а статечний *спонсор-добродійник*, обов'язково – „патріот“, ге-

неральний директор *холдінгової* (розпорядчої, держацької, державської, надзірної, управляючої, контрольної), *консалтінгової* (дорадчої), чи *трастової* (довірчої) компанії (товариства), організовує для них *тренінгові курси* (вправи, вишкіл), *майстер-кляси* (той-же вишкіл, тільки із залученням „спеців“ вищої кваліфікації), наділяє *бізнес-плянами*, проганяє через *фітнес* (руханка для вироблення постави і справности), складає *лістінг* (список) їхніх *котіровок* (вартісности) відповідно до *маржі* (допуску, випуску, поли), встановленої „нац“банком, укладає *ф'ючерні* (прийдешні, майбуттєві) *контракти* (угоди), які набувають сили при виїзді до *офшорних зон* (поза-краєвих, непідлеглих, закрайїх, закрайних), в розпорядження ближче не обумовлених борделів. Від чого *провайдер* (доставник, спорядник, постачальник, забезпечувач) одержує *мультиплікаційний ефект* (явище множення – з виступу на засіданні Львівської обласної ради) від попереднього *фандрейзінгу* (залучення здобутих коштів). І множення байстрюків України теж.

Ці байстрюки пізніше закладають склепи, у яких продають голям фіранки на вікна, і які чомусь називаються *Єврейська Варта* (скорочено – *ЄвроГардин*, ще й з помилкою на літері „Г“, – при вулиці Городоцькій, число 81). При вулиці Франка, число 61, забракло навіть місця для останньої букви (букви „о“), так що склеп дістав абсолютно незрозумілу для невтаємниченого покупця назву: „Євролайн“!

Гої, аби не відставати, на гвалт вчаться прононсу окремих американізмів, – властиво тільки таких, що містять не більше одного складу – бо це є максимум того, що може за один раз поміститися в голові сучасного аграрно-патріотичного *менеджера*. Крамниця „*Бест*“ (правильніше – *The Best*) фірми *Серпанок*. Ціле щастя, що малі байстрючата з вулиці Наукової вже настільки знають англійську мову, аби розуміти, що *тьотя* за прилавком такого склепу нічого спільного з *бестією* не має. За Поляків мались-мо *бестію*, за Сталіна – „*Приму*“ (значить – „перший сорт“), за Хрущова часом говорили „*вищак*“, а за Незалежно–Непритомного маємо знову „*бест*“. Мова живе, вирує, змінюється, паскудиться, гние... і щезає.

Можна писати цілі романи „українською“ мовою, не вживаючи українських слів, окрім службових. Пустопорожня зарозумілість учорашнього гнояки (знову-ж не образа, лиш термін з царини зоології), – який нині себе гордо іменує *трейдером* (гуртовиком, перекупником) або *риелтером* (майновиком від нерухомо-

сти), – має зрозумілу психопатологію. Але як оцінити позицію освіченої людини, котрій чомусь кортить називатися, скажімо, не *творцем, спорудником* (гляди сл. Грінченка), чи *постановником*, лиш неодмінно – *продюсером* фільму. Чи на такому прізвиську можна більше заробити? Ще приклад: невже футболіст-чужинець перестане бути *найманцем*, якщо його прикрити фіговим листком *легіонера*? Чим „шоу“ миліше звучить від *забави* чи *вистави*, а *оповістка* – від *анонсу*? Так, для декого ці слова звучать миліше, навіть „інтелігентніше“ – для того, хто не зносить української мови!

З великою сатисфакцією, гідною вродженого злорадства расового Малороса, зауважу приємний факт, що Інтер пріє для користі Кацапа в не меншій мірі, чим для користі Хохла. Мені потрібно було з'активізувати всі свої знання англійської мови, аби у слові *дайверы* (фільм «Загибель корабля “Salem-Express”», російською мовою) – упізнати російський відповідник *нырлящики* (українське *нирці, (у)пірнальники*). Ще раз переконуємося, машиніст якої раси сидить в локомотиві інтер-американізації. Не Кацап, очевидно.

САНКЦІЙОНОВАНЕ ДЕРЖАВОЮ ОПАСКУДЖЕННЯ

На державному рівні, опаскудження мови просто беруть, та й узаконюють: чи від того, що *нагляд, опіку, контроль* не обзивати *моніторингом* – чи від того *надзїрна* діяльність перестане бути легітимною? У висиланні „Вікна опівночі“ голова антимонопольного комітету пан Олександр Завада 20го червня 2001го року (коментуючи своє звільнення з посади) прохопився зауваженням „є таке слово *транспарентність*, яке більш влучно відображає суть справи, ніж *прозорість* в діяльності комітету“. Дуже мені жаль, що українські урядовці, начитавшись американських посібників, роблять висновки на шкоду рідній мові. Психологічна нестійкість тут є очевидною. Числа 8го березня 2000го року – вже під час чергової хвилі „українізації“, викликаній radoщами з приводу доленосної перемоги Старого Нового Президента, державні новини подали репортаж про інституцію „*шерифа*“ у сільській місцевості. Проста українська жінка десь на Київщині ніяк не могла збагнути перед телевізійною камерою, чого від неї хочуть, коли кореспондент питав про їхнього „шерифа“. Звісно, це біда тимчасова – Інтер швидко навчить селянку з Великої України вимовляти „шериф“, так само, як галичанина вже навчив говорити „туф-

лі“. Та що там проста селянка – сам галицький Намісник 21го червня 2000го року помилився при пр́остому ввімкненні зі залі засідань: „*шеріф*“! Або не мав нагоди бачити цього слова на письмі, або в частих поїздках до Центральної Зкацапізованої Адміністрації так вивчився „братової“ вимови, що й орієнтацію стратив. Мене у цій справі цікавить тільки позиція патріотичних „інтелігентів“ – істориків, етнографів, літераторів. Невже так важко знайти українського відповідника до англійського виразу „*shire reeve*” – „повітовий відпоручник (советське *районный уполномоченный*)? *Осавула, становий, гайовий, опікун*... Гай-гай, де ви – мужі вчені, філологи ясні?

Чи скаже хтось, навіщо задурманювати порядних, чесних, але не завжди високоосвічених простих Українців, не-поліглотів, етикетками *Бон Акви* (Доброї води), або глибокодумними радіо-новинами з колгоспного „брехунця“ про з'їзд *омбудсменів*? (правових захисників, громадських заступників, уповноважених, юридичних представників, відпоручників, комісарів). Це щоб крутий Інтер почув себе вище від „лоха“-аборигена? А між иньшим, генетичний потенціал нації – не в зіпсованій мішанині популяцій гнилого міста, а якраз в тілі народу: у мільйонах живих, працюючим, думаючих, відчуваючих Українців, які заселяють сотні маленьких містечок і тисячі сіл, і які, на відміну від різних волкових, табачників, кравчуків-молодших, вміють власними руками зростити хліб. Бо поки-що люди іще не навчилися харчуватися пастильками.

Я не маю себе за людину абсолютно не начитану. І не єсьм без освіти. Мимо цього, чув-єм ся повним ідіотом, полюючи по різноманітних словниках за словом *піар*, котре вже десь від року 2000го гуляє етером. Спитати теж не було в кого. Пробував-єм вгадати англійське чи французьке походження, перевірив-єм різні транскрипції... Ніц! Поки врешті Степан Бандера-молодший не виписав 26го квітня 2001го року у своєму дописі до газети „Поступ“ англійське скорочення *PR* (читається *пі-аа(р)*) і значить „*гра на публіку*“, по-українськи – *дурисвітство*). Кінець мукам, о щасливий день! Але... на якого слухача Ви розраховуєте, панове українські теле-репортери, ведуни і оглядачі всілякі?

Навіть не Інтер, а рідні „патріоти“ час від часу організують для шмаркатої, але заможної „еліти“ різні місії та *джерборі* (міжнародний зліт), під час яких ще не сформованих пластунів-„націоналістів“ перевиховують на космополітичних скавтів. Такий скавт вже не здивується, чому в глухому селі без асфальту на

задрипаній господарській крамниці пише „Рибалка & мисливець“. Зате дивуюсь я: важко зрозуміти, з яких державних міркувань пан від культури у міській адміністрації має настільки зв'язані руки, що геть боїться примусити хамського львівського нувориша замінити значок “&” на старе добре українське „і“ у написах на таких вивісках, як „Тютюн & алкоголь“? („Бахус“, вул. Шота Руставелі). Вже зовсім прикро стає, коли зненацька наштовхуєшся на цей-же паскудний малий значок у назві ансамблю „Скрябін & Чубай“, що виконує пісні „наших партизан“! Чи ми геть подуріли? Невже „прикольний“ англо-американський значок *ampersand* (&) легше малювати та коротше вимовляти, аніж просте українське „і“? Чому в газеті „Експрес“, яка видається в „цитаделі українського націоналізму“, одна з постійних колонок підписана „Боб & Доктор“? Мабуть тому, що націоналізм наш дуже дрібно „буржуазний“. Міщанський себто. Не дивно, що український „патріотичний“ вискочка, несподівано для себе опинившись на посаді, раніш доступній тільки для партійно-советської номенклатури, перехоплює жаргон ситого тваринно-споживацького середовища: *шампура* для номенклатурно-гастрономічних забав, *сигарети* (цигарки) „Ротман“, *боулінг* (кегли), *охота* (полювання), *кутюр'є* (звичайного *кравця* мало!), *д(?)жакуз(?)і* (Jacuzzi) (з якою насолодою вимовляємо це незрозуміле, зате „аристократичне“ слово!)¹. Попри всю нелюбов до сучасних найновіших англомовних запозичень, одне слово мені подобається, і то дуже. Англо-американське *sex appeal* з причин, про котрі не смію докладніше розповідати, звучить для мене, як *сексопильний*, викликаючи солодкі емоції, пов'язані з дещо батярським і не зовсім українським жаргоном, у якому слово „пилити“ (пиляти) завжди наділялося певним переносним, досить пікантним відтінком. Радісно є під старість чути знайоме слово так часто, так всюди, і так „колективно“ – вкупі з цілою глядацько-слухацькою *Україною!*

НОВІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЛЕКСИЦІ ІНТЕР-ПІОНЕРСЬКИХ НУВОРИШІВ

Теоретично список нових лексичних запозичень періоду „незалежності“ можна було-б розширити коштом витіснення

¹ Це ім'я винахідника, і в ньому не більше зла, ніж, скажімо в *Дизелі*. Просто мені приємніше було-би для звільнення від утоми занурюватись у таке-собі „булькоттище“...

практично усього первинного українського масиву, переписавши американський словник Вебстера українськими буквами (кирилицею, яку Наукова бібліотека ім. Василя Стефаника у Львові вперто іменує „гражданкою“). Це моє твердження зовсім не виглядає перебільшенням. Адже піонерами американізації української мови виступають вчорашні комсомольці – наймолодші пагінці вовкулацького роду Павлика Морозова, які: 1) не бачать потреби вдосконалювати свого володіння українською мовою (якою ніколи не користувалися), – коли-ж можна одразу переходити на англійську; 2) не знають і наперед зневажають традиції української мови, хоча-б навіть і в тій-же області запозичень. Тому німецькі *кегли* стали *боулінгом* (англ. куля, м'яч), піднімання тягарів таємничо зветься *power lifting*, *контора* чи *б'юро* стало *офісом*, німецький (з французької) *прайскурант* (цінник) став *прайс-лістом* (англ. „список цін“), а така-собі корчма під псевдо *бістро* „Парк“ при вулиці Огієнка 2 у Львові організовує *бізнес ланчі* – це тоді, коли ще за Советів утвердилися були терміни *ділова зустріч* та *діловий сніданок*. Часом мавпування додатково спотворюється вимовою на російський лад (прііінтер), а часом – невмінням правильно вимовляти чуже слово: пральна машина *Канді* – правильно *Кенді*, цукерочка; засіб для усунення плям *Ваніш* – правильно *Веніш*; зшивач, сколювач для оправи зшитків *біндер* (binder) – правильно *байндер*. Чи хтось керує правилами транскрипції? Чому назва забави „*Relax*“ (відпочинок, гульки, „розслабуха“), маючи спільний корінь з давно і добре відомим терміном *релаксація*, пишеться „*Рілекс*“, тоді як *Candy* та *Vanish* пишуться згідно з правилами транслітерації, всупереч адекватній вимові?

Якийсь безіменний мудрагель „переклав“ російське написання французької власної назви *l'Escale* (*л'Ескаль*) великими українськими буквами, добросовісно замінивши російське „*Е*“ українським „*Є*“ (проспект Свободи, 35). Вийшла дурниця: *Л'ЄСКАЛЬ*. Спробуйте вимовити. Треба було або опустити апостроф, або залишити літеру „*Е*“, або прямо писати по-французьки. А найкраще – назвати крамницю одним із гарних українських відповідників: *спочинок*, *віддих*, *спочин*, *притулок*, *перепочинок*, *передих*... Я так підозрюю, що причина недбальства криється все у тій-же вторинній залежності од *кацапського*: якась україно-кацапська фірма підрядилася перевести оформлення фасаду для інтерівського магазину, що належить інтерівському власнику, котрий і сам добре не розрізняє літер української абетки, а тієї фірми постачальник сидить у Московії, а у них там у Московії не

продукують українських букв для вивісок, та й самим начертанням букву «Е» Кацап може собі дозволити уподібнити до українського «Є», – бо у них там цього окремого «Є» взагалі не існує, а для Хохлів ніхто не вибирається спеціально змінювати виробничу технологію, і т. д... До того-ж, в магазині при виході ще й повісили плакатик: „Дякуем за покупку“. Рідніше звучало-б: „Дякуємо за покуп“ (або: „за зроблені в нас заступи“). Від комерсантів мало чим відрізняється Українська Академія Дизайну, що розташована у Стрийському парку Львова. На автобусі 286-12 ТА, який їй належить, читаємо „АКАДЄМІЯ ДИЗАЙНУ“ – з тієї-ж причини, що й вище. Це в осередку „української“ естетичної витонченості, художнього смаку, митецької викінченості і ремісничої докладності!

На вулиці Дудаєва, число 3, знайшла притулок контора товариства з *мінімальною* відповідальністю (принаймні, щодо грамотності) „Віжион“. Це так новітній чорнобровий „Українець“ з характерним біблійним профілем вчить затурканих галичан вимовляти англійське слово “vision” (правильна вимова – *вижн*, тобто: *видиво, марево, бачення, зір, вид, видовисько, передбачення, видіння, ясновид, яснозір, яроцвіт, уява, проникливість*). Вчить, паскуда, тих самих галичан, які ще не забули старого доброго латинського запозичення „*візія*“.

Абсолютно безпорадна міська рада оголошує якісь-там постанови проти „вulgарности“, і в той-же час жоден „патріотичний“ автоінспектор не є в стані помітити вулгаризму „*Magik*“ намальованого на мікроавтобусі 763-70 ТА. (Українець написав-би „*Чар*“ або „*Чари-мари*“ замість англійського *Magic* – „*Меджик*“)

ЯК ВИМОВЛЯЄМО АНГЛІЙСЬКЕ “I”

Начертання літери *i* у словах, запозичених з мов, що використовують латинську абетку, провокує до її транслітерації українською літерою такого-ж вигляду. Це неправильна тенденція. Українська традиція вказує, що в багатьох випадках правильніше писати українське *и* на тому місці, де в чужому слові маємо латинське *i*. Наприклад, у словнику Голоскевича зустрічаємо *Сильвестр* та *силюета*, mimo того, що в оригіналі останнього слова звучить-таки глибоке м’яке „*i*“: *la silhouette*. Очевидно, завдяки дороги до запозичення – з французької через польську: *sylwetka*. Латинь до нас колись ішла через німецьку, а за посередництвом

Поляків – і через французьку мову. Латина і німецька не мають окремої букви для позначення звуку „и“. Французька мова найчастіше позначає звук „и“... літерою «e». Але-ж чужі слова перепишемо не по буквах, а так, як легше нам вимовляти! Тим часом, звук „и“, особливо в *англійській* мові, дуже і дуже присутній. Дев'ята літера англійської абетки (читається *ай*) рідко в ізольованій позиції, між двома приголосками, вимовляється, як українське м'яке глибоке „і“. Непорозуміння викликане втручанням російського правопису. Москалі буквою **и** позначають всі три звуки, які відповідають українським „і“, „ї“, а також короткому „и“. В той час, коли *українська* літера **и** позначає, як те-ж коротке „и“, так і ще ряд звуків (рос. „ы“, укр. „е“, перехідне закрите „ие“, наближене до французького «œ», в певній мірі – до рос. „э“). Тому, коли Москаль пише *принтер*, Українцю слід, не встидаючись, писати так само, не „перекладаючи“, і в цьому разі українська вимова англійського слова *printer* найближче відповідатиме оригіналу, незважаючи на позірну присутність англійської літери **i**. А найкраще писати *друкарка*. Щось подібного можна сказати і про ім'я *Сильвер*, котре походить від срібла (*silver* < *seolfor*). З причини невідповідної транслітерації можна впасти в непорозуміння: по-англійськи *мил* значить *їжа*, а *мил*—*млин*, *сіле*—*мисливець на тюленів*, а *сіле*—*срібло* в Шотландії, *ліст*—*найменший*, зате *лист*—*список*, *перелік*. Модне слово *хит* (вражаючий „кавалок“) мало-б вимовлятися *хит* (*hit*), оскільки *хит* (*heat*) найвище може означати *пробу* (*розігрівання*, рос. *розминка*). Так само і самку пса по-англійськи звать *бич* (*bitch*), тоді як улюблене слово інтерю українських телевізійних каналів – *біч* (*beach*, пляж, себто) має до *суки* таке-ж відношення, як *piernik* до *wiatraka*. Незважаючи на мій глибокий пієтет до передвоєнних правописів, мушу визнати написання слова *бізнес*, яке рекомендується словником О. Скалозуба (Коломия, 1933 рік), за непорозуміння. Не бачу (поки, хіба, хтось не відкриє мені очі) найменшої підстави в такий неприродний спосіб вимовляти англійське *business*. Поляк в цьому випадку знову має більшу рацію: *byznes*.

„ПРОФЕСІОНАЛІЗМ“

Справжній „професійний“ рівень декотрих „знавців“ мови, допущених, на жаль, до спілкування з широкою аудиторією, видно з такого прикладу. Фраза “give me a lift” (підвезіть мене) в синхронному перекладі одного телевізійного фільму звучала повним

безглуздям, з огляду на контекст: *подайте мені вагу (!)*. Подібний казус: в оригіналі чуємо “*you have won, Nazarene*” (ти переміг), а в побіжному перекладі – „ти не переміг, Назарею“ – кінофільм „Омен III“, 1+1, 24го листопада 2000го року. То як, панове *force majeure* (заводяки, заведії, пхаюча сила, всесильні обставини) – „Банк ідей“, УТ2 – розуміємось на чужих мовах, чи на халяву гроші гребемо, порскаючи піною публіці в очі? „Кваліфікацію“ наших *струйових* перекладачів зауважити не важко: „чому вони просто його не *знешкодять*“ („Нікіта“) – це коли мова йде якраз про те, щоб не вбивати (знешкоджувати) власного агента, а лиш *обезвладнити*; мудрагель-перекладач, очевидно, користувався російським перекладом *обезвредить*, а до оригіналу (*render harmless* – зробити нешкідливим) не заглянув. Чи, може, для „загальноприйнятого“ рівня добросовісності перекладу слова *нешкідливий* і *знешкоджений* є синонімами? Очевидно, логіка контексту мало обходить перекладача-халтурника. Глядач-же змушений проковтнути нісенітницю. Ще один приклад з того-ж таки фільму: „це *найменше*, що я можу для тебе зробити“ – йдеться про легку смерть. То як – *найменше*, *найбільше*, чи „*принаймні* це я можу для тебе зробити“? Мене не обходить, що російський переклад, до якого заглядають „українізатори“ – теж халтура. Мене дивує інше – як можна отримувати зарплату за очевидний абсурд; яким чином нормально розвинутий мозок дозволяє собі перекласти англійський вираз “*at least*” (*принаймні, щонайбільше, „по меншій мере*“, „*самое большее, что я могу для тебя сделать*“) таким самим чином, як “*the least*” (*наименьшее, „самое меньшее, что я могу*“...). І до якої міри можна собі дозволити не вникати в те, що плеще твій язик. Скажімо, Москаль робить переклад англomовного фільму (коли не помиляюсь, „Ренегат“): „*парень сказав – парень сделал*“. Інтеро-„Українець“, замість заглянути до оригіналу (оскільки „художній рівень“ перекладу очевидний), скоропально мавпує неоковирність, і вже тепер українському глядачеві в'януть вуха від абсолютно дикої фрази „*хлопець сказав – хлопець зробив*“, огидність якої лише зросла від заміни російського „*парень*“ українським „*хлопець*“. А можна-ж було за ті самі гроші вжити стандартне „*сказано-зроблено*“... чи не можна було? Халтура часом буває дивоглядною. Наприклад, морських свинок (*guinea pigs*) можуть обізвати „*твінейськими свинями*“ – уявляєте, яке щастя, що ваш син чи внук не береться плекати таких „свинок“ у папендекльовій коробці? (З кінострічки „Смертельне захоплення“, „Новий канал“, 18го січня 2002го року: „мы хо-

тим, чтобы с нами обращались как с людьми, а не экспериментировали, как с *гвинейскими свиньями*“). Канал „Інтер“ розсмішив мене іще більше (13го січня 2004го року, фільм „Печія“): „філе курки загортаємо в прооливлений папір та додаємо *крему* і цибулі.“ В англійській мові *creet* означає *сметану*. В тому-ж фільмі далі чуємо захоплений вигук матері у відповідь на лепет її дитинчати: „оце *річ!*“ Не подумай, Читачу, що річчю мати називає свою дитину. Англійською мовою *speech* означає *промову* (рос. *речь*). Звичний до қацапської мови диктор не помічає різниці... Чому все американське надходить в Україну через Москаля? За правом першої ночі, коли сюзеренові вільно у весільну ніч позбавити невинності кожну наречену кожного свого васала?

Росіянин (а в першу чергу – Великорос, або-ж Москаль) завжди був славний особливою зневагою до слов'янських мов (може тому, що у своїй рідній, қацапській, мові найбільше шанує не-слов'янські елементи). Те саме можемо сказати і про українського Ітера, який нині визнає тільки англійську мову, і на неї молиться. Плюс брак ерудиції. У телефільмі „По той бік минулого“ („Міст“) персонаж „поспішає на конференцію в університеті *Чарльза*... в місті Прага! Слов'янин мав-би знати, що у столиці Чеської Республіки знаходиться відомий і давній *Карлів університет* (*Univerzita Karlova*), назва якого виключно для англомовних анальфабетів перекладається як *Charles University*. Україна-ж до цього часу не належала до англомовних країн!

Не тішмо себе ілюзіями, ніби-то вроджені галичани далеко випередили заїжджих Ітерів у знанні слов'янських мов. Непорозуміння щодо напису на польських могилах, коли мудреці з коргори цвинтарного начальства переплутали *wojownika* (*woja*) з *wojakiem*, було описане в „Поступі“, число 71 від 18го травня 1999го року. Автору трапилась рідкісна нагода спостерегти іще один вияв сваволі львівських спеціалістів від осміювання чужих мов. Тим разом польську абетку було безжально вкорочено рівно на одну літеру: десь у березні 2000го року афіша при вулиці Коперника запрошувала відвідати виставу *Krakowskiego Teatru Factu* під назвою „Така *mala*“. Світоглядну користь від такого „правопису“ важко переоцінити: незнайоме слово у назві вистави кличе до глибоких екскурсів по словниках чужих мов. Поляки мають слово „*malec*“ чоловічого роду. Англійська мова слова „*mal*“ не знає, у німецькій мові іменники пишуться з великої букви (*Mal*=цвях), а от у французькій «*mal*» означає – *зло, лихо, біль, біду*. З чого я зробив абсолютно логічний висновок, що „*Teatr*

Factu“ ставив польсько-французьку п'єсу під назвою „така-собі хреновинка“. Брак літери „I“ (тверде ел) багато чого міняє в польській мові!...

Мене дивує, як освічена людина, журналіст, може мешкати під самою польською границею, і не подавати навіть найменших ознак щодо правильної орієнтації в польській мові. „Поступ“ за 3^є – 4^є березня 2001го року, число 36(694), сторінка 7: „Якщо Європа не хоче програти історичної цивілізаційної *реалізації* із цими двома центрами (США і Японія), то вона мусить розширюватися“. Поминаючи сов'єтизм *Європа*, якого *напевно* не вжив Тадеуш Ірвінський в розмові з „Поступом“, пропоную заклад о повний *ящик* з коньяком, що пан цей мав на увазі *ривалізацію* поміж суперниками, а не *реалізацію* з ними. *Реалізація* в цьому контексті більше нагадує *злягання*. До речі, так і залишається невідомим, хто перекрутив зацитовану паном Ірвінським приказку, правильний текст якої звучить: „*jeżeli tam być szczery, to Wilno możemy oddać, Lwów – nigdy*“. Отак приходиться губитися в здогадах, читаючи *компетентну* пресу...

Не краща ситуація і на радіо. „Український“ варіант п'єси „Троє у човні, не чіслячи пса“ містить фразу „тебе взяли, щоб ти за всім *спостерігав*“ – тоді як зі змісту діалогу випливає, що до персонажу, навпаки, висловлюються претензії з приводу його *бездіяльності*; що його „взяли“ якраз *не для того*, аби він „*спостерігав*“, а для того, аби він *щось робив*. І дійсно, англійський оригінал вживає дієслово *superintend* (*стежити, керувати, контролювати, управляти, наглядати, слідкувати, завідувати*). Українські переклади Прокопчука (1956^й рік) і Лісняка (1974^й рік) пропонують слово „*наглядати*“; два існуючі російські переклади (Сальє і Донского–Линецкой) пропонують відповідно *устроил* і *присматривал*. Скажіть мені, чи хоча-б російське „*присматривал*“ має українським відповідником пасивне „*спостерігав*“? Чи диктор, який озвучував діалоги, шанує себе перед слухачами до такої-ж міри, як власну кишеню, і чи дозволено йому критично підходити до абсурдного тексту, написаного безвідповідальним редактором-постановником? Що за народ, властиво, зайнятий на телебаченні та радіо?

У березні 2001го року, на тому самому місці, де перед цим висіло запрошення на виставу „*Taka mala*“, я зажив наступної з черги приємності оглядати на афіші кінофільму „Нескорений“ генерала Чупринку з большевицько-партизанським біноклем на грудях. Не буду стверджувати, що у волинських лісах, та ще й на-

чальному провідникові, не часто виникала потреба брати до рук бінокля. Але-ж потрібно зважати і на деякі стереотипи. Не великий гріх, якби подати історичну правду в такий спосіб, аби командир УПА не нагадував советського партизана на всі сто відсотків. Задля самої назви кінофільму теж варто було-би потрудитися більше. „Генерал нескореної армії“, „Генерал Опору“, від біди – „Міф“, „Шухевич“, звучало-би виразніше. Суворий лаконізм у назві („Нескорений“) є добрим в тім випадку, коли він не нагадує французьких комедій на зразок „Щасливчик“, „Роззява“, чи „Поліцай“. Де-ж ті наші професіонали, чи перестануть, нарешті, гнати гапу?!

КОМУНІЗМ В ЕТЕРІ І У ЗВИЧАЯХ

КОМУНЯЦЬКЕ РЕТРО

Хвалити окремі радіовисилання не буду – є декілька, які очевидним способом заслуговують на повну підтримку та щиру вдячність хоча-б за те, що вони є: „Історичний календар“, „Слово“, „Родина“, „Шануймося“, „Тиждень“ (в минулому), „Забуті імена“, висилання Романа Ковалю „Отамани гайдамацького краю“ про Холодний Яр, ще й інші. Та Національне радіо, нехотючи, успішно виконує ще й другу функцію: змушує збагнути міру безголов'я офіційних потуг в національному інформаційному просторі. Тут є дві лінії. Перша лінія – стовідсоткове використання досвіду комуністичної когорти укладачів інформаційних програм. Не потрібно думати, що комуністична пропаганда на доїв та грандіозности успіхів радянського будівництва в промисловості і сільському господарстві не була високопрофесійною. Нині цим займається „Інформаційний випуск Національного радіо“. Останньою пошесть оспівування перекинулася і на Львівське радіо. Оспівують, як загальні „успіхи“, так і Перших Осіб Держави поіменно. Оспівують зі знанням справи, вишуканою літературною мовою, багатством художніх засобів. Досить є уважно переслухати центральні та місцеві випуски новин, щоб зрозуміти, що Україна вже давно взялась наново за будівництво світлого комуністичного майбутнього. На чолі з партторгом Південьмашу. Без усяких-там псевдокомуністів *симоненків* чи псевдосоціалістів *морозів*. І незважаючи на позірність „ринку“.

В попередніх комуно-більшевицьких експериментах здоровий глузд нинішньої епохи мав-би критикувати зовсім не саме

слово „комунізм“, як таке, і зовсім не той, закладений в основу теорії комунізму, соціологічний факт, що *кращі* люди люблять свою працю, добровільно і старанно працюють, одержують моральне задоволення від акту *творення*, від почуття добре виконаної власної, та не змарнованої чужої праці, і при цьому не оглядаються особливо на винагороду („від кожного – відповідно до його здібностей“). Як і не відкидаємо того досвіду розвинених суспільств, який стверджує, що існує категорія благ, котрі шануюча себе держава зобов'язана *надавати*, а не *продавати* („кожному – згідно з його потребами“). Ні, цього ніхто в комунізмі не критикував і не критикує (і якраз цього у нас і немає!). Заперечуємо в теорії комунізму безвідповідальну і безпідставну ідею, що ніби-то до когорти цих *кращих* належатимуть *усі*. Критикуємо дурну надію (якої не поділяв Томас Мор), буцім-то вимруть такі людські особини, які в собі переносять заразу невиліковної звички працювати зле і безвідповідально, навіть коли їм платять багато і вчасно. То якраз цього в „ринковій“ і „давно не комуністичній“ Галичині повно.

В реальному „комунізмі“ завжди критикували засилля тоталітарної бюрократії, брак свободи і брак готовності вільно та різноманітно мислити, говорити і діяти. **І ось нині ми цю бюрократичну стабільність продовжуємо плекати ніби-то без участі комуністів.** Поведінка влади, міліції, прокуратури з приводу різноманітних акцій громадянських протестів є на 100% ідентична до поведінки комуністичної влади в минулому. Замовчування, вдавання, що нічого не діється, і одночасно – індивідуальний терор, брехня, обман із неправовим застосуванням сили. Десять років безнадійних мандрів до Європи з її європейським законодавством і європейським штилем влади та силових структур – котів під хвіст.

БЕЗГЛУЗДЕ МАВПУВАННЯ

Запопадливе мавпування і страх виділитися, жах „не вгодити“. Мавпування з такою динамікою розвитку, з таким гоним „на випередження“, які дійсно гідні є усяких похвал. Ще не зовсім охолов подив захоплення геніяльною лінгвістичною знахідкою „я вас дякую...“, як нова „мулька“ полонила розум народних обранців, включно з такими знавцями української мови, як п. Косів: „Це є знаковий момент“ („Поступ“, число 98, 8го червня

2000го року, стор. 3). Прикро, що і симпатичний мені Перший Міністр (колишній)¹ закидає „*знаковими змінами, тенденціями, котрі потрібно підхватити* (підхопити, себто)“. *Мались-мо віхи, підвалини, наріжні камені* (яких ми повинні були то *розкидати*, то *збирати*, – в залежності од настроїв народних обранців), *були доле-носні, вирішальні, переломні та вікопомні*, – нині додалось *знакових* (характерних, прикметних, показових, знакомитих, знаменницьких...).

Ще одна мода – на мавпування дивоглядних наголосів: а хто першим змавпує свіжий штучний наголос? Не встигли галичани звикнути до дивного наголосу у слові *святá*, як у Львівському радіо вже чуємо *нові!* (16го жовтня 2000го року). Як реагує слухач на комуняцько-мавпувальні маразми, подібні до описаних вище?

ВИХОВНИЙ МОМЕНТ

Авдиторія слухачів ділиться на дві частини (від нас старанно приховують висліди соціяльних досліджень на подібні теми, тому я не можу сказати, яка частина більша). Перша частина слухачів нервується, кривиться від гидоти, і переходить на хвилю якоїсь не-„національної“ радіостанції, одночасно сповнюючись глибокою зневагою до Держави і всього „національного“. Справа-бо не лише в тому, що мелодійний голос „*ще того*“ комунівського диктора від новин навіть щось таке, як повідомлення про жахливе стихійне лихо, вміє наповнити бадьорими інтонаціями. Справа ще й в тім, що в Україні вже давно жодні новини на рівні державному не починаються інакше, як словом „Президент“. А новини Львівщини – словом „Голова“. Чи хтось здає собі справу, що це є смішно? І справа ще в тім, що кожен слухач, який вміє рахунки, давно зрозумів, що кількість *щоденних* запусків нових підприємств, переснашень, успішних випробувань нових моторів, кількість нових інвестицій, успіхів у фермерських господарствах, тих-же сумнозвісних *надоїв*, освоєння нових вугільних горизонтів, розкриття митних порушень з неодмінними надходженнями до *державної скарбниці*²... – перераховувати можна було-б іще довго – що кіль-

¹ Гляди вилучку на стор. 195.

² Самого тільки, узаконеного Президентом, терміну „*казначейство*“ досить, аби прикувати „Гаранта“ мови і самостійності до ганебного стовпа за порушення клятви, даної при вступі на посаду.

кість усіх цих, повторюю, щоденних успіхів давно десятикратно перевищила все, що є, було, і колись фізично могло-б бути створене в Україні. Ми вже давно мушили-б процвітати. Пропоную Читачеві насолодитися ностальгією за духом недавніх совкових штампів: „на фінішну пряму вийшли механізатори області...“ – інформаційний випуск національного радіо 29го квітня 2001го року. Я це речення знаю напам'ять від дитинства, так десь від 1953го року почавши, – без найменших змін, навіть з тією самою інтонацією. Оце таким чином повинна-би виглядати наша реформовано-ринкова свідомість? Микола Княжицький десь у жовтні 2000го року в диспуті під час висилання „Факти“ (ICTV) признався, що новини мусять, на його думку, укладатися в такий спосіб, аби викликати позитивні емоції у слухача. Чи це не є зомбування?

Другий тип слухача – такий, що має українське серце. Він не плюватиме на Державу і на все те свинство, яке нині офіційно і в обов'язковому порядку доповнюється прикметником „національний“. Цей слухач просто плакатиме з горя, зрозумівши, що все, що тільки-но зветься у нас „національним“, – було замислене на НАЙВИЩОМУ рівні з єдиною метою: скомпрометувати і змішати з багном українське суспільство. В усякому разі, в очах людини, яка хоча трохи має в собі щось західно-європейського. Сюди належить і такий (жовтень 2000го р.) загально-національний хіт Комедіянта: „*после первой не закусываю*“. Очевидно, що за такої „пропаганди“ національна ідея, словами пана Табачника, „не спрацювала“. Чи могло бути інакше?

У попередніх відступах¹ згадувався „йолоп у навушниках“. Застановімося. Нормальна людина, у прихильному суспільстві, вийшовши на вулицю, бачить і чує *приємних* громадян, своїх співвітчизників, з якими часом не гріх привітатися, до яких на гріх усміхнутися, розминаючись на хіднику чи в транспорті, яких не є аж так багато, щоби кожен перехожий перетворювався у конкурента-неприятеля на вузькому переході чи у тролейбусі, а що найважливіше – на вулиці людина показує своє *добре виховання в середовищі рідного, цікавого для спілкування суспільства*. А що цікавого почує і побачить юнак у суспільстві, яке його не потребує, ним нехтує, навіть ненавидить? У суспільстві блатних забіяк і комуно-пердунів з їх „Інформаційним випуском національного радіо“? Тут не тільки „йолоп“ одягне навушника...

¹ стор. 191.

ПРИДВОРНІ МЕНЕСТРЕЛІ

Друга лінія у державній пропаганді – заложення інституту офіційних співців. З'явилася, зокрема, мода класти на ноти політичні виступи державних мужів. Феміль Мустафаєв у висиланні „Шануймося друзі“ заспівав оперну арію (яку чомусь назвали „піснею“) під назвою „Величаві Карпати“ приблизно такого змісту:

„Ми в серці Європи
і тому:
негаразди пройдуть,
буде спокій у нас –
від кордону на сході
аж до сивих Карпат“.

В иньшій кантаті співається про те, як добре, що „Україна невтомна“, що

Буде в нас добро, буде здоров'я
будуть засіки хлібом повні,
те, що заслужим, будемо мати,
треба лиш вірно любити... —

якось я не чітко учув, кого саме любити, але маю певність, що коли любитиму Президента, – не помилюся.

Пісня „Україна“:

За вільно обраний майбутній шлях,
Свій герб...,
Майбутнього тобі, моя країно —

хороші слова Олександра Ведмедева, як у цій, так і в подібних кантатах, лиш не надаються ні для нашого часу, ні взагалі для нормальної держави, яка давно уже забула дивуватися з власного гербу і щодо „майбутнього“ свого ніколи не сумнівалася. А ось у такій державі, яку власний Посадник провадить прямою дорогою у Нове Московське Рабство, – то ці слова вже зовсім звучать святотатством.

Якось у березні 2001го року почув-єм уривок урочистого концерту. Коли молодичка в українському строї (Катя Бужинська) заспівала, звертаючись до України, як-то є добре, що та

В світі незалежність здобула.
Колись була ти меншою сестрою,
Але тепер ти рівна всім сама —

знудило мене і згасив-єм позирало. Оце вже повністю гімн колишньої Радянської України.

Якщо хтось собі мислить, що комуняцьке „незалежно“-українське опаскудження совковими пропагандистськими методами є стихійним, – то цей хтось помиляється. По-перше, маємо певну кадрову політику. По-друге, оці „кадри“ просто переписують завчені совкові рішення і постанови. Вслухайтесь у наступні слова: „Хочеться, щоб з'явилися нові патріотичні пісні, і щоб ці пісні об'єднували наш народ на побудову комунізму“ – Нац. радіо, 25го листопада 2000го року (слово *комунізму*, щоправда, замінено словосполученням *незалежної держави*). Далі: „...прийдемо у нове тисячоліття з високими трудовими показниками“ – радіо-оголошення про концерт після „Міжнародного академічного рейтингу“ „Золота фортуна“, вперше учув-єм у листопаді 2000го року, але блудять і досі. Отут уже зовсім нічого змінювати не прийшло, хіба що *нову п'ятирічку на нове тисячоліття*. А ось ніяке не „ретро“, тільки сумна реалія сьогочасности: „хочеться, щоби співак [Ігор Бобало] створив власну пісню на захист честі Президента“ – радіо, 9го червня 2001го року, 13¹⁵. Співак цей, між иньшим, не особливо контролює в розмові свій стиль: „...ця пісня така молодіжна, надає *бодрості*... (бадьорості).

Завідувач кафедрою радіо-телемовлення Львівського університету ось як уявляє собі засади праці своїх вихованців, коментуючи 16го листопада 2000го року через обласне радіо певну постанову своєї кафедри: „нести позитивний заряд“ – завдання журналіста. Перекладаючи з електротехнічної на загальнолюдську термінологію, – співати хвалу злодійській владі. І це, очевидно, цілком офіційна настанова у галузі кадрової політики щодо журналістського корпусу...

Важко бути певним щодо колективної психіки громади, яка змушена підтримувати в собі дух животіння наступним заклинанням:

Є ще сила в Тебе, –
віримо ми, –
Нашого роду колиска;
ми віримо свято і щиро, –
бо Ти маєш на щастя
високі права.

Раз, що менше потрібно „вірити“, а більше – просто розмовляти доброю українською мовою та якомога рідше Кацапам у гузно за-

глядати – і дійсно сили прибуде. А по-друге, – що та людина, яка ніколи не сумнівалася у своїх правах, не буде про них постійно сама перед собою співати. Хіба-би була злодюжкою, який відчуває, що поцупив не своє.

Не кажу, що все кругом є бридким. Часом випадково з трансляцій тих чи інших концертів т. зв. „художньої самодіяльності“ вдається почути прекрасні голоси вродливих Українок (яких ніхто не пропагує) як, скажімо, пощастило мені слухати 22го квітня 2001го року на каналі УТ2 під час трансляції концерту „Пасхальні дзвони Київщини“ (якби це була українська держава і українське суспільство, концерт-би звався „Великодні дзвони“, а *пасха* писала-б ся через букву „к“ – як у словнику Грінченка).

Але є й такі „патріотичні“ утвори, від яких, на жаль, за кілометр віє низькою кваліфікацією, некомпетентністю, легковажною поставою автора, що обертається зневагою або дискредитацією. Американці мають такого-собі патріотичного шлягера “this my land, this is your land...” Пощо було „творити“ явний український плягіят – „це моя земля (land), це твоя земля, Україно, Україно...“? Неприємно якось таке слухати. Вже хоч-би слово яке замінили – наприклад, „це мій край...“

А ще 20го травня 2000го року я зажив сумнівної насолоди почути у висиланні „Обрії“ патетичну кантату під назвою „Оборонці держави“, перероблену з однієї добре знайомої советської військово-патріотичної пісні. Такою мала-б бути українська національна ідея?! Коментувати немає бажання.

ВІДДАЄМО І ЗАБУВАЄМО

Ксенографія. Торкнемося хиткої теми *транслітерації*, в ширшому аспекті – передачі чужою вимовою (*транскрипція*) та чужим написанням нашої назви і навпаки. З точки зору інтересів правильних транскрипції і транслітерації, перше очевидне історичне нещастя – що є в Україні Інтер. Що в цього Інтера кацапські мовні традиції, і що цей Інтер займає вирішальні висоти в нашому суспільстві. На нинішній день, коли, йдучи услід за вимогами ринку, фірми-виробники розробили компютерне забезпечення майже всіма „цивілізованими“ (а часом, і не дуже) мовами, на базі усіх можливих абеток, Українець не тільки змушений завчати терміни так званих „русифікованих“ програмних засобів, але теж щоденно (хто працює в „Інтернеті“) „насолоджуватись“ звучанням таких „любих“ для кожного Українця адрес, як “kiev.ua”. Не кyjiw,

кууіw, кеууіve, а підкреслено на кацапський лад: *кієф*. Нині маємо хаос у правилах передавання українських назв латинкою. На мій погляд (який шокуватиме всякого роду „регламентаторів“) – біда не в хаосі, а якраз у намаганні запровадити єдині правила тими „компетентними“ чиновниками, які у справах, що стосуються: 1) чужих мов; 2) рідної мови; 3) здорового глузду; 4) елементарної ерудиції – *компетентними* якраз не є.

Кілька слов'янських мов історично, кожна для власних потреб, розв'язували проблему передачі своєї вимови латинкою. Якщо вдавалося, узгоджували зі звучанням, яке відповідало одній з континентальних мов, переважно латині та німецькій, рідше – французькій. Тепер усі подуріли на англійській мові (ще й у спалюваному Американцями варіанті). Тим часом, особливості англійської ортографії найменше надаються до передачі звучання слов'янських слів. Тому запанувало правило – ви пишете, як хочете, а іноземець мусить запам'ятати вимову на слух. В такій ситуації найприродніше було-б орієнтуватися на ортоепію... власної мови! На те, які звуки зринають у вусі Українця, коли він зрить ті чи інші значки латинської абетки. У вусі, чи голові слабоерудованого Українця – мертва тиша (незважаючи на безуспішні спроби середньої школи). В голові більш-менш ерудованого Українця – первинний космічний хаос. Це добре, бо з Хаосу народився наш прекрасний та різноманітно-впорядкований світ. Людина, котра орієнтується хоча-б приблизно у правилах ортоепії кількох чужих мов, які використовують латинку (тільки для взірця, згадаємо деякі мови, які мають історичний досвід у способах передавання слов'янської вимови літерами латинської абетки: польська, чеська, латинський правопис хорватської, німецька, французька, традиційна латинь) – така людина, опинившись перед стандартною американською клявіатурою без діакритичних знаків, легко набере український текст латинкою, але при цьому спостерігатиметься дуже характерне і суттєво важливе явище: в різних позиціях одні і ті самі звуки нормально передаватимуться різними буквовосполученнями! І це природно. Чому Поляк передає „ш“ і „ч“ складеними значками „sz“ і „cz“? – тому, що поруч оден одного, в сусідських позиціях, чисті звуки „с“ (польське „s“) і „ц“ (польська літера „c“) зі звуком „з“ (польське „z“) практично не трапляються в польській мові. Чому Німець (а за ним, протягом сотень років – той-же слов'янин) вживає значок „j“ для позначення звуку „й“? – тому, що тільки легковажний Француз міг додуматись проміняти просте і зрозуміле „j“ на довжелезне „ill“. Французові бракувало

„ж“ (,j“), Іспанцеві – „х“ (,j“), Англійцеві „дж“ (,j“), зате дуже розумному українському американізаторові нині бракує одразу всіх трьох звуків! Понадто бракує ще й звука „ц“, який від часу сотворення світу передавався латинською літерою „с“, котрою нині гордовито нехтує просвічений на американський лад новий Українець. Американці навіть згодилися прийняти до арсеналу позначок своєї системи транскрипції значок „х“ (ікс) для позначення чужомовного (для них!) звука „kh“, так що і ми могли-б писати „xwogoba“ замість прийнятого тепер „khvogoba“ („кхфороба“).

Чи не найрізноманітніше могло-б виглядати йотування, пом'якшення, окремішній звук „й“, – залежно від позиції: j, ja, ue, ui, ia, ie – навіщо себе обмежувати? Те саме можна сказати про звуки „ц“, „ж“, „дж“, „г“, „і“. Апостроф взагалі непотрібний, бо він означає розділену вимову попередньої приголосної і наступних йотованих „я“, „є“, „ї“, яких взагалі немає у латинці, яко окремих значків. Затє м'які приголосні „ль“, „ть“, „нь“, „ць“ можна передавати окремими буквами, за прикладом Словаків: «l'», «t'», «n'». Для підкреслення розділеного читання окремих буквосполучень можна-б домовитись уживати значок «`», присутній на кожній латинській клявіатурі: nez`hoda (незгода), але nezhyt' (нежить). Ось деякі приклади: simya (сім'я), pexaj (нехай), niania (няня), yablounia (яблуня), turock (турок), tures'kuj (турецький), terpec' (терпець), toroczyty (торочити), kogowa (корова), vira (віра), nadiya (надія), majzhe (майже), pyat' (п'ять), seber (цебер), macaty (мацати), maczaty (мачати), lyxo (лихо), maszyna (машина),махаты (махати – слов'янське слово), mechanizm (механізм – латинського походження слово), пусуj (ниций), majtki (майтки), zhensczyna (жінщина: *щ=scz*), shcze (ще: *щ=shcz*), shopa (шопа), s'hody (сходи), newdaxa (невдаха), smich (сміх), dnes' (днесь), mih (міг), miKh (міх). Замість насолоди від колоритного різноманіття, нас заганяють в надумані рамки, але тих уніфікованих рамок теж виявляється... багато різних! „Поступ“ від 22го жовтня 1999 року пропонує „затверджену Верховною Радою схему М. Вакуленка“. “Ukrainewstand at Brama” подає „додаток до рішення № 9 української комісії з питань правничої термінології, протокол № 2 від 19го квітня 1996 року“. На телеграфі у Франківську висять іще кимсь иньшим затверджені правила. Діяспора мала до цього часу свої власні, орієнтовані виключно на мать-Америку, правила, але з міркувань лояльності готова відкинути всі традиції на користь не менш ідіотичних правил новопосталої „Незалежної“. Чому ідіотичних? У відомих мені шести-семи узаконених різними захід-

ними інституціями, в тім числі ANSI, таблицях українські букви „и“ та „ї“ передаються латинськими значками „y“, „i“ та „yi“ відповідно (коли поминути букви з діакритичними значками, котрих Ви так легко не стандартній латинській ASCII – клявіатурі не наберете). Тим часом, 19го квітня 1996 року „Українська комісія з питань...“ позбавила столицю „Незалежної“, історичний центр і Джерело Випорску східно–європейської культури, гордість східно-, центрально- і південно-арійського слов'янства, історичну Метрополію руських і приєднаних Чудь, Мер, і іже з ними територій, столицю Першої-і-Останньої Добровільно-без'ядерної, престол Каганату – гóрод КИЇВ половини його історичної гідности, втявши один склад від його і без того не особливо довгого імені. Обрізання відбулося з метою зрощення звуків „и“ та „ї“ в один повний склад, „К'іф“ (Kyiv), що, звісно, ближче до ірансько-санскритських коренів праукраїнської мови, та надто вже незручне для вимови. Кожен, навіть напівграмотний, але народжений на Англійських островах, – коли вже так не хочеться рівнятися на континент, – скаже вам, що українське Київ по-англійськи незле вимовляється, коли його писати так: KEYIV. Француз вимовить *Keiv* – при бажанні можна внести невеличку поправку на папері у вигляді *Kéyiv* (хоч ми і домовлялися уникати діакритичних знаків). Таким чином, мінімум пів-Європи вже вимовляло-би правильно – спонтанно, без особливих труднощів. А разом половиною Європи – іще половина світу, якщо згадати про Колонії (ЗДА по-нашому, США по-советськи, Колонії по-англійськи), та ще додати африканську франкофонію... Пощо було витинати саму середину імені? Задля сліпого дотримання самими-ж надуманих правил? Тепер навіть уроджений Українець не вимовить назви своєї столиці, не те що чужак. Правопис власних назв повинен вибиратись не з огляду на правила транслітерації, а з інших, більш обґрунтованих мотивів – і тільки після того закріплюватися. Чому мене позбавили всіх моїх родичів по батьковій лінії, родичів, котрі віками писалися *Masiuk*, переробивши моє прізвище, вже за Вільної України, але без моєї на те згоди, на *Матсюка* (*Matsyuk*) (гляди закордонний паспорт)? Це поважане, нове для мене, прізвище, є обтяжене, на жаль, тією ґрунтовною хибою, що не має до мене і до моїх пращурів анінайменшого відношення! Повертаючись до імені столиці нашої Батьківщини, хочу зауважити, що навіть такі любителі укорочувати голосівки (серед слов'ян), як Чехи, пишуть *Kujov* (це містечко у Моравії, поблизу Austerlitz^a), а не „*Kyov*“. Ну, але ми наймудріші...

Топонімія. Хай чи гніваються, чи ні, але вживання таких назв міст, як, скажімо, „Жешув“, я теж відношу до вияву второстепенної назадкуватості, а не відношу до симптомів непереборного прагнення поміжнародної „злагоди“. У 1885^{му} році професор Володимир Антонович написав статтю з нагоди повісти Г. Сенкевича „Вогнем і мечем“ (гляди переклад у „Літ.-наук. бібліотеці НТШ“, число 86). Тóму 115^{тб} років українські патріоти, разом з цілим „прогресивним людством“, щиро вірили, що різні народи вдасться замирити поміж собою не на підставі балянсу грубої сили, а виходячи з певних ідеалів справедливості у взаємних стосунках, на ґрунті твердих міжнародних правил (тепер ми знаємо, що вони помилялися, разом з цілим „прогресивним людством“). В отій–то статті стверджується принцип, що вимовляти й писати географічні імена (топоніми, гідроніми, иньші) слід так, „як їх вимовляють і пишуть туземці“. Не підлягає сумніву, що Антонович уважав туземцями Ряшева – Українців, бо, скажімо, його учень Грушевський чертив мапу компактного розселення корінного українського етносу аж попри Краків. Я не ставлю перед Поляками питання так, щоби зсувати границі, або перейменовувати Жешув. Я пропоную розважити справу писання подібних імен в спосіб, немислимий для демократів проминулого століття – пропоную викинути на смітник всілякі „об'єктивні“ міркування. Кожен нарід не тільки історично називав по-своєму різні місцевості, де він на довше, чи на коротше затримувався, але і поперекручував на свій лад чужинецькі назви – бо не пілягає ортографія однієї мови – правилам иньшої мови. Ось далеко не повний перелік прикладів (лиш ті, що першими спали на думку): Montenegro (Чорногорія), La Bas Pays (Нідерлянди), Napoli (він-же Naples, він-же Неаполь), München (Munich), Roma (Rome, Рим), Firenze (вона-ж Фльоренція), Paris (Париж), Warszawa (Warsaw), Slavkov (Austerlitz)... Я-б не радив, наче Дон Кіхот, воювати за те, аби Москалі у своїх виданнях писали „Львив“, а Поляки – „Lwiv“ (хоч воно і злагодило-б віковічні непорозуміння). Чи прийме Поляк, що Львів є українським містом – залежить од сили української волі, рівня економіки та готовності українського війська, а не від того, яким чином Поляк вимовлятиме назву нашого міста. Щось подібного можна стверджувати і про Перемишль – колиску галицької цивілізації, першу столицю Князівства і осередок греко-католицької дієцезії – щось на зразок нині поділеного Єрусалиму; або про Холм – столицю Королівства, місто, де знаходиться гріб короля Данила. Теж я не ставив-би питання так, щоб писати

„Riasziw“ в межах правочинності польської мови. Але там, де послуговуємося українською мовою (тобто, в україномовну тексті або в українській частині багатомовного тексту), повинно ся писати і звучати: Ряшів, Володимир, Пряшів, Дорогичин, Кошиці, Берладь, Чорні Води, Малий Галич (а не *Галац*), Переяславець, Озов, Сянік (місто), Сян (ріка), Бог (ріка), Корсунь, Козлів, Таган-Ріг, Білгород, Острозьк, Вороніж, Берестя...

ХТО МАЄ ТВОРИТИ (АЛЕ НЕ ХОЧЕ) УКРАЇНСЬКІ ТЕРМІНИ

Відповідальність за нову хвилю захаращення української мови повністю лягає на космополітичних покручів-професорів від таких наук, як економіка, політологія і подібних. Це вони повинні запроваджувати відповідники новим термінам, що заповнили „ринкову“ Україну. Повинні-би, але... Беспорядні селюки за світоглядом і загальною культурою – в кращому разі, а переважно – безрідні або змасонщені випортки євро-комунівської плутократії, речники „евросоюзної“ баламутерії, вони не знають, не можуть, і, в першу чергу, **не бажають** надати українській мові розвитку в напрямі термінологічних потреб сучасного суспільства. **Бо не люблять її.**

З иньшого боку, постава навіть політично свідомої української „інтелігенції“ гідна жалю, бо ніяк не грішить **інтелектуальною свободою**. Цю поставу, як правило, характеризує **апріорний спротив** найменшим спробам частково відновити перед-більшевицьку термінологію, спротив, який нерідко супроводжується безпідставним осміюванням, що є знаком підсвідомої ненависти до передвоєнної інтелігентности і культури. Небажання сприймати будь-які нові українські відповідники до англomовного назовництва, котре нині пре, наче сарана. Безпідставне мавпування російських перекладів таких чужих слів, котрі давно вже мають своїх довоєнних українських аналогів, – тих відповідників, які хіба тільки для голопузого пост-советського інтелектуального босяка можуть виглядати „новими“. Неготовність до сприйняття навіть окремих змін у „загальноприйнятій“ за Советів соціальної, суспільно-політичній та урбаністично-побутовій лексиці. Повна відмова від плодів величезної праці українських вчених-патріотів міжвоєнного часу (35 українських термінологічних словників, виданих лише на Великій Україні до 1933го року). І найважливіше – відмова від того **НАПРЯМУ** українізації термінології, якого раніше

дотримувалися українські авторитетні вчені, що були вільні од хибного большевицького „осучаснення“, від інфантильно-босяцького баламутства. Всі перелічені вище характерні ціхи вкупі формують образ, який я називаю **лінгвістичним яничарством** нинішньої „інтелігенції“.

НЕ ПЛЮЙМО НА НАРІД

У найменшій мірі не заслуговує простий на́рід на зарозумілі звинувачення у засмічуванні мови. Після цілоденної праці в полі (де, до речі, з нічого ТВОРИТЬСЯ хліб насущний), після виснажливої тяганини з фарисеями податкової інспекції, з бандитами у формі народної міліції, після жалюгідного і не менш виснажливого поневіряння по заграницях та „вітчизняних“ барахолках задля заробітку суми, потрібної для вступу сина чи доні до окупованого Інтером, вкупі з корисливим „Патріотом“, вищого навчального закладу, перейменованого в академію, коледж, ліцей (які солов'їно-прибуткові категорії!) – в надії, що ця дитина, вивчившись на невдачу-менеджера, нездару-доктора чи злодія-юриста (иньших не готуємо), не дасть все-таки здохнути з голоду батькам на рідній українській пенсії; після всього цього простий „невчений“ Українець мав-би здобутися на лінгвістичний самоконтроль, чуття смаку? Мав-би майстерно прощобетати витонченою українською мовою лібретто ринково-снікерсної арії – лібретто арії, іще навіть не написаної для нього лінивою рукою його рідної „інтелігенції“ в суєті конференцій, „стажувань“, відряджень? Лібретто зкосмополітизованої євро-„цивілізаційної“ оперети?! Не буде запрацьована, вічно поспішаюча, ще й не дуже „вчена“ людина дбати про чистоту мови. Чистота мови прививається автоматично, змалечку, суспільством, школою, батьками... а батьками – звідки? Від Святого Духа? Тому чуємо: *гололід* (ожеледиця); *лебьодка* (воротило, навій); *трос* (линва); *тормозити* (гальмувати); *перевести* годинника (наставити); *тротуар* (хідник); *проїжджа частина* (їздня); *соковижималка* (чавилка, вичавлювач); *кофеварка* (запárник); *кофемолка* (млинок до кави); *електром'ясорубка* (млинок, машинка) – „Наше місто“, 23го червня 2000го року; „японські ножі «Шоган» не потрібно *точити*“ (гострити) – рекляма на ТБ; *лідирує* (вирізняється, є попереду, веде перед); „*відправ* (відішли) три різні *етикетки*“ (наліпки) – „Акція Пепсі“, канал 1+1, 15го жовтня 2000го року; поїзд *відправляється* (відходить); „майно, *відравлене в Африку*“ (відіслане, переслане до Африки) – „По-

вернення Шерлока Холмса“; автобус *дальнього слідування* (дальньої дороги, довгої мандрівки, далешній, дальній, далечинний); *заправочна* станція (заправна) – радіо „Свобода“; Турція, Словачкія; *накопичувати* досвід (набиратися досвіду); показувати *по* телевізору (у телевізорі); інвалідна *каляска* (візок); *прицеп* (причеп); мотоциклетна *каляска* чи *люлька* (причіпка, візок); дитяча *ка(о)ляска*¹ (візочок, колиска); „*міс* (пані) Морстон прислала по Вас *коляску*“ (двоколка, кеб, бричка, бідарка, візок) – „Повернення Шерлока Холмса“; *рельси*² (рейки); „не *проснулась* ти“ (прокинулась) – з „української“ естрадної пісні; врятувати *дочку* (доню, доньку) – кіно; „не *дьоргай* мене за рукав“ (не смикай, не тóркай); складний *випадок* (трафунок, від укр. трапитись – невдалий переклад рос. случай); дорожньо-транспортна *пригода* (тут якраз краще – випадок); „на Львівщині скоєно шість *автопригод*“ (сталося шість випадків, скоєно шість аварій) – Львівське радіо, 16го листопада 2000го року; „затримані за *управління* в нетверезому стані“ (водій *керує* автом, а не *управляє*) – радіо, 27го листопада 2000го року. Читач вже зрозумів, що спотворення стають узаконеними і незворотними. Далі: *спускатися* (з'їжджати, сходити додолу, низійти); „понеділок – важкий день, пора *спуститися* в підвал“ (зійти до пивниці або у погріб) – радіо „Ініціятива“, 8го травня 2001го року, 11²⁵; „чекала ваших *дзвоників*“ (чекала на ваші дзвінки); „вже перший *дзвоник* (дзвінок, рос. *звонок*)“ – радіо „Ініціятива“, відповідно, 1го листопада і 22го листопада 2001го року; „спитай *торговця* (крамаря, купця, гендляря); „коли я недавно *побачила* (зустріла) свого знайомого, я *розстроїлася*“ (знервувалася, згіршилася, була прикро вражена, розчарована) – обидва приклади з радіо „Ініціятива“, 13го червня 2001го року; *сигарети* (цигарки) – в „Укр. шляху“ № 34 автор одного допису розповідає про походження слова „сигара“ від назви комахи цикади і тут-же кумедним чином успішно ігнорує таку нагоду на користь неукраїнського (з французької) суфікса ет: *сигарети*; замовити товар *по* телефону (телефоном, через телефон); „ви *відправляєтесь* на завдання“ (відбуваєте, вирушаєте на завдання); „у ваше розпо-

¹ Пан Ромцьо, „Поступ“, число 189(847), 13го – 19го грудня 2001го року, стор. 7.

² Юзьо Обсерватор, там-же. Це є приклад „індустріального“ русизму, що увійшов до укр. мови за час від словника Грінченка (1907) до словника Голоскевича (1930). Не радив би-м у пристойному товаристві зловживати. Навіть з вимовкою „вивихненої“ оригінальності.

рядження *поступає* машина“ (вам надається автомобіль); „а можна забрати свої журнали?“ (чи можна...) – обидва приклади з освітньої (!) програми „Недільна школа розваг“; „я дуже *поважаю* цукровий буряк“ (ціню) – навряд чи буряк вартий аж такої відданої поваги, як, скажімо, ваш батько чи хороший учитель – 1^{ша} програма радіо, грудень 1998го року; підприємство з *непрервним* циклом виробництва (неперервним); *топливно-енергетичний* комплекс (паливно...) – дві „перлини“ з „Новин“ радіо 14го квітня 1999го року; він зрозумів, що третій *лишній* (зайвий) – пісня „Грім серед ясного неба“, радіо, 9го червня 2001го року; народ бавився на повну *котушку* (розперезався) – „Високий замок“; „без питань“ („нема мови“); *дякуючи* (такому-то) (завдяки...) – „Телеманія“; *сервірувати* „нічний телестіл“ (накрити) – з однойменного висилання; „ми *збиралися* опублікувати“ (вибиралися) – „Поступ“, 13го жовтня 1999го р.; „...не *збирається* захищати воїнів дивізії «Галичина»“; „викрито і *ліквідовано* (зліквідовано) ще один *наркопритон*“ (кубло, кішло, гніздо) – два останні речення з „Поступу“, число 10(668), 18го – 24го січня 2001го року; *об'ява* (оголошення) *анонсу* (оповістки) *ток-шоу* (балачки) „*Табу*“ („Зась!“). Зверніть увагу: останній приклад не містить жодного українського слова. В нинішні часи подібні конструкції трапляються дедалі частіше.

САЛОГУБ З УНІВЕРСИТЕТОМ

Одного разу, не в силі стримати роздратування, я розвоювався проти дівчат, які продавали студентам *пончики* перед фасадом інститутської їдальні. Дівчата, налякавшись, сприйняли мої зауваження, як належне. Через день-два, на тому самому місці, я зустрів тих-же дівчат в товаристві їх начальниці у білому халаті. На значках з ціною, красувалися, ясна річ, ті самі *пончики* (пампухи, пампушки). На моє коротке іронічне, але стримане, зауваження начальниця в білому халаті, яку я необачно відірвав від перечитування і перевірки цітника (може, навіть, *price-list^a*), дала зрозуміти, що сприймає мене за напівхворого дивака. Я, дійсно, подивляю „інтелігентність“, відповідальність, українське сумління керівного пана від господарки у ВИЩОМУ навчальному закладі, котрому абсолютно байдужі подібні „дрібниці“, і котрий наймає до служби таких працівників, які можуть собі дозволити вийти на люди з *пончиками*. Чи його дружина удома теж смажить *пончики*? Перефразовуючи за деякими українськими політичними діячами

вислів „або Україна демократична, або – ніяка“ (думка, яку я не поділяю), хочу, на противагу, зовсім серйозно запитати: навіщо давати освіту студентам, діти яких ласуватимуть *пончиками* замість пампухів. Чи потрібна Україні така „інтелігенція“?

Від словотворення є „вчені“ люди. Як ми домовлялись, ця категорія далі розпадається на три нерівні часті: інтелектуалів (менша частина), вільних інтелектуалів (мізерна кількість) та „інтелігенції“. Ще є четверта часть, яка складається з однієї особи – автора даної статті. Ця четверта часть, з огляду на нечисленність, не вартує окремої уваги. Так от. Іще перед війною парубок йшов учитись, аби зробитися інтелектуалом. Інтелектуал має обов'язок думати. І думати критично, вільно, творчо. Зате під Советами молода людина „поступала“ до вузу перш за все для того, щоб з наймита фізичної праці зробитися наймитом праці розумової. Розумова праця не обов'язково передбачає думання, ще й вільне та творче. Вона дуже легко може звестися до інтелектуального мавпування. Без гідних розумної людини зацікавлень. В галузі стислих наук інтереси такого підсоветського „інтелігента“ зводились до вміння обчислювати інтеграли, або переводити рахунки з опору матеріалів. Жодної греки, жодної латині, жодної історії, халявні заліки з філософії, діалектики, педагогіки та психології; ніякої культури, тим паче – культури думки; жодного поняття про звичаєву поведінку. З приємностей – телевізія, смачна дружина, в товаристві – кава (переважно з коньяком) і світські плітки. Критичне мислення відсутнє, рівень скромності і самокритичності вимірюється великим від'ємним числом. Начитаність визначається кількістю нерозрізаних книжок декоративної домашньої бібліотеки, потяг до краси – багатством колекції домашніх порнографічних відеофільмів. Оскільки довоєнні цінності (на яких вирости і Пласт, і ОУН) аж ніяк не підпадають під сьогоднішню мірку *прикольної струйовости*, їх давно викинуто на смітник.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА АНЕМІЯ

Повернімось до інтелектуалів. Може, інтелектуал, якому вдалося якимось чином вижити у підсоветській Україні, заходить нині відбудувувати те єдине, що насправді є вирішальним для етнічного розвою – стиль мислення і логіку висловлювання, закладені у мову рідного етносу? Де там! Єдине, чого можна добитися від нинішнього інтелектуала – визнання біди, туга за втраченим, вічне нарікання на українську долю, „остання“ надія тільки

на Бога, яка супроводжується зневірою у словотворчих можливостях української мови – зневірою, що граничить з якоюсь незрозумілою підозрілістю у стосунку до будь-яких пропозицій з боку рідної мови. Ця лінгвістична підозрілість особливо характерна для науковців від наук точних. Більшість цих добродіїв, в усьому иньшому – щирих патріотів, заражені вузько-професійною зарозумілістю куцої логіки точних наук, вщент позбавлені чуття емоційно-митецької широти і неоднозначности процесів підсвідомо-асоціятивного творення мови. Такий звужений педант вимагає (без найменшої рації), щоб українське слово-термін було або прямою калькою, або щоб воно суто формально відтворювало сенс, закодований у чужомовному першоджерелі. При цьому іще вимагають, щоб український термін не звучав надто незвично для збольшевизованого вуха. Попорпавшись хвилинку-другу у своєму небагатому словниковому запасі, горе-перекладач безпорадно розведе руками перед „неспроможністю“ української мови і вчинить один з двох лінгвістичних злочинів: або перепише в українському звучанні російське слово, або перемалює кириличними літерами чужомовний термін. Тим часом, вимога т. зв. „дослівності“, чи „понятійної точности“, не має сенсу. Так само, як прості, односкладові слова, за своїм походженням, виражають в першу чергу не логіку, а *емоцію* звучання, яка узгоджена з емоціями *чуттєвого* сприйняття відповідного предмету чи дії, – зовсім так само і більш, так-би мовити, „інтелектуально насичені“ терміни можуть лише приблизно, з великим ступенем довільности, відповідати логіці стислих понять, у них закладених. А тим паче, логіці заформалізованого словотворення. Швидше такі називники (терміни, як частіше кажуть) мали-б викликати свої, українські, асоціації, які далеко не мусять співпадати з асоціаціями, що виникають при першому учутті чужомовного терміну українським вухом. Це загальновідомі речі для літературного перекладу. Я стверджую, що і науково-технічний переклад так само повинен ґрунтуватися не на тупій логічній кальці, а на **ХУДОЖНЬОМУ СПРИЙНЯТТІ**. З тим, що до науково-технічного терміну прикипає певний точний зміст, однозначна сутність, до якої слід звикнути, а не виводити її з логіки побудови слова. Альберт Айнштайн стверджував, що справжній фізик мислить не формулами, а образами. Це саме можна сказати і про справжніх математиків, програмістів... вчених від усіх наук. Всі, хто **ТВОРИТЬ** (в тім числі, і нові поняття, що вимагають нових назв), – є *творцями*, себто *художниками*, *мистцями*, а не просто спеціалістами від рахунків. Тому нові терміни

обов'язково навантажені суб'єктивними образами-емоціями: „дивні“ кварки – „кольорові“, „запашні“, „чарівні“ (частки, з яких складається світ), „кінки“, себто „гудзі“ – все це є строгі терміни, але-ж вони тягнуть за собою певні асоціації, принаймні попервах, чи не так?

Сказати, що мова – це є засіб спілкування – значить поставити на ній хрест. Ця функція мови є останньою. Важливішими є: виховна, психологічна, звичаєва, евристична. Але найважливіше – що мова це є сукупність *механізмів творення*, з'єднаних в один живий організм. Не та мова старіє і мертває, яка виходить з ужитку! **Мова може бути мертвою, навіть якщо нею розмовляє 40 мільйонів п'яних рабів.** Вирішальними є динамізм, розвиток. Мова, яка не вправляє закладених до неї *механізмів словотворення*, а, мавпуючи, користує з чужих – оце щойно справді мертва мова. Мертва задовго до свого зникнення з ужитку.

АЛГОРИТМ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ПОШУКУ

Для себе я виробив ось який алгоритм науково-технічного перекладу (можна застосовувати не лише в науці):

- 1) Добре освоїтися в певній області знань;
- 2) Постаратися, пам'ятаючи *суть явища*, разом з тим „забути“ чужомовні терміни, які Ви засвоїли, вивчаючи предмет за чужомовними джерелами;
- 3) Викликати в уяві ті образи, емоції, настрої, логічні зв'язки та асоціації, які супроводжують ваше особисте сприйняття та розуміння предмету;
- 4) Спромогтися виразити всі ці пов'язання українським словом, яке і стане новим українським терміном. Після чого всі, хто йде за вами, змушені будуть змиритися і запам'ятати точне значення терміну, – незалежно від того, чи їхні особисті емоції співпадають з вашими, – хоча в спеціалістів одного профілю асоціативні емоції та логіка переважно схожі. Передбачається також, що Ви добре чуєтеся в глибинах рідної мови; якщо ні – берете до рук синонімічний словник звичайної (побутової) мови (боронь Боже – спеціальний технічний!). Але припустімо, що ваші пошуки зазнали фіяско. Тоді:
- 5) Лише після описаних вище чотирьох процедур Вам дозволено, у випадку невдачі сумлінно переведених спроб (1) – (4), згадати первісний чужомовний термін і спробувати його перекласти, але не як спеціальний термін, а як звичайне англійське, німецьке,

чи іншої мови слово, котре у власному мовному середовищі має відповідне емоційно-мотиваційне навантаження і означає якийсь простий предмет, просту дію, ознаку чи стан. Не лякаймося простих слів. Знаєте, як на́рід великої культури, Французи, називають гальванічний елемент? – *стопка* або *купка* (*pile*). Атомний реактор – *атомна купка*. Гарно, правда? Ми часто в назовництві забуваємо, що „не святі горшки ліплять“. Скажімо, *резонанс* це є дослівно *відзвук* (*sonner* – звучати). Чим погане слово? Нині розповсюджений в „Інтернеті“ термін *site* (сайт) не означає нічого таємничого, а перекладається всього-лиш як *сторона*, *цáрина*, *царинка*, *сторінка*, *сторонька*, *обійстя*, *домівка*, *тéрен*; тоді *page* мало-б значити *картку* при такій *домівці*.¹

б) Власне *первісне*, *емоційне*, не наукове значення чужого слова слід пробувати описати українським відповідником. Приклад: поширений термін *спрей* мав-би перекладатись, як *фуркавка*, *прискавка*. Нерідко чужинецькі слова своїм звучанням викликають неадекватні асоціації, шкідливі з точки зору вироблення правильного сприйняття нових понять. Середня школа витрачає зайві зусилля на призвичаєння учнів до чіткої вимови таких слів, як „перпендикуляр“ (простопад). У „Новинах“ Львівського телебачення 16го жовтня 2000го року я зазнав незрівнянної насолоди відмолоджуючого реготу, тричі учувши у теле-репортажі про *координальні* покращання, зміни, ще там щось – у зв’язку з присвоєнням статусу „національного“ наступному з черги задоливному закладові. Бідацтво в телестудії, – яке скінчило повний курс навчання у якомусь, на той час іще не *національному*, інституті, – так і не змогло збагнути різниці між *кардинальним* (грунтовним, глибоким, важним) і *координатним* (спів-відмітним, спів-помірним, спів-рядним, рівнорядним, правцєвим, рядовиковим, спів-упорядним).

¹ На жаль, українська молодь поширює протилежні тенденції: 6го травня 2001го року о годині 11²⁰ я довідався від радіо „Ініціатива“, що віднині *вихід на зв’язок* називатиметься *конектс*. Це український новотвір, вклад, так-би мовити, у граматику англійської мови, ще навіть не зафіксований електронним (on line) словником Вебстера; щось середнє між дієсловом *connect* та іменником *connection*. Очевидно, маємо справу з пошестю бездумного селяківського мавпування: „при доброму *конекті*“ – Кость Бондаренко, „Поступ“, число 125(783), 16го – 22го серпня 2001го року. Ще два приклади розумової анемії: *трафік* (рух, перебіг) упав – Лесь Житай, „Поступ“, число 66(724), 3го – 9го травня 2001го року; *розрішення дисплею* (роздільна здатність, роздільність, розрізнення *позиралка*) – радіо „Ініціатива“, 9го лютого 2002го року.

Чи багато з нас, шановні Читачі, утримався від спокуси уявити собі, як кимсь немилосердно *трясе*, вперше почувши незнайоме слово *стрес*? Мало хто здає собі справу з того, що модне поняття *стрес* не має нічого спільного з відчуттям підгицкування, і далеко не обмежується колом *потрясінь*. Непотрібних асоціацій не виникало-би, якби рідні мудрагелі одразу переклали *стрес* як *зусилля, напруга, тиск, пригнічення, тягар, напруження...*

7) Часто чужі наукові слова вже є комбінацією старої греки чи латині. Не біда – у Греків вони теж щось означали. Приклад: значення відомого терміну *біфуркація* в українській мові точно передається простим словом *ростік*, яке означає розділення русла річки на два рукави. Але радитись потрібно у тієї мови, якою первісно створювався термін, а ніколи – у спотворених проміжних перекладах (не має значення, російських, чи якихось інших). Якщо нетерплячий Читач іще не кинув читати, то можу його втішити, що половину алгоритму ми вже перейшли;

8) Припустімо, що ми і далі не є задоволені нашим перекладом. У цьому випадку можемо собі дозволити поцікавитись – а як трактують відповідне поняття власне ті інші мови, до яких ми поки-що не бажали звертатись. Приклад: англійське *многовиддя* (є такий геометричний термін – *manifold*) Французи перекладають як *різноманіття* – може і нам варто піти услід? На цьому етапі можна звернутись і до слов'янських мов, але з обов'язковим поверненням до пункту (6).

Якщо попередні вісім (!) кроків не привели до перемоги, – щойно тепер хай буде нам дозволено наважитись на відчайдушний дев'ятий крок:

9) Звертаємось до „*общепонятного*“ „*братового*“, як такого, що ним, на жаль, володіємо, і до нього призвичаєні краще, чим до рідного (з причини угро-фінського, навпіл з тюркським, походження, я не відніс цього *языка* до попереднього пункту, де йшлося про *слов'янські* мови).

10) І знову-ж обов'язково переходимо процедуру (6). Переважно професійні продуценти сучасних спеціальних словників одразу починають з кроку (9), і ним-же й закінчують, рідко завдаючи собі труда перейти хоча-б часткове очищення процедурою (6). З десяти кроків спромагаються від сили на два, та й те – в найгіршому варіанті! На завершення – крок останній, 11^й:

11) Якщо, mimo всіх старань, Вам прийшлося узяти на душу гріх вчинку (9), – не забудьте покаятись при черговій сповіді і пожертвуйте частку гонорару за сотворений Вами „український“

спеціальний словник на якусь дійсно українську Церкву – задля спокути. Нумо прагнути, щоб Україна одержала такі науково-технічні, правничі, бізнесові (ділові), економічно-банківські, військові, спортивні, технічно-прикладні (ужиткові), і несть їм числа, словники, з яких **в жодному разі жоден користувач не зміг-би запідозрити, що існує якась спорідненість між українською та російською мовами!**

Любителям „точного“ перекладу можу нагадати поширене російське слово „дежурный“. Дослівним перекладом французького «*être de jour*» є прийняте в російському війську „*быть дневальным*“. Українське слово „*черговий*“ своїм змістом аж ніяк не відповідає жодному з наведених термінів, але мимо цього жодному „*пуристу*“ від перекладів не спадає на думку критикувати цей український термін, який зовсім спокійно увійшов до мови і закріпився в ній (правильно вимовляємо *черговець*, так само, як *провідець*, *провадник*, а не *ведучий*). Подібні речі можна сказати і про слово *підручник* (*manuel*), якому, ну вже зовсім, не „відповідає“ ні російське *учебник*, ні англійське *textbook*. Навіщо-ж, в такому разі, наполягати на точній кальці в інших випадках, на зразок кальки „*ключові слова*“ (*key words* – в науковій літературі, в базах даних)? Можна-би, і цікавіше, і простіше, мовити: *зачіпки*, *гачки*... Щось у наших „*науківців*“ чи фантазії бракує, чи свободи думки, чи мислення скуте...

Другою назадкуватою дурницею є поширене серед недовіжливо-прискіпливих „перекладачів“ небажання надавати нових значень старим словам. Це тільки український невпопад „самокритичний“, надто завчений розумник не згодиться назвати, скажімо, автомобільну *леб'яжку* – *воротилом*, *навоєм*, *мотовилом*, *кружцем* чи *кружалом*. На тій дурній підставі, що обидва терміни вже використовувалися в ткацькому верстаті, що вони є „надто“ народними і „застарілими“. А в інших народів такого встиду перед своїм рідним не зустрічаємо. Поляки називають *возом* не тільки селянську гарбу, але і залізничний вагон, і машину, і автомобіль. І не почуваються від того селяками. Як і від стоматологічного терміну „*próchnica*“ (карієс), по-нашому – *струхніння*, *трухлина* зубів. Або від того, що *менеджмент* абсолютно демократично називають *наукою керування*, *розпорядництвом* (*nauka o zarządzaniu*), а, скажімо, *палеоліт* та *неоліт* – відповідно „*епоху лупаного та точеного каменю*“ (*epoka kamienia łupanego, gładzonego*).

Передвоєнні інтелігенти в тім відношенні значно менше комплексувалися. Наприклад, фігуру, котра тепер називається

конусом, іменували *стіжком* (зменшене від *стіг*), а *фокус* перед Першими советами українські професори казали учням називати дуже романтичним, і водночас точним словом „збіросвіт“. І що-ж, виростили з таких учнів знамениті вчені – нічогісінько їм не бракувало.

РОДОВІД „ІНТЕЛІГЕНЦІЇ“

ВІДСТУПНИЦТВО

Передвоєнні інтелігенти. Люди вчені, вповні європейські, вповні поступові, зате скромні. І на одміну од нинішніх – розумом та серцем вільні. Нинішні „інтелігенти“, що звать себе „елітою“, геть забувши про перший з головних гріхів – гординю – відкривають наново Америку, вдають поліглотів і пропагують „прогрес“, який мав-би полягати у відмові від українського наукового спадку. Принаймні у відмові від перед-советського українського розвитку. Позбудемось дивакуватого світогляду предків! Позбудемось „баласту“ міжвоєнної українізації, яка „гальмує“ проникнення до європейської стайні. Саме до *стайні*, бо далі, на поріг європейських палат, Інтер нас однаково не пустить – а Інтерові ми, ох як послушні! Не хочемо чути про іранські пов'язання! Бо то Азія – дарма, що колиска опісля-трипільських цивілізацій. Що нам до етики Заратустри, до воскресіння Мітри, нащо нам світло Дажбога – учімось наново орійської моралі з європейських блискотних обкладинок! Геть праукраїнські мовні традиції, геть санскритське мовне коріння, – хай живе спотворена європейськими варварами латинь! На смітник правопис Голоскевича, словники Уманця, Грінченка, Кримського, Ізюмова, технологічні, спортивні, військові, передвоєнні спеціальні термінологічні словники! В ім'я-ж чого була вкладена предками праця? В ім'я чого творили Грушевський і Франко, яких ми шануємо у граніті пам'ятників, – і десятки менш славетних, але не менш самовідданих українських передвоєнних „каменярів“? Чи не цього завжди прагнув Інтер – змарнувати які-б то не були наукові здобутки Українця, а якщо не можна змарнувати – відібрати! Мені теж імпонує Європа. Я признаю Європу. А от Європа признає лише гордих і гідних. Європа збудована націями, які зневажають підлабузництво. Лицарська доблесть і ганзейська заповзятливість якось не в'яжуться з похиттю пожадливої запопадливости українського „інтелігента“ (нині переважно підпитого) перед європейською „гуманітарною“ милостиною. Європа при-

ймає сильних і самостійних. Принаймні, мужніх духом. І таким подає партнерську руку допомоги. Слабими та улесливими бридить. Їх визискує та випльовує. Спочатку замінімо „інтелігентну“ пиху на скромну гордість, „цивілізовано“ -запопадливу хтивість – на просту моральну гідність, а тоді вже порозмовляємо про Європу.

Я знаю, що є в Україні патріоти української мови, які намагаються децицію врятувати. Моє обурення – не до них адресоване. Я скаржуся на несприйняття *загалом* суспільства, несприйняття, яке диктується тією частиною лінгвістичної „еліти“, що стоїть на яничарських мовних засадах. В силу малоосвічености, москвофільства, чуття меншевартости, чи просто завдяки внутрішньому спротиву до всього природно-українського – не має значення. Дійсно, з перспективи часу, частину передвоєнної праці можна переглянути. Можна знайти у ній і полонізми, і германізми, і навіть атавізми так званого „вікторіанського“ (салонно-псевдосвященницького) штилю. Але ніхто у нас не намагається йти цим шляхом. Ніхто не завдає собі праці відпорпати перли з попелу спаленої Радами мови. Відкидають повністю. Відкидають, щоб заступити не так русизмами, як спалюженою совковою лексикою впереміж із новою лавиною інтеро-американізмів. Тому, що кожен другий марить „елітою“, не тягнучи навіть на „інтелігента“ в лапках. Передвоєнний парубок, замінивши вила до гною на гімназійний мундур, робився інтелігентом, а часом навіть інтелектуалом. Підсоветський український хлопчина, закінчивши університет, ставав „інтелігентом“ в лапках. Цей лапкований „інтелігент“ щиро вірить – не у творчу свободу критичного, але вірного традиціям інтелекту (традиціям, яких він ніколи не знав) – ні, він є наділений святою вірою в інші, перевірені совковою дійсністю, правила та засади: ті, що їх дотримання гарантує місце в корумпованому суспільстві. Корумпованому, в першу чергу, морально. І відкидає все „сумнівне“, „ризиковне“, всі ті духовні „викрутаси“, від яких може ненароком схуднути живіт. Вірить у все те, що безвідмовно забезпечувало йому хліб щоденний, а це є: советська культура спілкування, советський спосіб залагоджувати справи, советський номенклятурний суржик, советська зарозуміла пустота, необґрунтована само-догідлива пиха напів-освіченого селяка, недовченого всезнайки – одним словом, совкова „загальноприйнятність“. І готов на шматки роздерти кожного, хто має „нахабство“ критикувати оцю його мило-спокійну „загальноприйнятність“. Що є у нас „загальноприйнятим“? Хамство? Неграмотність? Ін-

терівське скурвлення? Пияцтво патріотичної „інтелігенції“, над котрою вже не висить „ковпак“ обкому КПУ? Дрібно-корпоративні інтереси, відповідно до прислів'я „рука руку мие“? Багато є прикладів, як бідно складалася доля видатних Українців, котрі з міркувань порядности відмовлялися служити мамоні. Часом ми кажемо, що, можливо, вони більше зробили-б для України, якби схилися на звабні пропозиції, якби жили згідно з меркантильним „духом часу“. Сковорода, Пулюй, доктор і професор Мар'ян Панчишин... не берусь навіть близько перераховувати. Але Ви мені скажіть – чи багато з тих, що пішли в русло багатства і влади – чи хтось із них прислужився Україні? Враження таке, що Українець, коли продається, то ВЕСЬ. І не залишає нічого ні для власної совісти на потім, ні для Неньки на майбутнє. Бо так простіше.

ЗАПАХ ЕЛІТНОГО СМАЛЬЦЮ

Це була спроба глибшого аналізу. Тим часом, на практиці усе протікає іще простіше. Авторитетна міська „загальноприйнятність“, у яку поринав за Советів простий сільський хлопець, записавшись до вищої школи, помножена на хитромудро-заскорузле бажання нічим абсолютно не виділятися, – вона давала-таки йому хліб у руки, а, часом навіть, – крісло керівника. Такому вихованцю совкової „загальноприйнятності“ не могло спасти на думку, що це є „загальноприйнятність“ *дошками забитого світу*. Останні три слова – з лексикону передвоєнної справжньої інтелігенції, яка встигла щось побачити, могла тверезо порівнювати, але була вчасно знищена. А от Зеленопупенко з-під Радехова не може *ніяк* примирити своєї хибної пихи, свого відчуття, що, мовляв, „вибився в люди“ – із несподіваним відкриттям, що насправді ці „люди“ – інтелектуальні босяки, з усіх моральних цінностей наділені лиш даром осячної впертості, а світ, який „Його“ поважає та годує – що це є забитий дошками європейський хліб, смердюче bagno безпросвітнього совкового невігластва, bagno, переповнене екскрементами п'яної „інтелігенції“. Не може збагнути, упокоритись і перемінитись. Пощо відвідує церкву? Бракує скромної шляхетности. Зате не бракує пустопорожньої гордовитости. Відкинути совкове? Визнати, що не вмію розмовляти українською мовою навіть на рівні передвоєнного сільського вчителя чи найбільшого священика? Я, професор, доктор, кандидат наук, Директор, Начальник, Голова...?! Як-би Ви хотіли, щоб такий „інтелігент“ зреагував на відкриття, що все своє життя він фактично проіснував

пустомозким черв'яком в інтелектуальному трупі убитої Советським Хамом цивілізації? Танцював під фальшиві фанфари вихолощенного „прогресу“? Зреагує так, як кожен справжній яничар реагує на свого єдинокровного, але ще не скурвленого брата: з ненавистю. З чим такий лінгвістичний яничар зустрине свого близнюка, котрого дбайливі руки матері охоронили од большевицького осквернення? Од большевицького дитсадка, большевицького комсомолу, від большевицької арогантности і зоологічного дебілізму. Свого брата, який зберіг генетичну структуру рідної мови. Як виглядає їх зустріч в день, коли валиться Світ Сатани? Як зіткнення чужаків. Бо для яничара признати рідне – однаково, що викинути на смітник власне життя. Що ніяк не заважає йому залишатися дрібно-корпоративним „патріотом“. У всьому, окрім мови. У всьому, окрім скромности. У всьому, окрім безінтересовности. У всьому, що не вимагає від нього володіти даром самокритичности.

ПРИКІНЦЕВІ ЗАВВАГИ

Війна між українською нацією і російським психотипом, яка розпочалася агресією Андрія Боголюбського у 1169^{му} році, не закінчувалася ніколи. Здавало-б ся, сили нерівні. Як бачимо, це не зовсім так. Підступна потуга зажерливої люті примітивного організму наштовхнулася на таку-ж безмежну стійкість правди древньої цивілізації. В ті далекі часи не існувало слів, якими оперує нинішня політична географія. Не існувало України, Росії, Московії... Але існувала Правда та існував Садизм. Два способи мислення, два символи віри, дві етики. Спосіб мислення – це є *раса*. Спосіб вираження мислі – це є *мова*. Жоден людський організм не може мислити (в тому розумінні, в якому мислить *соціяльна істота*), не маючи у своєму розпорядженні *засобів мови*. Мавглі відрізняв добро від зла і справедливість від кривди ще у джунглях, не володіючи жодною людською мовою. Але це було *індивідуальне відчуття*. Тільки абстрактне мислення, яке ніколи не можливе без відповідних *граматичних конструкцій*, є в стані підняти індивідуальні змісли до ранги *відчуттів соціуму*. Тому війна між расами є військовою мовою. Без границь у просторі (на мапі), без границь у часі. І тому це є війна на знищення, яка ніколи не закінчиться *повним знищенням*, як не можуть взаємно знищитись *протилежності*. Хоча *прагнення* до взаємного знищення – це єдина риса, за якою взагалі можна розрізнити *протилежності*.

Хтось здивується, що я називаю протилежностями українську і російську мови, українську і російську культури. Адже вони „такі подібні“. Так, вони схожі. Як пророк Брехні нагадує справжнього Пророка. Як Антихриста люди сприймають за Христа. Як православіє Москви нагадує християнство.

Соціальна психіка Московитянина (а відображена вона є у мові) „нагадує“ психіку Українця так само, як примітивна лють первісної людини, скерована проти усього світу, „нагадує“ ненависть християнина, скеровану на абсолютне Зло. Як *потурання* не має нічого спільного з *добротою* але часто подібне на неї, так само „*круговая порука*“ фальшиво скидається на *товариську поміч, марнотратство* – на *щедрість, примітивізм* інтелекту – на *цирість* стосунків. Коли-б хто бажав поставити перед собою психогенетичні портрети української та московської рас, тоді, з точки зору порівняльної соціоніки, навпроти імперативів *духовної справедливості* і *творення* однієї раси, не знайшло-б ся жодних, відповідних за силою, психологічних чинників другої раси, як тільки імперативи засадничого *релятивізму моралі* і *скрайнього прагматизму інтелекту*. Ціхи, які дозволяють Московитянину чинити Зло з такою нічим не обтяженою наївністю, з якою несвідоме дитинча топче мурашок. Мова жодного народу не вміє ігнорувати подібних засадничих відмінностей психіки. Росіянин з переконання, Достоевський так намагався віднайти хоча-би пригорщу якогось позитиву в душі Московитянина, аж утомивсь. Ми з Тобою, Читачу, вільні од подібних мук, бо ласка Господня вберегла нас од участі бути Кацапами. Тому не особливо розпачаймо над долею Московитянина, зате твердо пам'ятаймо, на чім полягає ріжниця: „Якби ми сказали, що ми європейці, то тим самим зреклись-б своєї російськості. Росіянин не може зробитися на правду європейцем, залишаючись хоч частково росіянином, бо в Росії є щось питоме, зовсім не подібне до Європи“.¹

Чи встигне розпастися Росія ще перед закінченням людства? Це питання є настільки захоплюючим для людини з науковим складом мислення, що воно вартує посвяченої праці цілих поколінь нащадків. Тому не байдужим є для нас світогляд наших дітей, що в майбутньому хочемо їх свідчень перед Богом. Питання розпаду Росії не є тільки проблемою виживання арійських (індоєвропейських) народів та культур. Це є питання цілої історії люд-

¹ Stanisław Mackiewicz: „Dostojewski“. – Warszawa, 1947, s. 224–5.

ства. Правильно воно звучить так: чи зможе колись диявол вибрати инакше, поза Московією, місце для свого соціального втілення? Місце, яке-б не межувало, нарешті, з Україною.

ПОЯСНЕННЯ „ОБРАЗЛИВИХ“ НАЗВ

Деякі закомплексовані читачі можуть обуритися на такі вживані мною слова, як-то: *селяк*, *Кацап*, *Москаль*, *Хохол*. Поясню. Слово *селяк*, попри спільного кореня, не має в мене нічого-сінько спільного зі *селянином* і прикладається, як епітет, виключно до „інтелігенції“. Слово *Кацап* означає в стосунку до *Москаля* приблизно те саме, що *Русин* щодо *Українця*. *Москаля* правильніше було-б називати, – слідом за відомим Первопечатником, – *Московитянином*, *Московитом*, або *Москвою*; це є самоназва нації, що колись замешкувала так званий *Центр європейської частини РСФСР*. В українській мові ця назва модифікувала своє звучання згідно з ортоепічними особливостями української мови. Бувають Москалі російського громадянства, так само, як Сибіряки (це є окрема нація), Якути, Чеченці – всі вони є росіянами, – так само, як повно є Москалів з українським паспортом. Нарешті, *Хохол* – це самоназва народу української нації, який заселяє певні області на сході і півдні України, так само, як *казáки* заселяють Тимчасово Окуповані Території Дону і Кубані. Часом неправильно надають слову *хахол* згідливого присмаку – трудно, це вже є, як кажуть Поляки, спадок непростих історичних викрутасів. Щодо „*Інтера*“ – то це є просто скорочення виразу „мутант-песиголовець“.

ВИЗНАННЯ БЛУДІВ

Не один місяць назбирувався матеріал для отсеї праці. Час плине, дещо старіє... На деякі категоричні закиди нинішній читач може заперечити, навівши приклади покращань: з'являються і книги українською мовою, і переклади, і кінофільми. Я, однак, не викреслив своїх „застарілих“ і дещо роздратованих оцінок, бо ось чому: НЕЗМІННОЮ залишається ТЕНДЕНЦІЯ. Коли на десять нових російських книг чи фільмів в Україні з'являється добрий, але один, – передчасно говорити про якісь українські перспективи. І це вже не є ніяке перебільшення чи „роздратування“. Це є наука.

Мушу признатися до блудів ортографії. Особливо у чужинських словах грецького походження, частково – латинського, я

розривався поміж правописами 1915го і 1928го років. Важко теж було мені змиритися з торжеством твердого „л“ у правописі Голоскевича – маю проблеми з його артикуляцією. Згрубша шаную рамки правопису, але не аж так глибоко, щоби укорочувати собі життя, силуючись, всупереч здоровому глузду, класти на папір такі комбінації значків, котрі би-м не вимовив за жодну винагороду, як-от: *спеціаліст*, *діаспора*, інші подібні комбінації. Перепрошую.

Всюди в цій книжечці, як і в інших статтях, не покалічених коректором, намагаюся писати імена націй та народів як власні назви – з великої букви. Так пишуть у всьому світі. Ще сто років тому і Кацапи дотримувались цього правила (гляди хоча-б словник Срезневського 1893го року). У двадцятому столітті був певний такий час в історії польської нації, коли ім'я одного-єдиного лише народу писалося з маленької букви („німці“). З причини великої зневаги, викликані ненавистю. Але пізніше правопис відновився.

ПОДЯКА І НАДІЯ

З прихильним, хоч, можливо, критично настроєним читачем хочу поділитися своїм почуттям вдячності до друзів, які підтримували мене добрим словом, часом навіть віктом, а найважливіше – настирливо штовхали до оприлюднення своїх думок. А також вдячності до співробітників, які терпляче ділились зо мною електронними засобами набору тексту. Якщо хоча-б один читач натрапить на якусь лиш одну цікаву для нього думку або інформацію, що міститься в оцій праці, і якщо мої роздуми спричиняться хоча-б і до найменшої користі для діла тієї України, яка пишеться через літеру «ї», – в цьому буде заслуга друзів та співробітників Автора. Частина цієї праці (до сторінки 86) найшла читача на сторінках „Поступу“ влітку 2000го року завдяки панові Друлеві, за що йому належить щира подяка.

Брате! Якщо Ти згодишся, без сподівання на винагороду чи визнання, зробити *щось* на погібель Інтеро-Кацапа, то я певен – винищення *українського* пристане, і, може навіть, українські вчені коцури почнуть теліпати кінчиками тлустих хвостів – гнані тривогою за долю свого щедрого заробку, якого побирають на ремеслі вдаваного патріотизму.

ВІДПОВІДІ ДО ЗАГАДОК

1	загарливість, ревність, заповзяття;	28	кволий, миршавий, хиренний, хирний;
2	старанність;	29	мерзотний;
3	справність (гляди сл. Грінченка);	30	огидний;
4	ретельний, пильний, докладний, дбайливий;	31	кепський;
5	посидючий;	32	потворний;
6	працьовитий;	33	неподобство;
7	промітний, заміристий, заповзятливий;	34	осоружний;
8	зарадний, скорохвацький;	35	суворий, вострий, прикрий, дошкульний, шпичакуватий, різкий, здич(ав)ілий;
9	тямущий;	36	байстріюкуватий;
10	завзятий;	37	покидьок, по́кидь;
11	гарячкуватий, опришкуватий;	38	зухвал(ьн)ий, нечемний, грубіянський, брутальний; заповзятий; відважний.
12	упереджений;	39	невимушений;
13	чуйний;	40	нескромний, безсоромний;
14	злагідний, сумирний;	41	дженджик;
15	затятий;	42	полиск, блиск; чепуритись;
16	доброчесний, звичаєвий;	43	млосний;
17	гречний;	44	млість;
18	сумлінний;	45	учта, бенкет
19	стурбований;	46	гулянка
20	незграбний;	47	гульня, гульба, пиятика
21	потайливий;	48	гáвря, розтелепа, витріщака, витрішок, нестелепа, дармовис;
22	м'якосердий (відсутні суфікси -еч та -н);	49	роззяв(ляк)а, гава, солопій, розвеза, шлапак, вайло, маруда, кендюх, вахлай, бамбула, макуха, рептух;
23	цікавський;	50	скнарість, скупість;
24	згідливий, лагодливий, здатливий;	51	підлабузництво;
25	добромисний;	52	пиха;
26	крихкий, ламкий, крихкотілий, тендітний;	53	марно́та, гординя;
27	зниділий, змарнілий, мізерний, хирлявий, чучверний, зачучверілий, зачучверений;		

- 54 чванькуватість,
зарозумілість;
- 55 зверхність;
- 56 гонор;
- 57 жахіття;
- 58 спало на думку;
- 59 низійти, зійти, зіхóдити;
- 60 зглянутися;
- 61 давніше, перше, передше,
передніш, попереду;
- 62 змістовий, значеннєвий,
значливий;
- 63 зазнавати;
- 64 уповісти, повісти;
- 65 підступ;
- 66 дурисвітство, дурилюдство,
ошуканство;
- 67 каверза;
- 68 наклеп;
- 69 спантеличити, завдати
клопоту;
- 70 бентежити, збентежити;
- 71 зніяковіти;
- 72 приголомшити, зворушити;
- 73 прикро вразити, засмутити;
- 74 прикрість, гіркота,
пересердя; сердито;
- 75 плутанка, плутаниця,
безлад, нелад;
- 76 виразний, (цілком) певний;
- 77 журний, гніткій, смутний
смутливий;
- 78 похмурий, понурий;
пригнічений; насуплений,
набурмосений;
- 79 (с)корчити(ся),
(зі)судомити(ся),
(с)коцюрбити(ся),
(с)кандзюбити(ся),
(з)жолобити(ся),
(с)кривити(ся), стенатися,
- стенутись;
- 80 просотитися;
- 81 убір, убрання;
- 82 погорджувати, гордувати,
погорджати, поневажати,
ганьбувати, упосліджати;
- 83 наслідувати;
- 84 зважати на...;
- 85 умисно, з наміром;
- 86 ненавмисне;
- 87 зізнання;
- 88 відрекомендовувати,
зазнайомлювати, об'являти
(гляди. сл. Грінченка);
- 89 показати, об'явити (не у
значенні оповістити –
гляди сл. Грінченка);
- 90 захоплення;
- 91 начерк;
- 92 набутки;
- 93 виробляти (засоби,
підходи);
- 94 на краях книжки, зошита;
- 95 теленькати;
- 96 надвóрі похмуро;
- 97 поласитись, поквапитись,
зазіхнути;
- 98 опритомніти, очуняти,
віджити, прийти до тями;
- 99 клопотати;
- 100 бундючитись;
- 101 хитавиця (бічна,
поперечна, бокова);
- 102 принади;
- 103 вада, хиба, огріх, недолік,
негативна риса, розпушта
- кара;
- 104 кара;
- 105 паскудство, соромітництво;
- 106 мішма;
- 107 упереміж;

- 108 півня (гляди.
сл. Грінченка);
- 109 наряддя, причандалля,
причандал (збірний
іменник), знадоб'я,
снаряд(дя), куверт
(галліцизм), начиння,
приладдя
- 110 накривка, накрішка,
покривка
- 111 упоратись, збути з рук,
відпекатись, спекатись,
здихатись, відскіпатись;
- 112 відмогтись, відбутись,
відбути;
- 113 осмикнути, присадити;
- 114 долучатися;
- 115 зазначились;
- 116 вийшли
- 117 перепочинок;
- 118 лазок, пролазка, шпара;
- 119 затраск, заціпка, заскочка,
півник, клинчик, клап,
клацак, клямка;
- 120 витребенька, дурничка;
- 121 повітка, шопа, дровітня,
хлів, шіпка, шіпчина;
- 122 розплідник, розсадник;
- 123 замашний, важкий,
сильний ляпас;
- 124 скроня
- 125 карбований, битий;
- 126 укїс, спад;
- 127 носик, чубок, перед;
- 128 пальці, на пальцях, на
чубках ніг;
- 129 посмужити, посмугувати;
списати, пописати,
пописувати; вишмагати;
- 130 (об)лямівка, берег,
(о)крайка, оторочка,
лиштва; смуга (берегова);
- 131 дашок
- 132 гнати (бігти) клусом, клўса,
ристю; йти (бігти) тюпки,
підтюпкм, (під)тюпцем;
- 133 пруг, пружок;
- 134 чапрак, капшук;
- 135 виблискувати, блискотїти,
блискати, блищати,
спалахувати, сяяти, лелїти;
- 136 віддих, подих;
- 137 лапати, мацати, мацкати,
мацкувати, облапувати,
торкати, чїпати;
- 138 вишпурити (гляди
сл. Грінченка);
- 139 шпурляти, швиргати,
жбурляти, вергати,
пожбурити, (по)шпурити;
шварконути;
- 140 полегшено зітхнувши;
- 141 бути накрученим;
- 142 бути під чаркою;
- 143 звїдувати(ся).

КЛАСИФІКАЦІЯ БЛУДІВ

I

Дефекти вимови, 14
акхент, 15
гадати, 14
гаління, 14
гхарно зроблено, 14
падобається, 14
пакупка, 14
помахай, Святий
Миколай, 15
смашне молоко, 40
смашно, 15
танцуй, 15
трагхедія століття, 14
харні, 14

II

Зкацапніння
наголосів, 58–59
завмерло, 16
засуха, 44
мами й тати, 16
мутний, 35
новий, 210
плоський, 6
правий, 58
рукава, 16
свята, 58, 210
шановні пані, 168

III

Несприйняття
українських
закінчень,
відмінювання та
керування, 15, 88
32 зуба, 15
ви всі випаритесьь, 16
гроба, 169
двадцятью процентами,
16
запобігти випадків, 16
змія—зміїв, 34
їм не торгував, 15
Карл, 21
Карл Великий, 100
лікування алкоголізму,
40
Меріен Джонс
перемогла в Ямаїкі,
16
нічого нікуди не тече,
15
особ, 16
плавчиха, 16
по двом законам, 15
поїзда, 166
Придунав'є, 17
Риги, 15
різдва Христова, 169
рукава, 16
спортсменам
залишилось два коли,
16
трамвая, 166

три батька краще, ніж
 один, 15
 три товариша, 15
 чекайте автобус, 40
 чути голоса тих, хто
 обирає майбутнє, 16

IV

Пан чи пане?, 15, 45
 Бог чи Боже?, 16
 Діво Богородиця, 16

V

Плутанина з родом і
 числом іменників, 16,
 95
 безлади, 17
 білий папуга, 16
 біль стає все
 відчутнішою, 17
 взятка, 17
 вічні льди, 17
 грип, 20
 до вашого увагу, 16
 канарок, 100
 клавіша, 20
 клас, 20
 комод, 100
 конячка, 16
 криз, 184
 мебель, 16
 названня, 16
 падають листя, 88
 пар, 17
 попугай, 20
 попугайчик, 100
 посуда, 90
 похорони, 24, 38
 Придунав'є, 17
 продаж, 17

розумність, 16
 сорок три зерна, 16
 твоє день народження,
 100
 трапеція, 20
 червоними чорнилами,
 17

VI

Ступені порівняння,
 17
 більше мінімальної, 17
 ви стаєте краще, 17
 вибрати красивішу
 дівчину, 17
 дешевше, 17
 дядько Щербаков
 сильніше, 17
 занадто актуальний, 18
 краще, 17
 кращий чи найкращий?,
 17
 найвищий, 93
 принцеса Канді стала
 ще краще, 17
 республіканці чесніше і
 достойніше, 17
 сáмий, 102
 Святіший Отець, 97
 хто з них найкраще, 17

VII

Несприйняття
 українських суфіксів
 та префіксів,
 чергування голосних,
 18, 19
 баночне пиво, 19
 безвістно відсутні
 батьки, 20

благословенний
 кінофільм, 20
 бомбардирування, 119
 виборочно, 19
 виставочний зал, 20
 відпрасувати, 20
 гроб, 169
 грудами (грудьми), 20
 друг Славочко, 20
 евакуйовано, 19
 з гор, 20
 збиратися на війну, 20
 зрісту, 20
 італ'янський театр, 20
 княжеська кухня, 20
 конні перегони, 20
 котіровка, 198
 ливень, 20
 льод, 20
 Людовик, 21
 мультівіза, 20
 насилля, 24
 посадочний, 39
 похолодає, 19
предміхурова залоза, 20
 провітрити, 114
 релігійний, 18
 судорога, 19
 трапецеєвидні м'язи, 20
 упакований хліб, 20
 шлем, 20

VIII

Змішування
 пасивного і активного
 станів, 21
 збільшуване скло, 21
 миючі шпалери, 21
 самовирівнюючі
 покриття, 21

самоклеючі обої, 21

IX

Кумедії з перестрашу,
 21
вибухнути... когось, 95
віддавати собі
 відповідь, 21
 вторувати, 21
господарка, 21
 до вашого увагу, 16
замалюнки, 22
захопиво, 21
злежуватися, 22
з'явлення запаху поту,
 22
книгодрукарство, 22
лідувати, 21
населенці Австралії, 22
озвучання, 21
пилосмокт, 22
підтискає час, 22
підшвидшити, 96
поговорка, 22
пожежозагрозливий, 22
помпова станція, 22
посібництво, 21
припинуто, 97
раптово знайшли, 22
раптово
 познайомились, 22
розпружити, 113
самовбивство, 21
спричинилася криза, 23
страхівка, 100
 триматися на *шмарклях*,
 22
тусівка, 120
хибні виклики, 21

шкодувати на
 відсутність уваги, 22
шматочок дроту, 21

X

Один чи сам?, 26

XI

Свіжі кальки епохи
 „незалежності“, 26
 блюдо, 27
 брючний наряд, 28
 видалити гравця, 27
 головний біль, 27
 договір (угода), 29
 дякуючи панадолу, 27
 дякуючи Папі, 97
 дякуючи радіо, 27
 дякуючи радіоефіру, 27
 за правилами, 27
 законослухняні, 26
 заумний, 73
 кудрява береза, 27
 на слуху, 27
 наклон подушки, 28
 наряди, 28
 обзорність з місця
 водія, 28
 підголівник, 28
 по-праву, 27
 посилати гінця, 27
 потрясний ефект, 28
 розпашні дверцята, 28
 розшукний відділ, 27
 сміливості не позичати,
 27
 спів-громадяни, 26, 94
 спів-товариство, 27
 спрашивається, 29

XII

Сміхотворні алогізми,
 29

бити *пліткою*, 30
бігати від призначення,
 30
весілля (рос. *веселье*), 31
володар державної
 нагороди, 31
володар паспорта, 31
володар портфелю, 31
 головний біль, 31
грати на воді, 29
 давати добро, 29
 дурна звичка, 31
 дурний вчинок, 31
 дурний смак, 28
 дурні чутки, 31
 забиватися, 30, 38
 заганяти (когось), 31
 займати (досвід), 30
 занадто добра у світі,
 29
 застілля, 31
 захищати *ображених*,
 30
 звільнити під заклад, 31
 крайній випадок, 32
 літна погода, 30
 минути марне, 32
 наслідувач школи, 28
 не мусиш відпускати
 її..., 29
 о годині, 97
 обмовляти, 87
 образ життя, 30
 покараний чи
 покривджений?, 30
прибігати (до засобів),
 30

рубати шаблюкою, 31
цілком друга половина,
 30
чому ви навчилися...,
 31

XIII

Одверто нахабні русо-
 варваризми, 33
бархатне пиво, 165
безнаказанність, 34
безумний, 114
буран (буря), 34
верф, 37
взяли з поличним, 35
відсікти голову, 34
відсосування крові, 33
вооружитися, 35
вредний, 35
вскривати, 38
Джек-потрошитель, 6
дишать чи дихати?, 34
доводи адвокатів, 24
жарити, 35
жених, 38
жуужжати, 32
займатися спортом, 35
захват школи, 33
зйомні чаші, 34
знімаємість, 34
кіт Борис, 41
корка, 36
лапонька, 35
логово, 35
масла, 6
мутний, 35
на кон поставлено усе,
 40
накаляється становище,
 34

накаляються
пристрасті, 34
не про них річ, 37
негодуювання, 32
недурно, 113
ножні кандали, 40
окорок, 35
окрас собаки, 34
окружність, 34
очаровувати, 33
папонька, 35
парусний спорт, 35
перетерпіти багато
змін, 35
перешагнути рамки, 35
підпорядкований
напрямі, 34
по меншій мірі, 34
по номеру..., 41
полтинник, 113
походити на маму, 33
пресловутий, 38
привгадати, 38
просочитися, 34
пузири на руках, 38
ракушка, 6
річ про те, 21
розтлівати, 40
рокова жінка, 35
рокова помилка, 35
ручей протікає, 35
рюмка, 34
скатерть-самобранка,
 35
скрізна корозія, 40
смутьянин, 35
ставня, 35
стерва, 39
стіліст, 38
суперничати, 35
топити чи палити?, 35

тротуарна плитка, 40
трубка (люлька), 32, 35
 тур по замках, 40
увезти, 36
узнаваємий, 34
упредити, 37
уходить, 35
фуражка, 35
являти собою, 34
ядовиті змії, 34

XIV

Нехтування глибиною
 і образністю мови, 38

@ – собака, 66
 баскетбол, 6
благословенний
 кінофільм, 20
буйна уява, 39
ведучий, 228
говорити чи
 розмовляти?, 39
дальній кут, 39
добрий ранок, країно,
 39
загорітися, 37, 39
заливна осетрина, 38
затребувати викуп, 53
змінити дах, 40
інохідь, 40
їсти зернята
 соняшника, 40
йти на повідку, 39
каменеобробний завод,
 38
недвижний, 114
ну дуже м'які ціни, 40
обрив (круча), 39
осередки загорання, 39
побавити (стравою), 38

припинити чиїсь
 спроби, 40
 реклама, 11
розмовна радіостанція,
 38
розписувати шовк, 39
розстрочка, 6
сищик, 38
славно попрацювати, 47
схоже на те..., 39
тротуар, 40
тяжесть у шлунку, 39
черговий, 228
черговий гість, 103
як ні в чому не бувало,
 40

XV

Мавпування за
 штампами звучання,
 41
запросити гроші, 53
Модний час, 28
накопичуватись, 42
насліддя, 42
наслідувач, 28
ображати в'язня, 30
ображати дерево, 30
ображений, 30
показатися (оказаться),
 113
природа усталена, 42
річ (промова), 206
Сільський час, 41
статися
 (рос. *состоятся*), 97
Час Ч, 41
часи минають, 41

XVI

Огрублення внаслідок
калькування, 42

брехати, 42
валяй, 107
в'їхати (втямити), 106
давати *двору*, 42
дєвочка, 107
дивись під кришечку, 42
довбаний, 106
заривати столби, 42
йолки-палки, 106, 107
йо-майо, 107
кайфувати, 106
кльово написалося, 107
мать його за лапу, 106
переграти суперника,
42
шла вон, 106
ублюдок, 42
фрашки-придабашки,
106
хреново, 107
шмаруватися *трьопом*,
106
якого хріна, 106

XVII

Зневажливе
сприйняття звичайної
української лексики,
43, 103

видворяти, 43
готувати (варити), 43,
97
кнут і пряник, 103
озаглавити вірш, 43
передрікати, 43
представляти, 43

предстати, 43

XVIII

Позанормативне
партацтво, 43

балувати, 43
бодро, 43
бумажник, 44
в *обличчі*, 43
водородна бомба, 44
горно-рятувальні
служби, 43
горянин, 43
достойнством, 43
жадний, 44
жарити, 72
живописний край, 44
за то, що ми такі дурні,
160
загублена природа, 44
загублений літопис, 44
ігорний бізнес, 44
кругозір, 43
кучка, 43
лишитись сну, 44
ловушка, 43
логово, 35
не то дозволяється...,
113
не то що стиль..., 96
неправо звинувачений,
6
обрушитись, 44
парковка, 44
перепліт, 51
плотина, 44
пострадати, 44
пресловутий, 44
прибор, 44
приймати новину, 43

приймати різне лице, 43
 приймати участь, 95
 розтаскувати, 44
 розходувати ресурси,
 95
 росток, 44
 рулевоє колесо, 44
 суд, 44
 спасательна команда, 6
 старатель, 44
 страни-експортери, 44
 уїхати, 43
 уліка, 43
 хрестообразний, 44
 шар, 43
 шпiон, 28

XIX

Простонародне
 занечищення, 220–23
 а можна забрати?, 222
 а що таке...?, 98
 без питань, 222
 бодрість, 213
 бутилка, 3
 відправляється (поїзд),
 220
 відправлятися на
 завдання, 221
 вставляти публіку, 105
 гололід, 220
 дальнього слiдування
 (автобус), 221
 дзвоник, 221
 дорожньо-транспортна
 пригода, 221
 дочка, 221
 дьоргати, 221
 дякуючи (такому-то),
 222

електром'ясорубка, 220
 жопа, 73
 запровачна, 221
 збирається захищати,
 222
 збиралися опублікувати,
 222
 збігай принеси, 114
 звозити (завезти), 114
 здавати (віддавати),
 114
 каляска, 221
 кофеварка, 220
 кофемолка, 220
 лампочка, 113
 леб'одка, 220
 лишній, 222
 лідирувати, 220
 люлька, 221
 на повну катушку, 222
 накопичувати досвід,
 221
 неперервний цикл
 виробництва, 222
 ні фіга, 105
 об'ява, 222
 перевести годинника,
 220
 піджимати, 22
 по телевізору, 221
 по телефону, 221
 поважати цукровий
 буряк, 222
 пончики, 222
 постригтися, 114
 поступати (у
 розпорядження), 222
 прицеп, 221
 провітрити, 114
 проїжджа частина,
 220

просікти, 114
проснутись, 221
різина, 86
розплачуватися, 114
розстроїтися, 221
сервірувати нічний телестіл, 222
сигарета, 221
складний випадок, 221
Словакія, 221
соковижималка, 220
спускатися, 221
стакан, 3
сходити, 114
топливно-енергетичний комплекс, 222
торговець, 221
тормозити, 220
точити, 220
трос, 220
тротуар, 220
Турція, 221
яросний, 114

XX

Простюхівство
 „інтелігенції“, 85–88
апельсин, 6, 85
вафлі, 85
ветчина, 51
винуватець, 86
відправляти листи, 220
вітчина, 51
галстук, 85
груші, 85
дивитися за дітьми, 88
дякуєм за покупку, 203
заводити (зводити, хибити), 112
загорітися, 37

задача чи завдання?, 95
задиха́тися, 73
зірвалася граната, 85
зразу, 113
ізом, 85
ізом без кісточок, 51
кататися, 86
качелі, 86
коляска, 221
костний мозок, 87
лампочка, 86
лишитися (залишитися), 112
лишиній, 113
лімон, 6, 85
мелькати, 114
мийдодир, 179
обмовка, 86
пица, 86
підхватити, 210
положим (скажімо), 112
попасться, 113
приїжжати, 88
пройтися, 114
рельси, 221
різина, 86
рішми́сть, 93
розбиратися (в чомусь), 98
рядом, 158
Сільвер, 179
сливи, 85
стакан червоного вина, 97
схвачений, 113
у Кам'янець-Подільську, 87
хреново, 105

XXI

Недовіра до рідної мови, 84–85, 224, 228
ад, 113
баскетбол, 84
безкінечний, 84
 в кінцевому *рахунку*, 84
видаляти бруд, 84
відразилося, 84
волейбол, 84
дельтоплан, 84
діставати з кишені, 85
етикетка, 220
 з горіховим смаком, 85
 з скоринкою, 84
задумка, 188
здавати кімнати, 84
з'їздив, 84
 зовнішні *зносини*, 85
Івано-Франківськ, 197
ізгой, 84
йолки-палки, 113
карієс, 228
кобіта, 113
колесо хвортуні, 26
конус, 229
кукла, 114
лебьодка, 228
 не *терпить* алкоголю, 85
нніт, 113
охота, 201
палеоліт, 228
показуха, 26
полукровка, 24
представлення, 20
приз, 32
проворна сорока, 84
проплішина, 113
пульверизатор, 85

розвернутий лицем, 113
розиграш, 114
розпружити, 113
саджати і випускати (з криміналу), 84
сет (у грі в теніс), 84
сигарета, 201
сюд-туд, 113
точити, 85
точно не зашкодили-б, 84
тротуарна плитка, 85
у відповіді, 85
уніфікація, 63
фокус (оптичний), 229
шампура, 201
шафер, 85

XXII

Совкові
 лексикографічні
 норми, 46–50
апельсин, 49
брюки, 49, 50
брючна лєнта, 50
вафлі, 49
давати дьору, 47
забавний, 32, 46
зайве свідчення, 48
ізіом, 49
кровоточивість, 39
лимон, 49
наїзник, 47
накладна, 49
обідок, 48
опірність, 47
останки, 47
очаровувати, 48
парі, 48
перепліт, 51

покрасити, 47
ричаг, 65
роздольні пісні, 48
рукоятка, 47
сищик, 47
скрипач, 48
славний хлопець, 47
створка, 47
телевізор, 65
туфлі, 49, 57
хваткий горішок, 48
шнурки, 57

XXIII

Совково-узаконений
 бюрократично-
 правовий офіціоз, 52–
 53, 199–200

автопригода, 221
вимогательство, 87
відстрочка платежу,
 48
держатель цінних
паперів, 48
дізнання, 53
дорожньо-транспортна
пригода, 221
запитати про
матеріали слідства,
 53
запросити докази, 53
звід, 57
звід законів, 52
казначейство, 8, 48, 210
Мінздрав, 35
мовник (вещатель), 48
наркопритон, 222
не судимий, 36
парадний розрахунок,
 48

розстрочення платежу,
 48
списання боргів, 30
спор, 57
угон, 47
управляти автом, 221

XXIV

Каламарно-совкове
 націо-звиродніння,
 163–67, 194
бездоглядні діти, 167
в місто, 167
ведомость, 163
відправлятися, 163, 166
вмінюється в обов'язок,
 163
гривна, 87
давати добро, 29
дальнього слідування,
 166
добавлена вартість, 7
довіреність, 163
дохід, 7
ЖиДи-Вокзал, 166
заключення договорів,
 88
заява, 163
знеструмлений, 167
ліквідовано, 222
лічильники газу та води,
 167
Львівморепродукти, 166
нав'язувати (думку), 88
направляти документ,
 88
направляти кошти, 88
направляти листа, 88
напрямок, 167, 194
незапотребований, 113

перенавчати, 195
 підписати договір, 88
 платіж, 167
 по договору, 89
 положення, 167
 получатися, 88
 поступили документи,
 163
 призупинити, 194
 слідувати, 166
 слідуєчі документи, 163
 узискувати, 88
 час відправлення, 166

XXV

Числа і дати, 163–64

XXVI

Оголошення часу, 10,
 97, 180

XXVII

Назадгузне мовлення,
 165

арахіс солений, 165
вогнегасник хімічний
пінний, 165
колонка газова, 165
Лелека Білий, 165
одіяло стьогане, 165
паска святкова, 165
пиво світле, 165
решітка дверна, 165
свічки парафінові
декоративні, 165
тара скляна, 165
труби каналізаційні,
 165

фургони автомобільні,
 165

XXVIII

Розрив лексичних
 традицій, 51, 155–60
балувати, 38
відкривати двері, 160
 встидні місця на тілі,
 160
гарача вода, 160
давай..., 158
давайте..., 159
дельфін, 158
дівочка, 105
добиралася, 159
дочка, 158
жилізні ноцники, 159
жити (мешкати), 112
за малим не помер, 159
забацаний, 113
запобіжливий, 157
здати карти, 105
здатися до полону, 159
злітно-посадочна
смуга, 39
змора, 157
зняли шкіру, 159
зняття приміщення, 95
зобачила картину, 159
зразу в крик, 159
калужа, 159
квартира, 114
керосин, 92
кому сказав?, 158
костюм сидить, 38
лижі, 92
лісопильня, 38
манікюрні ножниці, 159
на розхват, 39

наскочність, 157
натуральна черепиця,
 40
нефть, 92
 осід літаків, 156
по радіво..., 159
 по тім затемненні, 160
порядна людина, 158
постригти чоловіка,
 159
раковина, 112
 розважати, 155
розверни руку, 158
розводити (кенгуру),
 158
розмальовувати кульки,
 39
розслаб пальці, 158
рядом, 158
свинець, 92
світлофор, 114
складний випадок, 158
спину помити, 159
стала ще краще, 17
 стежа, 157
так завтра..., 158
теї ночі, 160
хрін з ним, 113
 художник, 95, 184
 чин, 155
 чолка, 159

XXIX

Сі-сі-кання, 159

XXX

Дивитись, оглядати,
 дякувати, 103, 129,
 209
дивитись, 95

дивитись чийсь роботи,
 131
дивитися мультфільм,
 100
дякуєм Вас, 103, 129
 їх усіх *подивитись*, 40

XXXI

Недобросовісна
 поверховість
 „знавців“, 23, 25, 157,
 204–8, 207
creet, 206
give me a lift, 204
speech, 206
Така mala, 206
виплекувати дітей, 23
гвінейські свині, 205
обезвредить, 205
 Партнерство Заради
 Миру, 11
присматривать, 207
просунутий, 120
самое меньшее, 205
сказав-зробив, 205
 університет Чарльза,
 206
 Фронт Національного
 Спасення, 11

XXXII

Русифікація
 православієм, 169–70
Алілуя, 170
батюшка, 170
бодритися, 170
 Георгій (святий), 170
говіти, 169
 гроб, 169

з Різдом Христовим,
170
зі святами Вас, 170
колокольня, 169
Кристос воскресє, 170
мати *настоятельница*,
169
матушка, 169
не приведи Господь, 113
пасха, 214
пасхальні дзвони, 214
передання
(рос. *предание*), 169
Покровська церква, 170
прихожанин, 93
різдва Христова, 169
розпис алтарів, 169

XXXIII

Чванливе мавпування
порожньої голови, 27,
94, 195, 196
power lifting, 202
Віолета, 193
гіпертензія, 184
епатажний, 184
занадто добра у світі,
29
знаковий, 97
знаковий момент, 209
знаковість, 184
курортopolіс, 196
Мері, 64
мультиплікативний
характер, 98
мультиплікаційний
ефект, 198
Овен (знак зодіака), 53
Панна (знак зодіака), 53
продвинути Україну, 95

продвинутий, 95
радіопротекторні
властивості, 184
резистентність, 184
рекреаційна зона, 196
співучасники
фестивалю, 27
фентезі, 191
шеріф, 200

XXXIV

Інтеро-
американізація, 183–
94, 197–99
AM, 191
ampersand (&), 201
barbecue, 67
chansonnier (галліцизм),
190
flash interview, 194
FM (ФМ), 191
force majeure
(галліцизм), 205
graffiti, 193
grand pris (галліцизм),
185
Happy Meal, 185
masters, 190
New School. Гляди:
graffiti
New Style. Гляди: *graffiti*
Old Style. Гляди: *graffiti*
page (пейдж), 226
PR, 200
public relations, 184, 189
sex appeal, 201
site (сайт), 226
slogan, 192
stud-woman, 107
talk-show, 185

- Venture Partners*, 189
аніматор, 94
анонс, 199, 222
бест, 198
Бі-Ем-Дабл-ю (BMW),
28
бізнес-клас, 188
бізнесова ідея, 188
бізнес-план, 198
бізнес-центр, 171
Боб & Доктор, 201
Бон Аква, 200
боулінг, 201
бутік Подіум, 180
волонтер, 187, 188
гавкаючі ковбаски, 185
гай (хлопака), 112
гам-гам...бургери, 185
гендерне насильство,
187
губернатор, 195
дайвер, 199
дансовість, 193
департаменти, 195
джакузі, 201
Джек Пот, 26, 184
джемборі, 200
джус, 112
Джусік, 186
дизайнер, 29
дискотека, 192
дисплей, 65
дистриб'ютор, 192, 197
ді-джей, 185, 192
ділер, 197
екзистенція, 185
економікс, 189
ексклюзивний, 197
есенціальний, 190
Єврогардин, 198
Євролайн, 198
іміджмейкер, 194
Каменяр Вест, 197
караоке, 192
кліп, 185
ключові слова (key
words), 228
коледж, 183
комп(')ю(у)тер, 4, 65
конектс, 226
консалтінг, 189, 198
конс'юмерський
інтернаціонал, 187
контент часопису, 189
котіровка (галліцизм),
198
кутюр'є, 201
легіонер, 199
лістінг, 198
лототрон, 185
лузер, 192
майстер-клас, 188, 198
маржа, 198
маркетинг, 184
мейн стрім, 189, 193
менеджер, 184, 197, 220
менеджмент, 184, 228
мер, 195
мер кляси, 171
мікс, 185
моніторинг, 199
муніципальна міліція,
195
омбудсмен, 200
офшорна зона, 198
Палата регіонів, 195
пі-ар, 200
презентація, 168
провайдер, 198
продюсер, 199
райтер, 194
регіони, 195

Рибалка & мисливець,
201
риелтер, 198
римейк, 185
Рілекс, 64
саундчек, 193
сексизм, 188
Скрябін & Чубай, 201
спікер, 195
спікерфон, 64
спіч, 171
спонсор, 197
спрей, 226
стрес, 227
суїсідальний, 187
Табу, 222
тінейджер, 187
ток-шоу, 222
транспарентність, 199
траст, 198
трейдер, 198
тренд в моді, 194
тренінгові курси, 198
тренінгові програми,
188
трилер, 24
тутор, 94
Тютюн & алкоголь, 201
фандрейзінг, 198
фентезі, 191
фітнес, 198
фолькові мотиви, 192
фостерні сім'ї, 187
ф'ючерний контракт,
198
хіт, 193
холдінг, 198
чарт, 185
чат, 192
чіз-бургер, 185
шериф, 199

шоу, 185, 199
юзер, 187

XXXV

Компютерне
назовництво, 9, 33, 65
дисплей, 65
драйвер, 33
загрузочний диск, 33
комп(')ю(у)тер, 65
конект, 226
розрішення дисплею,
226
трафік, 226
шлейф, 33

XXXVI

Оновлені запозичення
інтер-вискочок, 201–3
бізнес ланч, 202
боулінг, 202
офіс, 202
прайс-ліст, 51, 202

XXXVII

Некомпетентна
вимова нових
американізмів, 202–3
біндер, 202
Ваніш, 202
Віжион, 203
гендерний
(джендерний), 187
Дісней, 6
Канді, 202
Магік, 203
принцеса Канді, 17
Рілекс, 202

XXXVIII

Вимова англійського
“i”

printer, 204
 бізнес, 44, 188, 198, 204
 біч, 204
 ділер, 197
 економікс, 189
 консалтінг, 189, 198
 ліст, 204
 лістінг, 198
 маркетинг, 184
 мікс, 185
 Пасіфік, 113
 прайс-ліст, 202
 принтер, 202
 Сильвестр, 203
 Сільвер, 179, 204
 сінг, 190
 фандрейзінг, 198
 фітнес, 198
 хіт, 193, 204
 холдінг, 198

XXXIX

Тонкощі мовної
конкуренції, 74–77

благодушный, 75
 блюдечко, 3
 ввергнуть, 75
 великодушный, 76
 внушать, 75
 восседать, 75
 вскрывать, 75
 застенчивый, 75
 злословие, 77
 издержки, 76
 изюминка, 77
 искушённый, 76
 исход, 76

кумир, 75
 местоположение, 75
 мнить, 75
 начальный, 77
 обрушится, 77
 обыкновенный, 77
 обычный, 77
 озорство, 76
 первичный, 77
 первоначальный, 77
 первообразный, 77
 подавляющий, 76
 подвергаться, 75
 подвержённый, 75
 подлог, 77
 попирает, 76
 постройка, 75
 предпринимать, 75
 привносит, 76
 прозорливый, 77
 прямодушный, 75
 растлевать, 76
 расчётливый, 76
 сквернословие, 77
 смутно, 76
 собутельник, 75
 содействовать, 75
 сооружение, 75
 торец, 76
 усердный, 76
 чашечка, 3
 честолюбивый, 75
 чиновочитание, 76

XL

Витіснення рідного
чужим, 89–92, 93–98,
100, 119–20

бархатний пенсійний
вік, 34

- Бархатний сезон*, 34
биль, 33
борт, 90
ведучий, 90
винуватець, 119
вигіюватість, 100
від'ємні почуття, 40
водиться, 100
водопровідний кран, 90
всього можна
 чекати..., 3
головний біль, 88, 120
графік, 93
давай і давай..., 3
давай..., 158
давайте..., 159
допомагати зникненню
 плям, 41
дочка, 39, 100
живопис, 100
жирний, 90
жителі, 90
за малим не помер, 159
за продуктами, 97
закачування, 98
заманливо, 100
застінки, 97
засуха, 44, 90
затребувати, 96
зачасту́, 96
збиратися, 120
збиратися стати кимсь,
 20
ззаду тебе, 2
зірвати бомбу, 94
изобилие, 2
ідеологічні узи, 98
із-за, 6
камінь спотикання, 120
канава, 100
каструля, 90, 100
кошмар, 6
круті повороти, 112
кутова кімната, 36
кучка, 93
ломтик, 90
міроприємство, 90
мойка, 90
монах, 93
монахиня, 97
на куті, 3
навчитися цьому
 трюкові, 100
нав'язувати (думку), 94
нажмать на качество,
 120
накопичуватись, 40
намічати, 43
направити (когось
 кудись), 98
направляти в русло, 98
направляти
 військовослужбовців,
 88
направляти листа, 88
насилля, 24
настоювати чи
 наполягати?, 3
не дивлячись, 95
не решаемых проблем
 нет, 120
не спроможетесь
 обійтись, 41
нрав, 98
обильный, 2
одуматися, 33
передвзятість, 97
період, 93
писати живопис, 100
піднести (щось комусь
 під ніс), 48
підшвидшити, 96

- пішли чи ходімо?*, 3
по..., 97, 179
по експлуатації
 (інструкції), 98
по телевізору, 100
повозка, 100
поговірка, 33
 погубити, 90
покупка, 100
получатися, 94
порок, 98
посилати за, 2
посуда, 90
пошлість, 98
правий, 119
представляти, 40
пригнічення ЗМІ, 53
приймати клятву, 3
прийти до себе, 100
 прикладне мистецтво, 6
проститутка, 113
протирічивий, 94
проходжуватися, 100
 радувати, 90
раковина, 6
рано чи пізно, 33
 рекляма, 90
розтолкувати, 90
 рушниця, 90
сигарета, 100
снискать, 2
сосок, 113
 спортсмен, 16
сугроби, 97
судорога, 100
сукенка, 100
сустави, 113
схоже, що..., 94
толком, 95, 98
топка, 36
треба не вживати, 41
трубка (слухавка), 114
трюки фокусника, 98
у одної, 100
удачливий, 98
удобоваримый, 103
узи партнерства, 98
усёк?, 90
устав, 93
уязвимая сторона, 103
уязвимый, 103
ханжество, 97
червоною ниткою, 100
чертовски бодрит, 35
шевелити, 96
що коштує?, 3

ЦІКАВИНКИ ДЛЯ РОЗМИСЛУ

В

„вчений чоловік“, 1

З

„злагода“, 183

І

інтелектуал, 1

інтелектуальна свобода,
219

інтелігент (дрібно-
галичанський), 1

інтелігентна зажерливість,
179, 180, 181

інтелігентна тупість, 86,
178, 183, 184, 191, 194,
197, 199

інтер-виховання, 170, 172

К

компутерне назовництво,
9, 33, 65

комунізм Мора-Мореллі-
Оуена і комунізм Кучми,
17, 209

конфесійний
космополітизм, 177

корінна нація, 176

космополітизм, 18, 174

„кумедне“ звучання, 121,
146, 155

Л

лінгвістичне яничарство,
50, 67, 163, 194, 220,
230, 232

М

москвофільство, 127, 128,
133

Н

науково-технічний
переклад, 224

націоналізм, 80, 135

національна ниць, 66, 128,
133–35, 188, 189, 194

націо-совок, 162, 197

недбальство, 7–12, 202

О

отупіла вторинність, 78

П

„погроми“, 150

поліційна держава, 183,
187

польонізацією вдаримо по
русифікації!, 58

„починати зі себе“, 179

права людини, 8, 82, 104,
122, 147, 149, 153, 176

православіє Антихриста,
130, 169

Р

раса, 81

реакційність коректора, 53,
155, 162

рекет (ґвалт), 182

рекляма (оголошка), 15,
161, 169

різнописання, 56

розумова анемія, 226

С

саботаж, 25–26, 147–48
сексизм, 188
СЛОВНИКИ
як їх роблять, 46, 55, 57,
59, 68, 160, 224, 227
спотворена – легша до
вивчення?, 40, 99, 161
страх, 149, 152, 183

Т

точність перекладу, 228
транслітерація, 214

Ф

„фашизм“, 182

Ч

чеський досвід, 63, 189

РІЗНЕ

- В
Beavis and Butt-Head, 72
- F
FlashGet (JetCar) Copyright
(c) 1999-2000 Kevin Hou,
Amaze Software Inc., 9
- К
Krakowski Teatr Faktu, 206
- L
Lwów, 207
- M
MacDonalds, 185
- T
Tolkien, R. R., 171
- U
Univerzita Karlova, 206
- A
Америка, 196
Антоненко-Давидович, Б,
102
Антонович, В, 218
Арнольд, А. М, 62
- Б
Батенко, Тарас, 97
Бібліотека державного
службовця (довідник),
57
Білозір, Ігор, 150, 151
- Благослови, душе моя,
Господа (мемуари), 97
Бобало, І, 213
богема, 102, 105
Богословська, І, 22
Боднар, Левко, 158
Бондаренко, К, 27, 97, 226
Босак, С, 9
Бужинська, К, 212
- В
Вакуленко, М, 216
Ведмедєв, О, 212
Вересень, М, 16, 22, 128
Винничук, Ю, 71
висилання Благовіст, 169
висилання В ніч на суботу,
18, 102
висилання Державні діти,
20
висилання Забава
(телевізійна гра), 25
висилання Мамаду, 147
висилання Модний час, 28
висилання Мої літа – моє
багатство, 43
висилання На пульсі
здоров'я, 33
висилання Парк
автомобільного періоду,
40, 44
висилання Пасхальні
дзвони Київщини, 214
висилання Після слова,
101
висилання Проснись и
пой, 148

висилання Проти ночі, 37,
175

висилання Слово, 93

висилання Студія-5, 42

висилання Телеманія, 44

висилання У колі друзів,
16

Вогнем і мечем (повість),
218

вулиця Джорджа
Вашингтона, 195

вулиця Оврама
Линкольна, 195

Г

Герасименко, М, 21

Гіпотези про Ісуса (есе), 94

Гнатюк, М, 95

Ґ

„ґарант“ мови, 161, 169
ґражданка (абетка), 202

Д

Дарниця (фірма), 11

День П'є...монта, 185

Джеймс Бонд, 148

Дніпро (часопис), 98

Драч, О, 96

Е

„Еліт Італія“ (торгова
марка), 40, 41

Ердінч, Ф., 72

естрадні мотиви, 44, 87–
88, 143, 192–93, 212–14,
222

Є

Ємченко, Т, 53

Єременко, Анатолій, 189

З

Забужко, Оксана, 104

Закарпатські печива (книга
кухарських переписів),
165

Залізна п'ята (роман), 178

Записки т-ва ім. Петра
Могили, 87

Зібров, П, 127

Золота фортуна (рейтинг),
213

Зухова, Неля, 169

І

Івано-Франківськ, 197

Іващишин, М, 120, 192

Інститут культури, 184

Інтер (телеканал), 174

К

Каменяр Вест
(підприємство), 197

кафедра радіо-
телемовлення, 213

КВН, 147

Київська Мазепинсько-
Могилянська Академія,
79

Кінасевич, М, 149

кінофільм Американський
президент, 85

кінофільм Атентат, 158

кінофільм День народження
буржуя, 71

кінофільм Дитя на ймення
Ісус, 37, 159

кінофільм Іствікські відьми,
43

кінофільм Каратель, 27

кінофільм Коханці, 22

кінофільм Крик трави, 158
 кінофільм Лід, 21, 47
 кінофільм Мумія
 повертається, 31
 кінофільм На
 Дерибасівській
 погода..., 147
 кінофільм Омен III, 205
 кінофільм Острів любові,
 131
 кінофільм Печія, 84, 206
 кінофільм Повернення
 Шерлока Холмса, 17,
 20, 30, 35, 40, 220, 221
 кінофільм Пригоди
 Шерлока Холмса, 35
 кінофільм про Роксолянну
 Рогатинську, 159
 кінофільм Руйнівник, 30
 кінофільм Справа
 Сезнека, 35, 39
 кінофільм Стерви, 39
 кінофільм Фуджоу, 158
 кінофільм Царівна, 158
 Княжицький, М, 27, 211
 комісія з питань правничої
 термінології, 216
 Котигорошко, 150, 171
 Кривенко, О, 189
 Кулик, З, 132

Л

Лемик, Микола, 178
 л'Ескаль, 202
 Лук'яненко, Левко, 180
 Лук'янова, Ганна, 32
 Любисток (школа), 171

М

Мазур, Р, 33
 Макаров, Ю, 39, 101, 127

Марциняк, 159
 Маршак, 171
 Міські Телефонні Мережі,
 180
 муніципальні кашкети, 196
 Мустафаєв, Ф, 212

Н

Набока, С, 94
 Надзирна (Національна)
 рада, 5, 14, 15, 36, 47,
 132
 Науменко, В, 19
 Національні інтереси
 (збірник наукових
 праць), 98

О

Оборонці держави (пісня),
 214
 Огієнко, І, 62
 Освітній канал, 43, 44
 Оселедчик, В, 38, 176

П

Пігір'янка, Марійка, 171
 ПіК (часопис), 120, 192
 Піховшек, В, 175
 Плай, Каріна, 171
 Погребинський, М, 189
 Польові дослідження з
 українського сексу
 (роман), 104
 Попова, Алла, 16, 26
 Попович, М, 173
 „после первой не
 закусываю“, 211

Поступ (часопис), 9, 17,
21, 23, 24, 25, 27, 29, 30,
34, 39, 42, 48, 53, 90, 94,
97, 120, 130, 153, 161,
165, 169, 191, 195, 200,
207, 209, 216, 221, 222,
226

Призначення України
(пісня), 156

Р

радіо Ера-FM, 18, 21, 33,
38, 43, 53, 66, 87

радіо Ініціатива, 11, 15, 27,
31, 32, 33, 35, 88, 97,
192, 221, 226

Роксоляна Рогатинська,
196

Роміна, О, 18, 102

С

саміт (президентів), 152
Світ науки (часопис), 98,
184

Світ Софії (роман), 98,
100, 101, 157

Свято Міста, 180

Слісаренко, І, 97

Союз промисловців, 54,
175

Сумська, О, 131, 171

Т

Табачник, Д, 21, 131, 194,
211

танкі (дитячі), 171

Терщук, Л, 33

Третя руїна (есе), 98

Тричі мені являлася
любов (повість), 97

Троє у човні, не чіслячи
пса (оповідання), 207

Трускавець, 196

У

Українська Академія
Дизайну, 203

Управління культури, 51

Ф

Фільц, О, 189

Франко, І, 70, 140

Х

Хожай, Оксана, 171

Ц

Це моя земля... (пісня),
214

церква, 93, 140

Ч

Черчіль, 89, 196

Ю

Юзьо Обсерватор, 221

Я

Яневський, Д, 32, 85, 176,
177

ЗАГАЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК БЛУДІВ ТА УТРУДНЕНЬ

@

@ – собака (XIV), 66

З

32 зуба (III), 15

A

AM (XXXIV), 191

ampersand (&) (XXXIV),
201

B

barbecue (XXXIV), 67

C

chansonnier (ґалліцизм)
(XXXIV), 190

creem (XXXI), 206

F

flash interview (XXXIV), 194

FM (ФМ) (XXXIV), 191

force majeure (ґалліцизм)
(XXXIV), 205

G

give me a lift (XXXI), 204

graffiti (XXXIV), 193

grand pris (XXXIV), 185

H

Happy Meal (XXXIV), 185

K

kiev.ua, 214

Kyiv, 217

M

masters (XXXIV), 190

N

New School (XXXIV).

Гляди: *graffiti*

New Style (XXXIV). Гляди:
graffiti

O

Old Style (XXXIV). Гляди:
graffiti

P

page (пейдж) (XXXIV), 226

power lifting (XXXIII), 202

PR (XXXIV), 200

printer (XXXVIII), 204

public relations (XXXIV),
184, 189

S

sex appeal (XXXIV), 201

site (XXXIV), 226

slogan (XXXIV), 192

speech (XXXI), 206

stud-woman (XXXIV), 107

T

Taka mala (XXXI), 206

talk-show (XXXIV), 185

V

Venture Partners (XXXIV),
189

А

а можна забрати? (XIX),
222
а що таке...? (XIX), 98
автопригода (XXIII), 221
ад (XXI), 113
академія, 220
Алілуя (XXXII), 170
алтар (XXXII). *Гляди:*
розпис алтарів
аніматор (XXXIV), 94
анонс (XXXIV), 199, 222
апельсин (XX), 6, 85
апельсин (XXII), 49
арахіс солений (XXVII),
165

Б

балувати (XVIII), 43
балувати (XXVIII), 38
баночне пиво (VII), 19
бархатне пиво (XIII), 165
бархатний пенсійний вік
(XL), 34
Бархатний сезон (XL), 34
баскетбол (XIV), 6
баскетбол (XXI), 84
батюшка (XXXII), 170
без питань (XIX), 222
безвістно відсутні батьки
(VII), 20
бездоглядні діти (XXIV),
167
безкінечний (XXI), 84
безладу (V), 17
безнаказанність (XIII), 34
безумний (XIII), 114
Берестя, 219
Берладь, 219
бест (XXXIV), 198

бизнес ланч (XXXVI), 202
биль (XL), 33
бігати від призначення
(XII), 30
Бі-Ем-Дабл-ю (BMW)
(XXXIV), 28
бізнес (XXXVIII), 44, 188,
198, 204
бізнес-клас (XXXIV), 188
бізнесова ідея (XXXIV),
188
бізнес-план (XXXIV), 198
бізнес-центр (XXXIV), 171
Білгород, 219
білий папуга (V), 16
біль стає все відчутнішою
(V), 17
більше мінімальної (VI), 17
біндер (XXXVII), 202
біч (XXXVIII), 204
благословенний кінофільм
(VII), 20
блюдечко (XXXIX), 3
блюдо (XI), 27
Боб & Доктор (XXXIV), 201
Бог (ріка), 219
Бог чи Боже? (IV), 16
бодритися (XXXII), 170
бодро (XVIII), 43
бодрість (XIX), 213
бомбардирування (VII),
119
Бон Аква (XXXIV), 200
борт (XL), 90
боулінг (XXXIV), 201
боулінг (XXXVI), 202
брехати (XVI), 42
брюки (XXII), 49, 50
брючна лента (XXII), 50
брючний наряд (XI), 28
буйна уява (XIV), 39

бумажник (XVIII), 44
 буран (буря) (XIII), 34
 бутилка (XIX), 3
 бутік Подіум (XXXIV), 180

В

в кінцевому рахунку (XXI), 84
 в місто (XXIV), 167
 в обличчі (XVIII), 43
 валяй (XVI), 107
 Ваніш (XXXVII), 202
 вафлі (XX), 85
 вафлі (XXII), 49
 ведучий (XIV), 228
 ведучий (XL), 90
 верф (XIII), 37
 весілля (рос. веселье) (XII), 31
 ветчина (XX), 51
 взяли з поличним (XIII), 35
 взятка (V), 17
 виборочно (VII), 19
 вибухнути... когось (IX), 95
 видалити гравця (XI), 27
 видаляти бруд (XXI), 84
 видворяти (XVII), 43
 вимогательство (XXIII), 87
 винуватець (XL), 119
 винуватець (XX), 86
 виплекувати дітей (XXXI), 23
 виставочний зал (VII), 20
 витіюватість (XL), 100
 віддавати собі відповідь (IX), 21
 від'ємні почуття (XL), 40
 відкривати двері (XXVIII), 160

відправляється (поїзд) (XIX), 220
 відправляти листи (XX), 220
 відправлятися (XXIV), 163, 166
 відправлятися на завдання (XIX), 221
 відпрасувати (VII), 20
 відразилося (XXI), 84
 відсікти голову (XIII), 34
 відсосування крові (XIII), 33
 відстрочка платежу (XXIII), 48
 Віжион (XXXVII), 203
 Віолета (XXXIII), 193
 вітчина (XX), 51
 вічні льди (V), 17
 в'їхати (втямити) (XVI), 106
 вмінюється в обов'язок (XXIV), 163
 вогнегасник хімічний пінний (XXVII), 165
 водитися (XL), 100
 водопровідний кран (XL), 90
 водородна бомба (XVIII), 44
 волейбол (XXI), 84
 володар державної нагороди (XII), 31
 володар паспорта (XII), 31
 володар портфелю (XII), 31
 Володимир, 219
 волонтер (XXXIV), 187, 188
 вооружитися (XIII), 35
 Вороніж, 219

вредний (XIII), 35
вскривати (XIII), 38
вставляти публіку (XIX),
 105
 встидні місця на тілі
 (XXVIII), 160
всього можна чекати...
 (XL), 3
ввторувати (IX), 21

Г

гавкаючі ковбаски
 (XXXIV), 185
галстук (XX), 85
гам-гам...бургери (XXXIV),
 185
гарача вода (XXVIII), 160
гендерне насильство
 (XXXIV), 187
гендерний (джендерний)
 (XXXVII), 187
 Георгій (святий) (XXXII),
 170
гіпертензія (XXXIII), 184
говіти (XXXII), 169
говорити чи розмовляти?
 (XIV), 39
головний біль (XI), 27
головний біль (XII), 31
головний біль (XL), 88, 120
гололід (XIX), 220
горно-рятувальні служби
 (XVIII), 43
горянин (XVIII), 43
госпóдарка (IX), 21
готувати (варити) (XVII),
 43, 97
грати на воді (XII), 29
графік (XL), 93
гривна (XXIV), 87
гроб (VII), 169

гроб (XXXII), 169
гроба (III), 169
грудами (грудьми) (VII), 20
груші (XX), 85
губернатор (XXXIV), 195

Ґ

ґадати (I), 14
ґай (хлопака) (XXXIV), 112
ґвінейські свині (XXXI), 205

Д

давай і давай... (XL), 3
давай... (XL), 158
давай... (XXVIII), 158
давайте... (XL), 159
давайте... (XXVIII), 159
давати двору (XVI), 42
давати добро (XII), 29
давати добро (XXIV), 29
давати дьору (XXII), 47
дайвер (XXXIV), 199
дальній кут (XIV), 39
дальнього слідування
 (XXIV), 166
дальнього слідування
 (автобус) (XIX), 221
дансовість (XXXIV), 193
дельтоплан (XXI), 84
дельфін (XXVIII), 158
день народження (V).
Гляди: твоє день
народження
департаменти (XXXIV),
 195
держатель цінних паперів
 (XXIII), 48
дешевше (VI), 17
дєвочка (XVI), 107
дєвочка (XXVIII), 105
джакузі (XXXIV), 201

Джек Пот (XXXIV), 26, 184
 Джек-потрошитель (XIII),
 6
 джемборі (XXXIV), 200
 джус (XXXIV), 112
 Джусік (XXXIV), 186
 дзвоник (XIX), 221
 дивись під кришечку (XVI),
 42
 дивитись (XXX), 95
 дивитись чиїсь роботи
 (XXX), 131
 дивитися за дітьми (XX),
 88
 дивитися мультфільм
 (XXX), 100
 дизайнер (XXXIV), 29
 дискотека (XXXIV), 192
 дисплей (XXXIV), 65
 дисплей (XXXV), 65
 дистриб'ютор (XXXIV),
 192, 197
 дишать чи дихати? (XIII),
 34
 Діво Богородиця (IV), 16
 ді-джей (XXXIV), 185, 192
 дізнання (XXIII), 53
 ділер (XXXIV), 197
 ділер (XXXVIII), 197
 Дісне́й (XXXVII), 6
 діставати з кишні (XXI),
 85
 добавлена вартість (XXIV),
 7
 добираласі (XXVIII), 159
 довбаний (XVI), 106
 доводи адвокатів (XIII), 24
 договір (угода) (XI), 29
 Дорогичин, 219
 дорожньо-транспортна
 пригода (XIX), 221

дорожньо-транспортна
 пригода (XXIII), 221
 достоїнством (XVIII), 43
 дохід (XXIV), 7
 дочка (XIX), 221
 дочка (XL), 39, 100
 дочка (XXVIII), 158
 драйвер (XXXV), 33
 дурна звичка (XII), 31
 дурний вчинок (XII), 31
 дурний смак (XII), 28
 дурні чутки (XII), 31
 дьоргати (XIX), 221
 дякуєм Вас (XXX), 103, 129
 дякуєм за покупку (XX),
 203
 дякуючи (такому-то) (XIX),
 222
 дякуючи панадолу (XI), 27
 дякуючи Папі (XI), 97
 дякуючи радіо (XI), 27
 дякуючи радіоефіру (XI),
 27

E

евакуїровано (VII), 19
 екзистенція (XXXIV), 185
 економікс (XXXIV), 189
 економікс (XXXVIII), 189
 ексклюзивний (XXXIV), 197
 електром'ясорубка (XIX),
 220
 епатажний (XXXIII), 184
 есенціяльний (XXXIV), 190
 етикетка (XXI), 220

Є

Єврогардин (XXXIV), 198
 Євролайн (XXXIV), 198

Ж

жадний (XVIII), 44
 жарити (XIII), 35
 жарити (XVIII), 72
 жених (XIII), 38
 Жешув, 218
 живопис (XL), 100
 живописний край (XVIII),
 44
 ЖиДи-Вокзал (XXIV), 166
 жилісні ноціники (XXVIII),
 159
 жирний (XL), 90
 жителі (XL), 90
 жити (мешкати) (XXVIII),
 112
 жопа (XIX), 73
 жужжати (XIII), 32

З

з горіховим смаком (XXI),
 85
 з Різдвом Христовим
 (XXXII), 170
 з скоринкою (XXI), 84
 за малим не помер (XL),
 159
 за малим не помер
 (XXVIII), 159
 за правилами (XI), 27
 за продуктами (XL), 97
 за то, що ми такі дурні
 (XVIII), 160
 забавний (XXII), 32, 46
 забацаний (XXVIII), 113
 забиватися (XII), 30, 38
 за́вмерло (II), 16
 заводити (зводити,
 хибити) (XX), 112
 заганяти (когось) (XII), 31

загорання (XIV). Гляди:
 осередки загорання
 загорітися (XIV), 37, 39
 загорітися (XX), 37
 загрузочний диск (XXXV),
 33
 загублена природа (XVIII),
 44
 загублений літопис (XVIII),
 44
 задача чи завдання? (XX),
 95
 задиха́тися (XX), 73
 задумка (XXI), 188
 зайве свідчення (XXII), 48
 займати (досвід) (XII), 30
 займатися спортом (XIII),
 35
 закачування (XL), 98
 заключення договорів
 (XXIV), 88
 законослухняні (XI), 26
 заливна осетрина (XIV), 38
 замалюнки (IX), 22
 заманливо (XL), 100
 занадто актуальний (VI),
 18
 занадто добра́ у світі (XII),
 29
 запитати про матеріяли
 слідства (XXIII), 53
 запобігти випадків (III), 16
 запобіжливий (XXVIII), 157
 заправочна (XIX), 221
 запросити гроші (XV), 53
 запросити докази (XXIII),
 53
 заривати столби (XVI), 42
 застереження (XXIV), 163
 застілля (XII), 31
 застінки (XL), 97

- засуха (II), 44
 засуха (XL), 44, 90
затребувати (XL), 96
затребувати викуп (XIV),
 53
заумний (XI), 73
захват школи (XIII), 33
захопливо (IX), 21
зачасту́ (XL), 96
збирається захищати
 (XIX), 222
збиралися опублікувати
 (XIX), 222
збиратися (XL), 120
збиратися на війну (VII), 20
збиратися стати кимсь
 (XL), 20
збігай принеси (XIX), 114
збільшуване скло (VIII), 21
звід (XXIII), 57
звід законів (XXIII), 52
звільнити під *заклад* (XII),
 31
звозити (завезти) (XIX),
 114
здавати (віддавати) (XIX),
 114
здавати кімнати (XXI), 84
здати карти (XXVIII), 105
здатисі до полону
 (XXVIII), 159
зернята соняшника (XIV).
Гляди: їсти зернята
 соняшника
ззаду тебе (XL), 2
 зі святами Вас (XXXII), 170
зірвалася граната (XX), 85
зірвати бомбу (XL), 94
з'їздив (XXI), 84
зйомні чаші (XIII), 34
злежуватися (IX), 22
злітно-посадочна смуга
 (XXVIII), 39
злословіє (XXXIX), 77
змінити дах (XIV), 40
змія—зміїв (III), 34
змора (XXVIII), 157
знаковий (XXXIII), 97
знаковий момент (XXXIII),
 209
знаковість (XXXIII), 184
знеструмлений (XXIV),
 167
знімаємість (XIII), 34
зносини (XXI). *Гляди:*
зовнішні зносини
зняли шкіру (XXVIII), 159
зняття приміщення
 (XXVIII), 95
зобачила картину
 (XXVIII), 159
зовнішні зносини (XXI), 85
зразу (XX), 113
зразу в крик (XXVIII), 159
з'явлення запаху поту (IX),
 22
- И
- изобилиє* (XL), 2
- I
- Івано-Франківськ* (XXI), 197
ігорний бізнес (XVIII), 44
 ідеологічні *узи* (XL), 98
ізгой (XXI), 84
із-за (XL), 6
ізюм (XX), 85
ізюм (XXII), 49
ізюм без *кісточок* (XX), 51
іміджмейкер (XXXIV), 194
інохідь (XIV), 40

італьянський театр (VII),
20

ї

їх усіх подивитись (XXX),
40

й

йолки-палки (XVI), 106,
107

йолки-палки (XXI), 113

йо-майо (XVI), 107

К

казначейство (XXIII), 8,
48, 210

кайфувати (XVI), 106

калужа (XXVIII), 159

каляска (XIX), 221

каменеобробний завод
(XIV), 38

Каменяр Вест (XXXIV),
197

камінь спотикання (XL),
120

канава (XL), 100

канарок (V, полонізм), 100

кандали (XIII). *Гляди:*

ножні кандали

Канді (XXXVII), 17, 202

караоке (XXXIV), 192

карієс (XXI), 228

Карл (III), 21

Карл Великий (III), 100

каструля (XL), 90, 100

кататися (XX), 86

катедра, 58

качелі (XX), 86

квартира (XXVIII), 114

керосин (XXVIII), 92

кліп (XXXIV), 185

кльово написалося (XVI),
107

ключові слова (key words)
(XXXIV), 228

книгодрукарство (IX), 22

кнут і пряник (XVII), 103

княжеська кухня (VII), 20

кобіта (XXI), 113

Козлів, 219

коледж, 220

коледж (XXXIV), 183

колесо хвортуні (XXI), 26

колокольня (XXXII), 169

колонка газова (XXVII),
165

коляска (XX), 221

комод (V), 100

комп(')ю(у)тер (XXXIV), 4,
65

кому сказав? (XXVIII), 158

конект (XXXV), 226

конектс (XXXIV), 226

конні перегони (VII), 20

консалтінг (XXXIV), 189,
198

консалтінг (XXXVIII), 189,
198

конс'юмерський
інтернаціонал (XXXIV),
187

контент часопису
(XXXIV), 189

конус (XXI), 229

конячка (V), 16

координальні покращення,
226

корка (XIII), 36

Корсунь (в Криму), 219

костний мозок (XX), 87

котіровка (XXXIV,
ґалліцизм), 198

котіровка (VII), 198
кофеварка (XIX), 220
кофемолка (XIX), 220
 Кошиці, 219
 кошмар (XL), 6
кращий чи *найкращий*?
 (VI), 17
криз (V), 184
Кристос воскресє (XXXII),
 170
кровоточивість (XXII), 39
кругозір (XVIII), 43
круті повороти (XL), 112
кудрява береза (XI), 27
кукла (XXI), 114
курортполіс (XXXIII), 196
кутова кімната (XL), 36
кутюр'є (XXXIV), 201
кучка (XL), 93
кучка (XVIII), 43

Л

лампочка (XIX), 113
лампочка (XX), 86
лапонька (XIII), 35
легіонер (XXXIV), 199
Лелека Білий (XXVII), 165
лебьодка (XIX), 220
лебьодка (XXI), 228
ливень (VII), 20
лижі (XXVIII), 92
лимон (XXII), 49
листя (V). *Гляди: падають*
листя
лишитись сну (XVIII), 44
лишитися (залишитися)
 (XX), 112
лишний (XIX), 222
лишний (XX), 113
лідирувати (XIX), 220
лідувати (IX), 21

ліквідовано (XXIV), 222
лікування алкоголізму (III),
 40
лімон (XX), 6, 85
лісопильня (XXVIII), 38
ліст (XXXVIII), 204
лістінг (XXXIV), 198
лістінг (XXXVIII), 198
літна погода (XII), 30
 ліцей, 220
 лічильники ґазу та води
 (XXIV), 167
ловушка (XVIII), 43
логово (XIII), 35
логово (XVIII), 35
ломтик (XL), 90
лототрон (XXXIV), 185
лузер (XXXIV), 192
 Львівморепродукти (XXIV),
 166
льди (V). *Гляди: вічні льди*
льод (VII), 20
Людювик (VII), 21
люлька (XIX), 221

М

Магік (XXXVII), 203
майстер-клас (XXXIV),
 188, 198
 Малий Галич, 219
ма́ми й *та́ти* (II), 16
манікюрні ножниці (XXVIII),
 159
 мапа, 57
маржа (XXXIV), 198
маркетинг (XXXIV), 184
маркетинг (XXXVIII), 184
масла́ (XIII), 6
мати *настоятельниця*
 (XXXII), 169
матушка (XXXII), 169

- мать його за лапу* (XVI), 106
мебель (V), 16
мейн стрім (XXXIV), 189, 193
мелькати (XX), 114
менеджер (XXXIV), 184, 197, 220
менеджмент (XXXIV), 184, 228
мер (XXXIV), 195
Мері (XXXIII), 64
мийдодир (XX), 179
миючі шпалери (VIII), 21
мікс (XXXIV), 185
мікс (XXXVIII), 185
Мінздрав (XXIII), 35
міроприємство (XL), 90
мовник (вещатель) (XXIII), 48
Модний час (XV), 28
мойка (XL), 90
монах (XL), 93
монахиня (XL), 97
моніторинг (XXXIV), 199
м'утний (II), 35
м'утний (XIII), 35
мультиплікативний характер (XXXIII), 98
мультиплікаційний ефект (XXXIII), 198
мультівіза (VII), 20
муніципальна міліція (XXXIV), 195
- Н
- на кон поставлено усе* (XIII), 40
на куті (XL), 3
на повну катушку (XIX), 222
на розхват (XXVIII), 39
на слуху (XI), 27
навчитися цьому трюкові (XL, керування), 100
нав'язувати (думку) (XL), 94
нав'язувати (думку) (XXIV), 88
нажимать на качество (XL), 120
названня (V), 16
наїзник (XXII), 47
найвищий (VI), 93
накаляється становище (XIII), 34
накаляються пристрасті (XIII), 34
накладна (XXII), 49
наклон подушки (XI), 28
накопичувати досвід (XIX), 221
накопичуватись (XL), 40
накопичуватись (XV), 42
намічати (XL), 43
направити (когось кудись) (XL), 98
направляти в русло (XL), 98
направляти військовослужбовців (XL), 88
направляти документ (XXIV), 88
направляти кошти (XXIV), 88
направляти листа (XL), 88
направляти листа (XXIV), 88
напрямок (XXIV), 167, 194
наркопритон (XXIII), 222
наряди (XI), 28

- населенці* Австралії (IX),
 22
насилля (VII), 24
насилля (XL), 24
наскочність (XXVIII), 157
насліддя (XV), 42
наслідувач (XV), 28
наслідувач школи (XII), 28
настоювати чи
наполягати? (XL), 3
настоятельница (XXXII).
Гляди: мати
настоятельница
натуральна черепиця
 (XXVIII), 40
не дивлячись (XL), 95
не приведи Господь
 (XXXII), 113
не решаемых проблем
нет (XL), 120
не судимий (XXIII), 36
не терпить алкоголю
 (XXI), 85
не то дозволяється...
 (XVIII), 113
не то що стиль... (XVIII),
 96
негодування (XIII), 32
недвижний (XIV), 114
недурно (XIII), 113
незапотребований (XXIV),
 113
неправо звинувачений
 (XVIII), 6
непреривний цикл
 виробництва (XIX), 222
нефть (XXVIII), 92
ні в чому не бувало (XIV),
 40
ні фіга (XIX), 105
ніт (XXI), 113
но́вий (II), 210
ножні кандали (XIII), 40
нрав (XL), 98
- О
- о* годині (XII), 97
обезвредить (XXXI), 205
обзорність з місця водія
 (XI), 28
обильный (XL), 2
обідок (XXII), 48
обмовка (XX), 86
обмовляти (XII), 87
ображати в'язня (XII, XV),
 30
ображати дерево (XV), 30
ображений (XV), 30
образ життя (XII), 30
обрив (круча) (XIV), 39
обрушитись (XVIII), 44
об'ява (XIX), 222
Овен (знак зодіака)
 (XXXIII), 53
одіяло стьогане (XXVII),
 165
одуматися (XL), 33
озаглавити вірш (XVII), 43
озвучання (IX), 21
Озов, 219
окорок (XIII), 35
окрас собаки (XIII), 34
окружність (XIII), 34
омбудсмен (XXXIV), 200
опірність (XXII), 47
осередки загорання (XIV),
 39
осід літаків (XXVIII), 156
особ (III), 16
останки (XXII), 47
Острозьк, 219
офіс (XXXVI), 202

офшорна зона (XXXIV),
198
охота (XXI), 201
очаровувати (XIII), 33
очаровувати (XXII), 48

П

падають листя (V), 88
Палата регіонів (XXXIV),
195
палеоліт (XXI), 228
Панна (знак зодіака)
(XXXIII), 53
папонька (XIII), 35
пар (V), 17
парадний розрахунок
(XXIII), 48
парі (XXII), 48
парковка (XVIII), 44
Партнерство Заради Миру
(XXXI), 11
парусний спорт (XIII), 35
Пасіфік (XXXVIII), 113
паска святкова (XXVII),
165
пасха (XXXII), 214
пасхальні дзвони (XXXII),
214
перевести годинника
(XIX), 220
переграти суперника
(XVI), 42
передання (рос. *предание*)
(XXXII), 169
передвзятість (XL), 97
передрікати (XVII), 43
Перемишль, 218
перенавчати (XXIV), 195
перепліт (XVIII), 51
перепліт (XXII), 51

перетерпіти багато змін
(XIII), 35
перешагнути рамки (XIII),
35
Переяславець, 219
період (XL), 93
пиво світле (XXVII), 165
пилосмокт (IX), 22
писати живопис (XL), 100
пица (XX), 86
пі-ар (XXXIV), 200
підголівник (XI), 28
піджимати (XIX), 22
піднести (щось комусь під
ніс) (XL), 48
підписати договір (XXIV),
88
підпорядкований напрямі
(XIII), 34
підтискати (IX), 22
підхватити (XX), 210
підшвидшити (IX, XL), 96
пішли чи ходімо? (XL), 3
платіж (XXIV), 167
плітка (XII), 30
пліський (II), 6
плотина (XVIII), 44
по... (XL), 97, 179
по договору (XXIV), 89
по експлуатації (інструкції)
(XL), 98
по меншій мірі (XIII), 34
по номеру... (XIII), 41
по радіво... (XXVIII), 159
по телевізору (XIX), 221
по телевізору (XL), 100
по телефону (XIX), 221
по тім затемненні (XXVIII),
160
побавити (стравою) (XIV),
38

- поважати* цукровий буряк (XIX), 222
повідок (XIV). *Гляди:* йти на *повідку*
повозка (XL), 100
поговірка (IX), 22
поговірка (XL), 33
погубити (XL), 90
пожежозагрозливий (IX), 22
поїздá (III), 166
показатися (оказаться) (XV), 113
показуха (XXI), 26
покараний чи *покривджений?* (XII), 30
покрасити (XXII), 47
Покровська церква (XXXII), 170
покупка (XL), 100
положення (XXIV), 167
положим (скажімо) (XX), 112
полтинник (XIII), 113
полукровка (XXI), 24
получатися (XL), 94
получатися (XXIV), 88
помахай, Святий Миколай (I), 15
помпова станція (IX), 22
пончики (XIX), 222
попасться (XX), 113
по-праву (XI), 27
попугай (V), 20
попугайчик (V), 100
порок (XL), 98
порядна людина (XXVIII), 158
посадочний (VII). *Гляди:* *злітно-посадочна смуга*
посилати гінця (XI), 27
посилати за (XL), 2
посібництво (IX), 21
пострадати (XVIII), 44
постригти чоловіка (XXVIII), 159
постригтися (XIX), 114
поступати (у розпорядження) (XIX), 222
поступили документи (XXIV), 163
посуда (V, XL), 90
посылка (в літературі), 125
потрясний ефект (XI), 28
походити на маму (XIII), 33
похолодає (VII), 19
похорони (V), 24, 38
пошлість (XL), 98
пра́вий (II), 58
правий (XL), 119
прайс-ліст (XXXVI), 51, 202
прайс-ліст (XXXVIII), 202
предміхурова залоза (VII), 20
представлення (XXI), 20
представляти (XL), 40
представляти (XVII), 43
предстати (XVII), 43
презентація (XXXIV), 168
прейскурант, 52
пресловутий (XIII), 38
пресловутий (XVIII), 44
прибігати (до засобів) (XII), 30
прибор (XVIII), 44
привгадати (XIII), 38
пригнічення ЗМІ (XL), 53
Придунав'є (III), 17
Придунав'є (V), 17

приз (XXI), 32
 призупинити (XXIV), 194
 приїжджати (XX), 88
 приймати клятву (XL), 3
 приймати новину (XVIII),
 43
 приймати різне лице
 (XVIII), 43
 приймати участь (XVIII),
 95
 прийомка, 125
 прийти до себе (XL), 100
 прикладне мистецтво (XL),
 6
 припинити чиїсь спроби
 (XIV), 40
 припинуто (IX), 97
 присматривать (XXXI),
 207
 прихожанин (XXXII), 93
 прицеп (XIX), 221
 принтер (XXXVIII), 202
 провайдер (XXXIV), 198
 провітрити (VII, XIX), 114
 проворна сорока (XXI), 84
 продаж (V), 17
 продвинути Україну
 (XXXIII), 95
 продвинутий (XXXIII), 95
 продюсер (XXXIV), 199
 проїжджа частина (XIX),
 220
 пройтися (XX), 114
 проплішина (XXI), 113
 просікти (XIX), 114
 проснутись (XIX), 221
 просочитися (XIII), 34
 проститутка (XL), 113
 просунутий (XXXI), 120
 протирічивий (XL), 94
 проходжуватися (XL), 100

процент, 57
 Пряшів, 219
 пузирі на руках (XIII), 38
 пульверизатор (XXI), 85
 пшла вон (XVI), 106

Р

радіопротекторні
 властивості (XXXIII), 184
 радувати (XL), 90
 райтер (XXXIV), 194
 раковина (XL), 6
 раковина (XXVIII), 112
 ракушка (XIII), 6
 рано чи пізно (XL), 33
 раптово знайшли (IX), 22
 раптово познайомились
 (IX), 22
 рахунок (XXI). *Гляди:* в
 кінцевому рахунку
 регіони (XXXIV), 195
 резистентність (XXXIII),
 184
 реклама (XIV), 11
 реклама (XL), 90
 рекреаційна зона (XXXIII),
 196
 релігійний (VII), 18
 рельси (XX), 221
 решітка дверна (XXVII),
 165
 Рибалка & мисливець
 (XXXIV), 201
 риелтер (XXXIV), 198
 римейк (XXXIV), 185
 ричаг (XXII), 65
 різдва Христова (III), 169
 різдва Христова (XXXII),
 169
 різина (XIX), 86
 різина (XX), 86

Рілекс (XXXIV), 64
Рілекс (XXXVII), 202
річ (промова) (XV), 206
річ про те (XIII), 21
рішимість (XX), 93
 роджати, 125
розбиратися (в чомусь)
 (XX), 98
розважати (XXVIII), 155
розверни руку (XXVIII), 158
розвернутий лицем (XXI),
 113
розводити (кенгуру)
 (XXVIII), 158
роздольні пісні (XXII), 48
розиграш (XXI), 114
розмальовувати кульки
 (XXVIII), 39
розмовна радіостанція
 (XIV), 38
розпашні дверцята (XI), 28
розпис алтарів (XXXII),
 169
розписувати шовк (XIV),
 39
розплачуватися (XIX), 114
розпружити (IX, XXI), 113
розрішення дисплею
 (XXXV), 226
розслаб пальці (XXVIII),
 158
розстроїтися (XIX), 221
розстрочення платежу
 (XXIII), 48
розстрочка (XIV), 6
розтаскувати (XVIII), 44
розтлівати (XIII), 40
розтолкувати (XL), 90
розумність (V), 16
розходити ресурси
 (XVIII), 95

розшукний відділ (XI), 27
рокова жінка (XIII), 35
рокова помилка (XIII), 35
росток (XVIII), 44
рубати шаблюкою (XII),
 31
рукáва (II), 16
рукáва (III), 16
рукоятка (XXII), 47
рулевоє колесо (XVIII), 44
ручей протікає (XIII), 35
рушниця (XL), 90
рюмка (XIII), 34
рядом (XX), 158
рядом (XXVIII), 158
 Ряшів, 218, 219

С

саджати і випускати (з
 криміналу) (XXI), 84
самий (VI), 102
самовбивство (IX), 21
самовирівнюючі покриття
 (VIII), 21
самое меньшее (XXXI),
 205
самоклеючі обої (VIII), 21
саундчек (XXXIV), 193
свинець (XXVIII), 92
світлофор (XXVIII), 114
свічки парафінові
декоративні (XXVII),
 165
святá (II), 58, 210
Святіший Отець (VI), 97
сексизм (XXXIV), 188
сервірувати нічний
 телестіл (XIX), 222
сет (у грі в теніс) (XXI), 84
сигарета (XIX), 221

- сигарета* (XL), 100
сигарета (XXI), 201
сидить (костюм) (XXVIII), 38
Сильвестр (XXXVIII), 203
сищик (XIV), 38
сищик (XXII), 47
Сільвер (XX), 179
Сільвер (XXXVIII), 179, 204
сінг (XXXVIII), 190
сказав-зробив (XXXI), 205
скатерть-самобранка (XIII), 35
сквернословіє (XXXIX), 77
складний випадок (XIX), 221
складний випадок (XXVIII), 158
скрипач (XXII), 48
скрізна корозія (XIII), 40
Скрябін & Чубай (XXXIV), 201
славний хлопець (XXII), 47
славно попрацювати (XIV), 47
Славочко (VII), 20
сливи (XX), 85
слідувати (XXIV), 166
слідуючі документи (XXIV), 163
Словакія (XIX), 221
смак (XXI). *Гляди:* з горіховим смаком
смашне молоко (I), 40
сміливості не позичати (XI), 27
смутьянин (XIII), 35
снискать (XL), 2
сноска, 125
соковижималка (XIX), 220
сорок три зернá (V), 16
сосок (XL), 113
сосуд (XVIII), 44
спікер (XXXIV), 195
спасательна команда (XVIII), 6
спину помити (XXVIII), 159
списання боргів (XXIII), 30
спів-громадяни (XI), 26, 94
спів-товариство (XI), 27
співучасники фестивалю (XXXIII), 27
спікерфон (XXXIV), 64
спіч (XXXIV), 171
спонсор (XXXIV), 197
спор (XXIII), 57
спортсмен (XL), 16
спрашивається (XI), 29
спрей (XXXIV), 226
спричинилася криза (IX), 23
спускатися (XIX), 221
ставня (XIII), 35
стакан (XIX), 3
стакан червоного вина (XX), 97
стала ще краще (XXVIII), 17
старатель (XVIII), 44
статися (рос. *состоятся*) (XV), 97
створка (XXII), 47
стежа (XXVIII), 157
стерва (XIII), 39
стіліст (XIII), 38
страни-експортери (XVIII), 44
страхівка (IX), 100
стрес (XXXIV), 227
суґроби (XL), 97
судорога (VII), 19

судорога (XL), 100
 суїсідальний (XXXIV), 187
 сукенка (XL, полонізм),
 100
 суперничати (XIII), 35
 сугави (XL), 113
 схвачений (XX), 113
 сходити (XIX), 114
 схоже на те... (XIV), 39
 схоже, що... (XL), 94
 сюд-туд (XXI), 113
 Сян, 219
 Сянік, 219

Т

Табу (XXXIV), 222
 Таган-Ріг, 219
 так завтра... (XXVIII), 158
 тара скляна (XXVII), 165
 твоє день народження (V),
 100
 теї ночі (XXVIII), 160
 телевізор (XXII), 65
 терпить (XXI). *Гляди: не
 терпить* алкоголю
 тінейджер (XXXIV), 187
 ток-шоу (XXXIV), 222
 толком (XL), 95, 98
 топити чи палити? (XIII),
 35
 топка (XL), 36
 топливно-енергетичний
 комплекс (XIX), 222
 торговець (XIX), 221
 тормозити (XIX), 220
 точити (XIX), 220
 точити (XXI), 85
 точно не зашкодили-б
 (XXI), 84
 трамвая (III), 166

транспарентність
 (XXXIV), 199
 трапецеєвидні м'язи (VII),
 20
 траст (XXXIV), 198
 трафік (XXXV), 226
 трейдер (XXXIV), 198
 тренд в моді (XXXIV), 194
 тренінгові курси (XXXIV),
 198
 тренінгові програми
 (XXXIV), 188
 трилер (XXXIV), 24
 триматися на шмарклях
 (IX), 22
 трос (XIX), 220
 тротуар (XIV), 40
 тротуар (XIX), 220
 тротуарна плитка (XIII),
 40
 тротуарна плитка (XXI),
 85
 труби каналізаційні
 (XXVII), 165
 трубка (люлька) (XIII), 32,
 35
 трубка (слухавка) (XL),
 114
 трюки фокусника (XL), 98
 Турція (XIX), 221
 тусівка (IX), 120
 татор (XXXIV), 94
 туфлі, 56
 туфлі (XXII), 49, 57
 Тютюн & алкоголь
 (XXXIV), 201
 тяжість у шлунку (XIV),
 39

У

у відповіді (XXI), 85

у Кам'янець-Подільську
(XX), 87
 у одної (XL), 100
 ублюдок (XVI), 42
 увезти (XIII), 36
 угон (XXIII), 47
 удачливий (XL), 98
 удобоваримый (XL), 103
 узи (XL). *Гляди: ідеологічні
 узи*
 узи партнерства (XL), 98
 узискувати (XXIV), 88
 узнаваємий (XIII), 34
 уїхати (XVIII), 43
 уліка (XVIII), 43
 університет Чарльза
(XXXI), 206
 уніфікація (XXI), 63
 упакований хліб (VII), 20
 управляти автом (XXIII),
 221
 упредити (XIII), 37
 усёк? (XL), 90
 устав (XL), 93
 уходить (XIII), 35
 уязвимая сторона (XL),
 103
 уязвимый (XL), 103

Ф

фандрейзінг (XXXIV), 198
 фандрейзінг (XXXVIII), 198
 фентезі (XXXIII), 191
 фентезі (XXXIV), 191
 фітнес (XXXIV), 198
 фітнес (XXXVIII), 198
 фокус (оптичний) (XXI),
 229
 фокусник (XL). *Гляди:
 трюки фокусника*

фолькові мотиви (XXXIV),
 192
 фостерні сім'ї (XXXIV),
 187
 фрашки-придабашки
(XVI), 106
 Фронт Національного
 Спасення (XXXI), 11
 фуражка (XIII), 35
 фургони автомобільні
(XXVII), 165
 ф'ючерний контракт
(XXXIV), 198

Х

ханжество (XL), 97
 хваткий горішок (XXII), 48
 Хелм, 113
 хибні виклики (IX), 21
 хіт (XXXIV), 193
 хіт (XXXVIII), 193, 204
 холдінг (XXXIV), 198
 холдінг (XXXVIII), 198
 Холм, 218
 хрестообразний (XVIII), 44
 хреново (XVI), 107
 хреново (XX), 105
 хрін з ним (XXVIII), 113
 художник (XXVIII), 95, 184

Ц

цілком друга половина
(XII), 30

Ч

чарт (XXXIV), 185
 час відправлення (XXIV),
 166
 чат (XXXIV), 192
 чашечка (XXXIX), 3
 чекайте автобус (III), 40

червоними чорнилами (V),
17

червоною ниткою (XL),
100

черговий (XIV), 228

черговий гість (XIV), 103

чертовски бодрит (XL),
35

чин (XXVIII), 155

чіз-бургер (XXXIV), 185

чолка (XXVIII), 159

чому́ ви навчили́сь... (XII),
31

Чорні Води, 219

Ш

шампура (XXI), 201

шановні па́ні (II), 168

шар (XVIII), 43

шафер (XXI), 85

шевелити (XL), 96

шериф (XXXIV), 199

шері́ф (XXXIII), 200

шкодувати на відсутність
уваги (IX), 22

шлейф (XXXV), 33

шлем (VII), 20

шмаруватися трьопом
(XVI), 106

шматочок дроту (IX), 21

шнурки (XXII), 57

шоу (XXXIV), 185, 199

шпіон (XVIII), 28

Щ

що коштує? (XL), 3

Ю

юзер (XXXIV), 187

Я

являти собою (XIII), 34

ядовиті змії (XIII), 34

якого хріна (XVI), 106

яросний (XIX), 114